HORATIUS'

ODEN EN EPODEN

IN PROZA VERTAALD

EN MET OPHELDERENDE AANTEEKENINGEN VOORZIEN

DOOR

Dr. W. G. VAN DER WEERD.

Naar den tekst van W. HIRSCHFELDER (editio quarta major Orelli);
Berlijn, CALVARY & Co. 1886.

A. VERSLUYS — AMSTERDAM.
1907.

VOORWOORD.

»O, die Horatiaansche muziek! het is een wanhoop te worstelen om ze weer te geven".

Zóó schreef mij in 1881 Vosmaer, toen ik hem mijn eerste poging een der Oden van Hor. in de oorspronkelijke versmaat te vertalen (de 3e Ode van 't 2e Boek) ter kennisneming had toegezonden, met verzoek mij zijne op- of aanmerkingen niet te onthouden. Ik heb het toen wijselijk bij die proeve gelaten, overtuigd als ik was, dat het zangerige en bevallige in Hor.' versmaten (met name de Alcaeïsche en Sapphische), verder zijn' eigenaardige woordschikking en zooveel meer, onmogelijk in een metrische vertaling zijn weêr te geven, daargelaten nog de »wanhoop" en »worsteling" (zelfs van een Vosmaer!) om in onze taal ook maar de *versmaat* alleen behoorlijk en juist na te volgen. Toch — heb ik mij later nog eens aan een metrische vertaling gewaagd (zie de 9e Ode van het 3e Boek). Voor beiden roep ik dan ook de toegevendheid der deskundigen in. Voorts vindt de lezer van de bekende 2e Epode, achter mijn prozavertaling, de m. i. keurige metrische vertaling van Dr. Edw. B. Koster.

Evenals bij Homerus, Ovidius' Gedaanteverw. en Horatius' Satiren en Brieven, was het ook nu mijn doel, ten behoeve van den leek, door een zoo nauwkeurig en juist mogelijke prozavertaling den *inhoud* van Hor. zangen weêr te geven: den bevalligen *vorm* te genieten, waarin de dichter ze goot, zal wel altijd het voorrecht der deskundigen blijven.

W. G. VAN DER WEERD.

Den Haag, Dec. 1907.

VERTALINGEN

VAN

HORATIUS' ODEN EN EPODEN.

1654 JOOST VAN VONDEL, Q. Horatius Flaccus *Lierzangen* en Dichtkunst. In het rijmeloos vertaelt door J. van Vondel (Amsterdam, 1654, 1656, 1703 (3e en 4e druk), 1735.

1712 J. ZEEUS, Het IVde Gezang uit het IIIde Boek van Q. Horatius Flaccus, naar onze tijden geschikt en uitgebreit door J. Zeeus, Rotterdam, 1712.

1717 P. DÖGEN, De bedorvene Zeden onzer eeuw, gevolgt na het 6e lierdigt uit Horatius, 3e boek door P. Dögen, Dordrecht, 1717.

1778 P. VAN WINTER, Horatius, ad Torquatum. Ode VII, lib. IV, gevolgd in het Nederd. door P. van Winter, Amsterd. 1778.

1781 A. JANSZEN, de Leermeester der Zeden, vertoond in Horatius Zinnebeelden. Lierzangen uit Horatius en andere Dichters. Lof van 't Landleven en Bespiegelingen op 't leven der Menschen, enz. Met veele verzen vermeerderd (door C. Bruin, K. Lescailje e. a.). De VI druk m. pl. Amsterdam, 1781.

1804 P. VAN WINTER, Horatius' Lierzangen in Nederduitsche dichtmaat gevolgd, Amsterdam, 1804.

1807 G. DORNSEIFFEN, De Oden van Horatius in dezelfde dichtmaat als het oorspronkelijke vertaald, ..., 1807.

1808 P. H. A. J. STRICK VAN EN TOT LINSCHOTEN, Tien lierzangen van Horatius in de Nederd. taal in dezelfde voetmaat overgebragt, Amsterdam, 1808.

1819 H. G. OOSTERDIJK, Lierzangen van Q. Horatius Flaccus, in Nederduitsche verzen gebragt door H. G. O., in leven Med. Dr. te Amsterdam, uitgegeven door P. Hofman Peerlkamp, Haarlem, 1819.

c.1839 M. DE HAEN HETTEMA, De Lof van het landelijk leven, Horatius Epod. II, in het Oud-Friesch overgebragt (Waarnaast eene Nederduitsche vertaling van A. van Halmael Jr. naar het Oud-Friesch van M. de Haen Hettema) z. p. e. j., (*c.* 1839).

HORATIUS' ODEN.

Q. HORATIUS FLACCUS. [1]

Quintus Horatius Flaccus werd den 8en December 65 vóór Chr. te Venusia, eene romeinsche kolonie in Apulië, nabij de grenzen van Lucanië geboren. Zijn vader, een vrijgelaten slaaf, bezat aldaar een klein stuk land en oefende tevens het nederige ambt van ontvanger van gelden en opbrengsten van publieke verkoopingen uit; van zijne moeder maakt Hor. nergens melding; misschien stierf zij reeds kort na zijn geboorte. Des te meer gedenkt hij met dankbare liefde zijn' vader, een man van doorzicht en karakter, die geen moeite noch kosten spaarde om zijn' zoon een goede opvoeding te geven; wel was er in Venusia eene school, maar het weinige dat Hor. daar bij Flavius leerde, voldeed zijn vader niet; daarom maakte deze zijn kleine have te gelde en vertrok naar Rome, waar hij Hor. naar een der beste scholen zond. Het onderwijs, hetwelk Hor. daar o. a. van den »graag slaag uitdeelenden Orbilius" genoot, omvatte naar zijn eigen getuigenis Homerus' Ilias in 't Grieksch, benevens eene Latijnsche vertaling der Odyssee, het werk van een oud dichter Livius Andronicus (c. 284—c. 204.) Op 20-jarigen leeftijd vertrok Hor. naar Athene, ten einde daar, zooals de gewoonte toen medebracht, zijne studiën te voltooien; hij beoefende er de Grieksche filosofie en las ijverig Grieksche dichters, met name Archilochus. Niet lang echter duurde zijn verblijf aldaar; toen nl. Caesar den 15en Maart 44 door moordenaarshanden gevallen was, kwam M. Brutus kort daarna (in Sept.) te Athene en wist de studeerende jongelingschap zoozeer voor de zaak der vrijheid te winnen, dat velen, waaronder ook Hor., zijne vanen volgden; zóó leerde Hor. o. a. ook Klein-Azië en Thracië kennen, landen, waarvan hij in zijne werken

1) Over zich zelven spreekt de dichter voornamelijk: Od. II, 7, 9—12; III, 1, 47; II, 18, 9—14; II, 16, 37—40; I, 16, 22; verder Sat. I, 4, 105—108; I, 6, 71—89 en 45—64 en Brieven: I, 20, 20—28; II, 2, 41—57.

dikwijls melding maakt. Spoedig wist Hor. zich zoozeer te onderscheiden, dat hij tot krijgstribuun [1]) benoemd werd; als zoodanig vocht hij mede in den beslissenden slag bij Philippi (42 vóór Chr.) maar — ging op de vlucht; daarmede eindigde tevens zijn militaire loopbaan. In het volgende jaar keerde Hor., gebruikmakende van de amnestie, welke de Driemannen [2]) aan het overschot van het republikeinsche leger verleenden, naar Italië terug.

Zijn vader was inmiddels gestorven en diens vermogen door de Driemannen verbeurd verklaard, zoodat Hor. zich genoodzaakt zag als secretaris bij een quaestor [3]) in dienst te treden. Wel kon hij nu in zijn onderhoud voorzien, maar toch gevoelde hij zich in zijn' nieuwen prozaïschen werkkring allesbehalve gelukkig, zoodat hij, deels uit innerlijken aandrang, deels met het oog op verbetering zijner positie, zich aan de poëzie begon te wijden en het eindelijk waagde zijne eerstelingen, eenige Satiren en Epoden, het licht te doen zien. Weldra trokken zijne verzen, èn om vorm èn om inhoud, de aandacht van het geletterd publiek en had hij het geluk zich de vriendschap der beide dichters Varius en Vergilius te verwerven. Dezen brachten hem in het jaar 39 vóór Chr. in kennis met C. Cilnius Maecenas, een romeinsch Ridder, vriend en gunsteling van Caesar Octavianus, maar bovenal bekend als mild beschermer van kunst en wetenschap.

Negen maanden duurde het vóór deze hem weder bij zich toeliet, maar van toen af ontstond tusschen beide mannen een warme vriendschap, waaraan eerst de dood een einde maakte. Spoedig verwierf zich nu Hor. ook de gunst en vriendschap van Augustus, aan wien hij door Maecenas was voorgesteld; gaarne had Augustus den dichter nauwer aan zijn hof verbonden en bood hij hem zelfs de eervolle betrekking van geheimsecretaris aan, maar Hor. sloeg dit aanbod heuschelijk af, daar hij liever zijn vrijheid en onafhankelijkheid wilde behouden en het staatsleven hem in het geheel

1) Bij elk legioen (4200—6000 man) waren 6 krijgstribunen of oversten, die afwisselend elk twee maanden het legioen commandeerden.

2) Antonius, Lepidus en Octavianus.

3) Quaestor = beambte over de inkomsten en belastingen van den Staat = schatmeester.

niet aantrok. Dit deed echter geen afbreuk aan de vriendschap van Augustus voor den dichter. Bovendien stond Hor. met vele invloedrijke of geletterde mannen in vriendschappelijk verkeer o. a. met Vipsanius Agrippa, Asinius Pollio, Tibullus, Valgius, Plotius Tucca e. a. zooals blijkt uit de talrijke gedichten door hem aan genoemde en aan andere personen gericht.

In het jaar 33 vóór Chr. schonk Maecenas den dichter een landgoed in het Sabijnsche land, 3 à 4 uur oostelijk van Tibur, in welke stad Hor. later ook een huis [1]) (waarschijnlijk een geschenk van Augustus) bezat; van nu af kwam Hor. zelden meer te Rome [2]); het woelige, rustelooze leven der wereldstad behaagde hem hoe langer hoe minder; hij gevoelde zich meer te huis in de vrije natuur en het rustige leven te Tibur of op zijn Sabijnsch landgoed. Dáár ontwikkelde en volmaakte hij ongestoord zijne dichterlijke gaven en leefde er, in geregelde afwisseling van arbeid en ontspanning, nog 25 jaren, tot de dood hem den 27en Nov. 8 vóór Chr. na een korte ziekte, weinige maanden na Maecenas, wegrukte. Zijne asch werd op den Esquilijnschen berg, naast den grafheuvel van Maecenas, bijgezet.

De werken van Horatius zijn, naar tijdsorde gerangschikt, de volgende:

1) *2 boeken Satiren*, geschreven in de jaren 41—35 (I) en 35—27 (II), waarin hij, in navolging van Lucilius, de gebreken en ondeugden van zijn tijd hekelt.

2) *1 boek Epoden*, omstreeks denzelfden tijd, 41—30, gedicht, in navolging van Archilochus (overgang van de Satirische tot de Lyrische poezie).

3) *4 boeken Oden*, gedicht in 30—23 en 17—13 (4e boek). Verder het *Carmen Saeculare* (Eeuwdicht) geschreven in het jaar 17 vóór Chr.

4) *2 boeken Brieven*, geschreven in 24—20 (1e boek) en 18—13 (2e boek).

---

1) Overblijfselen van dit huis zijn nog aanwezig in den tuin van het klooster St. Antonio.

2) Te Rome woonde Hor. op den Esquilijnschen berg.

De Lyrische poezie werd bij de praktische en door oorlogen steeds bezig gehouden Romeinen eerst zeer laat beoefend en wel sedert den tijd, toen de Grieksche literatuur in Rome begon te worden nagevolgd. Zeer langzaam echter schoot zij wortel in het voor hoogere poezie weinig vatbare gemoed der Romeinen; eerst met *Laevius* (na 100 vóór Chr.) en *Catullus* (87—*c.* 54) brak een beter tijdperk aan; vooral *Catullus* toonde in velen zijner gedichten een warm, soms hartstochtelijk dichterlijk gevoel en deed veel van zich verwachten en had niet een vroege dood zijn dichterlijke ontwikkeling gestuit, misschien zou hij een der grootste, zoo niet de grootste Romeinsche lierdichter geworden zijn.

Na hem echter heeft geen dichter de lyriek zoozeer ontwikkeld en in zulk een verscheidenheid van inhoud en vorm beoefend als *Horatius*. Met recht kan men daarom Hor. als den grootsten lyrischen dichter der Romeinen beschouwen.

Wat den *vorm* betreft, ontleende Hor. verreweg de meeste zijner versmaten aan Grieksche voorbeelden, voornamelijk aan Alcaeus, Sappho, Archilochus e. a. zonder deze echter steeds slaafs na te volgen; veeleer wijzigde hij hier en daar, zij 't dan ook in geringe mate, de Grieksche metra zóó als hij die voor zijn doel geschikt achtte.

De *inhoud* daarentegen is het onmiddellijk uitvloeisel van 's dichters poetisch gevoel; slechts hoogst zelden bespeuren wij hier of daar een gedachte, aan dezen of genen Griekschen lierdichter ontleend. Nu eens ernstig, dan opgewekt of luimig, een enkel maal ietwat zwaarmoedig getint, zijn zijne Oden meest allen »*fijn geciseleerd*" en gegoten in een door Grieksche gratie en fijnen smaak gekuischten vorm. En in dien vorm, waarin zoowel juiste woordenkeus als bevallige woordschikking met het zangerig metrum een hoogst harmonisch geheel vormen, kleedde de dichter gedachten, die èn door den levenslust èn de levenswijsheid, waarvan zij getuigen, steeds een onweerstaanbaren en blijvenden indruk hebben uitgeoefend en ook zullen blijven uitoefenen.

Nog bij zijn leven smaakte de dichter (al had hij ook zijne tegenstanders) het genot gekend en — gewaardeerd te worden; spoedig ook vond hij navolgers, van wie wij echter zoo goed als niets weten; hunne vruchtelooze pogingen teekent hij geestig in Brief I, 19, 19 vlg.

Na zijn dood werden zijne werken, vooral de Oden en Satiren, naast de Aeneis van Vergilius, niet alleen in de scholen gelezen, maar ook bij de groote mannen uit de 1e eeuw na Chr., zooals Martialis, Quintilianus, Juvenalis en Tacitus, waren zij bekend en gezocht.

Reeds vroeg werden zijne gedichten gecommentarieerd; zoo bezitten wij nog een zorgvuldig bewerkten commentaar van Pomponius *Porphyrio* (tusschen 200 en 250 na Chr.), benevens een onechte verzameling scholia (verklarende aanteekeningen), op naam van zekeren *Acro* (leefde op het einde der 2e eeuw), wiens oorspronkelijke, echte commentaar verloren is gegaan.

In de Middeleeuwen gaf men meer aan Vergilius en Ovidius de voorkeur en bleven alleen de Satiren, om haar zedekundigen inhoud, een gezocht schoolboek, terwijl de Oden en Epoden meer en meer op den achtergrond geraakten.

Sedert de Renaissance echter herleefde de studie en waardeering van Hor. en werd de eerste uitgave (*editio princeps*, omstr. 1470) zijner gedichten, tot op den huidigen dag, gevolgd door een steeds wassenden stroom van uitgaven, monografieën en vertalingen.

BOEK I.

Eerste Ode.

Aan Maecenas.

Opdracht aan Maecenas, bij toezending van de eerste drie boeken der Oden (23 vóór Chr.).

INHOUD: *Maecenas, mijn hooge beschermer! Gij weet hoe sommige menschen hun hoogste geluk vinden in eer, aanzien, rijkdom, landbouw of handelswinst (vs. 1-18) en anderen weêr het zoeken in het voldoen aan hun persoonlijke neigingen, zooals de liefhebber van wijn, van krijg, van jacht (vs. 19-28); wat mij betreft: ik vind mijn hoogste genot in het beoefenen der (Lyrische) poezie en verwerf ik daarbij Uw bijval en goedkeuring, dan heb ik mijn hoogste geluk bereikt (vs. 29-36).*

Maecenas [1]), afstammeling van koninklijke voorouders! Gij, mijn beschermer en de vreugde en het sieraad mijns levens!: Er zijn menschen, die er behagen in scheppen te Olympia [2]) op een renwagen zich in stofwolken te hullen en die, wanneer

---

1) C. Cilnius *Maecenas* (geb. c. 69), afstammeling uit een Etruscisch vorstengeslacht, behoorde tot den Ridderstand en bekleedde in 36 en 31 vóór Chr. het ambt van praefectus urbi et Italiae (gouverneur van Rome en Italië). Later trok hij zich uit het openbare leven terug en besteedde zijn groot vermogen tot bescherming van kunst en literatuur; Hor. werd door Vergilius en Varius met hem bekend en ontving in 33 van hem zijn Sabijnsch landgoed. Dikwijls vermeldt Hor. hem in zijne gedichten met groote dankbaarheid. Maecenas stierf, kort vóór Horatius, in 8 vóór Chr.

2) De Olympische spelen (*Olympia*, stad in Elis) werden tot 394 na Chr. gevierd.

zij met gloeiend-heete wielen den eindpaal hebben vermeden en de roem schenkende palmtak (der zege) hun ten deel is gevallen, zich als tot de Goden, de beheerschers der wereld, verheven gevoelen; een ander weêr vindt het heerlijk, als de wufte volksmenigte om strijd hem tot de drie hoogste eer-ambten [1]) verheft; een derde, als hij in eigen graanschuur al het graan heeft geborgen, dat van de Libysche [2]) dorschvloeren bijeen wordt geveegd. — Hem, die er zijn vreugde in vindt den van zijn' vader geërfden akker met de hak om te woelen, kunt ge, zelfs met aanbiedingen als die van Attalus [3]), er niet toe bewegen om als schipper, met een hart vol angst, de Myrtoïsche zee [4]) op een Cyprisch [5]) schip te doorklieven; de groothandelaar, bevreesd en verschrikt, wanneer de W.Z.W. wind [6]) worstelt met de golven der Icarische zee [7]), prijst en roemt de kalme rust en de velden van zijn landstadje: maar weldra kalefatert hij weêr zijn (door de golven) gebeukt schip, daar hij nooit leert zich in het bezit van een klein vermogen te schikken.

Anderen weêr zijn er, die bekers met ouden Massischen [8]) wijn niet versmaden, noch er afkeerig van zijn om, behagelijk uitgestrekt, nu eens onder een groenenden haagappelboom [9]), dan weêr aan de zacht ruischende bron van een (den Nimfen) gewijd water, een deel van den tot arbeid bestemden dag af te nemen (en daaraan te besteden). Velen ook scheppen

---

1) Aedilitas, praetuur en consulaat.

2) *Libyë*, d. i. de noordkust van Africa, was bekend om zijn rijkdom aan koorn.

3) d. i. met de schitterendste aanbiedingen; *Attalus* III, koning van Pergamum, vermaakte in 133 vóór Chr. zijn rijk en kunstschatten (waaronder: de stervende Galliër) aan het Romeinsche volk.

4) *Myrtoïsche* zee: het zuidelijk deel der Aegaeïsche zee tusschen Creta en Attica; hier algem. voor *zee*; Hor. voegt gaarne bij een algemeen begrip een eigennaam, om daardoor aan de voorstelling meer kleur te geven.

5) *Cyprus* bekend om zijn handel; *Cyprisch schip*, algem. = schip, koopvaardijschip, zie vorige aant.

6) *W.Z.W. wind*, algem. = stormwind, vgl. aant. 4.

7) *Icarische zee* (algem. = zee, vgl. aant. 4) eig. het Z.O. deel der Aegaeische zee.

8) Op den berg *Massicus* (op de grenzen van Latium en Campanie) groeide voortreffelijke wijn. Vgl. ook bij Od. I, 20 (aant. 5).

9) De *haagappelboom* draagt op aardbeziën gelijkende vruchten, eerst groen, daarna geel en rood van kleur; behalve in Zuid-Europa groeit hij ook in Ierland en bereikt een hoogte van 10 à 15 voet.

behagen in het soldatenleven in het kamp, in trompetgeschetter met hoorngeschal doormengd en in den door alle moeders vervloekten krijg. De jager weêr, zijn jonge vrouw geheel vergetend, brengt, wanneer zijn trouwe honden een hinde hebben gezien of wanneer een Marsische [1]) ever door zijn uit gedraaid touw vervaardigde netten is gebroken, den nacht onder den kouden blooten hemel door.

Wat *míj* betreft, mij verheft de klimopkrans, het loon en het sieraad van de hoofden der dichters, tot de zaligheid der Hemelgoden; mij ontrukken, wanneer Euterpe [2]) haar fluit niet laat zwijgen en Polyhymnia [2]) niet weigert haar Lesbische [3]) luit te stemmen, het koele woud en de luchtig-zwevende reidansen van Nimfen en Satyrs [4]), aan het prozaïsche leven der groote menigte.

En neemt Gij mij op in de rij der Lyrische zangers, dan zal ik mijn hoogste streven hebben bereikt.

Tweede Ode.

Aan Caesar Octavianus.

(Waarschijnlijk in den winter van 28/27 vóór Chr. gedicht).

Aanleiding tot dit gedicht schijnt te zijn geweest het voornemen van Octavianus om zijne ambten neêr te leggen (13 Jan. 27 vóór Chr.); op verzoek van den Senaat zag hij echter van zijn voornemen af en ontving, uit dankbaarheid daarvoor, den 16en Jan. 27 den eere-toenaam *Augustus* (= de eerbiedwaardige), onder welken naam hij sedert als keizer bekend is.

---

1) De *Marsi* woonden in Latium.

2) *Euterpe*: de eig. Muze van het lierdicht; *Polyhymnia* (eig. Muze van het loflied) geldt bij Hor. eveneens als Muze der (lyrische) poëzie.

3) *Lesbische luit*: met het oog op Alcaeus en Sappho, die beide op Lesbos geboren waren en aan wie Hor. zijn Alcaeische en Sapphische versmaat ontleende.

4) De *klimop* was aan *Bacchus* gewijd. De dichters staan onder bescherming van Apollo en Bacchus; tot het gevolg van Bacchus behooren Nimfen en Satyrs.

INHOUD: *Sneeuwstormen, overstrooming en burgeroorlogen moesten wij doorstaan als straf voor den moord op C. Julius Caesar (vs. 1-24). Wie der Goden zal deze bloedschuld eindelijk van ons wegnemen en ons helpen? (vs. 25-28) Apollo? Of Venus? Of Mars? (vs. 29-40). Of zal Mercurius in de gestalte van Octavianus onze redder zijn? O, keer dan eerst laat naar Uw hemel terug, blijf bij ons, wees onze Vader en Vorst en wreek ons op de overmoedige Parthen! (vs. 41-52).*

Nu heeft de Vader [1]) (dan toch wel) genoeg onheilspellende sneeuw en hagel op de aarde neêrgestort en heeft Hij, uit rossig-flikkerende vuist met den bliksem de heilige burcht [2]) treffend, de stad [3]) schrik en angst aangejaagd, schrik en angst ook aan het menschdom, dat de dood en verderf brengende tijd zou terugkeeren van Pyrrha, [4]) die klagend zich verbaasde over nooit te voren geziene wonderen, toen (namelijk) Proteus [5]) zijn geheele kudde (robben) naar het hooge gebergte dreef en de visschen bleven hangen in de toppen der olmen, waar duiven gewoon waren geweest te nestelen en toen vreesachtige gazellen rondzwommen in den alles bedekkenden watervloed.

Vroeger zijn wij er ook reeds getuige van geweest, hoe de blonde Tiber, toen zijn golven met geweld van den Etruscischen oever werden teruggedrongen, bijna het paleis van koning Numa en den tempel van Vesta [6]) neêrwierp, toen de al te zeer aan zijn gemalin gehechte Riviergod snoevend zich opwierp tot wreker der heftig klagende Ilia [7]) en hij —

---

1) Juppiter.

2) Het Capitool.

3) Rome.

4) *Pyrrha*: echtgenoote van Deucalion met wien zij, na den Zondvloed, alleen overbleef, zie Ovid-Metamm, 1,244—312.

5) *Proteus*: zeegod van minderen rang, wien het opzicht over de robben was toevertrouwd.

6) Het *paleis van Numa* en de *tempel van Vesta* lagen aan den voet van den Palatynschen berg; de Tiber bedreigt in beide gebouwen de heiligste, eerwaardigste gedeelten van Rome.

7) *Ilia* (Rea Silvia) werd na de geboorte harer zonen, Romulus en Remus, door Amulius in den Tiber geworpen, waarna de Stroomgod haar tot zijne gemalin maakte. Deze, de stad met ondergang bedreigend, voldoet daarmeê aan de wraakzucht zijner gemalin wegens den moord op haren stamgenoot (C. Julius) Caesar.

hoewel tegen Juppiter's wil en goedkeuring — van zijn gewonen loop afwijkend, zijn linkeroever overstroomde.

Later zal het door de schuld zijner ouders in aantal verminderde jonge geslacht hooren, hoe burgers[1]) eens tegen elkander het zwaard hebben gescherpt, waardoor het beter ware geweest dat de gevreesde Parthen[2]) waren omgekomen en hoe, in onderlingen strijd, eens hun ouders elkander bebevochten.

Welken God moet het volk (thans) aanroepen tot behoud van het ten val neigende Rijk? Met welke gebeden moeten de heilige maagden Vesta[3]) vermurwen, die (helaas!) reeds minder haar oor tot smeekbeden neigt?

Aan wien zal Juppiter de taak opdragen onze bloedschuld te verzoenen? O, kom toch eindelijk, smeeken wij U! de schitterend-blanke schouders door een wolk omhuld, (als redder) tot ons, Gij, God der orakels, Apollo! Of wel, kom Gij, als Gij liever wilt, gaarne lachende Erycina[4])! omfladderd door de Goden van Scherts en van Liefde; of verschijn Gij, Stamvader[5])! als Ge genadig nog wilt omzien naar het (door U) verwaarloosd geslacht Uwer nakomelingen, Gij, die, helaas! eerst door een al te lang spel des krijgs zijt verzadigd! Gij, die (slechts) behagen schept in krijgsgeschreeuw en blinkende helmen en in het woeste gelaat van den Marsischen voetknecht, dat den met bloed bespatten vijand dood en verderf dreigt!

Of wel verschijn Gij, gevleugelde zoon der zegenbrengende Maja[6])! Gij, die, in veranderde gedaante, U op aarde in de gestalte van den jongen Octavianus[7]) vertoont en U ver-

1) Toespeling op de (vier) burgeroorlogen (88—82; 49—45; 42 en 31 vóór Chr.)

2) De *Parthen* waren de meest gevreesde vijanden der Romeinen, wier legioenen zij in 53 onder Crassus, in 40 onder Decidius Saxa en in 36 onder Antonius versloegen.

3) *Vesta* als beschermster van Rijk en huis, wier eeuwig brandend vuur het symbool was van Rome's eeuwig bestaan.

4) *Erycina* = Venus (zóó genoemd naar den berg Eryx op de W.-Kust van Sicilië, waar Venus een tempel had).

5) *Mars:* de Stamvader der Romeinen.

6) *Mercurius* (zoon van Juppiter en Maja).

7) *jongen Octavianus:* Octavianus (geboren in 63) was, toen Hor. deze Ode dichtte, omstreeks 34 jaar oud.

waardigt wreker van Caesar [1]) te worden geheeten! O, keer eerst na langen tijd in den hemel terug en toef nog lang, verheugd en vroolijk, te midden van het volk van Quirinus [2]) en moge niet te snel een luchtstroom U, vertoornd om onze gebreken en misslagen, weder ten hemel voeren. Mogen veeleer hier op aarde groote (nieuwe) triumfen en de eerenaam van Vader en Vorst [3]) U welgevallig zijn en gedoog niet, o Caesar [4])! dat, zoolang Gij onze legioenen aanvoert, de Meden [5]) met hun ruiterij ongestraft invallen doen in ons gebied.

Derde Ode.

Aan Vergilius.

Eigenlijk is deze Ode gericht aan het schip, waarop Vergilius *van plan was* een reis naar Griekenland te ondernemen; *eerst later* echter gaf hij aan dit voornemen gevolg. Naar aanleiding van deze *voorgenomen* (maar niet ondernomen) reis houdt Hor. nu een beschouwing over de vermetelheid van den mensch, die in de vier elementen, water, vuur, lucht en aarde, de hem door de natuur gestelde grenzen overschrijdt.

> INHOUD: *Breng, o schip! mijn Vergilius behouden aan land* (*vs 1—8*). *Ook gij waagt het dus de banen der zee te bevaren, welke de vermetelheid van het menschelijk geslacht, zich opende!* (*vs. 9-20*) *Veel, ja alles! vermag de vermetele mensch: hij vreest noch dood, noch zee, noch vuur, lucht of onderwereld* (*vs. 21 36*), *maar — niet ongestraft!* (*vs. 37-40*).

---

1) C. Julius *Caesar*, vermoord 15 Maart 44 vóór Chr.
2) *Quirinus* heette Romulus na zijne opneming onder de Goden.
3) In 2 vóór Chr. ontving Augustus den eerenaam *Vader des Vaderlands*; *Vorst* was de officieele titel van Augustus.
4) *Caesar*, d. i. Caesar Octavianus Augustus.
5) *Meden* = Parthen, zie aant. 2 (vorige blz.)

Zoo moge dan nu [1]) de Godin, [2]) die over Cyprus heerscht, zoo ook het helder-schitterend gesternte van Helena's broeders [3]) en de Vader der winden [4]), na ze allen te hebben geketend behalve den Iapyx [5]), u besturen, o schip! dat mij borg staat voor (het leven van) den u toevertrouwden Vergilius [6]): lever hem ongedeerd aan het Attische land [7]) af, smeek ik u! en behoud (zoo) de helft van mijn leven!

Hij moet wel een hart, door eikenhouten schild en drievoudig koperen pantser beschermd [8]), hebben gehad, die het eerst zijn broos schip aan de woeste zee toevertrouwde en geen angst of vrees gevoelde voor den met rukvlagen neêrstormenden Africus [9]) in zijn heftigen worstelstrijd met den Noordenwind, noch voor de alles versomberende Hyaden [10]), noch voor de razende woede van Notus [11]), den machtigsten gebieder over de Adriatische zee [12]), hetzij hij de golven hoog wil opzweepen of ze wil effenen en doen bedaren. Was hij beangst voor den naderenden tred des doods, die met koelbloedigen, onverschilligen blik de zwemmende zeemonsters, de woelig-onstuimige zee en de (door schipbreuken) beruchte Acroceraunia [13]) kon aanschouwen?

---

1) Daar Vergilius nu eenmaal tot de reis heeft besloten, *zoo moge dan nu* het schip hem behouden overbrengen.

2) d. i. *Venus* als beschermgodin der zeevarenden. Op *Cyprus* (eiland aan de Z.-kust van Kl. Azie) bezat Venus vele tempels, o. a. te Amathus, Paphus, Idalia.

3) *Castor* en *Pollux*; wanneer bij storm en onweêr het St. Elmusvuur zich aan den top van mast, ra, enz. vertoonde, meende men daarin de beschermende aanwezigheid van *Castor* en *Pollux* te zien.

4) Vader (= gebieder) der winden = *Aeolus*.

5) *Iapyx* is de van Apulië (Iapygia) naar Griekenland waaiende *Westenwind*.

6) P. *Vergilius* Maro (geb. 15 Oct. 70; † 21 Sept. 19 vóór Chr.) de bekende dichter, boezemvriend van Hor.

7) *Attische land* = Attica, naar welks hoofdstad Athene Vergilius zich wilde begeven.

8) d. i. een onversaagd en voor alle gevaren onverschillig hart.

9) *Africus* = W. Z. W. wind.

10) *Hyaden* (= regengesternte) bij welks opgang in Mei een regentijd aanbreekt.

11) *Notus* = Z.-wind, algem. stormwind.

12) Ten Oosten van Italië.

13) *Acroceraunia*: wegens zijn klippen en riffen gevaarlijk voorgebergte in Epirus.

Te vergeefs heeft (dus) de Godheid, met wijze voorzorg, het vasteland van de daarmeê onvereenigbare [1]) zee gescheiden, wanneer toch de schepen, den Goden ten trots, overmoedig en lichtzinnig de zee bevaren, waarmeê zij niet in aanraking mochten komen. Vermetel (genoeg) om alle gevaar te doorstaan, stort zich het menschengeslacht, trots het verbod, in misdaad en gruwel. Vermetel bracht Japetus' zoon [2]), door onheilbrengend bedrog, het vuur onder de menschen: (want) nadat hij uit het hemelsch verblijf (der Goden) het vuur heimelijk had weggekaapt, stortten zich, vroeger onbekend, tering en een schaar van koortsen op het aardrijk en de vroeger trage noodzakelijkheid van den eerst laat naderenden dood verhaastte nu haar tred. Daedalus [3]) waagde zich in het ijle luchtruim op vleugels, niet voor den mensch bestemd; Hercules baande zich met (onweêrstaanbare) inspanning en geweld een weg tot den Acheron [4]).

Niets is voór de stervelingen onbereikbaar: den hemel zelfs zoeken wij, in onze dwaasheid, te bestormen en zoo gedoogen onze misdaden niet, dat Juppiter zijn toornigen bliksem uit de handen legt.

Vierde Ode.

Aan Sestius [5]).

(Lentelied.)

INHOUD: *De Lente is gekomen!* (*vs 1-8*). *Laten wij hare genoegens genieten!* (*9 12*), *want het leven is zoo kort!* (*vs. 13-20*).

Reeds vermindert de strenge winter in kracht, afgewisseld door de welkome Lente met haar (luwe) Westerkoeltjes en

1) d. i. in aard en wezen verschillend, n.l. met het vaste land, en daarom krachtens haar natuur voor den mensch niet te betreden.

2) Prometheus.

3) *Daedalus*: zie Ovidius' Gedaanteverwisselingen: 8, 183—235 (in mijne vertaling)

4) *Acheron* (eig. een rivier in de Onderwereld) = Onderwereld. Hercules bracht den driekoppigen Cerberus (helhond der Onderwereld) naar de Bovenwereld en daarna weder naar de Onderwereld terug.

5) *Sestius*, zie bij vs. 14.

trekt men de uitgedroogde schepen op rolhouten weder in zee; reeds vindt ook het vee geen behagen meer in zijn stal noch de landman in het vuur van zijn haard en zien de velden niet meer wit door de zilveren rijp. Reeds voert Venus, de Godin van Cythéra [1]), den reidans aan bij 't licht der hoog aan den hemel staande Luna [2]) en huppelen de bevallige Gratiën [3]), hand in hand met de Nimfen, op de maat met trippelende voeten haar dansen, terwijl ter zelfder tijd Vulcanus [4]), blakend van vurigen ijver, de werkplaats zijner van zwaren arbeid zwoegende Cyclopen, in vlammenden gloed zet.

Nú past het het van zalf glanzende hoofd met groenende mirte [5]) te omwinden of met bloemen, welke de van den winterboei ontslagen aarde reeds doet ontpruiten; nú past het in 't lommerrijk heilig woud een offer te brengen aan Faunus [6]), 't zij hij een lam verlangt of liever een bokje wil.

De bleeke Dood (toch) klopt met onpartijdigen voet zoowel aan de hutten der armen als aan de paleizen van aanzienlijken en rijken. O rijk (met aardsche goederen) gezegende Sestius [7])! de korte duur van het leven verbiedt ons voet te geven aan ver in de toekomst reikende verwachtingen en hoop: (want) weldra zal de (eeuwige) nacht u omsluiten en ook het Schimmenrijk, waarvan zooveel verhalen in omloop zijn en het bekrompen verblijf van Pluto [8]); en wanneer ge eenmaal daarheen gegaan zijt, zult ge niet meer door den worp der dobbelsteenen tot president van een drinkgelag worden

---

1) Op het eiland *Cythéra* (ten Z. van Laconië) had Venus een' beroemden tempel.

2) *Luna:* Godin der maan.

3) *Gratiën:* de Godinnen van alles wat bekoorlijk, liefelijk, bevallig is en van het gezellige, vroolijke leven (vgl. ook bij Od. I, 30, 6).

4) *Vulcanus* (God van het vuur) smeedt. met zijne dienaren, de éénoogige *Cyclopen*, bij het begin der Lente nieuwe bliksems voor Juppiter.

5) *Mirte:* aan Venus gewijd.

6) *Faunus.* berg-, bosch-, en veldgod, beschermer der kudden.

7) L. *Sestius* Quirinus (een zoon van den door Cicero verdedigden P. Sestius), vriend van Brutus en Horat., en, hoewel aanhanger der republiek, toch door Augustus in 23 vóór Chr. tot consul suffectus (nagekozen consul) benoemd.

8) d. i. het graf. Vlg. and: het ijle (d. i. door ijle, wezenlooze schimmen bewoonde) v.v. Pluto = het Schimmenrijk.

benoemd, noch zult ge meer den jeugdigen Lycidas [1]) kunnen bewonderen, voor wien nú alle jongelingen van liefde gloeien en voor wien weldra de jonge meisjes warme liefde zullen koesteren.

Vijfde Ode.

Aan Pyrrha.

INHOUD: *Wie is uw nieuwe minnaar? (vs. 1-5). Hij zal, evenals ik, uw trouweloosheid eenmaal met heete tranen beweenen (vs 5-12). Ik ben gelukkig uit den schipbreuk mijner liefde tot u gered! (vs. 12-16).*

Pyrrha [2]) wie is de slanke knaap, die, overgoten met geurigen balsem, op een leger van rozenbladen in een heerlijke grot, u (thans) hartstochtelijk in zijne armen drukt? Wien ten genoege bindt gij, steeds eenvoudig en toch smaakvol van uiterlijk, uwe blonde lokken op (tot een wrong)? Helaas! hoe vaak zal hij uw trouweloosheid en de veranderde gezindheid van Venus en Cupido [3]) beweenen en hoe vaak zal hij, daar hij er niet aan gewoon is, zich ten hoogste verbazen, wanneer de zee door de winden donker en somber gekleurd en opgezweept wordt [4]), hij, die, in naïeve lichtgeloovigheid en nog onbekend met uw bedriegelijke wispelturigheid, nu de gunsten van u, zijn gulden schat! geniet en hoopt, dat gij altijd aan hem alleen trouw, voor hem alleen beminlijk zult zijn. Rampzalig zij, die, verblind door den schitterschijn uwer schoonheid, u nog niet hebben doorgrond en doorzien!

---

1) *Lycidas:* verdichte naam, zooals alle in Hor. minnedichten voorkomende en aan het Grieksch ontleende persoonsnamen; ook zijne schilderingen van minnarijen en liefdesbetrekkingen zijn meestal gefantaseerd, vgl. echter bij Od. IV, 1, 4.

2) *Pyrrha* = de blonde. Vgl. overigens de laatste aant. der vorige Ode.

3) *Venus:* Godin der liefde; *Cupido* = Amor, zoontje van Venus.

4) De tegenspoeden in de liefde worden hier (en evenzoo vs. 13 vlg.) allegorisch vergeleken met storm op zee.

Wat mij betreft: gelukkig bewijst een volgens gelofte beloofd schilderijtje [1]), aan een heiligen tempelwand bevestigd, (dat ik uit den schipbreuk mijner liefde tot u gelukkig gered ben en) dat ik mijn nog vochtige kleederen ter eere van den God, die de zee beheerscht [2]), in Zijn tempel heb opgehangen.

Zesde Ode.

Aan Agrippa [3])

(als antwoord op diens verzoek aan Horat., zijne daden in een Epos te verheerlijken.)

(Kort na 25 vóór Chr. gedicht).

INHOUD: *Troost u, Agrippa! uwe daden zal de Epische dichter Varius wel bezingen (vs. 1-4); aan Epische onderwerpen toch kan en mag ik mij niet wagen (vs. 5-8), omdat ik slechts Lyrisch dichter ben en ik uwe en Caesar's heldendaden dus niet naar waarde zou kunnen bezingen (vs. 9-12). En wie zou grootsche heldendaden en veldslagen beter kunnen schilderen dan Varius? (vs. 13-16). Ik voor mij ben en blijf liever de nederige zanger van levensvreugde, liefde en wijn (vs. 17-20).*

Varius [4]), de zwaan van het Maeonische lied [5]), zal u bezingen als held en als overwinnaar der vijanden en daarmeê

1) Wie gelukkig aan een schipbreuk ontkomen was, hing ter eere van den God aan wien hij zijne redding toeschreef, volgens gelofte zijne kleederen, benevens een schilderijtje, waarop zijne redding was afgebeeld, in diens tempel op. Vgl. overigens de vorige aant.

2) d. i. Neptunus.

3) M. Vipsanius *Agrippa* (63—12 vóór Chr.), de aanzienlijkste man te Rome na Augustus, en diens schoonzoon, vertrouwde vriend en raadsman, muntte uit als veldheer en staatsman; hij liet Rome met grootsche bouwwerken versieren, o. a. de Aqua Virgo (een waterleiding, die Rome nog van water voorziet) in 27 v. Chr. en het bekende Pantheon in 25 vóór Chr.

4) L. *Varius* Rufus (c. 74—14 vóór Chr.), bevriend met Hor., Vergil., Maecenas en Augustus, was als episch en tragisch dichter beroemd; met M. Plotius Tucca bezorgde hij, op verzoek van Augustus, na den dood van Vergilius, de uitgave van diens «Aeneis.»

5) *zwaan* = zanger (vgl. de Agrippijnsche zwaan = Vondel). Smyrna, in *Maeonia* (= Lydië), was, volgens het verhaal, de geboortestad van Homerus; *Maeonisch lied* dus = heldendicht.

alle krijgsdaden, die uw dappere krijgers, te land of ter zee, onder uw aanvoering hebben verricht.

Ik, Agrippa! beproef het in 't geheel niet met mijn geringe krachten grootsche daden te bezingen, noch zulke als de uwe, noch den verderflijken toorn van Peleus' zoon [1]), den held, die van geen wijken wist, noch de zwerftochten over zee van den sluwen Ulixes [2]), noch het gruwzaam huis van Pelops [3]), daar de bescheidenheid en de Muze, die als gebiedster heerscht over mijn vreedzame lier, mij verbieden uw roem en dien van den voortreflijken Caesar [4]) door de schuld van mijn gering talent te verkleinen en afbreuk te doen.

Wie toch zou [5]) Mars, gedekt door zijn stalen wapenrok, naar waarde kunnen bezingen, wie Meriones, zwart van Trojaansch stof, wie Tydeus' zoon, die, met behulp van Pallas [6]), zelfs tegen hemelgoden opgewassen was?

Ik bezing slechts drinkgelagen en schermutselingen van jonge meisjes, die met afgesneden nagels onstuimig op jongelingen instormen, volgens mijn gewoonte luchthartig van zin, 't zij mijn hart vrij is van liefde, 't zij het door een of andere liefde ontvlamd is.

Zevende Ode.

Aan Munatius Plancus.

(Waarschijnlijk, evenals I, 28, een der oudste Oden van Hor., is dit lied kort na 29 vóór Chr gedicht).

INHOUD: *Geen oord ter wereld behaagt mij meer dan Tibur; dáár wil ik leven en zingen* (*vs. 1-14*). *Evenzoo moest ook gij, mijn Plancus! de staatszorgen in een behagelijk en rustig leven vergeten. Wanhopen moet gij evenmin, als Teucer het deed* (*vs. 15-32*).

---

1) *Peleus' zoon* = Achilles (hoofdpersoon in Homerus' Ilias).

2) *Ulixes* = Odysseus (hoofdpersoon in Homerus' Odyssee).

3) *Huis van Pelops:* Atreus, Thyestes, Agamemnon, Aegisthus, Orestes. De gruwelen en rampen van het huis van *Pelops* (zoon van Tantalus) leverden den treurspeldichters rijke stof voor hun zangen.

4) *Caesar*, d. i. C. Julius Caesar Octavianus *Augustus*.

5) *Wie toch zou* nl. beter dan *Varius* (dien tweeden Homerus, vgl. vs. 1).

6) *Mars:* God des oorlogs. *Meriones*, een der dapperste helden vóór Troje. *Tydeus' zoon* = Diomedes. *Pallas* = *Athene*, Godin des oorlogs. *hemelgoden:* Venus en Mars (zie Hom. Ilias 5, 330—352 en 5, 846—887 (in mijne vertaling).

Sommigen zullen het bekoorlijke Rhodus [1]) prijzen of Mytilene of Ephesus of het aan twee zeeën gelegen Corinthe of wel Thebe, door Bacchus of Delphi, door Apollo beroemd of eindelijk het Thessalische Tempe; anderen weêr zijn er, die zich tot eenige taak hebben gesteld voortdurend in hun zangen de stad der maagdelijke Pallas [2]) te verheerlijken en zich een olijfkrans, van overal bijeengeplukt [3]), op het hoofd te drukken; wie voorts op Juno's verheerlijking het meest bedacht is, zal het voor paarden geschikte Argos en het goudrijke Mycenae [4]) bezingen: wat míj betreft, op míj hebben noch het geharde Lacedaemon [5]), noch de vruchtbare velden van Larisa zulk een diepen indruk gemaakt als de ruischende grot van Albunea [6]) en de van de hoogte steil neêrstortende Anio en het heilig woud van Tiburnus en de door kronkelende beekjes bevochtigde boomgaarden.

Zoo moest ook gij, mijn Plancus [7])! evenals vaak de helder weêr brengende Zuidenwind de wolken wegvaagt van den donkeren hemel en hij niet áltijd regen baart, er op bedacht zijn om, als een wijs man, aan uw verdrietige stemming en

---

1) *Rhodus*: eiland aan de Z.W.kust van Kl. Azië. *Mytilene*: hoofdstad v. h. eiland Lesbos. *Ephesus*: stad in Ionië, aan de W.kust van Kl. Azië, beroemd door haar prachtigen tempel van Diana. *Corinthe* lag op den Isthmus (landengte) van den Peloponnesus, tusschen de Aegaeische en Ionische zee. *Thebe*: hoofdstad van Boeotië; Semele, de moeder van Bacchus, was eene Thebaansche. Te *Delphi* (in Phocis) was het beroemde orakel van *Apollo*. *Tempe*: het schoone, romantische dal in *Thessalië* aan de rivier Penéus, tusschen de bergen Olympus en Ossa.

2) *Stad van Pallas* = Athene (*Pallas* of Athene: Godin v. d. oorlog).

3) De zin hiervan is: iedere gelegenheid gebruiken ter verkondiging van Athene's roem en zich daardoor dichterlijken naam verwerven; de *olijf* is aan *Pallas* gewijd.

4) *Juno*: vrouw en zuster van Juppiter; *Argos* (hoofdstad van Argolis): reeds bij Hom. bekend om zijn voor paarden geschikte weiden. *Mycenae*: niet ver van Argos en residentie van Agamemnon.

5) *Lacedaemon*: stad en landschap in den Peloponnesus. *Larisa*: stad in Thessalië.

6) *Albunea*: waarzeggende bronnimf, in een grot dicht bij *Tibur* vereerd; *ruischend*: wegens de bron aldaar. *Tibur* (thans Tivoli) lag in Latium aan beide oevers der *Anio*, die ook thans nog verscheidene watervallen (waaronder ééne van 100 M. hoogte) vormt. *Tiburnus* stichtte met zijne broeders Coras en Catilus de stad Tibur.

7) L. Munatius *Plancus*, consul in 42 en 36, een man van wankelmoedig karakter, sloot zich eerst bij Antonius en na diens nederlaag bij Octavianus aan.

aan uwe moeiten [1]) in 't leven een einde te maken door zorgenstillenden wijn, 't zij het van vaandels schitterende legerkamp u aantrekt, 't zij de dichte lommer van uw Tibur [2]) u zal bekoren en boeien. Ofschoon Teucer [3]) Salamis en zijn vader ontvluchtte, omwond hij toch, naar men verhaalt, zijn van wijndampen nog vochtig hoofd met een krans van populierloof [4]), terwijl hij aldus zijn droevig gestemde vrienden aansprak: »Waarheen ook het lot, zachtmoediger dan mijn vader, ons heenvoert, daarheen zullen wij gaan, mijn krijgsmakkers en tochtgenooten! Aan niets moet ge wanhopen, wanneer Teucer u leidt, Teucer u beschermt: want onbedriegelijk heeft Apollo mij beloofd, dat in een nieuw land een tweede Salamis [5]) zou verrijzen. Daarom, gij dappere helden, die vaak nog erger leed (dan dit) met mij hebt doorstaan, verdrijft thans uw zorgen door den wijn: morgen zullen wij op nieuw 't ontzaglijk groote zeevlak bevaren!"

Achtste Ode.

Aan Lydia.

INHOUD: *Waarom — zóó vraagt de dichter aan Lydia — maakt ge, door uw ontzenuwende liefde, van den vroeger zoo kloeken Sybaris zoo geheel en al een zwakkeling en bloodaard?* (*vs. 1-12*). *Al uw moeite is toch te vergeefs: denk slechts aan Achilles!* (*vs. 13-16*).

Lydia [6])! zeg me — bij alle Goden smeek ik u — waarom ge Sybaris zoo snel doodelijk verliefd op u maakt en waarom

---

1) *Stemming en moeiten*: zorgen over den politieken toestand.

2) Het geslacht van *Plancus* was uit *Tibur* afkomstig. *Tibur* was tevens het lievelingsoord van Horat; in de nabijheid er van lag zijn Sabijnsch landgoed.

3) *Teucer* werd door zijn vader Telamon verbannen, toen hij uit Troje terugkeerde, zonder den dood van zijn halfbroeder Aiax, Telamon's geliefden zoon, verhinderd of althans gewroken te hebben. Hij stichtte daarop een tweede Salamis op Cyprus, zie vs. 29.

4) De *populier* was gewijd aan Hercules, den beschermer der reizenden.

5) Zie aant. 3.

6 *Lydia* en *Sybaris*: verdichte namen (zie bij Ode I, 4, 19), wijzen beide op weeldrigheid en verwijfdheid.

hij (thans) een onoverwinlijken afkeer heeft van het zonnig veld van Mars [1]), hij, die toch vroeger zoo gehard was tegen stof en zonnehitte!

Waarom rijdt hij niet meer meê te midden van zijn krijgskameraden [2]) en bedwingt hij niet meer den bek van zijn Gallisch ros [3]) door het met ijzeren punten voorzien gebit? Waarom is hij er bang voor in aanraking te komen [4]) met den blonden Tiber? Waarom mijdt en schuwt hij de olijfolie [5]) nog voorzichtiger dan adderbloed [6]) en zijn zijne armen niet meer bont en blauw door het hanteeren der wapens, hij, die er (vroeger) zoo beroemd om was, dat hij vaak de werpschijf, vaak ook de speer nog voorbij het eindmerk voortslingerde?

Waarom verschuilt en verbergt hij zich, evenals, naar het verhaal der sage, de zoon van Thetis [7]) deed kort vóór den krijgstocht tegen het (door de Goden) tot bejammerens waarden ondergang bestemde Troje, opdat niet het aankweeken van zijn mannelijken aard hem zou meêsleuren naar de slachting der Lycische krijgsscharen?

---

1) *Veld van Mars*: het uitgestrekte veld, in het N. W. der stad langs den Tiber gelegen, waar de volksvergaderingen werden gehouden; het was met vele tempels en standbeelden, 3 theaters en 1 amphitheater, te midden van een bekoorlijk plantsoen, versierd en tevens de meest geliefkoosde wandel- en uitspanningsplaats van den Romein, die daar met balspel, wedrennen, zwemmen in den Tiber, gymnastische oefeningen, enz. zich vermaakte.

2) Jonge kavallerieofficieren, met wie S., op het veld van Mars, het kunstrijden beoefende.

3) *Gallische paarden* waren wegens hun snelheid en vurigheid zeer gezocht voor den krijgsdienst.

4) d. i. te zwemmen in.

5) *olijfolie*: bij het worstelen gebruikt.

6) *adderbloed* gold als een zeer zwaar vergif.

7) *Thetis* hield haar zoon Achilles, uit vrees dat hij vóór Troje sneuvelen zou, bij koning Lycomedes op Scyrus, in vrouwenkleederen vermomd, verborgen, totdat Odysseus hem door list ontdekte. *Lycische* (Lyciërs: de dappere bondgenooten der Trojanen) hier = Trojaansche.

Evenals Achilles (vgl. Ovidius' Gedaanteverwisselingen: 13, 162—171 in mijne vertaling) na zijne ontdekking door Odysseus, vol strijdlust de wapens tegen Troje opvatte en zich weêr in zijn waren aard vertoonde, zóó zal ook Sybaris zich aan uw liefde ontworstelen en spoedig weêr de oude zijn; al uw moeite, Lydia! is dus toch te vergeefs.

Negende Ode.

Aan Thaliarchus.

(In den winter).

INHOUD: *'t Is winter, alles is verstijfd door sneeuw en ijs; zorg daarom, Thaliarchus! voor behagelijke warmte en laat rijkelijk den Sabijnschen wijn stroomen. Laat al 't overige aan de zorgen der Goden over: op hun wenk immers volgt windstilte op storm en onweêr!* (*vs. 1-12*). *Bekommer u niet om den dag van morgen, maar geniet het heden en het zoete der liefde zoolang gij nog jong zijt; nu is het nog de tijd om met jonge meisjes in 't stille avonduur afspraken te maken en plagend met haar te stoeien!* (*vs. 13-24*).

Gij ziet, hoe de Soracte [1]) als verstard daar staat, helwit blinkend van hoog opgetaste sneeuw en hoe de zwoegende wouden hun last niet meer kunnen torschen en de stroomen door de felle vorst in hun loop zijn gestremd: ontdooi daarom de koude, Thaliarchus [2])! door rijkelijk hout op het haardvuur te leggen en laat, met meer dan gewone mildheid, het vierjarig druifnat uit de dubbelgeoorde Sabijnsche [3]) wijnkruik stroomen. Laat al 't overige den Goden over: immers, zoodra zij de op de kokende zee om den voorrang strijdende winden tot bedaren hebben gebracht, beweegt geen cipres noch oude bergesch zich meer.

Wat morgen gebeuren zal, doe daar dus geen onderzoek naar en reken iederen dag, dien het Lot u geeft, als winst; versmaad ook niet in uw jeugd, zoolang de gemelijke grijsheid nog ver van den bloei uws levens verwijderd is, het zoete mingekoos en den reidans. Nú (zoolang wij nog jong zijn) is het nog onze plicht het veld van Mars [4]) en de pleinen

1) *Soracte:* een 2500 voet hooge berg, 5 mijlen ten N. van Rome (thans *Monte S. Oreste*).

2) *Thaliarchus* (= president van een feestmaal): gefingeerde naam, vgl. aant. bij Od. I, 4, 19.

3) De *Sabijnsche wijn* was wel van mindere soort (zie Od. I, 20, 1), maar werd, na eenige jaren te hebben gelegen, aangenaam van smaak.

4) *Veld van Mars:* zie aant. bij Od. I, 8, 4.

der stad op te zoeken en het zachte liefdesgefluister op het afgesproken uur als de avondschemering valt, nú ook onze plicht den welkomen lach te hooren van het meisje, die haar van uit den binnensten hoek (der kamer), waar zij zich verscholen houdt, verraadt en haar het onderpand (voor een volgend rendez-vous) van den arm of van haar voor de leus slechts weêrstrevenden vinger af te nemen [1]).

Tiende Ode.

Aan Mercurius.

(Lofzang op Mercurius).

INHOUD: *U wil ik bezingen, Mercurius! als weldoener der menschheid en lieveling der Goden* (*vs. 1-20*).

Mercurius, welbespraakte kleinzoon van Atlas [2])! Gij, die met schrandere scherpzinnigheid de ruwe levenswijze der pas geschapen menschen door (het juiste gebruik van) stem en taal en door de instelling van den de schoonheidszin vormenden worstelkamp hebt beschaafd:

U wil ik bezingen, bode van den machtigen Juppiter en van de (andere) Goden en uitvinder der gebogen lier [3]), U, die er geslepen in zijt om, wat U maar behaagt, door schalkschen diefstal spoorloos te doen verdwijnen.

Toen Apollo weleer U, nog een knaap, met dreigende stem schrik zocht aan te jagen, wanneer Ge hem niet op

---

1) Hor. denkt hier aan een meisje, dat zich in een hoek van de kamer verschuilt, maar wel gaarne ontdekt wil worden, zooals zij zich ook slechts voor de leus verzet tegen het afnemen van een armband of ring, als pand, dat zij op een volgend rendez-vous verschijnen zal.

2) *Mercurius:* zoon van Juppiter en Atlas' dochter Maia.

3) *Mercurius* vond de lier uit, door de schaal van een schildpad met (4) snaren te bespannen.

staanden voet de hem door list ontroofde runderen teruggaaft, moest hij toch nog lachen, toen hij ook van zijn' pijlkoker zich (door U) beroofd zag.

Ja zelfs drong, onder Uw leiding, Priamus [1]), nadat hij, met rijken losprijs bij zich, Ilium verlaten had, door niemand opgemerkt door tot de trotsche Atriden, de Thessalische wachtvuren [2]) en het aan Troje vijandiggezinde legerkamp.

Gij brengt de zielen der vromen naar het hun bestemde oord der zaligen en houdt (als een herder zijn kudde) de ijle schimmenschaar met Uw gouden staf bijeen [3]), Gij, lieveling der Goden van Hemel en Onderwereld!

Elfde Ode.

Aan Leuconoë.

INHOUD: *Beter is het niet te weten, wat de toekomst baren zal! Laat komen wat wil! Wees wijs en geniet het heden!* (*vs. 1-8*).

Onderzoek niet — 't is toch onmogelijk het te weten — welk levenseinde de Goden aan mij en aan u hebben beschoren, Leuconoë [4])! en doe ook geen onderzoek meer bij de berekeningen der Babylonische astrologen. Hoeveel beter is het, wat ons ook moge dreigen, te dulden! Hetzij Juppiter u meer winters beschoren heeft, 't zij deze uw laatste is, die thans de Tyrrheensche zee [5]) haar kracht laat verspillen tegen de rotswanden (der kust): wees wijs, klaar en zuiver uw wijn en doe, daar de duur van het leven zoo kort is, afstand van

1) Hor. zinspeelt hier op het bezoek van den ouden Priamus aan Achilles, ter loskooping van Hector's lijk (zie Homerus, Ilias: 24, vs. 143—697 in mijne vertaling).

2) *Atriden* (d. i. zonen van Atreus): Agamemnon en Menelaus. *Thessalische wachtvuren:* de wachtvuren der Myrmidonen, de krijgslieden van Achilles.

3) *houdt bijeen:* opdat ze niet van den aangewezen weg afwijken.

4) *Leuconoë:* verdichte naam (ongev. = lichtgeloovig zottinnetje).

5) *Tyrrheensche zee:* aan de W.-kust van Italië.

ver in de toekomst reikende verwachtingen. Nog terwijl wij spreken, ontvlucht ons de (ons toegemeten) afgunstige tijd des levens: daarom, geniet snel den dag van heden en stel zoo min mogelijk uw vertrouwen op den dag van morgen!

Twaalfde Ode.

Aan Augustus.

(In 24 vóór Chr. gedicht).

INHOUD: *Welken held, halfgod of God zal ik thans, nu mijn borst van hooge geestdrift zwelt, bezingen? zeg het mij, o Muze!* (*vs. 1-12*). *Onder de Goden gedenk ik dankbaar Juppiter, Pallas, Liber, Artemis en Phoebus* (*vs. 13-24*), *onder de halfgoden Hercules en de Dioseuren. Onder de helden wil ik thans die helden prijzend vermelden, die door strengheid van zeden uitblonken* (*vs. 25-36*). *Doch boven hen allen schittert de luister en roem van Caesar Octavianus Augustus* (*vs. 37-48*). *Zegen Gij, Juppiter! zijn heerschappij hier op aarde* (*vs. 49-60*).

Clio! [1]) welken held of halfgod kiest Ge uit ter verheerlijking door lierzang of schelklinkend fluitspel? Welken God? wiens naam zal de schalksche echo weêrkaatsen, 't zij op den lommerrijken zoom van den Helicon, of op den top van den Pindus, of op den killen Haemus [2]), vanwaar het woud blindelings en onbewust den zangerigen Orpheus volgde, die door de kunst zijner moeder [3]) den snel stroomenden loop der rivieren en de snelle winden tegenhield en de luisterende eiken door zijn welluidend snarenspel vleiend tot zich lokte.

Wat zal ik eer bezingen dan den gewonen lof van den Vader [4]), die het lot van menschen en Goden bestuurt en zee, aarde en hemel door de afwisseling der jaargetijden

1) *Clio:* eig. Muze der Geschiedenis; bij Hor. echter Muze der (Lyrische) poëzie; vgl. ook bij Od. I, 1, 33 (aant. 2).

2) *Helicon* (in Boeotië), *Pindus* (in Thessalië) en *Haemus* (in Thracië): woonplaatsen der Muzen.

3) *Moeder* van den mythischen zanger Orpheus was Calliope (de schoonstemmige), Muze van het heldendicht.

4) *Vader:* Juppiter.

regelt en ordent? Uit wien niets ontstaat, grooter dan Hij zelf en Wien niets in eer en macht gelijk is of nabij komt: naast Wien echter Pallas[1], stoutmoedig in den strijd, de naaste eereplaats bekleedt. Doch ook van U, Liber[2]! zal ik niet zwijgen, noch van U, maagdelijke Vijandin[3] der woeste wilde dieren, noch van U, Phoebus[4]! geducht en gevreesd door Uw wistreffenden pijl.

Ook Alcaeus' kleinzoon[5] zal ik bezingen en de beide jonge zonen van Leda[6], den een beroemd als rossenbedwinger, den ander als overwinnaar in het vuistgevecht; zoodra hun den hemel opklarend gesternte den schepelingen toeschittert, stroomt het opgezweepte zeewater neêr van de klippen, de winden gaan liggen en de wolken gaan op de vlucht en de dreigend zich verheffende golven zinken — want zóó wilden zij het — weêr terug in het zeevlak. Of ik na hen het eerst van Romulus of van de vreedzame regeering van Pompilius zal gewagen, dan wel van de trotsche heerschappij van Tarquinius[7] of van den alom met roem bekenden dood van Cato[8], daarover is mijn gemoed in tweestrijd.

Regulus voorts en mannen als Scaurus en Paullus[9], die zijn edel leven prijs gaf in den strijd met den zegevierenden Puniër[10] zal ik, met dankbaar gemoed, in een verheven lied prijzend vermelden en ook Fabricius. Dezen en Curius met zijn eenvoudige haardracht en ook Camillus[11] maakte

---

1) *Pallas* Athene: de Krijgsgodin.
2) *Liber* (Bevrijder van zorgen) = Bacchus.
3) *Maagdelijke vijandin:* Diana (jachtgodin).
4) *Phoebus*, i. e. Apollo.
5) *Alcaeus' kleinzoon* = Hercules.
6) *Zonen van Leda:* Castor en Pollux, vgl bij Od. I, 3. 2.
7) *Romulus*, Numa *Pompilius*, *Tarquinius* Superbus: koningen van Rome.
8) M. Porcius *Cato* (minor of Uticensis) doodde zich, na den slag bij Thapsus in 46, te Utica om den ondergang der Republiek niet te overleven.
9) M. Atilius *Regulus*, bekend uit den 1sten Punischen oorlog (vgl. bij Od. III, 5, 13). M. Aemilius *Scaurus*, in 102 door de Cimbren bij de Etsch verslagen. L. Aemilius *Paullus*, gesneuveld in den slag bij Cannae (216).
10) *Puniër:* Hannibal.
11) C. *Fabricius* Luscinus, cons. 278, bekend uit den oorlog tegen Pyrrhus. M'. *Curius* Dentatus, bekend uit den 3en Samnitischen oorlog (298—290) en uit dien tegen Pyrrhus (275: slag bij Beneventum). M. Furius *Camillus*, de ververoveraar van Veji.

de harde dwang van een karig vermogen en hun van de vaderen geërfde akker met een bescheiden woning tot helden, nuttig en bekwaam ten oorlog. Evenals een boom ongemerkt ouder en statiger wordt, zóó groeit ook steeds de roem der Marcelli[1]; maar boven alle helden blinkt de als een ster stralende glans (van het geslacht) der Julii[2]) uit, evenals de maan te midden der kleinere sterren.

Vader en Hoeder van 't menschengeslacht, zoon van Saturnus[3]! aan U is door de beschikkingen van het Lot de zorg voor den grooten Caesar[4] toevertrouwd: laat Caesar na U in heerschappij en macht de tweede zijn. Hetzij hij de Latium bedreigende Parthen[5], hetzij hij de aan den zoom van het Oosten grenzende Seriërs[6] en Indiërs in een wettig-verdienden zegetocht als overwonnelingen voor zich uitdrijft, laat hem, als de tweede (in heerschappij en macht) na U, rechtvaardig en goedertieren het onmetelijke aardrijk besturen; doe Gij onder Uw zwaar voortdonderenden wagen den Olympus daveren, en slinger Gij Uw straffenden bliksem in ontwijde heilige wonden.

Dertiende Ode.

Aan Lydia.

INHOUD: *Hoor ik, hoe Telephus uw alles is, dan voel ik in mij de martelingen der jaloezie (vs. 1-8). Maar toch, niettegenstaande dat alles, bemin ik u steeds (vs. 9-12); kondet ge er toe besluiten van hem af te zien, dan zoudt ge in mij een trouwe minnaar vinden (vs. 13-20).*

Telkens wanneer gij, Lydia[7]! Telephus' rozigen hals, Telephus' wasblanke armen prijst, zwelt, wee mij! mijn

1) *Marcelli:* M. Claudius Marcellus, veroveraar van Syracuse (212) en diens gelijknamige afstammeling, een neef van Augustus en zeer geliefd bij het Romeinsche volk (in 24 v. Chr. met Julia, Augustus' dochter gehuwd, maar reeds gest. in 23 v. Chr. op 20 jarigen leeftijd.)

2) Augustus stamde uit het geslacht der *Julii.*

3) *Vader.... Saturnus:* Juppiter.

4) *Caesar*, d. i. C. Julius Caesar Octavianus *Augustus.*

5) *Parthen*, vgl. bij Od. I, 2, 22.

6) *Seriërs:* volk in westelijk China, beroemd door de vervaardiging van zijden stoffen.

7) *Lydia*, geliefde van Hor.; *Telephus:* een schoon jongeling, van aanzienlijke afkomst.

kokende lever[1]) van zich ergerenden toorn. Dan begeeft mij alle bezinning en word ik beurtelings rood en bleek en heimelijk glijdt er een traan langs mijn wangen, verradend door welk een hardnekkig aanhoudend minnevuur ik diep in mijn binnenste word verteerd.

Ik gloei (van liefde en ijverzucht), hetzij wanneer door den wijn onmatig opgewekte twist (met hem) (het kleed op) uw blanke schouders heeft gehavend, hetzij wanneer die (van hartstocht) razende knaap met zijn tanden een blijvend merkteeken in uw lippen gedrukt heeft.

Ge kunt, wilt ge ook maar eenigszins naar mij luisteren, niet verwachten dat hij voortdurend u trouw zal blijven, die, ruw als een barbaar, de kussen ontwijdt, welke Venus met haar edelsten nectar heeft gedrenkt. Drie-, ja meerwerf gelukkig (daarentegen) zij, wie een onverbreekbare band (aan elkaar) bindt en wie de liefde, door geen onzalige verwijten en klachten verbroken, niet eer van elkaar zal scheiden dan op den laatsten dag van hun leven.

Veertiende Ode.

Aan de hulk van Staat. [2])

(Het eenige allegorische gedicht van Hor.; waarschijnlijk in 29 v. Chr. geschreven).

INHOUD: *Ge wilt weder het ruime sop kiezen, mijn schip! niettegenstaande ge ter nauwernood aan de schipbreuk ontkomen zijt?* (*vs. 1-10*). *Ik ben om u vol angst en zorg; wees toch voorzichtig!* (*vs. 11-20*).

---

1) De *lever* werd bij de Ouden als zetel der hartstochten beschouwd.

2) Dr. B. *Kruytbosch* in zijne voortreffelijke uitgave der Oden (Kampen, 1901; bl. 28): »Het schip van Staat heeft lang gedobberd op de dreigende golven der burgeroorlogen (88—82; 49—45; 42 en 31 v. Chr.). Als deze, na den slag bij Actium (31 v. Chr.), eindelijk hebben uitgewoed, kan het geteisterde vaartuig slechts redding verwachten in de veilige haven van het principaat: die haven niet meer te verlaten, zich niet meer op de golven der politieke partijtwisten te wagen, is de ernstige raad, dien Hor. het schip van staat geeft. Overigens moet men de allegorie niet in al hare détails ontleden, niet vragen aan welke deelen van den staat de verschillende deelen van het ontredderde vaartuig beantwoorden."

O hulk van Staat! zullen de golven op nieuw u naar zee terugvoeren? o, wat begint ge! Zoek toch met alle kracht in de haven te blijven [1]! Ziet ge (dan) niet, hoe uw boord, (reeds) van riemen beroofd, en de mast, beschadigd door den snellen Africus [2], en ook de ra's kraken en stenen en hoe de kiel zonder de veiligheidstouwen [3]) ter nauwernood de al te heerschzuchtige golven kan weêrstaan. Uw zeil is niet meer ongeschonden en ge hebt geen Goden [4]) meer om aan te roepen, wanneer ge wederom door storm [5]) wordt geteisterd.

Hoezeer gij, de dochter van een edel woud en van Pontisch pijnboomhout gemaakt, u ook beroemt op uw afkomst en naam, die u (thans) niets baten: de zeeman, beangst (voor storm) vertrouwt niets meer op uw (fraai) beschilderden achtersteven. Wees dus op uw hoede, als ge geen speelbal der winden wilt en moet worden. Gij, die, weleer [6]), een oorzaak van kommer en afkeer voor mij waart, maar die thans [7]) mij een voorwerp van belangstelling en niet geringe bezorgdheid zijt, o! vermijd toch de zee, die golft en bruist tusschen de schitterend blinkende [8]) Cycladen [9]).

Vijftiende Ode.

Nereus' voorspelling van Troje's ondergang.

INHOUD: *Toen Paris Helena ontvoerde, voorspelde Nereus, gedurende een windstilte, hem zijn lot (vs. 1-4): »Te vergeefs zoekt ge uw noodlot te ontkomen; gij zult, zij 't ook laat, eindelijk*

---

1) Zonder beeldspraak: bevestig de macht die Octavianus als overwinnaar heeft gekregen, door wettige instellingen. (*Kruytbosch*).

2) d. i. W. Z. W. wind, algem. = stormwind (vgl, bij Od. I, 1, 14).

3) *veiligheidstouwen*: die kiel en kanten omsluiten.

4) *Goden*: de beschermgoden van het schip, wier beeltenissen van het achterschip door den storm zijn weggeslagen.

5) *Storm*, d. i. door burgeroorlog. *Pontisch*: Pontus, aan de Zwarte zee, was rijk aan scheepstimmerhout.

6) *weleer*: na den slag bij Philippi (42 v. Chr.).

7) *thans*: nu door Octavianus de vrede aan het vaderland is teruggegeven.

8) *schitterend blinkend*: door het marmer.

9) *Cycladen*: eilandengroep in de Aegaeische zee. »De zin is: het schip moet de vaart tusschen de gevaarlijke Cycladen mijden; zoo moet ook Rome niet meer dobberen tusschen de partijen, maar zich houden aan den nieuwen leidsman Octavianus." (*Kruytbosch*).

den dood eens lafaards sterven (*vs. 5-20*), *want al te geweldige helden stormen op u los. Ook Troje's ondergang is reeds door het noodlot bepaald.*" (*vs. 21-36*).

Toen de herder[1]) over zee op zijn Idaeische[2]) schepen trouweloos zijn gastvrouw Helena[3]) ontvoerde, bracht Nereus[4]) de snelle winden tot een hun onwelkome rust, om hem (dit) zijn vreeselijk lot te voorspellen: »*Onder een slecht voorteeken voert gij haar naar uw huis,* »*die door de Grieken, die gezamenlijk hebben gezworen uw* »*huwelijk en het oude rijk van Priamus*[5]) *te vernietigen, met* »*een talrijke krijgsmacht zal worden teruggeëischt. Helaas!* »*hoe zie ik in den geest reeds de rossen en krijgers met zweet* »*overdekt! van welk een bloedbad onder het Dardanische*[6]) »*volk zijt gij de oorzaak! Reeds rust Pallas*[7]) *zich toe met* »*haar helm, speer en strijdkar en ontvlamt zij in razende* »*krijgswoede. Te vergeefs zult gij, in al te vast vertrouwen* »*op Venus' hulp, uwe weeldriggolvende lokken kammen en* »*op uw van krijg afkeerige cither vrouwenlokkende liederen* »*tokkelen; te vergeefs zult gij in uw slaapvertrek de zware* »*speeren en pijlen van Cnosisch*[8]) *riet vermijden en ook het* »*krijgsrumoer en den in het vervolgen snelvoetigen Aiax*[9]) »*(want) eens zult gij — helaas! te laat — toch uw vrouwen-* »*verleidende lokken met stof bezoedelen*[10]).

---

1) *herder*: *Paris*, zoon van Troje's koning Priamus, werd onder herders grootgebracht en was zelf ook een tijdlang herder (oordeel van Paris).

2) De dichte pijnboombosschen op het gebergte Ida, nabij Troje, leverden voortreffelijk scheepstimmerhout.

3) *Helena*: vrouw van Menelaus, den koning van Sparta, werd door Paris, toen hij op een reis naar Griekenland gastvrij door haar was opgenomen, tot echtbreuk verleid en naar Troje ontvoerd.

4) *Nereus*: zeegod van minderen rang, bezat, evenals Proteus (zie bij Od. I, 2, 7), de gave der voorspelling.

5) *Priamus*: koning van Troje, vader van Paris.

6) *Dardanische*: Trojaansche (naar *Dardanus*, stamvader der Trojaansche koningen).

7) *Pallas* Athene = Minerva = de Krijgsgodin.

8) *Cnosus*: oude hoofdstad van Creta, beroemd wegens haar voor pijlen geschikt riet; de Cretensers waren voortreffelijke boogschutters.

9) *Aiax*, d. i. de zoogenaamde »kleine" Aiax, zoon van Oïleus.

10) *uw.... bezoedelen*, d. i. in 't zand bijten, gedood worden, sneuvelen.

»*Ziet ge niet reeds Laertes' zoon*[1]*, den (toekomstigen) verdelger van uw geslacht en den Pylischen Nestor*[2] *vlak achter u, dicht op uw hielen? Reeds dringen, onverschrokken, op u aan de Salaminische Teucer*[3] *en Sthenelus*[4]*, ervaren in den strijd (te voet) of flink wagenmenner, als het noodig is rossen te bedwingen. Ook Meriones'*[5] *kracht zult ge leeren kennen. Zie! reeds raast Tydeus' zoon*[6]*, dapperder dan zijn vader, grimmig (over het slagveld) om u te vinden: voor wien ge, evenals een hert, dat tegenover zich in het dal een wolf ziet en het grazen vergeet, als een lafaard, met opgeheven hoofd naar adem hijgend, zult vluchten, gij, die dát toch niet aan uw liefste*[7] *beloofd hebt! Wel zal de toorn van Achilles en zijne krijgers den dag (des ondergangs) voor Ilium en de vrouwen der Phrygiërs*[8] *(een korten tijd) uitstellen, maar na afloop der door het noodlot bepaalde jaren zal het vuur der Achaeërs*[9] *de huizen van Ilium in vlammen doen opgaan*".

Zestiende Ode.

Aan een onbekende schoone.

(*Palinodie:* herroeping van een spotdicht).

INHOUD: *Vernietig naar goeddunken mijne schimpdichten op u* (*vs. 1-4*)*; door toorn vervoerd, sehreef ik ze en zond ik ze u toe. Vreeselijk echter is de macht van den toorn, daar hij voor niets*

---

1) *Laertes' zoon* = Odysseus, die het Palladium (beeld van Pallas te Troje) heimelijk roofde; Troje kon niet veroverd worden, zoolang het dit Palladium bezat.

2) *Nestor*, koning van Pylus (in de Peloponnesus), de oudste held vóór Troje.

3) *Teucer* van Salamis, vgl. bij Od. I, 7, 21.

4) *Sthenelus*, wagenmenner van Diomedes.

5) *Meriones* uit Creta, een der dapperste helden vóór Troje.

6) *Tydeus' zoon* = Diomedes; *dapperder*: omdat Tydeus deel nam aan den mislukten tocht der »Zeven tegen Thebe", terwijl Diomedes later met de Epigonen (zonen der 7 vorsten tegen Thebe) Thebe veroverde.

7) *liefste*: Helena.

8) *Ilium* = Troje. *Phrygiërs* = Trojanen.

9) *Achaeërs* = Grieken.

terugschrikt, vreeselijk ook zijn zijne gevolgen (5-21). Beteugel daarom uw toorn tegen mij; gaarne wil ik, wat ik in 't vuur mijner jeugd misdeed, weêr goed maken, als ge mij maar in liefde weêr aanneemt (vs. 22-28).

O dochter, schooner dan uw schoone moeder! vernietig naar goeddunken mijne schimpende spotdichten (op u), 't zij ge 't verkiest door (ze in 't) vuur, 't zij door (ze in) de Adriatische zee [1]) (te werpen.)

Noch Dindymene, noch de Pythische God brengen in 't binnenste des heiligdoms, het gemoed der priesters, in wie zij wonen, zoozeer buiten zichzelf, noch ook Liber, noch de Corybanten [2]), wanneer zij hun schel-schallende metalen bekkens tegen elkaâr slaan, als de onheil en verderfbrengende Toorn, die door geen Norisch [3]) zwaard wordt afgeschrikt, noch door de schepen verbrijzelende zee, noch door het woest vernielende vuur, noch zelfs door Juppiter, als hij onder vreeselijk gedonder (op zijn wagen) voortstormt.

De sage verhaalt, dat Prometheus [4]), gedwongen overal kleine deeltjes te ontleenen en die te voegen bij de oorspronkelijke grondstof, ook de woede van den razenden leeuw in ons binnenste heeft gelegd. Toorn ook stortte Thyestes [5]) in zwaar verderf en was (steeds) de hoofdoorzaak, dat hoog zich verheffende [6]) steden tot den grond toe werden verwoest

---

1) *Adriatische zee*, algem. = zee, vgl. bij Od. I, 1, 13.

2) *Dindymene* = Cybele (de Groote Moeder der Goden), vooral op het gebergte Dindymon in Phrygië vereerd. Haar eeredienst, even als die van *Liber* (= Bacchus) en der *Corybanten*, was van zeer uitgelaten aard. De *Corybanten* (eig. priesters van Cybele) verwisselt Hor. hier met de *Cureten*, priesters bij den luidruchtigen Juppiterdienst op Creta; bij hunne orgiastische dansen werden metalen bekkens tegen elkaâr geslagen. *Pythische* (= Delphische) *God* = Apollo.

3) *Norisch*: Noricum (eene Rom. provincie ten Z. van den Donau en ten O. van de Inn) was beroemd wegens zijn hard ijzer.

4) Eene overigens onbekende mythe. Prometheus vormde menschen uit leem; de verschillende karakters werden gevormd door van verschillende dieren de eigenschappen aan zijn grondstof (leem) toe te voegen. Zoo ontving de mensch den opvliegenden toorn door toevoeging van een brokje leeuwennatuur (*Kruytbosch*).

5) De haat tusschen Atreus en *Thyestes* (beiden zonen van Pelops) was oorzaak dat eerstgenoemde zijn' broeder diens eigen kinderen als maaltijd vóórzette.

6) *hoog zich verheffende*: zoowel letterlijk = *hoog gelegen*, als overdr. = *machtig*, *trotsch*.

en het leger der vijanden overmoedig den ploeg drukte in de geslechte muren [1]).

Bedwing daarom uw toorn: ook mij heeft ziedende drift in mijn gelukkige jeugd in verzoeking gebracht en mij, razend van toorn, meêgesleept en verleid tot heftige schimpdichten. Nú echter streef ik er naar verbitterenden toorn in zachtmoedigheid te veranderen, als gij maar, nu ik mijn spot en beschimping heb herroepen, mij weêr uw vriendschap toont en mij uw hart en genegenheid terug schenkt.

Zeventiende Ode.

Aan Tyndaris [2]).

(Uitnoodiging aan Tyndaris tot een bezoek op 's dichters landgoed).

INHOUD: *Mijn landgoed is het lievelingsverblijf van Faunus en dus als 't ware een klein Eden* (*vs. 1-14*); *geniet dan, mijne vriendin! met mij dit geschenk der Goden aan ons dichters en vergeet hier de onaangenaamheden, die gij in Rome ondervindt* (*vs. 15-28*).

Bewegelijk en onrustig van aard, verwisselt Faunus [3]) vaak den Lycaeus tegen den bekoorlijken Lucretilis [4]) en weert hij steeds de brandende zomerhitte en regenbrengende winden van mijne geitjes. Zonder eenig gevaar zoeken de ronddwalende wijfjes van den stinkenden bok overal in het veilige woud de (tusschen ander geboomte) verscholen haagappelboomen [5]) en den wilden tijm op en koesteren geen vrees

1) Zoo ging de ploeg over de ruimen van Carthago (146 v. Chr.), ten teeken, dat de stad van den aardbodem verdelgd was.

2) *Tyndaris*, zie bij vs. 10.

3) *Faunus*, zie bij Od. I, 4, 11.

4) Op het gebergte *Lycaeus* in Arcadië werd Pan (= Faunus) vereerd en had daar een orakel. *Lucretilis* (thans: *Monte Gennaro*) een berg in het Sabijnsche land, dicht bij Hor.' landgoed.

5) *haagappelboom*, zie bij Od. I, 1, 21.

voor groene slangen of voor aan Mars [1]) gewijde wolven in Haedilia [2]), zoodra maar, mijn Tyndaris [3])! de dalen en gladde rotsen van den zacht glooienden Ustica [4]) van den liefelijken klank zijner herdersfluit weêrgalmen.

De Goden (toch) beschermen mij, den Goden is mijne vroomheid en mijn lied welgevallig.

Hier [5]) zal, u ten dienste, een rijke overvloed van sieraden des velds volop uit rijkelijk gevulden hoorn stroomen. Hier zult ge in het diep naar achter zich uitstrekkende dal de hitte der Hondsster [6]) kunnen ontvlieden en bij de Teïsche luit [7]) Penelope en de kristalheldere Circe [8]), beiden om één man liefdesmart lijdend, bezingen. Hier zult ge in de schaduw naar hartelust bekers lichten Lesbischen wijn drinken en zal Thyoneus [9]), de zoon van Semele, niet vechten met Mars en ook zult ge (hier) niet behoeven te vreezen, dat de brutale, jaloersche Cyrus [10]) zijn baldadige handen zal slaan aan u, die in 't geheel niet tegen hem opgewassen zijt, en dat hij den om uw lokken vastgevlochten krans en uw kleed, dat toch niets heeft misdaan, vaneen scheurt.

---

1) *Mars*: naar de bekende sage, dat Mars' zonen Romulus en Remus door een wolvin gezoogd werden.

2) *Haedilia*: berg- en boschrijke streek bij den Lucretilis.

3) *Tyndaris* (eig. dochter van Tyndareus, d. i. Helena): hier gefingeerde naam van een vriendin van Hor. (als 't ware een tweede Helena).

4) *Ustica*, berg bij Hor.' landgoed.

5) *Hier*: op mijn landgoed. *Sieraden des velds*: bloemen en vruchten. *Hoorn* (des overvloeds).

6) *Hondsster*: Sirius; de hitte der hondsdagen was, volgens de Ouden, voor mensch en dier zeer verderfelijk.

7) *Teïsche luit*, d. i. in een minnelied; in *Teos*, stad op de kust van Jonië in Kl. Azië was de minnedichter *Anacreon* geboren.

8) *Penelope*: de trouwe gemalin van Odysseus; *Circe*: zeenymph, heet *kristalhelder* naar haar element; *één man*: Odysseus.

9) De *Lesbische* wijn behoorde onder de beste soorten. *Thyoneus* (d. i. de razende), zoon van Thyone = *Bacchus*. Thyone heette *Semele*, toen zij door Bacchus uit de onderwereld naar den hemel gebracht was. Zin van vs. 23: bij 't genot van den wijn zal men geen twist zoeken en naar het zwaard grijpen.

10) *Cyrus*: gefingeerde naam van een onbekend jongeling te Rome.

Achttiende Ode.

Aan Varus.

INHOUD: *Plant vóór alles, mijn Varus! den wijnstok op Tibur's velden! matig genoten, vermindert de wijn des levens zorgen en kommer* (*vs. 1-6*). *Een onmatig gebruik daarentegen brengt ongeluk en verderf; daarom wil ik voorzichtig zijn en Bacchus niet tergen door, in wilden roes, zijne mysteriën voor de oogen van oningewijden te onthullen. Houdt Gij dan ook, Bacchus! mij vrij van eigenliefde, snoeverij en babbelzucht, de gevolgen van dronkenschap* (*vs. 7-16*).

Plant vóór alle (andere) gewassen, mijn Varus [1])! in den vruchtbaren grond van Tibur en rondom de muren van Catilus [2]) den heiligen wijnstok. God Bacchus toch stelt nuchteren lieden alles (in 't leven) niet anders dan moeielijk en hard voor oogen en slechts door 't genot van den wijn verdwijnen en vlieden de knagende zorgen. Wie (immers) heeft, na 't genot van den wijn, den mond nog vol van den drukkenden last van krijgsdienst of armoede? Wie prijst (dan) niet veeleer U, vader Bacchus! en U, bevallige Venus?

Toch waarschuwt de twist der Centauren met de Lapithen [3]), op leven en dood onder (den invloed van) den wijn uitgevochten, ons de maat niet te overschrijden, die een matig gebruik van de gaven van Liber [4]) vereischt en ook waarschuwt ons daarvoor Euhius [5]), die den Sithoniërs [6]) onheil en verdriet brengt, wanneer zij, begeerig (naar wijn) en vervoerd door zinnelijke lusten, weinig of geen onderscheid maken tusschen recht en onrecht. Ik (echter) zal, jeugdig schoone Bassareus [7])! tegen Uw wil U niet tot toorn prikke-

---

1) Quintilius *Varus*, uit Cremona, vriend van Hor. en Vergilius; Od. 24 van dit Boek beklaagt Hor. zijn dood.

2) Over *Tibur* zie bij Od. I, 7, 21 (aant. 2); over *Catilus*, aldaar vs. 12, aant. 6.

3) *Twist der Centauren en Lapithen*, zie Ovidius, Gedaanteverwisselingen: XII, 210—530 (in mijne vertaling).

4) *Liber* (d. i. Bevrijder van zorgen) = Bacchus.

5) *Euhius* = Bacchus, naar den jubelroep «*euhoe!*" der Bacchanten.

6) *Sithoniërs:* Thracische volksstam, berucht om zijn woeste drinkgelagen.

7) *Bassareus* (van bassaris d. i. vossehuid) heet *Bacchus* naar de dracht der Bacchanten.

len, noch zal ik, wat bedolven ligt onder bont dooreengemengd loof, aan het daglicht brengen [1]). Houd Gij dan ook verre van mij [2]) de vreeselijke tamboerijnen en de Bercecyntische hoornen [3]), wier (razernij wekkend) geschal steeds gevolgd wordt door blinde eigenliefde en al te hoog haar ledig hoofd verheffende ijdele praalzucht en door trouweloosheid, die kwistig geheimen verklapt en doorzichtiger is dan kristal.

Negentiende Ode.

Nieuwe liefde.

(Omstreeks 25 vóór Chr. gedicht).

INHOUD: *Een nieuwe liefde heeft mijn hart, dat ik daarvoor niet vatbaar meer dacht, ingenomen (vs. 1-4). De schoone Glycera doet mij thans alles vergeten, nu Venus op nieuw mijn hart bestormt (5-12). Ik wil dan ook door een offer aan Haar de Godin genadiger jegens mij zoeken te stemmen (13-16).*

De onbarmhartige [4]) Moeder der Liefdegoodjes en de Zoon der Thebaansche Semele en de uitgelaten Overmoed bevelen mij mijn hart op nieuw te wijden aan liefde en minnarijen, die ik reeds voor goed geëindigd dacht.

In liefde ontvlamt mij (thans) de schoonheid van Glycera [5]),

---

1) *Noch zal ik .... aan het daglicht brengen*, d. i. ik zal niet de mystieke symbolen, die bij het Bacchusfeest in een met wingerdloof, klimop, enz. bedekte ark of kist werden rondgedragen, voor de oogen van oningewijden onthullen. De figuurlijke zin hiervan is: ik zal mij niet tot buitensporigheden laten verleiden en niet aan den eerbied voor Bacchus te kort doen. *(Kruytbosch).*

2) *Houd Gij dan ook verre van mij*, enz. d. i. houd Gij dan ook van mij af de zinsverbijstering, waarmede Gij hen straft, die U verachten.

3) *Hoornen* en *tamboerijnen* dienden zoowel bij de Bacchusfeesten als bij de orgiën ter eere van Cybele op den (berg) *Berecyntus* in Phrygië *(Kruytbosch).*

4) *Onbarmhartig* heet Venus, omdat zij onbarmhartig haar heerschappij doet gevoelen, hoe liefelijk ook de *Minnegoodjes* zijn, waarvan zij de moeder heet te wezen *(Kruytbosch). Zoon van Semele* = Bacchus.

5) *Glycera* (d. i. de zoete, liefelijke) verdichte naam; vgl. bij Od. I, 4, 19.

die reiner dan Parisch [1]) marmer schittert en straalt; in liefde ontvlamt mij haar aardige plaagzieke moedwil en haar gelaat, al te verleidelijk om te aanschouwen. Reeds heeft Venus, om met alle macht op mij aan te stormen, Cyprus [2]) verlaten en duldt zij niet meer, dat ik de Scythen [3]) bezing, of den Parth [4]), moedig trots hij zijn paard reeds ter vlucht heeft gewend, of (iets anders) wat (thans) mij geen belang [5]) meer inboezemt.

Richt me dus, dienaren! hier een altaar van frissche graszoden op, brengt me hier heilige mirtentakken [6]) en wierook en een offerschaal met tweejarigen wijn: Venus zal, als Haar een offerdier geslacht is, in genadiger stemming mij naderen.

Twintigste Ode.

Aan Maecenas.

(Omstreeks 24 vóór Chr. gedicht).

INHOUD: *Dierbare Maecenas! kom bij mij een kan goedkoopen Sabijnschen landwijn drinken, dien ik zelf heb afgetapt en dichtgekurkt op den dag, toen het volk onder jubelkreten uw herstel uit een zware ziekte vierde (vs. 1-8). Wel zult ge betere soorten willen drinken maar zulke fijne, kostbare merken, als Gij gewoon zijt te drinken, moet ge bij mij niet verwachten (9-12).*

Uit eenvoudige kannen zult Ge (bij mij) goedkoopen Sabijnschen [7]) wijn drinken, dien ik zelf in een Grieksche kruik [8])

1) *Paros:* een der Cycladen, bekend om zijn schitterend wit marmer.

2) *Cyprus*, vgl. bij Od. I, 3, 1.

3) *Scythen*: algemeene naam der nomadenstammen ten N. van den Donau en v. d. Zwarte Zee.

4) De *Parthen* (vgl. bij Od, I, 2, 22) schoten, op de vlucht zich omwendend, op de hen vervolgende vijanden.

5) *geen belang:* daar thans zijn hart geheel weêr door liefde beheerscht en daarmede vervuld is.

6) De *mirte* was aan Venus geheiligd.

7) De lichte *Sabijnsche wijn* werd door de geneeskundigen aan koortslijders (zooals Maecenas) aanbevolen; zie ook bij Od. I, 9, 8.

8) *Grieksche kruik:* om daardoor aan den Sabijnschen wijn een bijsmaak te geven van den fijneren Griekschen wijn, die vroeger in die kruik geweest was.

bewaard en met pek dichtgekurkt [1]) heb op den dag, toen U, dierbare Ridder Maecenas [2])! in het theater, zulk een luid jubelenden bijval geschonken werd, dat de oevers der rivier [3]), die door Uw vaderland stroomt en tegelijk de schalksche echo van den Vaticaanschen berg [4]) Uw lof weêrkaatsten.

Wel zult Ge Caecubischen wijn willen drinken en druivennat, te Cales in de wijnpers geperst: maar evenmin als die, vullen wijnen, afkomstig van wijnstokken te Falernum of van de wijnbergen te Formiae [5]), behoorlijk met water gemengd, mijne bekers.

Een en twintigste Ode.

Opwekking tot een lofzang ter eere van Diana en Apollo.

(In 24 of 23 vóór Chr gedicht).

INHOUD: *Bezingt, maagden en knapen! Diana, Apollo en Latona (vs. 1-4); gij, maagden! Diana (5-8); gij, knapen! Apollo (9-12). dan zal Apollo ons tegen onze vijanden helpen (13-16).*

Zingt, jeugdige maagden! Diana [6]); zingt, knapen! den weelderig gelokten Cynthischen God [7]) en (te samen) Latona, door den hoogstverheven Juppiter steeds innig bemind.

Zingt gij (maagden!) Haar, die behagen schept in stroomen en in het dicht gebladerte der wouden, dat hoog zich verheft

1) *met pek dichtgekurkt:* de wijnkruiken werden met kurk gesloten, waarover men vervolgens een laag pek of gips streek.

2) Over *Maecenas* zie bij Od. I, 1, 1. *Maecenas* werd in 30 vóór Chr., toen hij, na van eene zware ziekte te zijn hersteld, weder in het *Theater* van Pompejus (55 v. Chr. ingewijd) verscheen, met luide bijvalskreten begroet.

3) *rivier:* de *Tiber*, die door *Etrurië* (Maecenas' geboorteland, zie bij Od. I, 1, 1) naar Rome stroomt.

4) *Vaticaanschen berg:* bedoeld wordt hier de *Janiculus*, een deel van den Vatic. berg.

5) De *Caecubische* en *Formiaansche wijn* (beide uit Latium), verder de *Falernische* en *Calenische wijn* (beide uit Campanië afkomstig) waren met de *Massische wijn* (zie bij Od. I, 1, 19) de voortreffelijkste wijnen in Italië.

6) *Diana*: Godin van de jacht.

7) *Cynthische God* (en *Cynthische Godin*) heeten *Apollo* en *Diana* (kinderen van *Latona*) naar den berg Cynthus op het eiland Delos, hun beider geboorteplaats (vgl. Ovidius, Gedaanteverw. VI, 185—193 in mijne vertaling).

op den killen Algidus [1]) of in de donkergroene wouden op den Erymanthus [2]) of in de (licht)groene wouden op den Cragus. — Prijst gij, knapen! met even grooten lof Tempe [3]) en Delos, het geboorteland van Apollo, wiens schouders getooid zijn met den pijlkoker en den Hem door zijn broeder [4]) geschonken lier.

Hij (toch) zal, door uwe gebeden bewogen, den tranenrijken krijg, Hij den rampzaligen honger en pest van ons volk en onzen vorst Caesar [5]) overbrengen op de Perzen [6]) en Brittanniërs.

Twee en twintigste Ode. [7])

Aan Aristius Fuscus.

(Rechtschapenheid is overal veilig).

INHOUD: *Wie rechtschapen en rein van zeden leeft, is beschermd tegen alle gevaren (vs. 1-8); dat heb ik zelf ondervonden, toen ik, veilig voor de wilde dieren, door het woud dwaalde (9-16); daarom voel ik mij, waar ter wereld ik mij ook bevind, veilig en gerust en zal ik niet moede worden te minnen en te zingen (17-24).*

Wie onbesproken van handel en wandel en vrij van misdaad leeft, vriend Fuscus [8])! heeft (ter zijner bescherming)

1) *Algidus*, gebergte in Latium, aan Diana geheiligd.

2) *donkergroene*: wegens de donkere dennenwouden; *Erymanthus*, gebergte op de grenzen van Arcadië, Achaia en Elis, aan Diana gewijd. *Cragus*, gebergte in Lycië.

3) *Tempe*: aan den oever van den Penéus in het dal *Tempe* (zie bij Od. I, 7, 4) had Apollo een tempel. *Delos*, zie aant. blz. 48, aant. 7.

4) *broeder*, d. i. *Mercurius*, die de lier uitvond (vgl. Od. I, 10, 6) en haar aan zijn' broeder Apollo schonk.

5) *Caesar*, d. i. Caesar Octavianus *Augustus*.

6) *Perzen* en *Mediërs* bij Hor. dikwijls = *Parthen* (zie bij Od. I, 2, 22).

7) Ein durchaus scherzhaft gehaltenes Gelegenheitsgedicht, in welchem Hor. seinem für Humor empfänglichen Freunde M. Aristius Fuscus (vgl. Sat I, 9, 61—73 und Epist. I, 10) ein kleines Abenteuer seiner Villegiatur berichtet. Ernsthaft genommen wird das Pathos des Eingangs, wie die Uebertreibung in der Beschreibung des Wolfes, und die überraschende Schlussmoral zur hellsten Absurdität (*Kiessling*).

8) M. Aristius *Fuscus*, dichter en grammaticus, boezemvriend van Hor.; vgl. ook de vorige aant.

geen Mauretanische [1]) werpspies of boog, noch met vergiftigde pijlen gevulden pijlkoker noodig, hetzij hij wil reizen langs de gloeiendheete kust der Syrten [2]), hetzij door den ongastvrijen Caucasus of door de landstreken, waar de oevers worden gekust door den in allerlei wonderverhalen vermelden Hydaspes [3]).

Zoo ging eens, terwijl ik mijn Lalage [4]) bezong en buiten den grenssteen (van mijn landgoed), vrij van zorgen, ronddoolde, in het Sabijnsche [5]) woud een wolf voor mij, hoewel ik weerloos was, op de vlucht, een ondier, zóó (geducht) als noch het strijdbare Daunias [6]) in zijne uitgestrekte eikenbosschen voedt, noch het rijk van Juba [7]), het dorre voedsterland der leeuwen, voortbrengt.

Breng [8]) mij, waar op onvruchtbare steppen geen boom door een zomerkoeltje verfrischt wordt, of naar een oord der wereld, loodzwaar gedrukt door nevels en somberen hemel; breng mij zoo dicht mogelijk onder den (heeten) Zonnewagen in een land, waar men (wegens de hitte) niet kan wonen: toch zal ik Lalage, dat lieve lachebekje, dat zoete praatstertje, steeds beminnen.

Drie en twintigste Ode.

Aan Chloë.

(Ongegronde vrees).

INHOUD: *Ge ontvlucht me, Chloë! schuw als een jonge reebok, die, zijn moeder zoekende, vol ijdele vrees huivert en siddert bij het*

1) *Mauretanië* (Marocco), landstreek in 't N. van Africa; vgl. overigens bij Od. I, 1, aant. 4.

2) *Syrten:* twee diepe inhammen tusschen Carthago en Cyrene, wier kust berucht was om haar hitte, roofzieke bevolking en wilde dieren.

3) *Hydaspes*, bijrivier van den Indus; aan den Hydaspes huisden, naar men fabelde, wonderlijke reuzenslangen, goud zoekende mieren, enz.

4) *Lalage* (d. i. praatstertje, vgl. vs. 24), verdichte naam, zie bij Od. I, 4, 19.

5) In het *Sabijnsche* land lag Hor.' landgoed.

6) *Daunias* = Apulië (naar *Daunus*, een mythischen koning).

7) *Juba* II werd in 25 vóór Chr. door Augustus tot koning over Mauretanië en een deel van Numidië en Gaetulië (in N. Africa) aangesteld.

8) vs. 17—20: het uiterste Noorden; vs. 21 en 22: het uiterste Zuiden.

minste geritsel of gedruisch (vs. 1-8). Loop zoo ook gij toch niet altijd uw moeder na, gij, reeds een (voor 't huwelijk) rijpe maagd! (9-12).

Ge mijdt en ontvlucht me (steeds), Chloë [1])! evenals een jonge reebok, die, vol ijdele vrees voor ('t suizen van) de koeltjes in 't woud, op 't eenzame gebergte zijn schuwe moeder zoekt. (IJdele vrees!) immers, hetzij de komende lente ritselt en ruischt door de trillende blaadjes, hetzij de groene hagedissen vlug door de braamstruiken glippen, toch siddert en beeft hij in hart en knieën.

En toch, al volg ik u aanhoudend, zoek ik niet, als een grimmige tijger of Gaetulische [2]) leeuw, u te verscheuren. Houd dus eindelijk er meê op (steeds) uw moeder na te loopen, nu ge (reeds) rijp zijt voor 't huwelijk.

Vier en twintigste Ode.

Aan Vergilius.

(Troostlied over den dood van Quintilius Varus).

In 24 vóór Chr. gedicht.

INHOUD: *Hoe zou men den dood van een zóó geliefden vriend te zeer kunnen betreuren? Hef gij daarom, Muze! een treurlied aan (vs. 1-4). Dus is dan de voortreffelijke Quintilius dood? een zwaar verlies, dat niemand zoo zwaar treft als u, Vergilius! (5—10). Al waart ge Orpheus, ge zoudt zijn schim niet uit u de Onderwereld weder in 't leven terug kunnen roepen; geduld alleen kan uwe en onze smart lenigen (11-20).*

Hoe zou men zich kunnen schamen voor of maat houden in jammerklachten om het gemis van zulk een' dierbaren vriend? Hef Gij (daarom) een treurlied aan, Melpomene [3])!

---

1) *Chloë* (eig. het eerste groengele uitspruitsel) ziet op de frissche jeugd der aangesprokene; vgl. verder bij Od. I. 4, 19.

2) *Gaetulische leeuw:* vgl. Od. I, 22, 15 en 16 (met aant).

3) *Melpomene:* eig. de Muze v. h. treurspel, wordt hier als Muze v. h. lierdicht aangeroepen.

Gij, wien Uw Vader[1]) met de cither (tevens) een helder klinkende stem heeft geschonken.

Dus drukt dan (werkelijk) de eeuwige slaap Quintilius[2])? (Ach!) Wanneer zullen de Eerlijkheid en de zuster der Rechtvaardigheid, de onkreukbare Trouw en de naakte Waarheid zijns gelijke (weder)vinden? Door vele goede menschen beweend, daalde hij neêr in het graf, maar door niemand meer beweend dan door u, Vergilius[3])!

Te vergeefs, trots uw vroomheid, vraagt gij den Goden Quintilius, door u, helaas! niet in die verwachting[4]) (aan Hunne bescherming) toevertrouwd, terug. Ja, al tokkeldet gij, vleiender dan de Thracische Orpheus[5]), de lier, zoodat zelfs de boomen (naar u) luisterden: zou dan het levensbloed (wel ooit) kunnen terugkeeren in de ijle schim, welke Mercurius[6]), niet te vermurwen om voor smeekbeden de banden des Doods te slaken, eenmaal met zijn schrikwekkende staf naar de sombere Schimmenschaar heeft gedreven? Hard is het: maar, wat men niet mag (en kan) veranderen, valt lichter (te dragen) door geduld.

Vijf en twintigste Ode.

Aan Lydia.

(Vergelding).

INHOUD: *Minder vaak reeds storen uitgelaten jongelui, die toegang tot u begeeren, uw slaap; reeds hoort gij, Lydia! steeds zeldzamer*

1) *Vader:* Juppiter; de Muzen zijn dochters van Zeus (Juppiter) en Mnemosyne.

2) Over *Quintilius* Varus, zie bij Od. I, 18, 1. *Q. Varus*: de bekende criticus streng, rechtvaardig en humaan, vriend van Hor. en Verg. Zijne, hier door Hor. geprezen, eigenschappen komen duidelijk uit in hetgeen Hor. van hem schrijft, Brief II, 3, 438—444 (zie aldaar mijne vertaling).

3) P. *Vergilius* Maro, de bekende dichter, 15 Oct. 70 geboren te Andes bij Mantua, † 21 Sept. 19 v. Chr. te Brundisium.

(4 *in die verwachting*: nl. dat hij zoo spoedig zou sterven.

5) *Orpheus* (zie Od. I, 12, 7—12 met aant). trachtte, hoewel te vergeefs, zijne gemalin Eurydice uit de Onderwereld naar de aarde terug te voeren, zie Ovidius, Gedaanteverw. X, 1—105 (in mijne vertaling).

6) *Mercurius*; zie Od. I, 10, 17—20.

minnaars vóór uwe deur klagen over uwe hardvochtigheid (vs 1-8). Maar eenmaal zal het úw beurt zijn, verlaten en versmaad in uw steegje te jammeren, terwijl daarbuiten de Noordenwind en in uw hart vurige zinnelijke lust raast en woedt (9-16): want de jeugd laat de dorre bladeren door den wind verwaaien en houdt alleen van het frissche groen (17-20).

Minder vaak (reeds) werpen onstuimige jongelui een regen van steentjes tegen uw gesloten vensterluiken en ontnemen ze u niet meer den slaap en blijft uw deur steeds gesloten, die vroeger, bereidwillig, op haar spil [1]) draaide. Reeds hoort ge steeds minder en minder (de minneklacht): »Slaapt ge, Lydia [2])! terwijl ik, uw minnaar, reeds vele lange nachten aaneen, van liefde (voor u) verga?"

Maar eenmaal zult gíj, een veracht oud wijf geworden, in uw door niemand meer bezocht steegje op úw beurt weenen en jammeren over de onverschilligheid uwer (vroegere) vrijers, terwijl bij (de duisternis der) nieuwe maan de Thracische wind [3]) heftiger (dan ooit) raast en giert en heete liefde en (geile) wellust, zooals die, welke (tochtige) merries razend pleegt te maken, in uw (door onreine liefde) gewonde lever [4]) woeden. Dan zult ge het beklagen en bejammeren dat de vroolijke jeugd meer behagen schept in heldergroene klimop en donkergroene mirten [5]), maar verdorde bladeren (ten prooi) overlaat aan Eurus [6]), den makker van den winter.

---

1) De deur draaide, bij het openen, om twee spillen, één in den benedendrempel en één in den bovendrempel.

2) *Lydia*: vgl. bij Od. I, 13, 1 en bij Od. I. 4, 19.

3) *Thracische wind* = Noordenwind (Boreas, Aquilo).

4) *lever:* zie bij Od. I. 13, 4.

5) Evenals de jeugd groene, frissche *klimop* en *mirten* (om kransen van te vlechten) boven *verdorde bladeren* verkiest, zoo verkiest zij jeugdige, frissche meisjes boven u, een dor oud wijf!

6) *Eurus* (eig. Z. O. wind), evenals *Auster* (Z. wind), *Notus* (Z. W. of Z. wind), *Africus* (W. Z. W. wind) en *Aquilo* (N. wind), voor een willekeurigen *stormwind*, zonder op de juiste windrichting te letten (*Kruytbosch.*)

Zes en twintigste Ode.

Aan Lamia.

(In 30 vóór Chr. gedicht, dus een der eerste Oden van Hor.)

INHOUD: *Een gunsteling der Muzen, bekommer ik mij niet om politiek- en staatszorgen* (*vs. 1-6*); *vlecht gij dan, Muze! een krans voor mijn Lamia en vereeuwig hem door een Lied op Lesbische lier* (*7-12*).

Een vriend en gunsteling der Muzen, zal ik (elke) verdrietige stemming en vrees door de onstuimige winden naar de Cretische zee [1]) laten wegvoeren, en er mij niet in 't minst om bekommeren, wie in 't hooge Noorden als koning [2]) der koude hemelstreek wordt gevreesd, noch wat Tiridates [3]) schrik en angst aanjaagt.

Vriendelijke Muze! Gij, die behagen schept in ongerepte [4]) bronnen, vlecht Gij dan weelderig bloeiende bloemen saam, vlecht ze tot een krans voor mijn Lamia [5])! Zonder U (toch) vermag mijn eerelied niets: hem op door niemand nog getokkelde [6]) lier, hem door een Lesbisch [7]) lied de onsterfelijkheid te verleenen, past (slechts) U en Uwe zusters.

---

1) *Cretische zee* (d. i. zee bij Creta), dus: zoo ver mogelijk; vgl. overigens bij Od. I, 1, aant. 4.

2) *Koning*: bedoeld is de koning der Scythen, met wiens hulp Phrahates, de tegenstander van Tiridates, op den Parthischen troon hoopte hersteld te worden.

3) *Tiridates*, zie vorige aant. en vgl. bij Od. II, 2, 17.

4) *ongerepte*, d. i. bronnen, waaruit nog geen dichter stof tot liederen geput heeft; Hor. bedoelt dat hij het eerst de Romeinen met de poëzie en versmaat van Alcaeus (waarin deze Ode gedicht is) bekend maakte.

5) L. Aelius *Lamia*, consul in 3 na Chr.

6) d. i. door geen Romein vroeger getokkeld, vgl. aant. 4.

7) *Lesbisch*: op het eiland *Lesbos* was *Alcaeus* geboren, vgl. aant. 4.

Zeven en twintigste Ode.

Aan zijne vrienden.

(Bij den wijn).

INHOUD: *Ontwijdt toch niet de gave van Bacchus door twist en ruzie! Wat moet dat zwaard en dat rumoer bij een vroolijk gelag?* (*vs. 1-8*). *Moet ik ook aan uw drinkgelag deelnemen?: goed! laat dan thans Megilla's broeder drinken op den naam en de gezondheid zijner liefste. Hebt ge er geen lust in? dan drink ik ook niet! Ge behoeft u anders niet te schamen; maar valt het u pijnlijk en zwaar, fluister mij dan de reden er van in 't oor!* (*9-18*). *Wee, arme kerel! in welk een Charybdis zijt gij gestort! uit de valstrikken van dié Chimaera kan zelfs een Pegasus u niet bevrijden* (*18-24*).

Met bekers, (toch eigenlijk) alleen bestemd voor vreugde en vroolijkheid, te vechten, is den Thraciërs [1]) eigen: laat varen (daarom) die ruwe gewoonte en beschermt (veeleer) den bescheiden Bacchus [2]) tegen bloedige ruzie en twist! Welk een afschuwelijke wanklank: (het gekletter van) een Medisch zwaard [3]) bij een nachtelijk drinkgelag! matigt uw goddeloos [4]) getier en geschreeuw, kameraden! en blijft, met den elleboog in 't kussen gedrukt [5]) rustig liggen!

Wilt gij dat ook ik een dronk van den zwaren Falernischen [6]) wijn neem? (Goed!) Laat dan (thans) de broeder van de Opuntische Megilla [7]) eens (eerlijk) opbiechten, door welke

1) De *Thraciërs* waren berucht om hun woeste drinkgelagen (vgl. Od. 18, aant. 6).

2) *beschermt.... twist*, d. i. laat een bescheiden, matig gebruik van Bacchus' gave (den wijn) niet gepaard gaan met ruzie en twist!

3) *Medisch* (en *Perzisch*), dikwijls bij Hor. = *Parthisch* (vgl. verder bij Od. I, 2, 22 en bij Od. I, 1, aant. 4.)

4) *goddeloos*: want bij het plengen ter eere der Goden moest plechtige stilte in acht genomen worden.

5) De Romeinen lagen op aanligbedden bij den maaltijd aan, waarbij de linker elleboog op een kussen rustte.

6) Er waren 2 soorten Falernische wijn (zie Od. I, 20, aant. 5): *zware* en *lichte*.

7) *Opus*: stad in Locris. *Megilla*: verdichte naam, zie bij Od. I, 4, 19.

wonde en pijl (der liefde) getroffen, hij zalig wegkwijnt. Aarzelt ge en hebt ge er geen lust toe? Op geen andere voorwaarde zal ik (met u) drinken. Wie de schoone maagd ook zij, die u onder haar juk dwingt, zij doet in u een minnevuur ontvlammen, waarvoor ge u niet behoeft te schamen en uw liefde tot een dochter van vrijgeboren ouders is in geen geval zwakheid of zonde. Komaan dan! wat ge ook hebt, vertrouw het (gerust) toe aan mijn oor: daar is uw geheim veilig!

Ach, ongelukkige! met welk een Charybdis [1]) hadt gij te kampen, gij, jonge man, die een betere liefde waardig waart! Welke waarzegster, welke tooverpriester, (ja) welke God zal door een Thessalische tooverdrank [2]) u nog (van uw liefde) kunnen bevrijden? Ter nauwernood zal zelfs een Pegasus u uit de valstrikken, waarin die drievormige Chimaera [3]) u omkneld houdt, kunnen verlossen.

Acht en twintigste Ode.

Archytas.

(Schimmenklacht).

Waarschijnlijk evenals Od. I, 7 een der oudste Oden van Hor.

INHOUD: *Monoloog van de schim van een onbegraven, op het strand liggenden schipbreukeling, die, in de nabijheid van het*

---

1) *Charybdis* noemt Hor. het meisje, omdat het, evenals de bekende maalstroom, elk, die zich in hare nabijheid waagt, in het verderf sleept. Sedert Alex. d. Gr. vatte men de Homerische verhalen allegorisch op en beschouwde Circe en de Sirenen, Scylla en Charybdis als personificaties van de verleidingen en hare kwade gevolgen, waaraan de jeugd is blootgesteld. Op dezelfde wijze is ook in vs. 23, 24 de vergelijking van het meisje met de *Chimaera* op te vatten. *Charybdis* en *Chimaera* worden later gewone benamingen voor een liederlijk vrouwspersoon (*Kruytbosch*).

2) *Thessalië* was het land der tooverdranken zoowel om liefde te wekken als er van te bevrijden. *Tooverdrank*: als tegengif.

3) Met de *Chimaera* (een mythisch, vuurspuwend monster in Lycië; *drievormig*: van voren een leeuw, van achter een draak en in het midden een geit, zie Hom. Ilias: VI, 181 in mijne vertaling) doelt Hor. op de wuftheid en opvliegendheid van het meisje. *Pegasus*: het gevleugeld paard van Bellerophon, waarop deze zat, toen hij de Chimaera doodde.

graf van Archytas, dezen de vergankelijkheid van al het aardsche voor oogen houdt (vs. 1-22) en vervolgens zich tot een voorbijvarenden schipper wendt met verzoek om begrafenis, ten einde de Onderwereld te kunnen binnengaan (23-36).

U, Archytas [1])! die zee en aarde trachttet te meten en het ontelbare zand zocht te tellen, omsluit (thans) de kleine gave van een' kleinen grafheuvel dicht bij het voorgebergte Matinus [2]) en niets baat het u, dat ge het hemelruim hebt doorvorscht en met uw geest het ronde hemelgewelf hebt doorkruist, daar ge toch eens moest sterven. In het graf zonk ook Pelops' vader [3]), de dischgenoot der Goden en de ten hemel gevoerde Tithonus [4]) en Minos [5]), die toegelaten werd tot de geheime besluiten van Juppiter en zelfs toeft nu in den Tartarus [6]) de zoon van Panthous [7]), ten tweeden male [8]) in het rijk van Orcus neêrgedaald, ofschoon hij, na door het afnemen van het schild bewezen te hebben, dat hij ten tijde van den Trojaanschen oorlog geleefd had, niets meer dan de spieren en de huid [9]) (van zijn lichaam) aan den somberen

---

1) *Archytas*: (c. 400 — c. 365 v. Chr.) Pythagoreisch wijsgeer uit Tarentum, vriend van Plato, en beroemd als staatsman, veldheer, astronoom en wiskunstenaar, kwam, volgens de sage, bij een schipbreuk in de nabijheid van kaap Matinus om.

2) *Matinus*: voorgebergte in Apulië.

3) *Pelops' vader*, d. i. Tantalus («de eenige, wien het vooroorloofd was aan den disch der Goden mede aan te liggen": *Ovidius*, Gedaanteverw. VI, 172).

4) *Tithonus*, broeder van Priamus, werd door zijne gemalin Aurora ten hemel gevoerd, waar hij op hoogen ouderdom stierf; een' andere sage verhaalt Hor. Od. II, 16, 30 (zie aldaar).

5) *Minos*: koning van Creta, beroemd als wijs heerscher en wetgever; zijne wetten ontving hij van Zeus (Juppiter) zelf.

6) *Tartarus* (eig.: de diepe afgrond onder de Onderwereld), hier = Onderwereld, Schimmenrijk.

7) *Zoon van Panthous*, d. i. *Euphorbus*, een dapper held in den Trojaanschen oorlog, in wiens gestalte de wijsgeer *Pythagoras* (c. 570—497 v. Chr.) verzekerde toenmaals geleefd te hebben, volgens zijne leer der *metempsychose* (zielsverhuizing); ten bewijze hiervan beriep hij zich op een in den tempel van Juno te Argos hangend schild, hetwelk hij liet afnemen en waarop men, naar zijn aanwijzing, den naam van *Euphorbus* vond.

8) *ten tweeden male*: de eerste maal als Euphorbus, *de tweede maal* als *Pythagoras*. *Orcus*: God der Onderwereld.

9) *spieren en huid*: want slechts deze zijn, volgens Pythagoras' leer, sterfelijk.

Dood had overgelaten, hij, die toch, naar uw oordeel, een uitstekend kenner en onderzoeker was van het ware wezen van het Heelal. Integendeel! allen wacht één nacht (des doods) en allen moeten eenmaal den weg des doods betreden. Sommigen, door de Furiën [1]) (in den strijd) sneuvelend bieden den grimmig blikkenden Mars een (heerlijk) schouwspel, (anderen weêr, b.v.) schippers vinden den dood in de gulzige zee; lijken van grijsaards en jongelingen hoopen, dooreengemengd, zich opeen en niemand wordt door de gruwzame Proserpina [2]) vergeten of verschoond. Ook mij heeft Notus [3]), de snel voortijlende begeleider van den ten ondergang neigenden Oríon [4]), in de Illyrische [5]) golven doen verzinken.

Maar gij, schipper (die daar juist voorbij vaart)! laat toch niet na, zij 't ook met karige hand, een weinig dwarrelend zand over mijn gebeente en nog onbegraven lichaam te strooien! (Voldoet ge aan mijn verzoek) dan mogen, wanneer Eurus [6]) dreigend zich wil storten op de Hesperische [7]) golven, de Venusijnsche [8]) wouden zulks ontgelden, zoodat gij veilig en ongedeerd blijft en dan moge een rijk loon (voor uw goede daad) u toestroomen van hen, die alléén (niet ík!) daartoe in staat zijn, (n.l.) van den goedgunstigen Juppiter en van Neptunus, den beschermer van het heilige [9]) Tarentum. Geeft ge er niets om een zonde [10]) te begaan, die later uwe (daaraan) onschuldige kinderen schade en leed zal berokkenen? Misschien wacht ook u zelven (eenmaal) een onverbiddelijke vergelding voor uw (jegens mij niet nagekomen) verschuldigde verplichting: want laat ge mij aan mijn lot over, dan zullen mijne vervloekingen niet onverhoord blijven en geen zoenoffer

---

1) De *Furiën* (eig.: Wraakgodinnen: *Tisiphone*, *Megaera* en *Allecto*) hitsen in het gevecht de strijders tegen elkaâr op.

2) *Proserpina*, eig.: de Vorstin der Onderwereld, hier = de Dood.

3) *Notus*, algem. = stormwind (zie bij Od. I, 25, aant. 6).

4) De ondergang van het gesternte *Orion*, in 't begin van November, ging, volgens de Ouden, met hevige stormen gepaard.

5) *Illyrische*, d. i. der Adriatische zee (aan wier N. O. kust *Illyrië* lag).

6) *Eurus*, algem. = stormwind (zie bij Od. I, 25, aant. 6).

7) *Hesperia* = Italië (der Schiffer ist auf der Fahrt nach Puteoli oder Ostia gedacht, *Kiessling*).

8) *Venusia*, geboorteplaats van Hor. in Apulië.

9) *Tarentum* was door Neptunus' zoon *Taras* gesticht.

10) *zonde*: door mij onbegraven te laten liggen.

zal u van schuld en straf bevrijden. Hoeveel haast gij ook hebt, het voldoen aan mijn verzoek zal u niet lang ophouden: werp slechts drie [1]) handenvol zand op mijn lijk en dan moogt ge vrij uw snelle reis voortzetten.

Negen en twintigste Ode.

Aan Iccius.

(In 't begin van 25 vóór Chr. gedicht).

INHOUD: *Op deels schertsenden, deels ironischen toon tracht Hor. zijn vriend Iccius (aan wien ook Brief I, 12 gericht is; zie aldaar), een ijverig beoefenaar der wijsbegeerte, maar die plotseling, in 25 vóór Chr., zich bij een expeditie onder Aelius Gallus tegen Gelukkig Arabië aansloot, van dit zijn voornemen af te brengen.*

(Maar), vriend Iccius [2])! benijdt ge nu (zoo op eens) den Arabieren [3]) hun rijke schatten en rust ge u (thans) toe ten zwaren krijgsdienst tegen de vroeger nooit geheel en al overwonnen koningen van Sabaea [4]) en smeedt ge (reeds) ketenen [5]) voor de verschrikkelijke Mediërs [6])?

Welke uitheemsche (koninklijke) maagd, wier bruidegom reeds gedood is, zal (daar) u dienen? Welke koninklijke page zal, schoon hij geleerd heeft Serische [7]) pijlen op den vaderlijken boog te spannen, bij den scheplepel [8]) moeten staan?

---

1) *drie*: het getal *drie* is heilig.

2) Over *Iccius* zie Brief I, 12, aant. 2.

3) De rijkdom en schatten van Arabië waren spreekwoordelijk bekend.

4) *Sabaea*, landschap in «Gelukkig Arabië (*koningin van Saba*).

5) *smeedt .... ketenen*, nl. door de heldendaden, die gij denkt te verrichten.

6) *Mediërs* (en *Perzen*) dikwijls bij Hor. = *Parthen* (vgl. bij Od. I, 2, 22) Als de expeditie slaagde — maar zij mislukte — bestond het plan zich tegen de Parthen te wenden.

7) De *Seriërs* (vgl. bij Od. I, 12, 56) waren voortreffelijke boogschutters; met *Seriërs* bedoelt Hor. hier het verre Oosten, tot waar de Romeinen verwachtten op dezen tocht te zullen komen.

8) *Scheplepel*: om den wijn uit het mengvat in den beker te scheppen (12 scheplepels = 0,547 liter); de wijn werd gewoonlijk gedronken in de verhouding van 3 deelen (scheplepels) wijn en 9 deelen water of van 9 deelen wijn en 3 deelen water.

Wie zou nu nog ontkennen, dat (vroeger) snel neêrschietende beekjes (weêr) naar hun steile bergen terug kunnen stroomen en dat de Tiber (naar zijne bronnen) terug kan keeren [1], wanneer gij u beijvert uwe overal opgekochte boeken van den beroemden Panaetius [2]) en de (populaire dialogen der) Socratische school [3]) te verwisselen tegen Hiberische [4]) harnassen, gij, die toch beloofd hadt naar hoogere dingen te zullen streven? [5])

Dertigste Ode.

Aanroeping van Venus.

INHOUD: *Glycera heeft voor Venus in hare woning een klein heiligdom gesticht; Hor., bij de inwijding er van uitgenoodigd, roept de Godin aan, om de haar gewijde plaats te bezoeken.*

O Venus, koningin van Cnidus en Paphus! verlaat Uw geliefd Cyprus [6]) en verplaats U in de net versierde huiskapel van Glycera [7]), die, onder een rijkelijk wierookoffer U aanroept. Laten met U daarheen ook zich haasten Uw vurig zoontje [8]) en de Gratiën [9]), zonder gordel (of kleed), benevens de

---

1) vs. 10—12: dit beeld gebruiken de dichters meermalen om iets onmogelijks aan te duiden.

2) *Panaetius* (185—112 v. Chr.) uit Rhodus, een beroemd Stoicijn, vriend van den jongeren Scipio en van Laelius.

3) *Socratische school*: bedoeld worden de werken van Plato, Xenophon, Aeschines.

4) *Hiberia* = Hispania = Spanje; *Hispania Tarraconensis* leverde evenals Noricum (zie bij Od. I, 16, 9) voortreffelijk ijzer op.

5) d. i. van wien we iets beters (n.l. de beoefening der wijsbegeerte) verwacht hadden.

6) *Cnidus* (stad in Carië) en *Paphus* (stad op Cyprus) waren beide, als ook *Cyprus* zelf, beroemd door overoude eeredienst van Venus.

7) *Glycera*, zie bij Od. I, 19, 5.

8) *Zoontje*: *Amor*.

9) *Gratiën*: dochters van Juppiter en Eurynome, drie in getal: *Aglaia*, *Euphrosyne* en *Thalia* (vgl. ook bij Od. I, 4, 6).

Nymphen en de zonder U veel minder bekoorlijke Godin der Jeugd [1]) en ook Mercurius [2]).

Een en dertigste Ode.

Bede aan Apollo.

(In 28 vóór Chr. gedicht).

INHOUD: *Wat smeek ik, als zanger, van Apollo bij de inwijding van Zijn nieuwen tempel? (vs. 1-3). Geen rijkdom in akkerland, vee, edelgesteenten en wijnbergen (3-8); laten vrij anderen edele wijnen kweeken, opdat een of ander rijke koopman ze door zijn keel jage (9-15); ik leef eenvoudig en smeek van U, zoon van Latona! slechts ongestoord genot van het mij bescheiden deel bij gezondheid van lichaam en geest tot op een schoonen en aan liederen rijken ouderdom (15-20).*

Wat vraagt van Apollo [3]) de zanger, bij de inwijding van Zijnen tempel? Wat smeekt hij (van Hem) onder 't plengen van jongen wijn uit de offerschaal?

Geen vruchtbare zaadvelden in 't vetkluitige Sardinië [4]) geen puike kudden vee in 't brandend heete Calabrië [5]), geen goud of Indisch ivoor, geen wijnbergen, welke de stil voortstroomende Liris [6]) met zijn rustig water kabbelend bespoelt.

---

1) *Godin der Jeugd*: *Hebe*, als Godin der bloeiende mannelijke jeugd.

2) *Mercurius* behoort, als God der overredende welbespraaktheid (zie Od. I, 10, 1 vlg.), eigenaardig in het gezelschap van de Godin der liefde (*Kruytbosch*). Amor entflammt, die Grazien schmücken: die Nymphen dienen, die Jugend lacht: Mercur beschwatzt (*Nauck*).

3) Den 24en Oct. 28 vóór Chr. had Octavianus (Augustus), ter herinnering aan den slag bij Actium (2 Sept. 31 v. Chr.), ter eere van Apollo, op den Palatijnschen berg een tempel met een standbeeld van dien God (een werk van den beroemden Griekschen beeldhouwer Scopas) ingewijd Voorts legde Octavianus in de zuilengangen van d en tempel eene openbare bibliotheek (bibliotheca Palatina), bestaande uit werken van Lat. en Gr. schrijvers, aan.

4) De kuststreken van *Sardinië* waren bekend om haar vruchtbaarheid.

5) Uit het heete *Calabrië* dreef men des zomers het vee naar de koele weiden op de bergen van Lucanië.

6) *Liris*: grensrivier tusschen Campanië en Latium; langs zijn oevers groeiden de Caecubische, Falernische en Massische wijnen (zie bij Od. I, 20, aant. 5).

Laten zij, wien Fortuna [1]) dat heeft gegund, met Calenischen [2]) sikkel hun wijngaard besnoeien en laat vrij een of ander rijke groothandelaar uit gouden bokalen den (edelen) wijn, dien hij tegen zijn Syrische [3]) koopwaar heeft ingeruild, gulzig leegdrinken, hij, die (natuurlijk) zelfs bij de Goden [4]) geliefd is, daar hij immers drie-, ja viermaal per jaar, zonder eenig gevaar te loopen, telkens weêr de Atlantische zee [5]) bevaart.

Ik (daarentegen) voed mij met olijven, ik met andijvie en met licht te verteren maluwe. Geef Gij, zoon van Latona [6])! slechts, dat ik krachtig (van lichaam) en met gezonden geest, (ongestoord) mag genieten wat ik bezit en dat ik geen beklagenswaardigen ouderdom, zonder cither (en lied), moge beleven!

Twee en dertigste Ode.

Aan de lier.

INHOUD: *Men verlangt van mij een lied! Laat dan nú, o lier! een Latijnsch lied hooren (vs. 1-4), gij, die het eerst door Alcaeus in Grieksche tonen werdt bespeeld! Ook hij, de patriot en krijgsman, dichtte toch liederen ter verheerlijking van liefde en wijn (5-12). Wees mij gegroet en welkom, o lier! nu ik in gewijde stemming u aanroep (13-16).*

Men verlangt van mij een lied! (Welnu!) daar ik dan dikwijls, als ik vrij was van zorgen en bezigheden, met u, in den lommer (van 't woud) een luchtig minnelied heb gedicht. zoo laat dan nú, komaan! een Latijnsch lied hooren, dat én dit jaar én nog meerdere jaren zal voortleven, o lier!

---

1) Over *Fortuna* zie de 35e Ode van dit Boek.

2) Over den *Calenischen wijn* (uit Cales, stad in Campanië, afkomstig), zie bij Od. I, 20, aant 5.

3) *Syrische koopwaar*: welriekende zalven en oliën.

4) *zelfs bij de Goden*: niet alleen bij de menschen, aan wie hij kostelijke waren verschaft.

5) De *Atlantische zee* werd als zeer gevaarlijk beschouwd.

6) *Zoon van Latona* = Apollo (vgl. Od. I, 21, aant. 7).

(Gij,) die het eerst werd getokkeld door den Lesbischen burger [1]), die, hoe onstuimig dapper ook in den krijg, toch, hetzij te midden van 't wapengekletter, hetzij hij zijn (door de golven) heen en weêr geslingerd schip weder op het vochtige strand had vastgebonden, Liber [2]) en de Muzen bezong en Venus en den nooit van Haar zijde wijkenden knaap [3]), en ook den schoonen Lycus [4]) met zijn zwarte oogen en zwarte lokken.

O lier! Gij, sieraad van Phoebus [5]) en steeds welkom bij den maaltijd van den allerhoogsten Juppiter! Gij, die alle leed en moeiten verzacht en lenigt, wees mij gegroet en welkom, nu ik vroom en eerbiedig U aanroep!

Drie en dertigste Ode.

Aan Albius Tibullus.

(Omstreeks 24 vóór Chr. gedicht).

INHOUD: *Vriend Albius! treur niet al te zeer er over, dat een jonge kwant boven u (bij Glycera) de voorkeur heeft gekregen (vs. 1-4); Venus is nu eenmaal onberekenbaar wuft en veranderlijk (5-12). Haar grillige luim heb ook ik ondervonden! (13-16).*

Vriend Albius [6])! geef u niet al te zeer over aan droefheid, vervuld (als ge zijt) met gedachten aan de hartelooze Glycera [7]) en dreun niet aanhoudend klaagliederen op, (terwijl ge u met

---

1) *Lesbische burger*, d. i. *Alcaeus*, die omstr. 600 vóór Chr. als lyrisch dichter bloeide; hij vocht met de aristocratische partij op Lesbos tegen de tirannen Myrsilus en Pittacus en werd voor geruimen tijd verbannen.

2) *Liber* = *Bacchus* (vgl. bij Od. I, 12, 22).

3) *Knaap*: *Amor*, *Cupido*.

4) *Lycus*: een schoon jongeling, door Alcaeus in zijne liederen bezongen.

5) *Phoebus* = *Apollo*.

6) *Albius* Tibullus, de bekende elegieëndichter (geb. c. 54, + 19 vóór Chr.), vriend van Hor. en Ovidius.

7) Of Hor. met *Glycera* (zie bij Od. I, 19, 5) de door Tibullus in het 2e boek zijner Elegieën bezongen *Nemesis* bedoelt, is niet zeker.

verwondering afvraagt) waarom een jongere (minnaar), met verkrachting van alle trouw, (bij Glycera) boven u uitblinkt en de voorkeur heeft.

Lycoris [1]) (b.v.), schoon door haar laag voorhoofd [2]), wordt verteerd door liefde tot Cyrus, Cyrus (van haar afkeerig) neigt weêr meer over tot de ongenaakbaar stuursche Pholoë; maar eer zullen reeën paren met Apulische wolven, voordat Pholöe zich verslingert aan dien leelijken liefhebber (Cyrus). Zóó heeft nu eenmaal Venus besloten, Zij, die, met wreede scherts, er behagen in schept personen, die naar lichaam en geest niet bij elkaâr passen, onder Haar ijzeren juk aaneen te koppelen.

Mij zelf, hoewel een mij meer waardige schoone mijne liefde zoekt, heeft de vrijgelatene (slavin) Myrtale, woester en wilder dan de golven der de zeeboezems van Calabrië [3]) rondende Adriatische zee, door haar aangename (liefde)boeien van gene verwijderd.

Vier en dertigste Ode.

Bekeering.

(Omstreeks 25 voor Chr. gedicht).

INHOUD: *Steeds was ik een lauw vereerder der Goden, maar nú ga ik mij beteren (vs. 1-4). Een geweldige donderslag bij helderen hemel heeft mij ontzet en diep geschokt (5-12). Ik erken nu de overweldigende kraeht der hemelsche machten, Juppiter en Fortuna (13-16).*

Terwijl ik, (tot nu toe) een karig en onverschillig [4]) vereerder der Goden, mij toeleggende op onwijze wijsheid [5]),

1) *Lycoris*, *Cyrus*, *Pholoë*, *Myrtale* (vs. 14): allen gefingeerde eigennamen, vgl. bij Od. I, 4, 19.

2) Een door weeldrigen haargroei smal, laag voorhoofd gold bij de Ouden als schoon.

3) *Calabrië*: landstreek in Z. O. Italië.

4) *karig* ziet op de kleinheid, *onverschillig* op de zeldzaamheid der offers of geschenken, die Hor. den Goden bracht.

5) *Onwijze wijsheid*: omdat Hor. nu het nuttelooze er van inziet; Hor. heeft hier het oog op de wijsbegeerte van *Epicurus* (341—270 vóór Chr.), volgens wien de Goden zich niet om de lotgevallen der menschen bekommerden.

doelloos (op 's levens zee) ronddool, word ik thans gedwongen terug te zeilen en weêr den koers, waarvan ik afweek, te houden.

Want Juppiter, die (anders) gewoonlijk de donkere wolken met zijn flikkerend bliksemvuur vaneenscheidt, heeft nú langs helderen hemel Zijn snelle rossen en donderenden wagen voortgedreven, waardoor de onbewegelijk logge aarde en de kronkelende stroomen, waardoor ook (zelfs) de Stijx[1]) en het huiveringwekkend oord der onzichtbare Onderwereld en de Oceaan, de grens der wereld, (nog steeds)[2]) daverend worden geschokt.

(Ja, wel is het waar!) de Godheid[3]) is bij machte het nederige hoog te verheffen. Hij verdeemoedigt den hooggeplaatste en brengt aan 't licht, wat in duisternis gehuld was; den een ontneemt de roofzieke Fortuna[4]), onder luid ruischenden wiekslag, de koningskroon en een' ander weêr zet Zij dien, met welbehagen, op 't hoofd.

Vijf en dertigste Ode.

Aan Fortuna.

(In 26 vóór Chr. gedicht).

INHOUD: *Godin Fortuna, Gebiedster van Antium! wier speelbal het menschelijk lot is (vs. 1-4): tot U bidt de arme landbouwer zoowel als de vermetele zeevaarder, tot U de Daciërs, Scythen en het krijgshafte volk der Latijnen: U vreezen de heerschers, wanneer Gij met honenden lach hun macht en luister vertrapt en het oproer van het volk hun heerschappij vernietigt (5-16): dan schrijdt de Godin van het Noodlot met Haar gereedschappen vóór U uit, maar achter U volgen de Hoop en de Trouw, wanneer gij de in rouw gedompelde paleizen der machtigen verlaat, terwijl de onbetrouwbare menigte en de zwerm valsche vrienden*

---

1) *Styx*: rivier in de Onderwereld.

2) (nog steeds): naar ik mij verbeeld; de diepe indruk werkt bij Hor. nog steeds na.

3) *Godheid*: Juppiter.

4) Over *Fortuna* vgl. de volgende Ode.

uiteenstuift (*17-28*)*: bescherm Gij dan thans Caesar op zijn tocht naar het verre Brittannië en onze jonge krijgers op hun zegetocht naar het Oosten; reeds meer dan genoeg hebben wij ons te schamen over onze roekelooze burgeroorlogen: smeed Gij ons eindelijk nieuwe wapens tegen de Scythen en Arabieren!* (*22-40*).

O Godin [1]), die (als koningin) heerscht over 't liefelijk Antium! Gij, die de macht bezit zoowel den sterveling uit het diepste stof hoog te verheffen als trotsche zegetochten in lijkstaatsies te veranderen: Uw gunst en genade zoekt, onder bezorgde gebeden, de arme landbouwer, Uw gunst, beheerscheres der zee! zoekt ieder, die met Bithynisch [2]) schip de Carpathische zee [3]) trotseert. Uw gunst zoekt de ruwe Daciër [4]), U de rusteloos rondzwervende Scythen [5]) en steden en volken en het krijgshafte Latium, U vreezen de moeders [6]) van buitenlandsche koningen en de in 't purper gehulde tirannen, dat Gij, in honenden overmoed, de (nog) staande zuil [7]) hunner macht zult omvertrappen en dat het samenrottende volk de (nog) aarzelende burgers met den kreet »te wapen! te wapen!" zal opruien en hun heerschappij zal vermorzelen.

Vóór U uit schrijdt steeds de onverbiddelijk strenge Godin van het Noodlot [8]), in Haar ijzeren hand dragend de balk-

---

1) *Godin*, d. i. *Fortuna*, beheerscheres van het menschelijk lot en schutsgodin van Latium en Rome; zij werd vooral te *Antium*, Rome en Praeneste vereerd.

2) *Bithynië* (landstreek in Kl. Azië aan de Zwarte Zee) leverde voortreffelijk scheepstimmerhout op.

3) *Carpathische zee* = Aegaeische zee (zoo genoemd naar Carpathus, een eiland tusschen Rhodus en Creta).

4) De *Daciërs* woonden aan den beneden-Donau; in 31 vóór Chr. deden zij, als bondgenooten vaa Antonius, herhaaldelijk invallen in het land ten Z. van den Donau; zij waren bij de Romeinen zeer gevreesd.

5) *Scythen*: zie bij Od. I, 19, 10.

6) *moeders*, nl. voor het leven hunner zonen.

7) *zuil*: als zinnebeeld van op hechten grondslag gevestigde macht.

8) vs. 17—20: (*Kruytbosch*) Vrij duistere symboliek. De zin schijnt te zijn, dat Fortuna den grondslag legt tot het geluk en het, naar haar welgevallen, ook weêr verstoort (vgl. vs. 23, 24). Zij bouwt dus het huis op van den aanzienlijke; haar vooruit gaat het Noodlot, met de attributen van Fortuna gewapend; dit zijn de werktuigen, waarmede aan den bouw van het huis hechtheid verleend wordt.

spijkers en wiggen [1]) en daarnevens ook het onwrikbare muuranker en het gesmolten lood [2]); U eert de Godin der Hoop en de zeldzaam (door de menschen) vereerde, in wit gewaad gehulde Godin der Trouw en beiden blijven U vergezellen, zoodra Gij, vijandig en toornig gestemd, de paleizen der in rouwgewaad gehulde machtigen (der aarde) verlaat; de onbetrouwbare menigte daarentegen en de meineedige lichtekooi keeren dan (den machtige) den rug toe en de vrienden, listig er zich aan onttrekkend om te samen (met den machtige) het juk (des ongeluks) te dragen, stuiven, na de wijnkruik tot op den laatsten druppel geledigd te hebben, naar alle zijden uiteen.

Hoed en bescherm Gij dan (o Godin!) Caesar [3]), nu hij op het punt staat naar de Britanniërs, de verst verwijderde volken der aarde, ten strijde te trekken, hoed en bescherm ook de pas geworven schaar jonge krijgers, voor wie weldra de volken van het Oosten [4]) en aan de Perzische Golf zullen sidderen en vreezen. Helaas! schamen moeten we ons over de (geslagen) litteekens, de (bedreven) gruwelen en over onze (vermoorde) broeders [5])! Waarvoor deinzen wij, hard en gevoelloos geslacht, nog terug? Wat snoode daad laten wij onbeproefd? Waarvan houdt het jongere geslacht, uit vrees en eerbied voor de Goden, zijn (misdadige) handen af? Welke altaren heeft het gespaard? O, moogt Gij (dan thans), op een nieuw aanbeeld, het (in de burgeroorlogen) stomp geworden zwaard omsmeden tot een (scherp) wapen tegen de Massageten en Arabieren [6])!

---

1) Met *balkspijkers* werd iets *aard- en nagelvast* bevestigd; *wiggen*: hier om iets steviger te bevestigen.

2) *gesmolten lood*: om in de openingen der muurankers te gieten tot verhooging der stevigheid.

3) *Caesar*, d. i. C. Julius *Caesar* Octavianus *Augustus*.

4) *Oosten*: de *Parthen* (vgl. bij Od. I, 2, 22); *Perzische Golf* ziet op de voorbereiding voor den tocht van Aelius Gallius tegen Gelukkig Arabië (vgl. Od. I, 29).

5) *litteekens*, *gruwelen*, *broeders* ziet op de burgeroorlogen (vgl. bij Od. I, 2, aant. 1, pag. 21).

13) *Massageten*: een woest Scythisch nomadenvolk ten O. van de Caspische zee; hier = Scythen (Parthen) vgl. aant. 4. *Arabieren*, vgl. aant. 4.

Zes en dertigste Ode.

Aan Numida.

(Welkomstlied).

In 24 vóór Chr. gedicht.

INHOUD: *Laat ons met wierook, snarenspel en een offer de Goden huldigen en danken — want ons aller vriend en Lamia's boezemvriend sedert de dagen zijner jeugd, Numida, is uit het verre Westen behouden teruggekeerd (vs. 1-9)! Daarom zij deze dag ons een ware vreugdedag! (10-20).*

Laat ons verheugd met wierook en snarenspel en (volgens gelofte) verschuldigd bloed van een jong rund de Goden gunstig stemmen [1]) (en danken), onder wier hoede Numida [2]) nu behouden uit het verre Hisperia [3]) is teruggekeerd, hij, die nu hartelijk zijn dierbare kameraden kust, maar niemand hartelijker dan zijn lieven Lamia [4]): want nooit zal hij vergeten, hoe hij met hém onder een zelfden leermeester zijne kindsheid doorbracht en hoe zij samen te gelijk van toga [5]) verwisselden.

Laat daarom deze schoone dag niet zonder krijtstreep [6]) voorbijgaan, laten we geen wijnmaat gebruiken bij de voor den dag gehaalde wijnkruik, laten we, evenals de Saliërs [7]),

---

1) *gunstig stemmen*: om hun afgunst wegens te grooten voorspoed van Numida af te wenden; want de Goden waren, volgens de Ouden, naijverig als het iemand al te voorspoedig ging.

2) Plotius *Numida*, vriend van Hor. en van Lamia; hij maakte omstr. 26 den veldtocht tegen de Cantabriërs in Spanje meê en keerde 24 vóór Chr. behouden terug.

3) *Hesperia* = Hispania = Spanje.

4) Over *Lamia* zie bij Od. I, 26, aant. 5.

5) Op ongeveer 16 jarigen leeftijd verwisselden de knapen de *toga praetexta* (met purper omzoomde toga) met de *toga virilis* (witte toga zonder purperen zoom); dit geschiedde den 17en Maart op het feest der Liberalia (ter eere van Liber = Bacchus).

6) *Krijtstreep*: een gelukkige dag werd met *krijt*, een ongelukkige met kool gemerkt, door een streep b.v. aan den muur.

7) *Saliërs* heetten de 12 priesters van Mars, die jaarlijks in de eerste helft van Maart plechtige optochten onder gezang en dans hielden en welke zij besloten met (spreekwoordelijk geworden) prachtige en kostbare maaltijden.

onze voeten geen rust gunnen, laat Damalis[1]), die zooveel stouwen kan, (den anders zoo matigen) Bassus[2]) niet de baas zijn in het ledigen van den beker in één teug, zooals de Thraciërs[3]) gewoon zijn en laten geen rozen, geen lang groenende eppe, geen kort bloeiende lelies bij ons feestmaal ontbreken! Wel zullen allen hun lodderige[4]) blikken laten rusten op Damalis, maar Damalis, haar pas teruggekeerden minnaar (nog) nauwer omstrengelend dan dartel rankende klimop, zal zich niet van hem (laten) losrukken.

Zeven en dertigste Ode.

Aan zijne vrienden.

(Jubellied over den dood van Cleopatra).

Gedicht in den herfst van 30 vóór Chr., op het bericht van Cleopatra's dood (dus evenals Ode I, 7 en I, 28 een der oudste Oden).

»Ein mächtiges Lied, welches in einer einzigen grossen rhythmischen Periode den Dichter *jubelnd*, *hassend* und *bewundernd* zeigt" *(Rosenberg)*.

INHOUD: *Nu is het tijd te juichen en te jubelen! vroeger paste dat niet, zoolang de Koningin* (*Cleopatra*) *nog Rome's ondergang beraamde. Zij, met haar zwerm wellustelingen, in den roes van voorspoed en wijn verzonken* (*vs 1-12*)*! Maar haar dwaze hoogmoed is bij Actium ten val gekomen; Caesar joeg haar van Italie weg, zooals een havik de duiven of een jager den haas verjaagt, en sloeg het onnatuurlijke monster in ketenen* (*12-20*)*! Toch was zij een buitengewone, hoogstaande vrouw, die, om den smaad in een zegetocht als gevangene meêgevoerd te worden, te ontgaan, door vrijwilligen dood zich daaraan onttrok* (*20-32*).

---

1) *Damalis*, gefingeerde naam van een jong meisje (*Damalis* bet. *jong meisje*), vgl. bij Od. I, 4, 19.

2) *Bassus*, overigens onbekend.

3) *Thraciërs*, zie bij Od. I, 27, aant. 1. — *in één teug* = „*ad fundum*".

4) *lodderig:* zoowel smachtend (van liefde) als beneveld (door den wijn).

Nú, mijne vrienden! moeten we drinken, nú, vrij (van zorg en vrees) de aarde stampen met dansenden voet, nú moesten we reeds voor de Goden, op hunne praalbedden [1]) (aanliggend), een Saliarisch [2]) feestmaal hebben aangericht! Vóór dezen dag ware het een zonde (jegens de Goden) geweest den Caecubischen wijn [3]), reeds door onze voorvaderen daar geborgen, uit den kelder te halen, zoolang de koningin [4]), in haar verdwazing, nog het Capitool [5]) met verwoesting en ons rijk met ondergang bedreigde, Zij, met haar vuilen troep door onnatuurlijke wellust schandelijk besmette eunuchen, Zij, die, dronken door (den zwijmel van) haar zoet geluk [6]), zich vermat te hopen dat, wat zij ook wenschte, vervuld zou worden!

Maar — de ramp, dat ter nauwernood één harer schepen [7]) behouden aan de vlammen ontkwam, deed haar waanzinnige woede bedaren en Caesar [8]) veranderde het door Mareotischen wijn [9]) veroorzaakte delirium van haar gemoed in echte angst en vrees, toen hij haar, die reeds van Italië wegvlood, evenals een sperwer de zwakke duiven of een snelle jager den haas op de velden van het met sneeuw bedekte Haemonia [10]) (nazet), met zijn roeiers (achtervolgde en) nog meer in 't nauw bracht [11]), ten einde haar, de door het Noodlot gezonden Duivelin! in ketenen te slaan.

---

1) Bij heugelijke gebeurtenissen schreef de Senaat één of meer dankdagen uit; dan werd er feestgevierd en den Goden geofferd; ook werden dan de beelden der Goden op rustbanken of *praalbedden* met kostbare kussens gelegd en Hun een rijkelijk *gastmaal* vóórgezet.

2) *Saliarisch* = kostbaar, prachtig (vgl. vorige Ode, aant. 7).

3) *Caecubischen wijn*: zie bij Od. I, 20, aant. 5.

4) *Koningin*: Cleopatra, koningin van Egypte.

5) *Capitool*: de tempelburcht (Juppiter, Juno en Minerva) van Rome.

6) *zoet geluk*: de gunst en liefde van den geheel aan haar onderworpen Antonius (*Kruytbosch*).

7) Dit strookt niet met de historie. Cleopatra toch vluchtte vóór de beslissing met 60 schepen; onder de vloot van Antonius echter richtte het vuur groote verwoesting aan (*Kruytbosch*).

8) *Caesar*, d.i. C. Julius *Caesar Octavianus* (later *Augustus* genoemd).

9) *Mareotische wijn*: zoo genoemd naar *Marea*, een meer en stad bij Alexandrië.

10) *Haemonia* = Thessalië.

11) Weder een (den dichter geoorloofde) historische onjuistheid, daar Octavianus eerst in den volgenden zomer na den slag (2 Sept. 31 v. Chr.) bij Actium Antonius en Cleopatra naar Egypte volgde (*Kruytbosch*).

Toch schrikte Zij, een edeler dood zoekend, niet als een zwakke vrouw voor het staal[1]) terug, noch zocht Zij, met haar snel schip, de verst verwijderde schuilhoeken (van haar land) te bereiken — neen! Zij dorst zelfs haar in rouw gedompeld paleis met opgeruimd gelaat te bezoeken en manmoedig de grimmige slangen in de hand te nemen, ten einde-nu zij het (vaste en) wel overwogen besluit had genomen te sterven, hun doodelijk gif in haar lichaam op te nemen — (want) natuurlijk misgunde Zij, hooghartige vrouw! het den wreeden Liburnischen schepen[2]) om haar, als een onttroonde koningin, in trotschen triumftocht mede te voeren!

Acht en dertigste Ode.

De mirtekrans.

INHOUD: *Weelde en pracht (bij het genot van den wijn) mishagen mij, knaap (vs. 1-4). Mij en ook u past daarbij veeleer een eenvoudige mirtekrans (5-8).*

Perzische[3]) toebereidselen haat ik, knaap[4])! ook kransen, met lindebast[5]) omvlochten, mishagen mij; onderzoek ook niet, waar ergens nog een late roos[6]) dralend bloeit.

Maar wél ben ik érg er op gesteld, dat gij, in uw ijver, niets aan mijn eenvoudige mirtekrans toevoegt of er bijknutselt: noch u, die slechts een dienaar zijt, misstaat een mirtekrans, noch mij, wanneer ik onder het dichte gebladerte van den wijnstok (wijn) drink.

---

1) *Staal*: toen Proculeius op last van Octavianus Cleopatra in hechtenis wilde nemen, trachtte zij zich met een dolk te dooden.

2) *Liburnische schepen*: kleine, snelzeilende vaartuigen, genoemd naar den Illyrischen volksstam der Liburniërs, waarvan Octavianus zich bediende tegen de groote zeekasteelen van Antonius.

3) *Perzische* = weelderige, prachtige; *toebereidselen*: bij den maaltijd of bij den wijn, zooals zalven, reukwerken, prachtige kransen, enz.

4) *Knaap* (of slaaf) = wijnschenker.

5) *Lindebast*: daarmede werden *prachtige kransen*, ter meerdere stevigheid, omwonden.

6) *late roos*: «the last rose of summer!"

BOEK II.

Eerste Ode.

Aan Pollio.

(Ongeveer in 29 voor Chr. gedicht).

INHOUD: *Den twist der burgers, wier bloed nog aan onze wapens kleeft, zijt gij bezig in uw geschiedwerk te beschrijven — waarlijk een gevaarlijk vraagstuk! Zoo moge dan uw tragische Muze een poos rust nemen; is uw geschiedwerk voltooid, dan zult ge gewis Haar verheven taak weêr opnemen, mijn Pollio! gij, steun der aangeklaagden en van den Senaat en met onvergankelijken lauwer gesierd door uw triumftocht over de Delmatiërs* (vs. 1-16)*! Reeds meent mijn oor het slagrumoer te hooren, reeds zie ik in mijn verbeelding de veldheeren, met eervol stof en bloed bevuild, reeds zie ik hoe Cato's trots, zelfs toen de geheele aarde zich boog voor den overwinnaar, onbuigzaam bleef: zóó wreekte Juno Jugurtha!* (17-28) *Ach! welk land, welke stroom, welke zee is niet getuige geweest van het bloedig schouwspel onzer roekelooze burgeroorlogen* (29-36)*? Doch, Muze! hef thans niet op nieuw een treurlied aan; zing liever met mij een lied van luchtiger inhoud!* (37-40).

De gisting onder de burgers sedert het consulaat van Metellus [1]) en de oorzaken van den (burger)oorlog met zijne misslagen en wisselenden loop, voorts het (grillige) spel van Fortuna [2]) en den (voor het Romeinsche volk) verderfelijken vriendschapsbond der Leiders van den Staat [3]) en ook de

1) Tijdens het consulaat van Q. Caecilius *Metellus* Celer (60 vóór Chr.), kwam het 1e Driemanschap (Caesar, Pompejus en Crassus) tot stand en ontkiemden de oorzaken tot den (2en) burgeroorlog tusschen Caesar en Pompejus (49—45: vgl bij Od. I, 14, aant. 2, pag. 38).

2) Over *Fortuna* zie Od. I, 35.

3) *vriendschapsbond .... Staat*: het 1e Driemanschap (zie aant. 1).

wapens, bezoedeld met nog ongewroken bloed — een werk vol gevaarlijke risico — zijt ge bezig te behandelen (in uw geschiedwerk) en ge schrijdt (daarbij) voort over een vuur dat onder bedriegelijke asch ligt verborgen. Moge dan nu (daardoor) de Muze [1]) van het ernstige treurspel een poos lang in den schouwburg worden gemist: spoedig zult ge toch, zoodra ge de Romeinsche geschiedenis naar oorzaken en gevolgen beschreven hebt, die grootsche taak op Cecropischen tooneelschoen [2]) hervatten, mijn Pollio [3])!) gij, voortreffelijke steun voor bedrukte aangeklaagden en voor den beraadslagenden Senaat, gij, wien de laurierkrans eeuwige eer en roem heeft geschonken door uw triumftocht over de Delmatiërs! [4])

Reeds nu [5]) verdooft gij mijn oor door het dreigend geschal der hoorns, reeds steekt men de kromhoorns, reeds jaagt het bliksemend geflikker der wapens de snelle rossen en de ruiters schrik aan en angst. Reeds verbeeld ik mij de luide commando's der groote, met eervol stof bezoedelde aanvoerders [6]) te hooren en (zie ik in den geest), hoe het geheele aardrijk moest bukken behalve het onbuigzame gemoed van Cato [7]). Juno en wie verder der Goden, den Africanen meer bevriend (dan den Romeinen), machteloos uit het ongewroken land

---

1) *Muze v. h. treurspel*: Melpomene. — *Pollio* (zie aant. 3) was ook treurspeldichter

2) *op Cecropischen tooneelschoen* = door een Attische (d. i. met die der Grieken te vergelijken) tragedie. De *Attische* tragedie ontwikkelde zich te *Athene* (welks burcht door *Cecrops* was gesticht) het eerst; de acteurs in het treurspel liepen op *hooge tooneelschoenen*, om hun gestalte grooter te doen schijnen.

3) C. Asinius *Pollio* (76 vóór—4 na Chr.), consul in 40, was bevriend met Augustus, Vergilius en Hor. en muntte uit als geschiedschrijver, dichter, redenaar, staatsman en veldheer; zijne geschiedenis van den burgeroorlog, waarvan Hor. gewaagt, is verloren gegaan. Over hem schreef onze groote staatsman *J. R. Thorbecke* in 1820 zijne dissertatie: *de C. Asinii Pollionis vita et studiis*).

4) vs. 13—16 prijst Hor. *Pollio* als redenaar, staatsman en veldheer. *Delmatiërs*: in 39 had *Pollio* de Parthiniërs, een *Delmatisch volk* (in Dalmatië) overwonnen en den 25en Oct. van dat jaar daarover een triumftocht gehouden; de triumphator droeg bij zijn zegetocht een *laurierkrans*.

5) *Reeds nu* (vs. 17—28): schetst den indruk, dien nu reeds, nog voordat Hor. er kennis meê gemaakt heeft, het geschiedwerk van Pollio in zijne verbeelding op hem maakt. *hoorns:* van het voetvolk; *kromhoorns*: der ruiterij.

6) *aanvoerders*: Caesar en Pompejus.

7) *Cato*, zie bij Od. I, 12, aant. 8.

moest wijken, bracht (toen) uit wraak aan (de schim van) Jugurtha de kleinzonen der (vroegere) overwinnaars ten zoenoffer [1]).

Welk veld, vetter (dan te voren) door Latijnsch bloed, getuigt niet door zijne graven van die goddelooze gevechten [2]) en van den donderenden val van Hesperië [3]), zelfs door de Mediërs gehoord? Welk meer, welke stroomen bleven onbekend met dien betreurenswaardigen oorlog? Welke zee hebben de nederlagen van Romeinen niet rood gekleurd? welke kust is niet gedrenkt met ons bloed?

Maar, Muze! opdat Ge niet, vol dartelen moedwil, met terzijdestelling van alle scherts, weêr op nieuw stof tot een Ceïsch treurlied [4]) ter hand neemt, zoo zoek (liever) met mij in Venus' grot liederen en wijsjes van luchtiger inhoud!

Tweede Ode.

Aan C. Sallustius Crispus.

(In 27 of 26 vóór Chr. gedicht).

INHOUD: *Gij hebt gelijk, Sallustius Crispus! dat ge een juist en goed gebruik maakt van uw' rijkdom: zóó deed ook Proculejus, wiens naam daardoor onsterfelijk zal voortleven (vs. 1-8). Men toont daardoor, tot welk een heerschappij over zich zelven men het gebracht heeft, daar men zich niet door hebzucht laat beheerschen (9-16). Zóó iemand is in den waren zin des woords gelukkig! (17-24).*

Kleurloos is het zilver, zoolang het in den gierigen schoot der aarde verborgen ligt, vriend Sallustius Crispus! [5]) en te

1) Q. Metellus Numidicus versloeg Jugurtha bij Muthul in 109 v. Chr.; zijn *kleinzoon* Q. Metellus Scipio werd in den slag bij *Thapsus* (op de N. kust van Africa; 6 April 46 v. Chr.) door Caesar verslagen.

2) *gevechten*: in den 2en burgeroorlog, zie aant. 1, pag. 72.

3) *Hesperië* = Italie. *Mediërs*, zie bij Od. I., 29, aant. 6.

4) *Ceïsch treurlied*: op Ceos, een der Cycladen, was de elegiëndichter *Simonides* (556—468) geboren, wiens klaagliederen spreekwoordelijk waren.

5) C. *Sallustius Crispus* († 20 na Chr.), achterneef van den gelijknamigen geschiedschrijver (geb. 1 Oct. 86; + 13 Mei 35 vóór Chr.) en door dezen als zoon aangenomen; deze achterneef was zeer rijk, maar deed veel goed.

recht minacht gij het blik [1]), als het niet door een gematigd gebruik schittert en blinkt. Zoo zal ook Proculejus [2]), bekend om zijn vaderlijke gezindheid jegens zijn broeders, ook nog na zijn' dood, blijven voortleven: (want) zijn roem zal de Faam [3]), ook nog na zijn' dood, op rustlooze wiek overal verbreiden.

Wijder kan men heerschen door zijn hebzuchtig gemoed te bedwingen, dan wanneer men Libyë met het (van Rome) ver verwijderde Gades [4]) vereenigt en de Puniërs [5]), zoowel in Spanje als in Africa, iemand alleen dienen. De vreeselijke waterzucht [6]), neemt toe als zij aan haar begeerte toegeeft, en de lijder daaraan verdrijft zijn dorst niet, als niet (eerst) de oorzaak der ziekte uit de aderen en de door de waterzucht verwekte verslapping en zwakte uit het bleeke lichaam geweken zijn.

De Deugd zondert, in tegenspraak met (de meening van) het volk, den op Cyrus' troon herstelden Phraates [7]) uit van het getal der gelukkige menschen en Zij leert het volk (allengs) af onware benamingen te gebruiken, door veilige

---

1) *blik:* verachtelijk voor (ruw, onbewerkt) *zilver*; vgl. ons: *slijk der aarde* = *geld*, *goud*.

2) C. *Proculejus* Varro Murena (broeder van Terentia, Maecenas' gemalin), een Romeinsch Ridder, die zijn vermogen met zijne broeders deelde, toen zij het hunne in den burgeroorlog verloren hadden; aan één dier broeders, L. Licinius Murena, is de 10e Ode van dit Boek gericht.

3) De gevleugelde *Faam* vindt men beschreven bij Verg. Aen. IV, 173—197 en bij Ovid. Gedaanteverw. XII, 39—63 (zie mijne vertaling); van de *Faam* bestaat *geen beeld uit de Oudheid,* hoewel de dichters haar als Godin beschouwen.

4) *Libyë*: de Rom. provincie *Africa*. *Gades* (thans *Cadix*) als de beroemdste der Carthaagsche koloniën in Spanje.

5) *Puniërs*: de Carthagers, d. w, z. de van hen afstammende bevolking, in *Africa* en in *Spanje*.

6) vs. 13—16: Veel gebruikte vergelijking van een hebzuchtige met een lijder aan waterzucht.

7) *Cyrus* regeerde 558—529 v. Chr. *Phraates*, zoon v. d. Parthischen koning Orodes, werd c. 30 v. Chr., om zijn wreedheid, door de Parthen verdreven en vluchtte naar de Scythen; inmiddels trad in 30 v. Chr. Tiridates als tegenkoning over de Parthen op, werd weldra verdreven, beklom spoedig daarna opnieuw den troon, doch moest in 27 v. Chr. voorgoed wijken voor Phraates, die in dat jaar zich weêr van de heerschappij over de Parthen meester maakte. *Cyrus' troon*: de *Parthische* koningen nl. hielden zich voor afstammelingen van het *Perzische* koningsgeslacht der Achaemeniden; *Perzen* of *Mediërs* dikwijls bij Hor. = *Parthen*.

heerschappij [1]) en kroon en duurzame laurierkrans aan hém alleen te schenken, die, wie hij ook zijn moge, onmetelijke stapels (goud en zilver) kan aanschouwen, zonder ook maar een oogenblik er verder meer naar om te zien.

Derde Ode.

Aan Dellius

(Levensregel).

INHOUD: *Een gelijkmatig gestemd gemoed, vriend Dellius! is noodig tegen de wisselvalligheden des levens* (*vs 1-8*). *Laten we daarom de korte spanne tijds, die het leven ons schenkt, vrolijk en blijde genieten* (*9-16*)*! Eens toch moeten wij allen, arm of rijk, sterven* (*17-28*).

Denk steeds er aan in benarde omstandigheden een gelijkmatige gemoedstemming te bewaren, die evenzoo ook bij voorspoed in al te overmatige vreugde maat weet te houden, vriend Dellius [2])! Want sterven moet ge toch eenmaal, 't zij ge uw geheele leven in droefheid doorbracht, 't zij ge, neêrgevlijd op een afgelegen grasveld, op feestdagen aan uw fijnste merk Falernischen wijn [3]) u te goed deedt.

(Immers) waartoe vereenigen de hooge pijnboom en de zilverwitte populier gaarne hun takken tot gastvrije schaduw? Waarom schiet het snelle golfje in 't kronkelende beekje worstlend (tusschen alle hinderpalen door) steeds rusteloos voort? Laat dáár wijn en zalven en (helaas!) al te kortstondig

---

1) *heerschappij*: alleen de *wijze*, die zijne begeerte weet te bedwingen, is (volgens de Stoicynen) in den vollen zin des woords *koning*; vgl. Sat. I, 3, 124 vlg. (*Kruytbosch*).

2) Q. *Dellius*, een man van zeer onvast karakter, sloot zich eerst in 44 v. Chr. bij Dolabella aan, daarna bij Cassius (in 43), vervolgens (in 42) bij Antonius en eindelijk, kort vóór den slag bij Actium (in 31) bij Octavianus.

3) *Falernische wijn*, zie bij Od. I, 20, aant. 5.

bloeiende, liefelijke rozen brengen, zoolang uw maatschappelijke positie en leeftijd en de sombere draden der drie Zusters [1]) het gedoogen!

Verlaten moet ge (toch eenmaal) uw (allengs) bijeengekochte bergweiden en ook uw (prachtig) huis en uw buitenplaats, waarlangs kabbelend de geelslijkerige Tiber spoelt, verlaten moet ge (eenmaal) dat alles en uw hoog opgestapelde schatten zal (eenmaal) uw erfgenaam bemachtigen. (Want) het maakt niet het minste verschil, of ge een nazaat zijt van den alouden Inachus [2]), dan of ge, arm en uit den laagsten stand, onder den blooten hemel vertoeft: een prooi (wordt ge toch eens) van den deerenisloozen Orcus [3])! Allen worden we naar een zelfde oord saamgedreven en aller lot wordt omgeschud in de lotbus om, vroeg of laat, er uit te komen en ons, ter eeuwige ballingschap, in Charon's [4]) boot een plaatsje te geven.

Als proeve der *Alcaeïsche versmaat*, waarvan Hor. zeer vaak zich bediende, en waarin ook bovenstaande Ode gedicht is, moge hier een vertaling er van in die zangerige versmaat volgen:

(Alcaeische versmaat).

⏓ ⊥ ⏑ ⊥ — | ⊥ ⏑ ⏑ ⊥ ⏑ ⏓
⏓ ⊥ ⏑ ⊥ — | ⊥ ⏑ ⏑ ⊥ ⏑ ⏓
⏓ ⊥ ⏑ ⊥ — ⊥ ⏑ ⊥ ⏓
⊥ ⏑ ⏑ ⊥ ⏑ ⏑ ⊥ ⏑ ⊥ ⏓

Blijf steeds gedachtig kalm van gemoed te zijn
Bij bangen nooddrang: matig in blijden tijd
Ook zóó uw hart bij uitgelaten
Vreugde, mijn Dellius! — stérven móet ge

---

1) De *drie Schikgodinnen* (*Parcae*): Clotho, Lachesis en Atropos weven, bij de geboorte des menschen, zijn onherroepelijk lot.

2) *Inachus*: oudste koning van Argos.

3) *Orcus*: beheerscher der Onderwereld.

4) *Charon*: de veerman, die de afgestorvenen over den Styx (rivier der Onderwereld) zet, opdat zij dan het Schimmenrijk kunnen binnengaan.

't Zij steeds uw leven droefenis medebracht,
't Zij u, bij feesttijd, ver van het stadsgewoel
Terneêrgevlijd in 't gras, verkwikte
Ed'le Falerner van 't beste wijnmerk.

Waartoe vereen'gen zilveren populier
En trotsche pijnboom gaarne hun takken tot
Gastvrije lommer? waarom schiet steeds,
Worstlend en kronklend, het beekje voorwaarts?

Laat dáár de wijnkruik brengen en balsemgeur,
Dáár 't korte schoon der lieflijke rozenkrans,
Zoolang uw staat, uw jeugd en 't zwarte
Weefsel 't gedoogen van 't Zustrendrietal.

Eens toch verlaat gij woning en weidental,
Eens 't buiten, waarlangs gelig de Tiber spoelt,
Verlaten moet ge 't én — uw stapel
Schatten bemachtigen erfgenamen.

Wees rijke telg uit Inachus' oud geslacht,
Wees arm en mis zelfs, zoon uit den laagsten stand,
Een schuttend dak, 't verschilt u toch niet:
Prooi van den deerenisloozen Orcus.

Één zelfde oord wacht allen en aller lot
Wordt omgeschud in d' urn, tot het, vroeg of laat
Er uitgekomen, ons ter eeuw'ge
Ballingschap plaatst in de boot van Charon.

Vierde Ode.

Aan Xanthias.

(Humoristisch troostlied).

Volgens vs. 23 einde 25 v. Chr. of begin 24 v. Chr. gedicht.

INHOUD: *Ge behoeft u niet te schamen over uwe liefde voor uw slavin, vriend Xanthias! menigen grooten held in den Trojaanschen oorlog is het evenzoo gegaan als u* (*vs. 1-12*). *Wie weet*

of de afkomst uwer blonde Phyllis u nog niet tot groote eer strekt! Ongetwijfeld is zij van koninklijken bloede; in alle geval is geen meisje van lage afkomst zóó trouw en onbaatzuchtig als zij; en wanneer ik thans nog haar schoonheid prijs — maar houd u maar kalm! ik ben over den leeftijd, die voor u gevaarlijk kan worden, reeds heen! (13-24).

Ge behoeft u niet te schamen, vriend Xanthias uit Phocis [1])! over uw liefde tot uw slavin! (want) reeds vóór u [2]) ontroerde de sneeuwblanke slavin, Briseus' dochter [3]), (het hart van) den overmoedigen Achilles; ook Aiax, Telamon's zoon, haar meester en heer, ontroerde de schoonheid van Tecmessa [4]), zijn in den krijg buitgemaakte slavin; en ook Atreus' zoon [5]) ontbrandde in liefde voor een geroofde maagd [6]), midden in zijn zegeroes, toen de Phrygische [7]) scharen onder de vuist van hun' Thessalischen [8]) overwinnaar waren gevallen en het uit den weg ruimen van Hector den afgematten Grieken (de burcht) Pergama [9]) in handen had gegeven en (daardoor) hun de taak het te veroveren en te verwoesten verlicht had.

Ge kunt het niet weten, of de rijk (met aardsche goederen) gezegende ouders der blonde Phyllis [10]) u misschien nog niet eenmaal als (toekomstigen) schoonzoon tot sieraad en luister verstrekken: toch is zij zeker wel van koninklijke afkomst en betreurt zij (thans) haar tegenwoordig, schamel verblijf. Wees ook er van overtuigd, dat uw uitverkorene niet uit het misdadige gepeupel gesproten is, en dat zij, zóó trouw en zóó afkeerig van winstbejag, geen dochter heeft kunnen zijn van een moeder, voor wie zij zich schamen moet. Onbevangen

---

1) *Xanthias* (d. i. de blonde): fantasienaam, goed passend bij zijne geliefde, de *blonde Phyllis*, vs. 14; vgl. ook bij Od. I, 4, 19. *Phocis*: landschap in Griekenland, tusschen Boeotië en Aetolië.

2) *vóór u*: gij zijt de eerste niet en ook niet de edelste!

3) *Briseus' dochter* = Hippodamía.

4) *Tecmessa*: dochter van den Phrygischen koning Teleutas (of Teuthras).

5) *Atreus' zoon* = Agamemnon.

6) *geroofde maagd*: Agamemnon voerde uit het veroverde Troje *Cassandra*, dochter van Priamus, mêe.

7) *Phrygische* = Trojaansche.

8) *Thessalischen overwinnaar*, d. i. *Achilles* uit Phthia in Thessalië.

9) *Pergama*: burcht van Troje.

10) *Phyllis*: verdichte naam, zie bij Od. I, 4, 19.

en zonder hartstocht prijs ik haar armen, gelaat en slankronde kuiten: maar argwaan moet ge niet koesteren tegen mij, wiens leeftijd zich reeds heeft gehaast een tijdperk van helaas!) veertig jaar [1]) af te sluiten.

Vijfde Ode.

Aan een ongenoemden vriend.

't Kan verkeeren).

INHOUD: *Nog is zij niet in staat het juk der liefde te dragen, nog dartelt en stoeit uw kalfje liever in de groene weide en met haar gespelen (vs 1-8); verlang dus niet naar een nog onrijpe druif, die de herfst wel spoedig tot rijpheid zal brengen (9-12). Dan zal zij van zelf tot u komen, want de snel voortijlende tijd zal niet alleen u, maar ook haar ouder laten worden; dan zal Lalage haar liefste zoeken en zult gij haar nog veel vuriger beminnen dan Pholoë of Chloris (13-20) of den meisjesachtig-mooien Gyges met zijn weelderige lokken (21-24).*

Nog is zij niet in staat op gebogen nek het juk [2]) te dragen, nog kan zij niet gelijke diensten verrichten als haar jukgenoot, noch het (zware) gewicht dragen van den ritsigen stier. Nog vindt uw kalfje [3]) het heerlijk op de groenende velden rond te huppelen, waar zij nu eens de drukkende zomerhitte (door een bad) in den stroom kan verlichten, en dan weêr boven alles er naar haakt met haar gespelen in het vochtige wilgenbosch te stoeien en te dartelen.

Laat varen dus uw begeerte naar een nog onrijpe druif: (want) weldra zal de herfst, met purperen kleuren (het ooft) bont beschilderend, voor u de (rijpe) druiven donkerkleurig en blauw (tegen het gebladerte) doen afsteken.

---

1) *veertig jaar*: Hor. was 8 Dec. 65 v. Chr. geboren; dus schreef hij deze Ode einde 25 of begin 24 vóór Chr.

2) Het meisje wordt eerst met eene vaars (kalfje, jonge koe), daarna met een onrijpe druif vergeleken. Het beeld van onder hetzelfde *juk* trekkende dieren voor de echtgenooten (of geliefden) is zeer gewoon (*Kruytbosch*).

3) *kalfje*, vgl. vorige aant.; vgl. ons: „*bakvischje*".

Weldra zal zij u volgen: want de onstuimig voortijlende tijd verdwijnt snel en zal haar de jaren toevoegen, die hij u heeft ontnomen; weldra zal Lalage [1]) dan stoutmoedig haar minnaar zoeken; en dan zult ge haar zóó vurig beminnen, als nooit de preutsche Pholoë door u bemind werd, noch Chloris, wier blanke schouders even helder blinken, als de onbewolkte maan des nachts in het zeevlak helder wêerspiegelt, noch de Cnidische [2]) Gyges,

wiens los nêergolvende lokken en raadselachtig [3]) gelaat en (haast) onmerkbaar verschil (in sekse), wanneer ge hem onder een schaar jonge meisjes verborgt, (alle) vreemdelingen, hoe scherp ook toeziende, tot hun verbazing misleiden zou.

Zesde Ode.

Aan Septimius.

(Mijn liefste plekje op aarde).

INHOUD: *Vriend Septimius! gij die mij des noods tot het einde der aarde zoudt vergezellen: niet in de verte zoek ik het; het liefst zou ik, op mijn ouden dag, in Tibur een rustplaats en te huis willen vinden! maar misgunnen mij zulks de Schikgodinnen, dan zou ik gaarne te Tarentum willen wonen* (*vs. 1-12*). *Ja, dát is een liefelijk hoekje op aarde: daar vloeien honing, olijfolie en wijn in stroomen: dat liefelijk oord roept u en mij; moge ik dáár sterven en gij dáár de asch van uw vriend, den zanger, met uwe tranen besproeien* (*13-24*).

---

1) *Lalage*, evenals *Pholoë*, *Chloris*, *Gyges*, zijn gefingeerde namen, zooals ook het geheele gedicht eene fantasie is. Dit blijkt ook duidelijk uit Boek III, Ode 15, waar eveneens van eene Pholoë en Chloris sprake is, maar daar als moeder en dochter, terwijl daar Pholoë niet „*preutsch*", maar in de hoogste mate „*driest*" is; de namen zijn dus zuiver gefingeerd (*Kruytbosch*); vgl. ook bij Od. I, 4, 19.

2) *Cnidus*: zie bij Od. I, 30, 1.

3) *raadselachtig*: daar men twijfelt, of hij een knaap dan wel een jong meisje is.

Vriend Septimius[1]! gij, die (als ik het verlangde) met mij zoudt gaan naar Gades[2] en naar de Cantabriërs[3], die nog niet geleerd hebben ons juk te dragen en naar de ongastvrije Syrten[4], waar de Mauretanische golven steeds koken en bruisen: (zóó ver zoek ik het niet, maar) o! moge Tibur[5], gesticht door den Argivischen volkplanter, een toevluchtsoord zijn voor mijn ouderdom, moge die stad voor mij, moede en afgemat door tochten over zee en land en door krijgsdienst[6], een eindpaal en rustplaats zijn! Maar wanneer de ongenade der Schikgodinnen[7] mij daarvan verre houdt, zou ik naar de liefelijke rivier Galaesus[8] met zijne met vellen bekleede schapen willen gaan en naar de landstreek, (weleer) beheerscht door den Laconischen Phalanthus[9].

Dát hoekje der aarde lacht mij boven alle andere toe, (want) dáár doet de honing niet onder voor die van den Hymettus[10], en dáár wedijveren de olijven met die van het groenende Venafrum[11]; dáár schenkt Juppiter een lange lente en lauwe winters en behoeft Aulon[12], den vruchtbaren Bacchus dierbaar, geenszins het Falernische land[13] zijn druivensap te

---

1) *Septimius*, een overigens weinig bekende vriend van Hor.

2) *Gades* = Cadix; vgl. Od. II, 2, aant. 4.

3) *Cantabriërs*: een woest, krijgshaftig volk in 't N. van Spanje, waarmede de Romeinen sedert 29 vóór Chr. oorloogden; zij werden in 25 en 24 door Augustus verslagen, maar stonden weldra wêer op, totdat M. Vipsanius Agrippa (zie bij Od. I, 6, aant. 1) hen in 19 vóór Chr. voor goed onderwierp.

4) *Syrten*, zie bij Od. I, 22, aant. 2; *Mauretanisch*: aldaar aant. 1. *Kruytbosch* in zijne uitgave teekent hierbij aan: de dichter is in conflict met de geografie, want Mauretanië ligt veel westelijker dan de Syrten.

5) *Tibur*: zie bij Od. I, 7, aant. 6 en 2, blz. 30. *volkplanter*: Tiburnus, zoon van den ziener uit Argos, Amphiaraus; vgl. Od. I, 7, aant. 6.

6) *tochten.... krijgsdienst*: krijgstochten met Brutus, zie Leven van Horatius, pag. 11.

7) *Schikgodinnen*, zie bij Od. II, 3, 15.

8) *Galaesus*, rivier in Calabrië bij Tarentum. *met vellen bekleed*: om de kostbare wol te beschermen.

9) *Phalanthus*, koning van Sparta (in *Laconië*), die, met Spartaansche jongelingen uitgeweken, in 707 v. Chr. *Tarentum* stichtte.

10) *Hymettus*: berg in Attica, beroemd door zijn honing (en wit marmer met blauwe aderen).

11) *Venafrum*: stad in 't W. van Samnium, dicht bij Minturnae, en beroemd wegens haar olijven.

12) *Aulon*: een aan wijngaarden rijk keteldal in de nabijheid van Tarentum

13) *Falernische land*, zie bij Od. I, 20, aant. 5.

benijden. Dat oord en die gezegende heuvels roepen en nooden én u én mij; dáár zult ge (eens) de nog warme asch[1]) van uw' vriend, den zanger, met (hem) verschuldigde tranen besproeien.

Zevende Ode.

Aan Pompejus.

(Welkomstgroet).

INHOUD: *Wie heeft u, oude krijgskameraad! aan het vaderland teruggeschonken, Pompejus! oudste mijner vrienden? met wien ik zoo vaak een hartigen dronk nam en aan wiens zijde ik den slag bij Philippi meêmaakte, waar dapperen sneuvelden en dreigende snoevers smadelijk zich voor den overwinnaar in het stof wierpen (vs. 1-8). Mij, vreeschachtige, heeft toen Mercurius gered, u echter hebben de golven van den krijg weder weggesleurd (9-12). Doch rust nu uit, oude vriend! onder mijn laurierboom en laten we weêr eens ouderwetsch den edelen wijn proeven: nu ik mijn vriend weêr terug heb, wil ik eens echt uitgelaten razen en dol zijn! (13-28).*

O gij, die, toen Brutus[2]) ons aanvoerde, vaak met mij in het uiterste gevaar zijt gebracht, wie heeft u, als vreedzaam burger, teruggeschonken aan onze vaderlandsche Goden en aan den hemel van ons Italië, Pompejus[3])! oudste mijner kameraden? Gij, met wien ik dikwijls, met een krans op mijn van Syrische zalfolie blinkende lokken, den vervelend langen dag (in het kamp) door wijn heb gekort!

Met u nam ik deel aan de snelle vlucht in den slag bij Philippi[4]), waarbij ik schandelijk mijn arme schild moest achterlaten, (dien slag) toen de (werkelijk) dapperen sneuvelden

---

1) In werkelijkheid werd Hor. op den Esquilinus bijgezet naast het stoffelijk overschot van zijn vriend Maecenas (*Kruytbosch*). Vgl. Leven van Horatius, pag. 13.

2) *Brutus*, zie Leven van Horatius, pag. 11.

3) *Pompejus* Varus, een der oudste vrienden van Hor., vocht met dezen bij Philippi, sloot zich daarna bij Sextus Pompejus aan en keerde eerst na langen diensttijd (vs. 18) naar Rome terug.

4) *slag bij Philippi*: 42 vóór Chr.

en de dreigende snoevers zich op den (voor hen) schandelijken grond deemoedig ter aarde wierpen.

Maar mij, die beefde van vrees, rukte toen de snelle Mercurius [1]) midden door de vijanden heen in een dichte wolk (uit het krijgsgewoel) weg; u daarentegen grepen de golven op de kokende (oorlogs)zee op nieuw en sleurden u weder terug naar den krijg. Geef dus thans het aan Juppiter (volgens gelofte) verschuldigde feestmaal, vlij uw door langen krijgsdienst afgemat lichaam neêr onder mijn laurierboom [2]) en spaar toch niet de voor u bestemde wijnkruik. Laat u den blinkenden roemer (door de slaven) vullen met zorgen en kommer verdrijvenden Massischen wijn [3]) en laat u uit ruime schelp [4]) welriekende zalven over het hoofd uitgieten. Wie (der slaven) haast zich thans of zorgt er voor kransen van buigzame eppe te vlechten? Wien (van ons) zal Venus [5]) tot president van ons drinkgelag benoemen? Ik ben van plan even onzinnig als de Edoniërs [6]) Bacchus geestdriftig te vieren en te eeren: (want) nu ik mijn vriend terug heb gekregen, is het mij zoet uitgelaten te razen.

Achtste Ode.

Aan Barine.

(Aan eene meineedige schoone).

INHOUD: *Ik geloof niet aan uwe eeden, Barine! want gij zelf zijt het beste voorbeeld er van, dat eeden van liefde en trouw ongestraft worden gebroken (vs. 1-16); en bovendien zie ik immers het aantal uwer aanbidders dagelijks toenemen, terwijl geen van hen van u afvallig wordt! (17-24).*

---

1) *Mercurius*, uitvinder der lier (zie bij Od. I, 10, 6) en beschermgod der dichters

2) De *laurier* was gewijd aan Apollo, den beschermgod der dichters.

3) *Massischen wijn*: zie bij Od. I, 20. aant. 5.

4) *schelp*: gebruikt als zalfdoosje.

5) *Venus*. d. i. de *Venusworp*, wanneer de 4 dobbelsteenen (met *vier* genummerde zijden) verschillende nummers I, III, IV, VI, toonden; dit was de beste worp; de slechtste, *canis* (= hond) geheeten, wanneer alle dobbelsteenen I wezen.

6) De *Edoniërs*, een Thracische volksstam, waren, evenals alle Thraciërs, berucht om hun woeste drinkgelagen.

Indien ooit eenige straf wegens meineed u, Barine[1])! geschaad had, indien ge ook maar door één enkele zwarte tand of één enkele zwarte nagel leelijker waart geworden[2]), zou ik (thans) (u en uwe eeden van trouw) gelooven. Maar sedert ge (voor 't geval ge uw eeden schondt) vloek en verderf over uw trouweloos[3]) hoofd hebt ingeroepen, schittert en straalt uw schoonheid juist nog veel meer (dan vroeger) en verschijnt ge in 't publiek, omzwermd door een schaar jonge aanbidders.

't Is dus zelfs nog voordeelig voor u de (met aarde) overdekte asch uwer moeder en de zwijgende sterren van den nacht met den geheelen hemel er bij, ja zelfs de Goden[4]), die nooit den killen dood sterven, (door meineed) te bedriegen. Zelfs Venus[5]), verklaar ik, lacht met eeden van trouw, de (anders zoo) argelooze Nimfen lachen er meê en ook de gruwzame[6]) Cupido, als hij zijn steeds (van minnevuur) gloeiende pijlen op bloedigen[7]) slijpsteen scherpt.

Voeg daar nog bij, dat, alléén om ú, al uw jonge minnaars (steeds) in aantal toenemen en (steeds) de schaar uwer nieuwe slaven aangroeit, zonder dat (daarom) uw vroegere minnaars, hoewel ze er vaak meê dreigden, het huis hunner goddelooze gebiedster verlaten. U vreezen moeders ter wille hunner jonge zonen, u knieperige[8]) oude vaders en arme, pas gehuwde jonge vrouwen, dat (nl.) uw wufte gunst hare echtgenooten zal kluisteren en boeien[9]).

---

1) *Barine*: naam der meineedige vriendin van Hor.

2) Men meende in de Oudheid, dat meineedigen met verminking of beschadiging van een of ander lichaamsdeel door de Goden werden bestraft; bij de Romeinen golden *zwarte* vlekken op de nagels als teeken van trouweloosheid, bij de Grieken *witte*.

3) *trouweloos*: daar ge uw eeden verbroken hebt.

4) Men zwoer nl. bij de asch der zijnen, bij den hemel of bij de Goden.

5) Eeden van liefde en trouw, bij *Venus* gezworen, waren, meende men, des noods ongeldig en straffeloos.

6) *Gruwzaam* heet Amor, omdat hij lacht, niettegenstaande hij het allerbest weet, hoeveel leed verbroken beloften van liefde en trouw veroorzaken (*Kruytbosch*).

7) *bloedigen*: door het hartebloed der minnenden.

8) *knieperig*: omdat ze bang zijn, dat hunne zonen te veel geld aan u zullen verkwisten.

9) *Rosenberg* teekent aan het slot dezer Ode aan: „das Ganze ist, wie die Anaphora (vs. 21 vlg.) in der letzten Strophe zeigt, ein Hymnus auf die Allgewalt der Schönheit."

Negende Ode.

Aan Valgius.

(Niet altijd! — Troostlied).

Na 16 Jan. 27 vóór Chr. gedicht, zie bij vs. 19.

INHOUD: *In de natuur heerscht steeds afwisseling, vriend Valgius!* (*vs. 1-8*); *gij echter blijft steeds dezelfde en klaagt onophoudelijk om het verlies van den door u geliefden knaap, terwijl toch grijsaards en vrouwen, die door een zelfde verlies werden getroffen, zich ten slotte in hun lot wisten te schikken* (*9-16*). *Houd daarom op met uw jammerklachten en laten we liever de nieuwe, roemrijke heldendaden van Augustus bezingen* (*17-24*).

Niet altijd stroomen stortregens uit de wolken nêer op de (daardoor) stoppelig-ruwe akkers of teisteren golven opzweepende, plotselinge windvlagen altijd door de Caspische zee [1]), noch ook, vriend Valgius [2])! dekt het logge ijs, het geheele jaar door, onbewegelijk het Armenische [3]) gebied of zuchten en kraken de eikenwouden van den Garganus [4]) (voortdurend) onder den druk der Noordewinden en worden (daardoor) steeds zijne wilde bergesschen van hun bladeren beroofd:

Gij echter stoort [5]) met klaagliederen de rust van den u (door den dood) ontnomen Mystes [6]) en noch bij 't opgaan der Avondster [7]), noch wanneer de Morgenster voor de snelle zon vlucht, houdt gij op met uw liefdeklachten. Toch beweende de drie menschengeslachten oude grijsaard [8]) niet

---

1) De *Caspische zee* stond bij de Ouden als zeer stormachtig bekend.

2) C. *Valgius* Rufus, consul in 12 v. Chr, behoorde als elegisch dichter tot den kring van Maecenas en Vergilius; bovendien muntte hij uit als fijn kunstcriticus (vgl bij Sat. I, 10, 82).

3) *Armenië*: landstreek tusschen de Zwarte en Caspische zee.

4) *Garganus*: berg in 't N. van Apulië.

5) Overmatige jammerklachten stoorden, volgens de Ouden, de dooden in hunne rust.

6) *Mystes*: een schoone, door Valgius beminde knaap (*misschien* gefingeerde naam voor *Valgius' zoon*, vgl. vs. 13—16).

7) Als *Avondster* heet *Venus*: *Vesper*; als *Morgenster* heet zij *Lucifer*.

8) *grijsaard*: Nestor, vgl. bij Od. I, 15, 22.

jaar in, jaar uit den beminnelijken Antilochus [1]), noch weenden om (den dood van) den jeugdigen Troïlus [2]) altijd door zijne ouders of Phrygische zusters.

Houd (daarom) eindelijk eens op met uw weekelijke jammerklachten en laten we liever de nieuwe zegepralen van Caesar Augustus [3]) en den door sneeuw en ijs verstarden Niphates [4]) bezingen en (voorts) zingen van de Medische rivier [5]), die, toegevoegd aan de rivieren der overwonnen volken, (thans) minder trotsch zijne golven voortwentelt en van de Gelonen [6]), die (thans) binnen de hun voorgeschreven grenzen op kleine velden rondrijden.

Tiende Ode.

Aan Licinius.

(Lof der gulden middelmaat).

INHOUD: *Wie hoog staat, loopt het meeste gevaar diep te vallen (vs. 1 12); hoop en wees sterk in tegenspoed en behoedzaam en voorzichtig in voorspoed (13-24).*

Beter en gelukkiger (dan tot nu toe) zult ge leven, Licinius [7])! wanneer ge niet altijd te ver in 't ruime sop doordringt, noch,

---

1) *Antilochus*, zoon van Nestor en vriend van Achilles, werd door Memnon gedood.

2) *Troïlus*: jongste zoon van Priamus en Hecuba, werd als knaap door Achilles gedood. *Phrygische* (= Trojaansche) *zusters*: Polyxena, Cassandra, Iliona, e. a.

3) Daar Octavianus den eeretitel *Augustus* 16 Jan. 27 v. Chr. ontving, kan deze Ode niet vóór dien tijd geschreven zijn; *zegepralen*: in het Oosten behaald op Armenië, de Parthen en Scythen.

4) *Niphates* (d. i. Sneeuwkop), een berg in het Taurusgebergte op de grens van Armenië en Medië.

5) *Medische rivier*: de Euphraat.

6) *Gelonen*: een Scythische nomadenstam.

7) Over L. *Licinius* Murena zie bij Od. II, 2, aant. 2; hij was een zoon van den in 62 v. Chr. door Cicero verdedigden Murena en zeer eer- en heerschzuchtig; in 22 vóór Chr. werd hij wegens een samenzwering, die hij het vorige jaar met Fannius Caepio tegen Augustus gesmeed had, onthoofd.

uit voorzichtige angst voor stormen, al te dicht langs de gevaarlijke kust zeilt. Al wie de gulden middelmaat kiest en gaarne betracht, is op zijn hoede [1]) en houdt zich verre van de vuilheid van een vervallen huis, maar evenzeer is hij ingetogen en houdt hij zich verre van (het bezit van) een de afgunst (der groote menigte) opwekkend paleis. Vaker (dan andere boomen) wordt de hemelhooge pijnboom door de winden geschud en gezweept en met zwaarder val (dan lage) storten hooge torens neêr en treft de bliksem (vaker) de toppen der bergen (dan lage heuvels).

Een (door wijsbegeerte) goed voorbereid gemoed hoopt in tegenspoed op en vreest in voorspoed voor een omkeer van 't lot. Op hun tijd brengt Juppiter de het aardrijk van alle schoon beroovende winters terug, en evenzoo doet Hij ze weêr verdwijnen. Al gaat het nú slecht, daarom zal het niet later ook zóó zijn; nu en dan wekt Apollo met Zijn cither de zwijgende Muze op en niet altijd spant Hij den boog [2]). Betoon u (daarom) in benarde omstandigheden moedig en sterk; evenzoo zult ge er wijs aan doen uw zeil te strijken, als het door een al te gunstigen wind (tot berstens toe) is gezwollen.

Elfde Ode.

Aan Quintius.

(Geniet het oogenblik!)

In 26 of 25 vóór Chr. gedicht.

INHOUD: *Kwel u toch niet zoo met zorgen om het bestaan van den Staat in de toekomst, vriend Quintius Hirpinus! ge verspilt daarmede onnoodig den kostbaren tijd* (*vs 1-12*). *Laten we liever nu dadelijk de zorgen onder natuurgenot, gezelligheid en zang vergeten!* (*13-24*).

---

1) *op zijn hoede*, nl. tegen *onrecht*, waaraan de *arme* is blootgesteld, evenals de *rijke* aan de *afgunst* der menschen, vooral wanneer hij niet *ingetogen* is, maar met zijne schatten praalt (*Kruytbosch*).

2) *boog*: als God des verderfs, wiens wis treffende pijlen ziekte en dood brengen.

Wat kwaads de krijgzuchtige Cantabriër [1]), vriend Quintius Hirpinus! en de Scyth [2]), slechts door de Adriatische zee [3]) van ons gescheiden, in 't schild voeren, span u toch niet (angstig) in dat te onderzoeken en wees ook niet bezorgd om de behoeften van het leven, dat weinig eischt: (want) baardelooze jeugd en bevallige schoonheid vlieden (snel) terug en de dorre ouderdom verdrijft dartele minnarijen en gemakkelijk (te vatten) slaap. Niet steeds blijft de schoone bloei der lentebloemen dezelfde en niet steeds blinkt de bleekgeele maan met het zelfde gelaat: waarom mat ge dan uw gemoed, dat er toch niets aan kan veranderen, af met plannen en zorgen voor een verre toekomst?

Waarom drinken we niet (liever), zoolang het ons nog vergund is, met volle teugen den wijn, zoo maar op ons gemak languit gestrekt onder dezen hoogen plataan hier of pijnboom, onze grijzende [4]) haren van rozen doorgeurd en gezalfd met Assyrische [5]) balsem? Euhius [6]) verstrooit en verjaagt de knagende zorgen. Welke slaaf [7]) zal, hoe eer hoe liever, de bekers vurigen Falernischen [8]) wijn met water uit het voorbijvlietende beekje koelen en temperen? Wie zal Lyde [9]), het meisje, dat niet aan den grooten weg woont, uit haar woning (hierheen) lokken? Welaan, zeg haar, dat zij, evenals een Laconische [10]) (maagd) het haar in een sierlijke wrong opgebonden, met haar lier (bij zich) haastig (hierheen) komt.

---

1) *Cantabriër*, zie bij Od, II, 6, 2.

2) Met de *Scythen* (zie bij Od. I, 19, 10) heeft Hor. hier meer bizonder het oog op de *Daciërs* (zie bij Od. I, 35, 9). *Quintius Hirpinus*, aan wien ook Brief I, 16 gericht is, schijnt een zeer rijk man te zijn geweest.

3) verblind door zijn angst en bezorgdheid, is Q. Hirpinus zijn geografische kennis kwijt.

4) *grijzende haren*: Hor. (thans 39 of 40 jaar oud) noemt zich Brief I, 20, 24 op 45 jarigen leeftijd: *vroeg grijs*.

5) *Assyrisch*: minder nauwkeurig voor *Syrisch*.

6) *Euhius* = Bacchus (vgl. bij Od. I, 18, 9).

7) *Welke slaaf zal*.... z. v. a. Laat snel een der slaven, enz. Evenzoo vs. 21: *wie zal Lyde*, enz.

8) Over den *Falernischen wijn* zie bij Od. I, 20, 12.

9) *Lyde*: gefingeerde naam, vgl bij Od. I. 4 19. *niet aan den grooten weg wonend* bewijst dat zij een *meer fatsoenlijk* meisje is dan anderen (van minder allooi); ook dat zij *zelf* een *lier* bezit, wijst op meerdere ontwikkeling.

10) *Laconische* = Spartaansche.

Twaalfde Ode.

Aan Maecenas.

INHOUD: *Verlang toch niet van mij, dat ik gevechten van helden uit geschiedenis of mythe in lyrische liederen bezing; gij, Maecenas! zult beter in proza de geschiedenis van Caesar's oorlogen en triumfen kunnen beschrijven (vs. 1-12). Mij daarentegen beveelt mijne Muze ons beider gebiedster te verheerlijken, haar zangkunst, haar hartstocht en haar bevallige bekoorlijkheid (13-20): zoudt gij voor alle schatten der wereld de zaligheid willen missen, wanneer zij schalks u een kus zoekt te weigeren, die ze soms zelf het eerst u wil ontrooven? (21-28).*

Verlang toch niet dat ik de langdurige oorlogen van het gruwzame Numantia [1]), of den harteloozen Hannibal, of de door Punisch bloed purperrood gekleurde Sicilische zee [2]) bezing bij de zachte, vreedzame tonen mijner cither, of ook de woeste Lapithen en Hylaeus [3]), al te gruwzaam door de werking van den wijn, of wel de door Hercules' vuist bedwongen jonge Zonen der Aarde [4]), voor wier gevaarlijke aanval het stralend hemelpaleis van den ouden Saturnus [5]) sidderde en vreesde: neen! gíj,, Maecenas [6])! zult beter in een in proza geschreven geschiedwerk de gevechten van Caesar [7]) kunnen beschrijven en hoe de (te voren) dreigende koningen met geboeiden hals langs Rome's straten (in triumf) werden meêgevoerd [8]).

---

1) De *Numantijnsche oorlog* duurde van 143—133; in laatstgenoemd jaar werd *Numantia* (in Spanje) na eene belegering van 15 maanden door Scipio Africanus minor ingenomen en verwoest; *gruwzaam* ziet op den wanhopigen moed en de doodsverachting der inwoners, die vóór den val der stad meest allen een einde aan hun leven maakten.

2) Met *Sicilische zee* doelt Hor. op den slag bij de Aegatische eilanden in 241 en op dien bij Mylae in 260 vóór Chr.

3) *Lapithen*, zie bij Od. I, 18, 8. *Hylaeus*, een Centaur, werd in den strijd met de Lapithen, door Theseus gedood.

4) *Zonen der Aarde* = de Giganten, die den hemel wilden bestormen, maar door Juppiter, met behulp van Hercules, overwonnen werden.

5) *Saturnus*: vader van Juppiter.

6) *Maecenas*, zie bij Od. I, 1, 1.

7) *Caesar*, d. i. C. Julius Caesar *Octavianus* (sedert 27 v. Chr. *Augustus* genoemd, zie bij Od. II, 9, 20).

8) In 29 (13—15 Aug.) vóór Chr. hield Octavianus (*Augustus*) een' drievoudigen triumftocht, nl. over de Pannoniërs en Delmatiërs, over den slag bij Actium en over den Aegyptischen krijg. *straten* ziet voornamelijk op de *Sacra via*.

Mij (daarentegen) beval mijne Muze den zoeten zang van ons beider gebiedster Licymnia [1]) te bezingen, mij beval Zij haar helder stralende oogen en haar op wederzijdsche liefde ten volle vertrouwend gemoed te verheerlijken; haar, wie het niet onbekoorlijk staat den voet in den reidans te heffen of te wedijveren in jok en scherts of dansend de armen te reiken aan de in feestdos getooide maagden op den feestdag ter eere der door allen gevierde Diana [2]).

Zoudt gij alles wat de rijke Achaemenes [3]) bezat of de Mygdonische [4]) schatten van het vruchtbare Phrygië willen inruilen tegen de (weelderige) lokken uwer Licymnia, of de volle schatkamers der Arabieren [5]) (willen inruilen) (tegen de zaligheid), wanneer zij haar hals naar uw vurige kussen toekeert of met gemakkelijk te overwinnen preutschheid de liefkozingen en kussen afwijst, welke zij, nog meer dan hij die ze verlangt, toch gaarne zich ontroofd ziet en somtijds het eerst (aan u) ontrooft?

Dertiende Ode.

De ongeluksboom.

Den 1en Maart 30 vóór Chr. was Hor. bijna door een vallenden boom verpletterd; dien dag of kort daarna is deze Ode (dus een der oudsten) gedicht.

INHOUD: *Vervloekt zij hij, die u, ongeluksboom, heeft geplant* (*vs 1-12*) *Hoe nabij is ons soms de dood als wij hem het minst verwachten* (*13-20*). *Voor mij, den dichter, zou echter zelfs het Schimmenrijk geen verschrikkingen hebben* (*21-40*).

---

1) *Licymnia*, d. i. *Terentia*, de gemalin van Maecenas. (*Rosenberg* ziet in *Licymnia* een *vrijgelaten slavin*).

2) Den 13en Aug. vierde men feest ter eere van Diana en ter herinnering aan de stichting van den Dianatempel op den Aventijnschen berg door koning Servius Tullius.

3) *Zoudt gij.... willen inruilen* = gij zoudt toch niet.... willen inruilen? *Achaemenes*, stamvader van het Perzisch geslacht der Achaemeniden.

4) *Mygdonisch* = Phrygisch (naar den Phrygischen koning Mygdon). *Phrygië*, landstreek in Kl. Azië.

5) *Arabieren*, vgl. bij Od. I, 29, 1.

Hij die, wie dan ook, het eerst u plantte, o boom! deed dat wel op een ongeluksdag en kweekte met heiligschennende hand u op, ten verderve voor 't nageslacht en tot schande voor het dorp [1]; hij moet, zou ik haast gelooven, zelfs zijn eigen vader hebben gewurgd en in 't nachtelijk uur zijn binnenkamer met het bloed van een gast hebben bespat; hij heeft (zeker) Colchisch vergif [2] toebereid en iedere denkbare gruweldaad bedreven, die op mijn land(goed) u, onzalig stuk hout! plantte, u! die eens (bijna, gelukkig!) zoudt neêrstorten op het hoofd van uw eigenaar, die dát toch niet verdiende!

Wat ieder moet vermijden, daarvoor kan niemand ooit, elken dag, elk uur genoeg op zijn hoede zijn. De Punische [3] schipper huivert van angst voor den Bosporus [4], maar is (overigens) niet bang voor wat daar buiten ligt noch voor onvoorzien ongeluk, (dat) van elders (hem bedreigt); de (Romeinsche) soldaat vreest de pijlen en de snelle vlucht van den Parth [5], de Parth (vreest) de ketenen (der dienstbaarheid) en Italië's krachtige keurbenden: maar het onvoorziene geweld des doods heeft steeds de volkeren weggeraapt en zal ze steeds wegrapen.

Hoe weinig scheelde het, of ik had het duistere rijk van Proserpina [6] aanschouwd en Aeacus [7] den rechter (in het Schimmenrijk) en het (van den Tartarus) afgezonderde rustoord [8] der vromen en Sappho [9], in Aeolische liederen klagend over de meisjes van haar land en ook u, Alcaeus! in voller, krachtiger toon (dan Sappho) met gouden citerpen bezingend

---

1) *dorp*, d. i. *Mandela*, waartoe Hor.' landgoed behoorde.

2) *Colchisch vergif*: de *Colchiërs* (aan de O. kust der Zwarte zee) waren berucht om hunne gift- en tooverdranken (b. v. *Medea*).

3) *Puniërs* = Phoeniciërs: beroemd als zeevaarders.

4) *Bosporus*, thans: straat van Constantinopel.

5) Over de *Parthen*, zie bij Od. I, 19, 11.

6) *Proserpina*: vorstin v. h. Schimmenrijk.

7) *Aeacus*, zoon van Juppiter, koning van Aegina en vader van Peleus en Telamon, werd, wegens zijn vroomheid en rechtvaardigheid, door de Goden tot rechter in de Onderwereld verheven.

8) *rustoord der vromen*: *Elysium*, gescheiden van den *Tartarus*, waar de zondaars hun straf ondergingen.

9) *Sappho*: lyrische dichteres uit het Aeolische Lesbos, bloeide omstr. 600 vóór Chr. *klagend*: over de koelheid der meisjes van Lesbos, die hare vurige liefde niet beantwoordden. Over *Alcaeus* bij Od. I, 32, 5.

uw hard lijden op zee, hard ook in ballingschap, hard ook in den krijg! Naar hun beider zang luisteren vol bewondering de Schimmen, in betamelijk heilig stilzwijgen; maar het gemeene volk, schouder aan schouder opeengedrongen, luistert met gretig oor liever naar gevechten en het verdrijven van tirannen.

Wat wonder, wanneer daar het honderdkoppige monster [1]), verbaasd over zulke (schoone) liederen, zijn grauwzwarte ooren (luisterend) laat hangen en de in de haren der Eumeniden [2]) zich kronkelende slangen zich verkwikken (aan hun lied)? Ja zelfs Prometheus [3]) en de vader van Pelops [4]) vergeten door dien zoeten klank hun lijden en Orion [5]) denkt er niet (meer) aan jacht te maken op leeuwen of vreesachtige lynxen.

Veertiende Ode.

Aan Postumus.

(Vergankelijkheid).

Waarschijnlijk in 30 vóór Chr. gedicht en dus evenals de vorige een der oudste Oden van Hor.

INHOUD: *Geen vroomheid, geen offers, geen macht ter aarde, vriend Posthumus! houdt den naderenden dood tegen* (*vs. 1-12*). *Vergeefsch zijn alle moeiten en voorzorgen daartegen genomen* (*13-16*). *Van alles wat ons op aarde dierbaar is zullen wij eens moeten scheiden!* (*17-28*).

---

1) *monster*: *Cerberus*, de hond die den toegang tot de Onderwereld bewaakte; ook met 50, gewoonlijk met 3 koppen voorgesteld.

2) *Eumeniden* (d. i. de welwillenden), euphemisme voor *Furiën*, de Wraakgodinnen.

3) *Prometheus*, die het vuur uit den hemel gestolen en het gebruik daarvan aan de menschen geleerd had, werd, tot straf daarvoor, aan een rots geketend, waar een gier steeds aan zijn (telkens weêr aangroeiende) lever knaagde.

4) *vader van Pelops*, d. i. *Tantalus*, zie bij Od I, 28,7 en Hom. Od. XI, 582 vlg (in mijne vertaling).

5) *Orion* (ī), zoon van Neptunus en beroemd als jager, vgl. ook bij Od. I, 28, 21.

Rosenberg teekent aan het slot dezer Ode het volgende aan: »Von einem an und für sich unbedeutenden Vorfalle ausgehend, hat des Dichters Phantasie, beeinflusst durch seine fröhliche Stimmung, sich von Gedanke zu Gedanke erhoben, bis sie in dem Thema »Macht des Gesanges" Genüge und Ruhe fand".

Helaas! Postumus, Postumus [1])! onmerkbaar snel glijden de jaren daarheen en geen vroomheid zal de rimpels van den naderenden ouderdom en den onverbiddelijken dood tegenhouden: zelfs niet, mijn vriend! al tracht ge iederen dag, die komt en gaat, met (een offer van) driehonderd stieren den hardvochtigen Pluto [2]) genadig te stemmen, hem, die den drievoudig reusachtigen Geryones [3]) en Tityos [4]) omsloten houdt met den somberen stroom [5]), dien wij allen, die de gaven der aarde genieten, natuurlijk eens moeten overvaren, 't zij wij (rijk als) koningen, 't zij wij arme landbouwers zijn.

Te vergeefs zullen wij ons verre houden van den bloedigen krijg en van de branding der dof bruisende Adriatische zee, te vergeefs zullen wij iederen herfst angstvallig den voor ons lichaam schadelijken Zuidenwind [6]) zoeken te mijden:

Eens toch moeten wij den somberzwarten, met tragen stroom zich kronkelenden, Cocytus [7]) bezoeken en het beruchte kroost van Danaus [8]) en den tot eeuwigdurenden arbeid veroordeelden Sisyphus [9]), Aeolus' zoon; verlaten moet ge eens deze aarde en uw huis en uw dierbare vrouw en van al deze boomen, die ge kweekt en verzorgt, zal geen enkele, behalve alleen de gehate cipres [10]), u, hun kortstondigen

---

1) *Postumus*, onbekend persoon.

2) *Pluto*: Vorst der Onderwereld.

3) *Geryones*: een geweldige reus met 3 lichamen op het eiland Erytheia in het uiterste Westen; hij werd door Hercules, nadat deze zijne runderen geroofd had, gedood.

4) *Tityos*: zoon van Gaia, wilde Latona geweld aandoen, maar werd door Apollo gedood en in de Onderwereld geslingerd, waar twee gieren zijn steeds aangroeiende lever vaneenreten.

5) *stroom*: de Styx, de hoofdrivier der Onderwereld.

6) *Zuidenwind*: d. i. de hedendaagsche *Scirocco*, gold als schadelijk voor de gezondheid. Daarom gingen vele Romeinen in Aug. en Sept. naar badplaatsen, als Bajae, Puteoli, enz.

7) *Cocytus* (d. i. jammerstroom), rivier in de Onderwereld.

8) *kroost van Danaus*: de 50 dochters van Danaus, die op zijn bevel haar 50 neven, zonen van Aegyptus, in den eersten huwelijksnacht vermoordden, behalve Hypermnestra, die haren bruidegom Lynceus spaarde; voor die misdaad ondergingen zij in de Onderwereld de bekende straf.

9) *Sisyphus* moest, wegens zijn listige euveldaden, in de Onderwereld een steeds terugrollend rotsblok tegen een heuvel opwentelen, vgl. Hom. Od. XI, 593 vlg. in mijne vertaling.

10) De *cipres* was aan *Pluto* geheiligd; bij begrafenissen strooide men met cipressenloof en op grafheuvels werden cipressen geplant (vgl. Epod. V, 18).

bezitter, volgen (naar 't graf). Een erfgenaam, die meer (dan gij) het verdient, zal uw Caecubischen[1]) wijn, (door u) achter honderd sloten bewaard, opdrinken en den vloer (in dartelen overmoed) besproeien met den (op zijn voortreflijkheid) trotschen wijn, die nog heerlijker is dan die welke de pontifices[2]) bij hun (weelderige) maaltijden drinken.

Vijftiende Ode.

Nu en voorheen!

(In 28 vóór Chr. gedicht).

INHOUD: *Onze tijd bouwt prachtige paleizen en legt heerlijke parken en tuinen aan (vs. 1-10); hoe geheel anders de oude tijd onzer voorvaderen, toen men geen zuilengaanderijen kende en marmer slechts ter versiering van staatsgebouwen en tempels diende (10-20).*

Weldra zullen reusachtige prachtpaleizen nog slechts luttele bunders voor den ploeg overlaten en zal men, waarheen het oog zich ook wendt, (kunstmatig aangelegde) vischvijvers aanschouwen, nog breeder en uitgestrekter dan het Lucrinische meer[3]) en zal de maagdelijke plataan[4]) de olmen verdringen; voorts zullen (weldra) violenbedden en mirteboschjes en een overvloed van allerlei welriekende gewassen hun geuren verspreiden op de plek, waar eens olijvengaarden hun vroegeren bezitter vrucht en voordeel opleverden; voorts zullen ook (weldra) dichtgetakte laurierprieelen den stekenden gloed der zonnestralen buitensluiten.

Zóó was het niet voorgeschreven door de instellingen van

---

1) *Caecubischen wijn*, vgl. bij Od. I, 20, aant. 5.

2) De maaltijden der *pontifices* (opperpriesters) waren evenals die der Saliërs (zie bij Od. I, 36, 12) luisterrijk en prachtig.

3) *Lucrinische meer*: dicht bij Bajae aan de kust van Campanië en (ook nu nog) beroemd wegens zijn oesters.

4) *maagdelijke plataan*: tegen den breedgetakten en dichtgebladerden plataan werd de wijnstok *niet*, tegen de slanke olmen en populieren *wél* opgeleid (als 't ware *er mede gehuwd*, vgl. Epod. II, 10).

Romulus en den langbaardigen Cato [1]), noch door den leefregel onzer voorouders. Bij hen was het vermogen van ieder burger gering, maar groot het vermogen van den Staat: geen zuilengang, gemeten met tien voet lange meetroede, ving toen, bij gewone burgers, het schaduwbrengende Noorden op [2]), noch gedoogden de wetten dat men de eerste de beste graszode [3]) versmaadde, maar wél bevalen zij staatsgebouwen en de tempels der Goden met het toen pas in gebruik komende marmer op staatskosten te versieren.

Zestiende Ode.

Aan Pompejus Grosphus.

(Gemoedsrust).

Waarschijnlijk in 28 vóór Chr. gedicht.

INHOUD: *Naar rust en vrede streven alle menschen, vriend Grosphus! zelfs zij, die voor de onrustigsten doorgaan* (*vs. 1-8*). *Die rust des gemoeds is echter voor geen schatten te koop, maar kan alleen door tevredenheid worden verworven* (*9-16*). *Hoe dwaas zijn we dus door ons leven in onrust en haast door te brengen; niemand toch kan zich zelf en zijn zorgen ontvlieden!* (*17-24*). *Hoeveel beter is het daarom het heden te genieten en zich niet om de toekomst bezorgd te maken; niets toch is volmaakt hier op aarde.* (*25-32*). *Gij verheugt u in rijkdom, mij heeft het Lot slechts weinig geschonken, maar daarbij de gave der dichtkunst, die mij boven alle afgunst verheft en mij tevreden en gelukkig maakt* (*33-40*).

---

1) *Romulus*, eerste koning van Rome. M. Porcius *Cato* (Major, Censorius), censor in 184 vóór Chr., de type van oud-Romeinsche burgerdeugd en strengheid van zeden.

2) *ving.... op* = was gericht naar (het Noorden), om er, bij groote hitte, in de koele schaduw te kunnen wandelen.

3) *graszoden* dienden in den alouden tijd tot het oprichten van het huisaltaar en tot bedekking der huizen.

Rust vraagt den Goden hij, die midden in de Aegaeische zee [1]) door storm overvallen wordt, wanneer zwarte wolken de maan hebben verborgen en geen betrouwbare sterren den schipper meer toeblinken; rust (vraagt) het steeds in oorlogswoede ontvlamde Thracië [2]), rust ook de met sierlijken pijlkoker gewapende Mediër [3]), vriend Grosphus [4])! rust (vragen zij allen), die voor geen edelgesteenten, noch purper [5]), noch goud te koop is.

Geen schatten toch, noch dienaar van een consul kunnen de rampzalig makende beroeringen des gemoeds verjagen, noch ook de in zalen met prachtige plafonds steeds rondwarende zorgen. Hij daarentegen leeft met weinig gelukkig, op wiens bescheiden tafel het van zijn vader geërfde zoutvat [6]) blinkt en wien vrees noch lage begeerte [7]) den ongestoorden slaap ontneemt.

Waarom jagen we (dan) in dit zoo korte leven, met al onze krachten, naar zoo veel? Waarom verkiezen we landen, door een andere zon verwarmd (boven ons eigen land)? Wie, die zijn vaderland (vrijwillig) verlaat, ontvlucht (daardoor) ook zich zelf? De zorg (immers), het uitvloeisel van een ziekelijk gemoed, bestijgt, sneller dan een hert en sneller dan de stormwind, die de regenwolken voortjaagt, tóch de met koperen sneb voorziene schepen en wijkt nooit van de drommen der ruiters [8]).

Een gemoed, dat blijde is met het tegenwoordige, bekommere zich niet om de toekomst en tempere, wat bitter en onaangenaam is, door een gelaten lach; niets (toch) is in

---

1) De *Aegaeische zee* (tusschen Griekenland en Kl. Azië) gold, wegens de vele eilanden, klippen en stroomingen, voor gevaarlijk.

2) *Thracië*: de Thracische stammen leefden voortdurend in onderlingen twist; bij Homerus is Thracië de woonplaats van Mars, den Oorlogsgod.

3) *Mediër*, zie bij Od. I, 29, aant. 6.

4) Pompejus *Grosphus*, een rijk Ridder, die blijkens vs. 33 vlg. op Sicilië aanzienlijke goederen bezat.

5) *purper* ziet op den purperzoom aan de toga praetexta van den Consul.

6) Het *zoutvat* bestond, zelfs bij den armsten Romein, uit zilver of koper en was aan de Lares (huisgoden) geheiligd.

7) *vrees* (voor vermindering van zijn vermogen) ziet op *gierigheid*; *lage begeerte* (naar meer) op *hebzucht*.

8) D. i. 't zij wij ter zee of te land in den vreemde de zorgen zoeken te ontvlieden, nooit verlaten zij ons.

alle opzichten gelukkig. Zoo nam een snelle dood den beroemden Achilles[1]) weg, een lange ouderdom deed Tithonus[2]) verschrompelen en zoo zal misschien de tijd mij schenken, wat hij u heeft geweigerd.

U omloeien op Sicilië talrijke kudden schapen en koeien, u hinnikt het vierspan merries vóór den renwagen toe, u omhullen (prachtige) wollen kleederen, tweemaal met Afrikaansch purper geverwd: mij (daarentegen) schonk de Schikgodin[3]), mijn hopen en wenschen vervullend, een klein stukje land en een weinig van den geest der Grieksche Muze en minachting voor het afgunstig gepeupel.

Zeventiende Ode.

Aan Maecenas.

(Troostlied aan Maecenas, toen deze pas uit een ziekte hersteld was).

INHOUD: *Denk niet aan den dood, vriend Maecenas! evenmin als ik, die bij mij zelf gezworen heb uw dood niet te overleven (vs. 1-16). Beiden toch hebben wij geen reden aan den dood te denken, daar wij beiden nog kort geleden de goedheid der Goden hebben ondervonden. Laten we dus niet vertwijfelen, maar veeleer dankbaar zijn! (17-32).*

Waarom maakt ge mij door uw jammerklachten ter dood toe bedroefd? Noch den Goden, noch mij is het aangenaam, dat gij eer (dan ik) sterft, Maecenas[4])! gij, verheven sieraad en steun mijns levens!

---

1) *Achilles*: de hoofdpersoon in Homerus' Ilias.

2) *Tithonus*: Aurora (Godin van den Dageraad) had voor haar echtgenoot *Tithonus* wel de onsterfelijkheid, maar geen eeuwige jeugd afgesmeekt, zoodat hij ten laatste tot een krekel verschrompelde; een' andere sage verhaalt Hor. Od. I, 28, 8.

3) *Schikgodin*: zie bij Od. II, 3, 15.

Rosenberg: Das Gedicht ist die Umschreibung des einfachen Gedankens: Das gesuchte Glück dort ist nur *in* dir: *du* bringst es ewig hervor.

4) Over *Maecenas* zie bij Od. I, 1, 1.

Ach! wanneer het geweld (des doods) u, mijns levens helft, vroeger (dan mij) wegrukt, waartoe toef ik, andere helft, dan nog hier op aarde, ik, wien, overleef ik u, het leven geen vreugde, ja niets meer is. Die dag (van uw dood) zal ons beider ondergang na zich sleepen. Geen trouweloozen eed heb ik (hiermeê) uitgesproken; (want) samen, samen zullen wij gaan, zoodra gij (mij) vóórgaat, beiden bereid met elkander den laatsten weg te gaan. Mij zal noch de adem der vuurbrakende Chimaera, noch de honderdarmige Gyas [1]), al stond hij ook weêr uit den doode op, ooit van u losrukken: zóó (toch) behaagde het der machtige Godin der Rechtvaardigheid en de (machtige) Schikgodinnen [2]).

Hetzij de Weegschaal, hetzij de huiveringwekkende Schorpioen, 't zij de Steenbok [3]), de beheerscher der Hesperische zee [4]), die den krachtigsten invloed hadden bij mijn geboorteuur, nog steeds hun blik op mij richten: (zooveel is zeker!) ons beider gesternte stemt op ongeloofelijke wijze overeen. U (namelijk) heeft de bescherming van Juppiter, die den verderfelijken Saturnus [5]) (machtig) tegenstraalde, (aan diens invloed) ontrukt en den snellen wiekslag van den Dood vertraagd, (zooals bleek) toen het talrijk publiek in den schouwburg [6]) driemaal een daverend gejuich (om uw herstel) aanhief: mij had een boomstam [7]), bijna op mijn hoofd neêrgevallen, gedood, als niet Faunus, de beschermer der onder

---

1) Over het monster *Chimaera*, zie bij Od. I, 27, 24. *Gyas*, een der drie honderdarmige reuzen, die den hemel bestormden. Zin van vs. 13—15: geen macht of geweld, geen verschrikking of gevaar zal mij ooit van u scheiden.

2) De *Godin der Rechtvaardigheid* legt aan Hor. van rechtswege als plicht der dankbaarheid op, zijn vriend en weldoener steeds trouw te volgen; de *Schikgodinnen* (zie bij Od. II, 3, 15) hebben dit reeds bij zijne geboorte bepaald (*Kruytbosch*).

3) *Weegschaal*, *Schorpioen*, *Steenbok*: sterrebeelden uit den Dierenriem; vlg. de Ouden had het sterrebeeld, dat bij de geboorte van iemand aan den hemel zich vertoonde, grooten invloed op zijn verder leven.

4) *Hesperische zee*, d. i. het westelijk gedeelte der Middellandsche zee bij Spanje; dáár verwekte, vlg. de Ouden, de ondergang van het sterrebeeld de Steenbok steeds hevige stormen.

5) De planeet *Juppiter* gold bij iem's geboorte als gelukster, *Saturnus* zond ziekte en dood en werd daarom als voorbode van ongeluk beschouwd.

6) *schouwburg*: zie bij Od. I, 20, 4.

7) *boomstam*: vgl. de 13e Ode van dit Boek. *Faunus*: zie bij Od. I, 4, 11. *Mercurius*: zie bij Od. II, 7, 13.

Mercurius' hoede staande mannen, met eigen hand den (doodelijken) slag had afgewend. Vergeet dus niet, volgens plicht en gelofte, een groot runderoffer te brengen en een kapel [1]) te wijden: ik zal een klein lammetje slachten.

Achttiende Ode.

Lof der tevredenheid.

INHOUD: *Ik ben, met hetgeen ik bezit, tevreden* (*vs. 1-14*). *Het meerendeel echter mijner tijdgenooten is steeds ontevreden en jaagt, onrechtvaardig en onbarmhartig, naar weelde en rijkdom* (*15-28*). *Hoe dwaas, zich zóó den korten tijd des levens te vergallen, te meer daar ten slotte toch, zoowel den arme als den rijke, één zelfde oord, het Schimmenrijk, wacht* (*29-40*).

Geen met ivoor of goud ingelegde zoldering blinkt en schittert er in mijn woning, geen onderbalken van Hymettisch marmer [2]) rusten er op zuilen, gehouwen in het verre Africa [3]); ook ben ik niet, als onbekend erfgenaam van Attalus [4]), een paleis machtig geworden, noch weven eerbare vrouwen van (mijne) beschermelingen Laconische [5]) purperen gewaden voor mij. Maar wel bezit ik een trouw en eerlijk gemoed en een rijke ader van dichterlijk talent en gaarne zoekt de rijke den omgang met mij, den weinig bemiddelde: niets is er, waarom ik, boven dat alles, den Goden met gebeden nog lastig val, noch vraag ik mijn rijken vriend [6]) om nog meer, daar ik rijk genoeg ben met mijn innig geliefd Sabijnsch landgoed [7]).
De eene dag wordt verdrongen door de volgende en voor

1) *runderoffer*: ter eere van Juppiter Conservator (Redder); *kapel*: ter eere van de Godin Salus (Redster uit gevaar).

2) *Hymettisch marmer*: zie bij Od. II, 6, 14.

3) *Africa*: bedoeld wordt het gele Numidische marmer.

4) Over *Attalus* zie bij Od. I, 1, 12.

5) Te Gythion (stadje in Laconië) werden kostbare wollen gewaden met purper geverwd.

6) *vriend*: Maecenas, zie bij Od. I, 1, 1.

7) Hor. ontving zijn *Sabijnsch landgoed* in 33 v. Chr. van Maecenas; een beschrijving er van geeft de dichter Brief I, 16, vs. 1—16; het lag ruim 3 uur gaans Oostelijk van Tibur op de plaats, thans ingenomen door de Vigne di San Pietro (*Sellin*, Das Sabinische Landgut des Horaz, Progr. Schwerin, 1896).

en na komt en gaat iedere nieuwe maan: toch laat gij [1]), hoewel met den eenen voet reeds in 't graf,\ u nog marmer tot platen [2]) zagen en, zonder aan den (welhaast naderenden) dood te denken, bouwt gij huizen en zijt ge er rusteloos op uit het strand der tegen de kust van Bajae [3]) bruisende zee verder zeewaarts vooruit te schuiven [4]), daar ge u niet rijk genoeg acht met den oever van het vaste land. Ja, wat meer is: gewelddadig verzet ge steeds verder de grenssteenen van den akker uws buurmans en overschrijdt ge overmoedig de grenslijn van uw beschermelingen en worden man en vrouw, hun huisgoden in 't boezemkleed dragend en met hun schamel gekleed kroost aan de hand, door u (uit hun kleine bezitting) verdreven.

En toch staat u, den rijken heer en meester, (ten slotte) niets zekerder en vaster te wachten dan het ruime verblijf, door den roofzieken Orcus [5]) als grens (voor uw handel en wandel) gesteld. Waarom streeft ge dan nog steeds verder en verder? Zoowel voor armen als voor koningskinderen ontsluit zich gelijkelijk het graf en nooit heeft de dienaar [6]) van Orcus, door goud verleid (en omgekocht), den sluwen Prometheus [7]) weêr naar de bovenwereld teruggebracht. Orcus omsluit (in zijn rijk) onverbiddelijk den trotschen Tantalus en het geslacht van Tantalus [8]), Orcus ook ontneemt gewillig,

---

1) *gij*: een of ander rijke grijsaard.

2) *platen*: om er den vloer of de wanden van uw prachtig huis mêe te versieren.

3) *Bajae*: een stad in Campanië, dicht bij Neapolis en Cumae aan zee gelegen, was wegens haar bekoorlijke omstreken en heete zwavelbronnen bij de rijke Romeinen, die er prachtige villa's lieten bouwen, zeer gezocht; vooral ook lokten de weelderige levenswijze en genietingen van allerlei aard er steeds een menigte badgasten en vreemdelingen.

4) Niet tevreden met hun villa's op het vaste land, lieten de rijke Romeinen reusachtige, ver in zee vooruitstekende dammen aanleggen, waarop dan nieuwe villa's verrezen; nu nog vindt men in de Golf van Bajae onder water uitgestrekte ruïnen van zulke dammen en villa's, vooral bij het tegenwoordige dorp Bacoli.

5) *Orcus*: God van het Schimmenrijk (de Onderwereld).

6) *dienaar van Orcus*, d. i. Charon, de veerman, die de gestorvenen over den Styx naar het Schimmenrijk brengt.

7) *Prometheus*: zie bij Od. II, 13, 37.

8) *Tantalus* en zijn zoon *Pelops* (geslacht van Tantalus), hier genoemd om hun onmetelijken rijkdom, die zij nu in de Onderwereld niet meer kunnen genieten. *trotsch*: op hunne afkomst van Juppiter en hunne intieme betrekkingen tot de Goden (vgl. bij Od. I, 28, 7).

aangeroepen of niet, den arme den last des levens, dien hij ten einde toe heeft gedragen.

Negentiende Ode.

Aan Bacchus.

(Lofzang op Bacchus).

INHOUD: *Bacchus heb ik gezien! en onstuimig klopt nog mijn hart van eerbiedige vrees en blijde opgewondenheid! Door den God bezield, heb ik daarom het recht Hem te bezingen (vs. 1-16). Groot is Uw macht, God Bacchus! zoowel op aarde als in den hemel, zoowel in den krijg als in tijd van vrede, ja zelfs in de Onderwereld wordt Uw macht gehuldigd (17-32).*

Bacchus heb ik (in den geest) gezien! gelooft me, o nageslacht! terwijl hij op een ver (van 't gewoel der menschen) verwijderde rots juist bezig was de leerzaam toeluisterende Nimfen en spitsoorige, bokspootige Satyrs[1]) liederen te leeren. Euhoe[2])! mijn hart trilt nog van eerbiedige vrees en te gelijk van blijde opgewondenheid in mijn nog geheel van Bacchus' tegenwoordigheid vervulde borst. Euhoe! spaar mij, o Liber[3])! spaar mij, door Uw machtigen thyrsusstaf[4]) geduchte God!

Daarom[5]) heb ik het recht de (in het razen) onvermoeide Thyiaden[6]), de bronnen van wijn en de overvloedig van melk stroomende beken te bezingen en op nieuw te gewagen van den uit holle boomstammen neêrglijdenden honing[7]);

---

1) *Nimfen* en *Satyrs*, vgl. bij Od. 1, 1, 31.

2) *Euhoe*: jubelkreet der Bacchanten.

3) *Liber* (Bevrijder van zorgen) = Bacchus.

4) *thyrsusstaf*: de met klimop en wijngaardranken omwonden en aan den top met een pijnappel voorziene staf van Bacchus en van de Bacchanten. *machtig*: want wie door den thyrsusstaf werd aangeraakt, werd door Bacchantische razernij aangegrepen.

5) *Daarom*: nu ik den God heb gezien en Hij er mij toe heeft bezield.

6) *Thyiaden* (d. i. de razenden) = Bacchanten, de gezellinnen van Bacchus.

7) Bij de brooddronken feesten en offers ter eere van Bacchus stroomde rijkelijk wijn, melk en honing; deze zijn ook het symbool van overvloed.

ook de aan de sterren toegevoegde bruidstooi van Bacchus' onder de zalige Goden opgenomen gemalin[1]) heb ik thans het recht te bezingen en het door zwaren val verwoeste huis van Pentheus[2]) en den ondergang van Lycurgus[3]).

Gij temt de stroomen[4]), Gij brengt de door wilde volken omwoonde zee tot rust, Gij leert, in den roes van den wijn, op ver afgelegen bergruggen de Bistoniden[5]), zonder eenige schade voor haar zelf, heur lokken door een uit slangen geknoopten wrong bijeen te houden; Gij hebt, toen de goddelooze bende der Giganten het rijk van den Vader langs opeengestapelde bergen[6]) trachtte te beklimmen, Rhoetus met Uw vreeselijke leeuwenklauwen[7]) en muil teruggeslingerd, hoewel men U, steeds geschikter geacht voor reidansen en scherts en spel, nooit geschikt genoeg achtte voor strijd en gevecht; maar van den anderen kant waart Gij evenzeer geneigd tot vrede als tot oorlog. U, met gouden drinkhoorn[8]) gesierd, zag Cerberus, zonder U eenig kwaad te doen, terwijl hij (bij Uw komst) zachtkens U aankwispelde met zijn staart en bij Uw terugkeer (naar de Bovenwereld) met zijn drietongigen bek Uw voeten en beenen lekte.

---

1) *gemalin*: Ariadne; door Theseus op Naxos achtergelaten, nam Bacchus haar tot gemalin en plaatste haar gouden kroon (*bruidstooi*), het werk van Hephaestus, als sterrebeeld aan den hemel.

2) *Pentheus*: koning van Thebe, werd, omdat hij zich tegen de vereering van Bacchus verzette, door zijn moeder en andere Bacchanten verscheurd en zijn paleis verwoest, vgl. Ovid. Gedaanteverw. III, 511—733.

3) *Lycurgus*, koning der Edoni in Thracië, verzette zich eveneens tegen de invoering van Bacchus' eeredienst in zijn land en werd daarvoor door Zeus met blindheid en een' spoedigen dood gestraft, zie Hom. Ilias: VI, 130—140.

4) *stroomen*: nl. de Indische rivieren Orontes en Hydaspes, welke Bacchus door een slag met zijn thyrsus naar haar bronnen terugdrong en die hij vervolgens droogvoets overtrok. *zee*: de Perzische zee.

5) *Bistoniden*: Thracische Bacchanten uit den stam der Bistones.

6) De *Giganten* (Reuzen) stapelden, bij hun bestorming van den Olympus (waar Zeus zetelde), den Pelion op de Ossa.

7) *Rhoetus*: een der Giganten. *leeuwenklauwen*: Bacchus hielp in leeuwengestalte Zeus tegen de Giganten.

8) *drinkhoorn*: met wijn bedwong Bacchus Cerberus. *Cerberus*: zie bij Od. II, 13, 34; Bacchus bracht nl. zijne moeder Semele uit de Onderwereld naar den hemel terug (vgl. bij Od. I, 17, 23).

Twintigste Ode.

Voorgevoel van onsterfelijken dichterroem!

(De Venusijnsche Zwaan!)

In 23 vóór Chr. gedicht.

INHOUD: *Niet langer wil ik hier op aarde toeven, maar in veranderde gestalte wil ik opstijgen, waar de nijd mij niet meer kan volgen. Ik, uit geringen stand geboren, maar door u, Maecenas! als vriend bemind, zal niet sterven!* (*vs. 1-8*). *Zie, reeds verander ik in een zwaan!* (*9-12*). *Zoo aanstonds zullen mijne vleugels mij dragen over alle landen en alle volken zullen mijne liederen leeren kennen en waardeeren* (*13 20*). *Ween en jammer dus niet aan mijn graf, want geen doode ligt daarin!* (*21-24*) [1].

Op geen gewone, noch zwakke vleugels [2]) zal ik, als zanger in tweevormige gestalte, [3]) door het helderlichte luchtruim worden gedragen en niet langer zal ik op aarde vertoeven, maar, verheven boven alle nijd, zal ik de steden (der aarde) ver beneden mij laten. Ik, een zoon van onbemiddelde ouders, ik, dien gij, innig geliefde Maecenas! (met smartelijk verlangen) roept, [4]) ik zal niet sterven en geen Styx zal met zijn wateren mij omsluiten.

Reeds overtrekt een ruwe huid mijne beenen en verander ik van boven [5]) in een witte zwaan en ontstaan er (reeds) gladde vederen op mijne vingers en schouders.

1) In een aanval van zwaarmoedigheid verwacht Hor. een vroegtijdigen dood. Hij troost zich met de gedachte, dat hij bij het nageslacht zal blijven voortleven en verlangt daarom niet de ijdele praal eener omslachtige begrafenis. De roem, die Hor. ook na zijn dood wacht, wordt in eene destijds zeer gebruikelijke zinnebeeldige voorstelling weêrgegeven (*Kruytbosch*).

2) Ieder dichter kan na zijn dood als zwaan, de schoone vogel aan Apollo gewijd, voortleven; maar de kracht der vleugels is verschillend, gelijk de vlucht van den eenen dichter bij zijn leven grooter was dan die van den anderen (*Kruytbosch*).

3) *in tweevormige gestalte*: als dichter (bij mijn leven) en als zwaan (na mijn dood).

4) *roept*: Maecenas ruft mit Sehnsucht den schon tot gedachten Dichter (*Rosenberg*).

5) *van boven*: aan hoofd en hals.

Zoo aanstonds zal ik, veiliger dan Daedalus' zoon Icarus[1]), als zangerige zwaan (mij verheffen en van uit het hooge luchtruim) neêrzien op de kust van den dof bruisenden Bosporus en de Gaetulische Syrten en de velden der Hyperboreërs[2]). Mijne liederen zal de Colchiër en de Daciër, die zijn vrees voor de Marsische[3]) kohorten niet wil laten merken en ook de ver verwijderde Geloon[4]) leeren kennen, mijne liederen zal de Hiberiër en hij, die het water van den Rhodanus[5]) drinkt, ter zijner vorming en beschaving, leeren (en waardeeren).

Laten daarom geen klaagliederen bij mijn ledig[6]) graf worden gehoord, geen het gelaat misvormend rouwmisbaar of jammerklacht; roep mij geen afscheidsgroet toe en bewijs geen overtollige eer[7]) aan mijn graf.

---

1) vs. 13—16: Zoo hoog zullen mijne vleugels mij dragen, dat ik alle deelen der Aarde, Azië, Africa, Europa, tegelijk overzie (*Kruytbosch*). *Icarus*, bekend uit Ovidius' Gedaanteverw. VIII, 183—235 (zie mijne vertaling).

2) *Bosporus* = Straat van Constantinopel. *Gaetulië*, landstreek in 't N. W. van Africa, tusschen den Atlantischen Oceaan en de Syrten; over de *Syrten*, zie bij Od. I, 22, 5. De *Hyperboreërs* woonden in 't uiterste Noorden van Europa.

3) *Colchiërs*: volk aan de rivier de Phasis, aan de O-kust der Zwarte Zee. Over de *Daciërs* zie bij Od. I, 35, 9. De *Marsi* woonden in Latium; zij golden voor de dapperste volksstam van Italië en vormden de kern van het Romeinsche voetvolk.

4) *Gelonen*: een Scythische nomadenstam.

5) De *Hiberiërs* woonden aan de O-kust van Spanje. *hij*, *die .... drinkt* = de bewoners der oevers van den Rhodanus (= Rhône).

6) *ledig*: omdat Hor. immers in den zwaan voortleeft.

7) *eer*: door b. v. het oprichten van een monument, want in zijn gedichten richt zich de dichter reeds een onvergankelijk monument op (vgl. het begin der laatste Ode van het 3e Boek).

BOEK III.

Ode I—VI.

Aan het Romeinsche volk!

Dat een zekere band deze 6 Oden vereenigt, zou reeds daaruit kunnen blijken, dat zij allen in *dezelfde* (Alcaeische) *versmaat*[1]) gedicht zijn, terwijl toch Hor. in den regel zijne versmaten afwisselt en slechts hoogst zelden twee Oden in dezelfde (met name de Alcaeische) maat op elkaâr laat volgen.

Deze band springt echter vooral in 't oog, wanneer wij het slot van iedere Ode met het begin der volgende vergelijken: »Die *erste Ode* (aldus Nauck, Nachwort zu Od. 1—6) *schliesst* mit der *Verschmähung des Reichthums*, die *zweite beginnt* mit der *Empfehlung der Armuth;* der *Schluss der zweiten* handelt von der *Strafe des Frevlers*, der *Anfang der Dritten* von dem *Lohne der Gesinnungstüchtigkeit;* am *Ende der dritten* wird der Muse ein *Desine* (Lasz ab), zum *Anfange der vierten* een revocirendes *Descende coelo* (Steig' herab vom Himmel) zugerufen; auf die *Unterwelt und Pirithous* (*Ende* IV) folgt *Juppiter im Himmel* (*Anfang* V), und auf den *Patriotismus eines Regulus* (*Ende* V) folgen gegensätzlich die *Verschuldungen der Vorfahren* (*Anfang* VI).

Alle 6 Oden hebben betrekking op de *zedelijke wedergeboorte van den Staat*, die, zooals de dichter hoopt, met het *optreden van Augustus* (Jan. 27 vóór Chr.) een begin zal nemen; van Augustus' streven en maatregelen verwacht de dichter dan ook alle heil en redding voor het Romeinsche volk.

---

1) Vgl. de proeve van vertaling in de *Alcaeische versmaat:* Boek II, Ode III

Eene *inleiding* (III, 1, vs. 1—4), waarin de dichter »*Liederen*" in 't vooruitzicht stelt, en een *epiloog* (III, 6, vs. 45—48) omsluiten den geheelen »*cyclus*."

Over 't geheel genomen, zijn de 6 Oden in 27/26 vóór Chr. gedicht.

Eerste Ode.

Tevredenheid het hoogste goed.

INHOUD: *Laat allen zwijgen! als priester der Muzen wil ik voor de nog onbedorven jeugd nieuwe liederen zingen!* (*vs. 1-4*). *Machtig is Juppiter — machteloos de mensch trots al zijn zorgen en streven. Daarom beijvere hij zich voor innerlijken vrede te zorgen!* (*5-24*) *Wie dezen verworven heeft, is gewapend tegen de slagen van het Noodlot; wie hem niet kent, zwerft rusteloos rond* (*25-40*). *Daarom wil ook ik mijn bescheiden lot niet tegen een schitterend verruilen* (*41-48*).

Ik heb een afkeer van het ongewijde [1]) gepeupel en houd het verre van mij; zwijgt allen in heilige aandacht: als priester der Muzen zing ik (thans) voor maagden en knapen [2]) vroeger nooit gehoorde liederen.

Gevreesde koningen heerschen over hun slaafsche onderdanen, maar over die koningen zelve heerscht Juppiter, die in schitterenden roem straalt door zijn triumf over de Giganten [3]) en die het heelal door een wenk zijner brauwen doet daveren en schokken, Soms ordent de een, over een grooter uitgestrektheid lands dan een ander, de olmen [4]) in zijn wijngaard in elkaâr kruisende rijen, soms is een ander, die, bij het dingen naar een ambt, naar het Marsveld [5]) afdaalt, van

---

1) *ongewijde*: in den dienst der Muzen niet ingewijd.

2) *maagden en knapen*: als zijnde de hoop der toekomst en 't meest ontvankelijk voor het woord eens dichters.

3) *Giganten*: vgl. Ode III, 4, vs. 49—64.

4) Vgl. Od. II, 15, 4 met aant.

5) *Marsveld*, vgl. bij Od. I, 8, 4.

edeler afkomst (dan zijn mededinger) en dingt een derde, beter van karakter en goeden naam, mede (naar een ambt), en wordt weer een ander door een groote schaar clienten [1]) omstuwd: toch ontvangt de onverbiddelijke Noodzakelijkheid, naar een (voor allen) gelijke wet, aanzienlijken zoowel als lieden uit den laagsten stand, als waren zij Haar bij het lot toegewezen en brengt de ruime urn (van het Doodslot) ieders naam bij het schudden te voorschijn. Wien een getrokken zwaard boven den snooden nek hangt, bij dien zullen zelfs geen Sicilische gastmalen [2]) den lekkeren smaak (der spijzen) opwekken en geen zang van vogels of cither zal hem den (gewenschten) slaap brengen. Een zachte, kalme slaap daarentegen toeft gaarne in de nederige woningen der landlieden of aan een lommerrijken oever of in het door luwe koeltjes doorwaaide Tempe [3]).

Wie (slechts) verlangt wat genoeg (voor hem) is, dien verontrust geen onstuimige zee, noch de woeste stormvlagen bij den ondergang van Arcturus of bij den opgang van Haedus [4]), noch verontrusten hem zijn wijngaarden, als zij door hagel worden gezweept, noch baart zijn akker hem kommer en zorg, als deze zijn verwachtingen teleurstelt, wanneer zijn olijfboomen de schuld (van haar onvruchtbaarheid) werpen op de stortregens [5]) of op de zijn akkers blakerende en zengende gesternten [6]) of op den strengen winter. De visschen bemerken tot hun verdriet, dat de zee inkrimpt en kleiner wordt door het werpen van zware steengevaarten [7]) in de golven: daar toch laat de aannemer, omstuwd door een menigte

1) *clienten*: beschermelingen.

2) *Sicilische gastmalen*: berucht wegens de zwelgerijen, die daarbij plaats vonden. *getrokken zwaard*: herinnering aan het bekende »zwaard van Damocles."

3) *Tempe*: vgl. bij Od. I, 7, aant. 1. Hier algemeen voor: liefelijk dal.

4) *Arcturus*: de helderste ster in het sterrebeeld Boötes. *Haedus* (gew. in plur), 2 sterren in het sterrebeeld Auriga; de ondergang van *Arcturus* (einde October) en de opgang der *Haedi* (begin October), gingen, volgens de Ouden, met stormen gepaard.

5) *stortregens*: in de lente.

6) *gesternten*: aan de beide Hondsgesternten (*Canis* en *Canicula*) werd de verzengende hitte in het midden van den zomer (hondsdagen) toegeschreven.

7) *steengevaarten*: zie bij Od. II, 18, 21.

knechten, in 't bijzijn van den eigenaar, die het vaste land moede is, de gehouwen steenblokken zinken: maar de Vrees en de Gewetenswroeging vergezellen den eigenaar waar hij ook gaat en de sombere Zorg wijkt niet van zijn gekoperd sneljacht en zit steeds achter hem op zijn paard.

Wanneer dus geen Phrygisch marmer [1]) noch purperen kleederen, (in schoonheid) de schitterende sterren overtreffend, noch Falernische wijngaard [2]) of Achaemenische balsem [3]) iemands kommer en zorg kunnen verlichten: waarom zou ik dan een (prachtige) woonzaal bouwen, met benijdbare deurposten en met hoog zich verheffende zuilen [4]) in modernen bouwstijl versierd? Waarom zou ik dan mijn Sabijnsch dal [5]) verruilen tegen met veel moeiten en zorgen gepaard gaanden rijkdom?

Tweede Ode.

Lof der Deugd.

INHOUD: *vs. 1-16: Lof der Deugd (= dapperheid in den krijg); 17-24: lof der Deugd (= mannelijke degelijkheid, verdienste); 25-32: lof van de Deugd der stilzwijgendheid.*

Moge toch de jongeling, gehard door strenge krijgsdienst, met vreugde ontbering en armoede leeren verdragen en als ruiter, geducht door zijn speer, de woeste Parthen [6]) steeds kwellen en plagen en zijn leven doorbrengen onder den blooten hemel, te midden van gevaren en nood. Moge de gemalin van den krijgvoerenden gebieder en haar volwassen

1) *Phrygisch marmer*: afkomstig uit Synnada in Phrygië.
2) *Falernische wijngaard*: zie bij Od. I, 20, aant. 5.
3) *Achaemenische* = Perzische, zie bij Od II, 12, 21.
4) Het eesrst versierde *Scaurus* in 59 vóór Chr. zijn woonzaal met 38 voet hooge marmeren zuilen.
5) *Sabijnsch dal*, d. i. dal op het Sabijnsche landgoed van Hor.
6) *Parthen*, zie bij Od, I, 2, 22.

maagdlijke dochter, als zij hem [1]) van de tinnen der vijandelijke muren in de verte aanschouwen, zuchtend uitroepen: »Wee! laat mijn koninklijke bruidegom, ongeoefend in den strijd, toch niet den ongenaakbaren leeuw, wien zijn bloeddorstige toorn meêsleurt te midden der slachting, uitdagen en tergen!" Zoet en schoon is het te sterven voor het vaderland: de dood (toch) achtervolgt en bereikt ook den vluchteling en spaart ook niet de vreesachtige knieën en rug van den jongen krijger, als hij zich laf gedraagt.

Mannelijke degelijkheid kent geen smadelijke afwijzing [2]), maar schittert in vlekkelooze eer en neemt geen bijlbundels [3]) aan of legt ze af, omdat de willekeur der wufte volksgunst het verlangt. Mannelijke degelijkheid ontsluit den hemel voor hen die de onsterfelijkheid waardig zijn en waagt dien gang langs aan het menschdom ontzegde baan, maar vol afkeer wendt zij, met snel vluchtende wiek, zich af van den drom van het lage gepeupel en van de in nevelen gehulde aarde. Ook trouwe stilzwijgendheid vindt haar zeker loon: hem echter, die de geheime dienst van Ceres onthult en verklapt, zal ik verbieden met mij onder een zelfde dak te wonen of met mij in een broos schuitje van wal te stooten; vaak (toch) voegt Juppiter, is Hij door verwaarloozing beleedigd, den reine van schuld als makker toe aan den met schuld bevlekte, doch zelden laat de Straf, zij 't ook met langzamen tred (hem volgend), den vóór Haar uitgaanden misdadiger ontkomen.

Derde Ode.

Lof der rechtvaardigheid en standvastigheid

(verpersoonlijkt in Romulus).

In 't voorjaar van 27 vóór Chr. gedicht.

INHOUD: *Geen menschelijke, geen natuur-, geen goddelijke kracht schokt den rechtvaardige en standvastige in zijn onwrikbare*

1) *hem*: den jongeling, jongen krijger (vs. 1).
2) *afwijzing*: bij het dingen naar eerambten.
3) *bijlbundels*: symbool der hoogste macht, hier z. v a. eerambten.

overtuiging. Die Deugd voerde helden als Pollux en Hercules, Bacchus en Romulus ten hemel en schonk hun de onsterfelijkheid (vs. 1-18). Zelfs de vijandig gezinde Godin Juno verzette zich niet meer tegen de opneming van Romulus in den hemel, toen Zij de heldendaden van den Stichter onzer stad vernam (vs. 18-36). Zij weigerde zijn nakomelingen de wereldheerschappij niet meer (37-56), onder voorwaarde echter dat de Romeinen nooit meer er aan zouden denken, hun oude, meineedige en in onzedelijkheid verzonken, vaderstad Troje weêr op te bouwen, want dan zou Troje's lot, al was het tot driemaal toe, zich in bloed en tranen herhalen (57-68). Maar — houd op, mijne anders zoo schertsende Muse! hoe komt Ge er toe en vermeet Ge U thans Godentaal na te stamelen? (69-72).

Den man, die rechtvaardig is en (standvastig) zijn doel in 't oog houdt, schokt geen woede zijner medeburgers, die hem bevelen wat verkeerd is en slecht, geen (barsch) gelaat van een' dreigenden tiran, in zijn onwrikbare overtuiging [1]), noch ook (schokt hem daarin) de Zuidenwind, de golven opwoelende Gebieder der Hadriatische zee, noch zelfs de machtige vuist van den bliksemslingerenden Juppiter: ja, al stortte het heelal, verbrijzeld, ineen, dan zou die instorting hem, onverschrokken en onbevreesd, verpletteren. Door die deugd (te beoefenen) streefden Pollux [2]) en de (rusteloos) de aarde doorkruisende Hercules[3]) met inspanning van alle krachten omhoog en bereikten zij den van sterren stralenden burcht der Goden, waar eens (ook) Augustus [4]), tusschen hen beiden aan den disch aanliggend, met (van zaligheid) stralend gelaat den nectar zal drinken; door die deugd (te beoefenen), Vader Bacchus! voerden Uwe tijgers, op hun nek het vroeger nooit gekende juk trekkend, U, zooals Ge 't verdiendet, ten hemel; door die deugd (te beoefenen) ontkwam Quirinus [5]) op den wagen van Mars aan het Schimmenrijk (en voer hij

---

1) Vs. 1 vlg. tot „overtuiging" haalde *Cornelis de Witt*, als op zich zelf toepasselijk, in 1672 op de pijnbank aan.

2) *Pollux*, zie bij Od. I, 3, 2.

3) *Hercules* bracht, op zijn tochten door het Westen der aarde, overal beschaving en goede zeden.

4) *Augustus* was de eeretitel, dien Octavianus in Januari 27 vóór Chr. van den Senaat ontving.

5) *Quirinus* heette Romulus na zijne opneming onder de Goden. *Mars*: vader van Romulus.

ten hemel), nadat Juno te midden der beraadslagende Goden het (hun allen) welkome[1]) woord had gesproken:

»*Ilium, Ilium*[2]) *is door den door het noodlot (daartoe) bestemden en onkuischen scheidsrechter*[3]) *en door de uit den vreemde gekomen vrouw*[4]) *in stof en asch verkeerd en, sedert Laomedon*[5]) *den Goden het bedongen loon onthield, met al zijn bewoners en zijn bedriegelijken Vorst door Mij en de maagdelijke Minerva ten ondergang gedoemd. Thans echter schittert niet meer (door zijn schoonheid) de beruchte gast der Laconische echtbreekster*[6]) *en trotseert het meineedige huis van Priamus, geholpen door den krachtigen Hector, niet meer de strijdbare Achivers*[7]) *en heeft (ook) de krijg, door Ons aller tweedracht gerekt*[8]), *uitgewoed: van nu af zal Ik dan ook, ter wille van Mars*[9]), *Mijn zwaren toorn laten varen en afstand doen van (Mijn recht op) Mijn gehaten kleinzoon*[10]), *wien een Trojaansche priesteres baarde, en Ik zal er in berusten dat hij den stralenden hemel binnentreedt, den nectar (met Ons) drinkt en in de in ongestoorde rust levende rijen der Goden wordt opgenomen.*

»*Mits slechts een wijde zee buldert en bruist tusschen Ilium en Rome, mogen de uitgewekenen*[11]) *in welk oord der wereld*

---

1) *welkome woord*: omdat, behalve Juno, de overige Goden na Troje's ondergang hun wrok tegen Troje hadden opgegeven.

2) *Ilium* = Troje.

3) *scheidsrechter*, d. i. *Paris*, die aan Venus, met voorbijgaan van Juno en Minerva, den appel als prijs der schoonheid toekende.

4) *Helena*, gemalin van Menelaus, koning van Sparta; *Paris* schaakte haar en voerde haar mêe naar Troje.

5) *Laomedon*, vader van Priamus, weigerde Poseidon en Apollo, die voor hem de muren van Troje bouwden, het bedongen loon te geven, vgl. Homerus' Ilias: XXI, 441—457 in mijne vertaling. *Vorst*, d. i. Laomedon.

6) *gast*: Paris. *Laconische* (= Spartaansche) *echtbreekster*: Helena, vgl. aant. 4.

7) *Priamus*, vorst van Troje; *Hector*: Priamus' zoon en aanvoerder der Trojanen; *Achivers* = Grieken.

8) *gerekt*: *tien* jaar duurde de Trojaansche oorlog. *tweedracht*: een deel der Goden begunstigde de Trojanen, wêer anderen de Grieken.

9) *Mars*: zoon van Juno.

10) *kleinzoon*: Romulus, als zoon van *Mars*; *gehaten*: omdat Romulus' moeder Ilia een Trojaansche priesteres was en dus tot het door Juno zoo gehate Trojaansche volk behoorde.

11) *uitgewekenen*, d. i. de *Romeinen*, als nakomelingen van de uitgeweken Trojanen.

het hun lust. machtig en gelukkig heerschen; mits slechts het vee moedwillig ronddartelt op het graf van Priamus en Paris en de wilde dieren straffeloos hun jongen daar verbergen, mag het stralend[1] *Capitool hoog zich verheffen en het trotsche Rome de macht bezitten wetten te geven aan de overwonnen Mediërs*[2]*. Wijd en zijd gevreesd, strekke het zijn heerschappij uit tot de verste oorden der wereld, waar de tusschenliggende golven*[3] *Europa van Africa scheiden en de gezwollen Nijl de velden besproeit. Bezit voorts de Romein meer moed om het goud, door hem niet gevonden*[4] *en dat zóó beter verborgen ligt in den schoot der aarde, te verachten dan het met heiligschennende*[5] *hand bijeen te schrapen ten gebruike der menschen, dan mag hij (wat mij betreft) de uiterste grenzen der aarde met zijn wapens bereiken, vol vurige begeerte zoowel de oorden te bezoeken waar overmatige zonnegloed als waar nevel en regen met razende kracht heerschen.*

Maar Ik verkondig den krijglievenden Quiriten[6] *dit hun lot slechts onder deze voorwaarde, dat zij nooit, uit al te groote kinderlijke liefde*[7] *en vol vertrouwen op hun macht en voorspoed, er aan mogen denken het voorvaderlijk Troje*[8] *weêr op te bouwen. Want het lot van Troje zal, als het onder onheilspellende voorteekens weder op nieuw verrijst, in droevigen ondergang zich herhalen, want Ik, Juppiter's gade en zuster, zal zelf dan de (door Mijn hulp) zegevierende scharen (der Grieken) aanvoeren. Ja, al verrijst ook tot driemaal toe weêr haar muur, hecht en onbreekbaar door Phoebus*[9] *gebouwd: tóch zal hij tot driemaal toe vallen, verwoest door*

---

1) *stralend:* de tempel van Juppiter op het Capitool had een verguld dak.

2) *Mediërs* (en *Perzen*) bij Hor. dikwijls = *Parthen*, vgl. bij Od. I, 2, 22.

3) *golven*: de straat van Gibraltar.

4) *niet gevonden*: daar hij er niet naar zoekt.

5) *heiligschennend*: de natuur, het goud voor den mensch verbergend, heeft het daardoor tot een heilig voorwerp gemaakt, dat de mensch daarom niet had behooren aan te raken.

6) *Quiriten* = Romeinen; *Kruytbosch*: een min gelukkige uitdrukking, daar *Quiriten* de burgers in *vredestijd* pleegt aan te duiden.

7) *kinderlijke liefde*: gegen die grossmütterliche Troja (*Nauck*); vgl. vlg. aant.

8) *voorvaderlijk*: zwischen der Grossmutter Troja und der Enkelinn Roma steht als Mutter Alba Longa (*Nauck*).

9) *Phoebus* = Apollo; vgl. aant. bij vs. 21.

mijne Argivers [1]*) en tot driemaal toe zal de gevangen (Trojaansche) vrouw haar man en kinderen beweenen!*"

Maar zulk een taal wil niet passen bij mijn schertsende lier: waar streeft ge toch heen, mijne Muze? Houd (liever) op vermetel der Goden taal weêr te geven en wat verheven en grootsch is door een zwak lied te verkleinen.

Vierde Ode.

Lof der Muzen.

Waarschijnlijk in 26 vóór Chr. gedicht.

INHOUD: *Muzen! helpt mij mijn geestdrift en dank voor Uw genade en bescherming in passende woorden uit te drukken!* (*vs. 1-8*). *Mijn geheele leven door hebt Gij mij geleid en beschermd en in de grootste gevaren zoudt Gij, dat weet ik, ook nog steeds mij bereidwillig Uw hulp en bescherming verleenen. Zoo hebt Gij ook thans den verheven Caesar na de moeiten des krijgs verkwikt en nieuwe kracht hem geschonken* (*9-40*). *Ja, waar Gij met zachten raad Uw hulp verleent, daar vermag ruwe kracht niets en vindt gebrek aan wijze matiging, zooals het lot der Titanen ons leert, zijn eeuwige straf* (*41-80*).

Welaan, Calliope [2]), mijne koningin! daal neêr uit den hemel en hef onder begeleiding der fluit een lang lied aan, of, wilt Ge dat thans liever, met Uw luidklinkende stem of wel begeleid door snarenspel op Phoebus' [3]) lier. Hoort gij het [4])? of misleidt mij een verrukkelijke geestvervoering? Reeds hoor ik in mijn verbeelding (der Muze zang) en dwaal ik rond door het Haar gewijde heilig woud, waar liefelijke beekjes stroomen en zachte koeltjes (door het geboomte) suizen.

---

1) *Argivers* = Grieken.

2) *Calliope*: Muze van het heldendicht, hier algem = Muze. — *koningin* = gebiedster, daar Zij den dichter inspireert en hij zonder Haar niets vermag.

3) *Phoebus* = Apollo.

4) *Hoort gij het?*: gezegd tot de toehoorders, die zich Hor. bij het voordragen van dezen liederen-cyclus denkt, vgl. Od. III, 1, 2.

Mij hebben eens op den Apulischen Voltur [1], even buiten de grens van mijn geboorteland Apulië, toen ik, nog een knaap, afgemat door spel en vermoeidheid daar insluimerde, duiven, in sagen zoo bekend [2], met jong gebladerte bedekt, zoodat het allen, die het hooge bergnest Acherontia, het hooggelegen Bantia en den vetten grond van het laaggelegen Forentum [3]) bewonen, een wonder toescheen, hoe ik daar, veilig voor verderfelijke adders en beeren, sliep en met een opeengehoopte laag heilige laurier- en mirtebladeren [4]) geheel overdekt werd, ik, nog een kind, maar onverschrokken (en veilig) door de bescherming der Goden.

Daarom wijd ik mij aan Uw dienst, o Muzen! en stijg ik, door U steeds beschermd, op naar mijn hooggelegen Sabijnsch landgoed [5]) of begeef ik mij, als ik daar lust toe heb, naar het koele Praeneste of naar het tegen een berghelling gelegen Tibur of naar Bajae [6]) met zijn heldere bronnen. Mij, den vriend en vereerder Uwer bronnen en reidansen, heeft dan ook (onder Uw bescherming) noch mijn vlucht in den slag bij Philippi [7]), noch die vervloekte boom [8]), noch Palinurus [9]) in de Sicilische zee uit de rij der levenden weggenomen. Wanneer Gij, Muzen! maar met mij zijt, waag ik gaarne en welgemoed als schepeling mij op den razend-onstuimigen Bosporus [10]) en te land op het heetgloeiende zand van het

1) *Voltur*: berg op de grenzen van Apulië en Lucanië, dicht bij Hor. geboorteplaats Venusia. *Kruytbosch*: Reeds als kind ondervond Hor. de bescherming der Muzen.

2) *in sagen zoo bekend*: zóó brachten b.v. duiven den jongen Zeus ambrosia als voedsel. *Kruytbosch*: zoo vertelde ook eene sage dat aan Pindarus en Plato, toen ze klein waren, bijen honing hadden gebracht.

3) *Acherontia*, *Bantia*, *Forentum*: plaatsjes nabij Venusia, Hor.' geboorteplaats.

4) *laurier- en mirtebladeren*: de laurier was aan Apollo, de mirte aan Venus gewijd.

5) *Sabijnsch landgoed*, zie Leven van Horatius, pag. 13 en aant. bij Od. II, 18, 14.

6) *Praeneste*, stad in Latium. Over *Tibur* zie bij Od. I, 7, 13 en 21; over *Bajae* bij Od. II, 18, 20.

7) *slag bij Philippi*: zie Od. II, 7, 9 vlg.

8) *boom*: zie de 13e Ode van het 2e Boek.

9) *Palinurus*: voorgebergte in Lucanië, zoo genoemd naar den stuurman van Aeneas (Vergil. Aen. VI, 337 vlg); waarschijnlijk leed Hor. hier schipbreuk, toen hij na den slag bij Philippi naar Rome terugkeerde.

10) *Bosporus*, thans: straat van Constantinopel.

Assyrische[1]) strand; dan zal ik, ongedeerd, de vreemdelingen offerende Britanniërs en de gaarne paardenbloed drinkende Concaniërs[2]) bezoeken en ongedeerd ook de pijlkokers dragende Gelonen en den Scythischen stroom[3]). Gij, Muzen! zijt het, die den verheven Caesar[4]), zoodra hij zijn door den krijgsdienst afgematte troepen in de steden heeft ingekwartierd en hij rust zoekt na al zijn moeiten en nooden, in Uw Piërische grot[5]) verkwikt en nieuwe krachten hem schenkt.

Gij, zegenende Muzen! schenkt zachtmoedigen raad en verheugt U er over, als Gij dien hebt geschonken[6]). Wij daarentegen weten, hoe de Godenverachtende Titanen[7]) en de wanstaltige horde der Giganten met den neêrschietenden bliksem werden gedood door Hem, die alléén de onbewegelijke aarde en de door winden opgezweepte zee beheerscht en alléén de staten op aarde en het sombere Sçhimmenrijk en alle Goden en 't gansche menschdom met rechtvaardige heerschappij bestuurt. Grooten schrik had die ruigarmige schaar jonge reuzen[8]), vol vertrouwen op hun kracht, Juppiter aangejaagd en ook de (beide) broeders[9]), die hun reuzenkrachten inspanden om den Pelion op den lommerrijken Olympus[10]) te stapelen: maar wat zouden Typhoeus en de

---

1) *Assyrisch*, dichterlijk voor *Syrisch;* bedoeld wordt de kuststreek der Perzische golf.

2) *Concaniërs*: barbaarsche Cantabrische volksstam in Spanje.

3) Over de *Gelonen* zie bij Od. II, 9, 23. *Scythische stroom*, d. i. de Tanais (thans: de *Don*).

4) *Caesar*, d. i. C. Julius Caesar Octavianus *Augustus*.

5) *Pierische* = aan de Muzen gewijd; in *Pieria*, een landstreek in Macedonië, werden in de vroegste tijden de Muzen vereerd.

6) Wanneer nl. die raad wordt opgevolgd.

7) *Titanen*: een vroeger godengeslacht, zonen van Uranus (hemel) en Gaea (aarde). Met de *Giganten*, een geslacht van reuzen, bestormden zij den hemel om Zeus van zijn troon te stooten, maar werden door dezen met den bliksem verpletterd. — *wanstaltig:* het lichaam der Giganten liep uit in een geschubden drakenstaart.

8) Bedoeld worden de Hecatoncheiren, d. i. honderdarmigen. — *vs. 49—64*: Den strijd der *Giganten* met de *Olympische Goden* vindt men afgebeeld op het 400 voet lange en 2,30 M. hooge fries van het beroemde *altaar* van „*Zeus den Redder*" te *Pergamum* (opgericht onder Eumenes II: 197—159 vóór Chr). Naar de levendige schildering van dien strijd te oordeelen, heeft Hor. waarschijnlijk met eigen oogen genoemde kunstwerken te Pergamum aanschouwd.

9) *broeders*: de Aloïden Otos en Ephialtes.

10) *Pelion* en *Olympus:* bergen in Thessalië.

sterke Mimas[1]), wat Porphyrion met zijn dreigende houding, wat Rhoetus en Enceladus[2]), die vermetel met uitgerukte boomstammen om zich wierp, hebben kunnen uitrichten tegen het donderend-galmende schild van Pallas[3])? Hier stond de strijdlustige Vulcanus, dáár Juno, Juppiter's eerbiedwaardige gemalin en de God, die nooit zijn boog aflegt en die (anders) zijn weelderig neërgolvende lokken in het reine water der Castalische bron[4]) baadt en de wouden van Lycië en van zijn geboorteplaats bewoont, de God van Delos en Patara[5]), Apollo.

Kracht (toch) zonder verstand bezwijkt onder haar eigen wicht: kracht (echter), die maat houdt, doen ook de Goden gedijen en toenemen; maar zij haten (ruwe) kracht, die allerlei gruweldaden beraamt. Een bewijs voor mijn gevoelen is de honderdarmige Gyas[6]) en de beruchte Oríon[7]), die de ongerepte Diana trachtte te verleiden, maar door den pijl der maagdelijke Godin werd gedood. Met diepe smart drukt de (Godin der) Aarde (voor eeuwig) zwaar op Haar eigen monsterkroost[8]) en betreurt zij het (steeds), dat Hare zonen door den bliksem in het rijk van den valen Orcus[9]) zijn neërgeslingerd; nooit ook verteert het (anders) snel vernielende vuur de (op Enceladus en Typhoeus) drukkende Aetna[10]) en

---

1) *Typhoeus*: door Zeus met den bliksem gedood en onder de Aetna geslingerd; *Mimas*, een Gigant, door Pallas met Zeus' bliksem gedood en onder het eiland Prochyta bedolven.

2) *Porphyrion* (koning der Giganten), door Juppiter en Hercules vernietigd. *Rhoetus*: een Gigant, vgl. Od. II, 19, 21 vlg. De Gigant *Enceladus* werd door Juppiter's bliksem getroffen en zijn halfverbrand lichaam onder den Aetna geslingerd, waar ieder zijner bewegingen, volgens de Ouden, een vulkanische uitbarsting veroorzaakte.

3) Als *Pallas* (Athene, Minerva) ten strijde trekt, slaat ze het schild tegen het pantser, om den vijanden schrik aan te jagen.

4) *Castalia*: de aan Apollo en de Muzen geheiligde bron op den Parnassus.

5) Te *Patara* (in *Lycië*) had Apollo een beroemden tempel en een orakel. *Delos*, vgl. Od. I, 21, 10.

6) *Gyas*: zie bij Od. II, 17, 14.

7) *Orion* (vgl. bij Od. II, 13, 39) werd door *Diana*, die hij geweld wilde aandoen, op het eiland Ortygia gedood.

8) Vs. 73—80: Het berouw is vergeefsch, als de booze daad volbracht is (*Kruytbosch*). *monsterkroost*: de *Giganten* waren zonen van Gaea (Godin der Aarde).

9) *Orcus*: de God der Onderwereld (Schimmenrijk).

10) *Aetna*: vgl. aant. bij vs. 53 en 56.

nooit wijken van de lever van Tityus [1]), die zich niet wist te beheerschen, de gieren, als bewakers zijner snoode lusten hem toegevoegd; eeuwig ook kluisteren den vrouwenverleider Pirithous [2]) tallooze ketenen.

Vijfde Ode.

Vaderlandsliefde (verpersoonlijkt in Regulus).

In 27/26 vóór Chr. gedicht.

INHOUD: *O, wischt toch de schande uit, welke de soldaten van Crassus in den krijg tegen de Parthen op zich hebben geladen! (vs. 1-17). Regulus had wel gelijk. toen hij lafaards in den krijg niet gespaard wilde zien (18-40). Ja, Regulus was een ware held! (41-56)* [3]).

Steeds hebben wij geloofd (en gelooven nóg) dat in den hemel de donderende Juppiter regeert; evenzoo zullen wij (nú en altijd) Augustus (op aarde) als een in ons midden aanwezigen God beschouwen, zoodra hij eenmaal de Britanniërs en geduchte Perzen aan het (Romeinsche) rijk heeft toegevoegd [4]). Hoe? hebben niet de soldaten van Crassus [5]), als echtgenooten geschandvlekt door hun huwelijk met inlandsche

1) Over *Tityus* zie bij Od. II. 14, 8.

2) *Pirithous*: koning der Lapithen, wilde met zijn vriend Theseus Proserpina uit de Onderwereld ontvoeren; maar Pluto sloeg beiden in ketenen, waaruit Theseus later door Hercules verlost werd, Pirithous echter niet.

3) In deze 5e Ode wordt het gebrek aan tucht op militair, in de 6e op godsdienstig en huiselijk gebied beschreven. Daartegenover stelt de rede van Regulus (vs. 18—40) de strenge tucht van den ouden tijd in het licht (*Kruytbosch*).

4) *Augustus* werd in deze taak (de *volledige* onderwerping der Britanniërs en Parthen) door den dood (hij stierf 19 Aug. 14 na Chr. te Nola) verhinderd. *Perzen* (en *Mediërs*) bij Hor. dikwijls = *Parthen;* vgl. bij Od. I, 2, 22.

5) M. Licinius *Crassus* Dives, de bekende triumvir, die in 53 vóór Chr. in den slag bij Carrhae tegen de Parthen sneuvelde; 10,000 man van zijn leger werden in dien slag gevangen genomen en slechts door met Parthische vrouwen te huwen, redden velen zijner soldaten hun leven.

vrouwen, het leven (boven den dood) verkozen en zijn niet — o diep gevallen Senaat, o diep gezonken zeden! — Marsische en Apulische krijgers [1]), als onderdanen van een Medisch despoot! grijs geworden in den dienst hunner schoonvaders, hun vijanden! terwijl zij geheel en al de gewijde schilden, hun naam, hun toga en de eeuwige Vesta [2]) vergaten, ofschoon Juppiter [3]) en de stad Rome ongedeerd nog bestonden?

Zulk een schande had met wijze voorzorg Regulus [4]) willen voorkomen, toen hij zich tegen de schandelijke vredesvoorwaarden verzette als tegen een voorbeeld, dat nog over latere geslachten verderf zou brengen, wanneer niet, zonder erbarmen, de jonge (Romeinsche) krijgsgevangenen aan den dood werden gewijd.

»*Zelf*" — zóó sprak hij in den Senaat — »*zelf zag ik vaandels, vastgehecht aan Punische tempels en wapens, onzen krijgers zonder bloedvergieten van 't lijf gerukt; zelf zag ik medeburgers, de armen op hun (vroeger) vrijen rug gebonden, zelf zag ik Carthago's poorten ongesloten* [5]) *en velden, pas door onze krijgers verwoest, die weder werden bebouwd. Verbeeldt ge u misschien, dat uwe krijgers, voor goud losgekocht, moediger zullen terugkeeren? Bij uw schanddaad voegt ge dan nog schade en verlies* [6]); *(want) evenmin als wol, met*

---

1) *Marsiërs* en *Apuliërs* stonden als dappere soldaten bekend, vgl. bij Od. II, 20, 18. *Medisch* = Parthisch, zie aant. 4, vorige bladz.

2) *gewijde schilden*: van Numa Pompilius, de „onderpanden der Romeinsche heerschappij". *naam*: den naam Romeinen, met alle rechten en plichten daaraan verbonden. *toga*: het nationale kleed der Rom., symbool v. d. Romeinschen burger. *Vesta*: Rome zou blijven bestaan, zoolang het heilige vuur in Vesta's tempel brandde.

3) *Juppiter*: bedoeld wordt de tempel van Juppiter Capitolinus op het Capitool.

4) M. Atilius *Regulus* in 255 door de Carthagers gevangen genomen, werd, na 5-jarige gevangenschap, in 250 met een gezantschap naar Rome gezonden om uitwisseling der gevangenen en tevens vrede te bewerken, maar in den Senaat te Rome ried hij beide af; daarop keerde hij, getrouw aan zijn eed, naar Carthago terug en werd daar, *volgens de sage*, onder gruwelijke folteringen ter dood gebracht; *historisch zeker* is alleen, dat hij gedurende zijn gevangenschap stierf.

5) Na de overwinning van Xanthippus op Regulus leefde men te Carthago als te midden van den vrede; daarop doelt ook de volgende zin (*Kruythosch*).

6) *Schade en verlies*: want dat goud, waarvoor gij hen loskocht, is toch nutteloos weggegooid.

purper geverwd, haar verloren kleur terugkrijgt, evenmin verwaardigt zich echte moed, als zij eenmaal uit het hart is geweken, in het ontaarde gemoed terug te keeren. Evenmin als een hinde, die pas uit het dichtmazige net zich los heeft gewrongen, (tegen den jager) den strijd aanbindt, evenmin is hij moedig en dapper, die zijn leven lichtzinnig aan trouwelooze vijanden heeft toevertrouwd en evenmin zal in een nieuwen krijg hij de Puniërs [1]) *vermorzelen, die lafhartig de riemen, waarmeê zijn armen hem op den rug waren gebonden, heeft gevoeld en lafhartig den dood heeft gevreesd. Een zoo ontaarde, niet wetende hoe hij de middelen zou vinden om te leven, geeft aan eigen vrede en rust de voorkeur boven oorlog en strijd. O, welk een schande! O machtig Carthago, nog hooger stijgt ge door den smadelijken val van Italië!"* [2])

Na deze woorden wees hij — zóó verhaalt men — den kus van zijn eerbare gemalin [3]) en zijn kleine kinderen van zich af, als ware hij reeds van zijn burgerrecht beroofd [4]), en vestigde somber zijn mannelijken blik op den grond, totdat hij de besluitelooze Senatoren door mededeeling van een nooit te voren gegeven raad bemoedigde en versterkte en hij, als een verheven balling, te midden zijner bedroefde vrienden zich wegspoedde. En hoewel hij het lot kende, dat de Carthaagsche beul hem bereidde, baande hij toch even haastig zich een weg door den drom zijner hem in den weg staande bloedverwanten en door het volk, dat zijn terugkeer trachtte tegen te houden, als verliet hij, na langwijlige rechtskwesties zijner clienten [5]) te hebben beslecht, de stad om zich (ter

---

1) *Puniërs* = Carthagers.

2) *Kruytbosch* teekent bij vs. 18—40 het volgende aan: Deze rede past meer aan den *Regulus* der *sage* dan aan dien der *historie;* welk recht had hij, die zich zelven ook had laten gevangen nemen, en die door zijn hardvochtig optreden tegen de Carthagers in de dagen van zijn voorspoed zich hun wrok op den hals had gehaald, op zulk een hoogen, minachtenden toon te spreken over zijne medegevangenen?

3) *gemalin*: Marcia.

4) Want wie in de macht der vijanden viel, verloor daardoor zijn burgerrecht en zijne *rechten als huisvader.*

5) De *patronus* vertegenwoordigde zijne *clienten* (beschermelingen) voor het gerecht en besliste privatim hunne oneenigheden.

verpoozing) te begeven naar de velden van Venafrum of naar het Lacedaemonisch Tarentum [1]).

Zesde Ode.

Verleden en Heden.

Waarschijnlijk in 29 vóór Chr. gedicht.

INHOUD: *De Goden toornen over onze goddeloosheid (vs. 1-8). Dat hebben zij getoond in den smadelijken afloop onzer buitenlandsche oorlogen (9-16). Geen wonder! want een alle denkbare maat te buiten gaande zedeloosheid heerscht overal in huisgezin en huwelijk (17-32) Welk een geheel anderen aard had het door Vader en Moeder in strenge tucht gehouden vroegere jongere geslacht, dat de grootheid van ons Vaderland heeft gegrondvest (33-44). Maar alles is, helaas! vergankelijk en steeds dieper zinkt ons volk! (45-48).*

De schuld der vaderen [2]) moet gij, Romein! hoewel onverdiend, boeten, zoolang gij niet de ineenzinkende tempels en godshuizen [3]) en de Godenbeelden, bevuild door zwarten smook, weêr hebt hernieuwd en hersteld. Slechts in zoover gij u onderdanig aan de Goden gedraagt, heerscht gij: laat dit dan het uitgangspunt en het einddoel zijn van al uwe daden, want de Goden, wier dienst gij verwaarloost, hebben reeds vele rampen [4]) over Italië gebracht en het in diepen rouw gedompeld.

---

1) *Venafrum* en *Tarentum*: gelief koosde uitspanningsplaatsen der Romeinen. Over *Venafrum* zie bij Od. II, 6, 16 en over *Tarentum* aldaar vs. 12. *Lacedaemon* = Sparta.

2) Bedoeld zijn de burgeroorlogen van 88—30 v. Chr.; *vaderen*: dus de naaste voorouders tot den vader toe.

3) In 28 vóór Chr. liet Augustus 82 verwoeste of vervallen tempels weêr opbouwen, stichtte vele nieuwe en wijdde den tempel van den Palatijnschen Apollo in.

4) *vele rampen*: vooral door den burgeroorlog.

Reeds tweemaal hebben de troepen van Monaeses en Pacorus [1]) onze onder onheilspellende voorteekenen ondernomen aanvallen te schande gemaakt en met honenden grijnslach den (op ons behaalden) buit bij hun kleine halsketens [2]) gevoegd. Bijna reeds was onze door burgertwist en oproer [3]) geteisterde stad door de Daciërs en Aethiopiërs [4]) verwoest, dezen, geducht en gevreesd door hun vloot, genen, in den strijd voortreffelijker door hun (nooit missend) pijlschot.

Vooral ons geslacht heeft, schuld op schuld stapelend, huwelijk, kroost en familieleven bezoedeld en bedorven en het uit deze (onreine) bron voortvloeiende ongeluk heeft over ons vaderland en over ons volk zich uitgestort. Het jonge meisje, nog nauwelijks rijp (voor het huwelijk) vindt er een genot in (schaamtelooze) Ionische dansen te leeren en wordt, zoo jong nog, reeds afgericht op koketterie en denkt van kindsbeen af [5]) slechts aan onkuische liefdesavonturen. Later zoekt zij, te midden der drinkgelagen van haar man, (omgang met) echtbrekers, jonger dan hij en zoekt niet eerst uit, wien zij, zonder licht en getuigen, haastig het ongeoorloofd genot zal schenken, neen! openlijk daartoe aangezocht, staat zij, met medeweten van haar man! van het drinkgelag op (en verwijdert zich), om het even of een marskramer of wel een Spaansche scheepskapitein, die met veel geld haar schande koopen, haar tot zich roepen.

Van zulke ouders stamde het jonge geslacht niet, dat weleer de zee kleurde met Punisch bloed en Pyrrhus en

---

1) *Monaeses*, veldheer van den Parthischen koning Orodes, versloeg in 36 vóór Chr. twee legioenen van M. Antonius, onder aanvoering van den onderbevelhebber Oppius Statianus. *Pacorus*, zoon van Orodes, overwon in 40 vóór Chr. Decidius Saxa, onderbevelhebber van M. Antonius.

2) De Parthische krijgers droegen kleine gouden halsketens als sieraad.

3) *burgertwist en oproer*: in den burgeroorlog tusschen Octavianus en Antonius.

4) Over de *Daciërs* zie bij Od. I, 35, 9. *Aethiopiërs* = Aegyptenaren; bedoeld is de vloot van 200 schepen, welke Cleopatra ter beschikking van Antonius stelde. Met eenige overdrijving zegt dus Hor., dat uit 't Noorden en Zuiden de barbaren het door tweedracht verzwakte Rome bedreigden (*Kruytbosch*).

5) *van kindsbeen af*: men kan hier ook vertalen: *met hart en ziel.*

den grootmachtigen Antiochus[1]) versloeg en ook den gruwzamen (duivel) Hannibal[2]); dát (jonge geslacht) was het wakkere kroost van krijgshafte landbouwers; het was er aan gewend met den hak de Sabijnsche[3]) aardkluiten om te woelen en op bevel hunner strenge moeder hout te hakken en naar huis te dragen, iederen avond, zoodra de Zonnegod, met zijn wagen ter kim neigend, de schaduwen der bergen verlengde en Hij, den afgematten ossen het juk afnemend, den welkomen tijd van rust hun bracht.

(Maar) Wat heeft de allesvernielende tijd niet verzwakt en ontzenuwd? Het geslacht onzer ouders, slechter dan dat onzer grootvaders, verwekte ons, een nog slechter geslacht, dat weldra een nog meer verdorven kroost zal voortbrengen[4])!

Zevende Ode.

Aan Asterië.

(Troostlied).

INHOUD: *Gij weent om uwen Gyges?* (*vs. 1-8*). *Hij is u steeds trouw gebleven* (*9-22*). *Blijf gij dan ook hem steeds trouw* (*22-32*).

---

1) *Punisch bloed*: bedoeld wordt de eerste Punische oorlog (264—241 vóór Chr). *Pyrrhus*, koning van Epirus, werd in 275 v. Chr. door Curius Dentatus bij Beneventum verslagen. *Antiochus* III (de Groote) Grootkoning van Syrië (223—187) werd in 190 v. Chr. door L. Cornelius Scipio Asiaticus bij Magnesia verslagen.

2) *Hannibal* werd in 202 v. Chr. door Scipio bij Zama verslagen.

3) De *Sabijnen* waren, zoowel mannen als vrouwen (vgl. Epod. II, 41), bekend om hun strenge tucht en stoere arbeidzaamheid; hier staat het volk in plaats van het oud-Romeinsche, daar naast de Latijnen de Sabijnen Rome hadden gegrondvest (*Kruytbosch*).

4) *Rosenberg* teekent aan het slot dezer Ode het volgende aan: „Der Dichter weiss leider aus eigener Lebenserfahrung, dass der Mensch bei solcher Not nicht viel ausrichten wird. So ist die freudige Zuversicht des Beginns der sechs Römeroden einer traurigen Besorgnis gewichen. Tragischer Humor durchzieht namentlich das sechste Lied. Der „Prophet der Monarchie", wie Mommsen Horaz genannt hat, gab dem Neubau des Reiches zwar die Weihe, aber er that dies nicht mit freudig hoffendem Herzen."

vs. 46—48: in *drie* verzen schildert de dichter *vier* menschengeslachten!

Waarom weent ge, Asterië[1]! over uwen Gyges[2], den jongeling, standvastig in zijne trouw (aan u), dien, verrijkt met Thynische[3] koopwaren, de vriendelijke[4] Westerkoeltjes in 't begin der lente in uwe armen terug zullen voeren? Sedert de Zuidenwind hem, na den met woedende stormen gepaard gaanden opgang[5] van het Geitengesternte[6], naar Oricum dreef, brengt hij daar slapeloos de kille[7] nachten onder een stroom van tranen door.

En dat nog wel, niettegenstaande de bode van zijn smachtende huisvrouw[8] hem telkens verzekert dat Chloë zucht op zucht slaakt en door ongelukkige liefde tot uwen Gyges verteerd wordt en hij op duizenderlei manieren sluw hem voor zijn meesteres tracht te winnen. Hij vertelt hem b. v. hoe Antéa[9] door lasterlijke leugens en valsche beschuldigingen den lichtgeloovigen Proetus er toe dreef den dood van den al te kuischen Bellerophontes te verhaasten; hij vertelt hem, dat Peleus[10] bijna een prooi was geworden van den Tartarus[11],

---

1) *Asterië* (d. i. „sterremaagd”), gefingeerde naam, geeft een schitterende schoonheid te kennen.

2) *Gyges*, eveneens gefingeerde naam, vgl. bij Od. II, 5, 15.

3) *Thynische* = Bithynische, vgl. bij Od. I, 35, 7. Met de *Bithyniërs* had Rome een levendig handelsverkeer.

4) *vriendelijke*, omdat met de komst der Westerkoeltjes de scheepvaart weêr geopend werd; ofschoon de Westenwind juist niet gunstig is voor de vaart uit Epirus naar Italië (*Kruytbosch*).

5) *opgang*: 28 Sept.; dan begonnen de herfst- en winterstormen en stond de scheepvaart stil.

6) *Geitengesternte*, d. i. de onder de sterren verplaatste geit *Amalthéa*, die den jongen Zeus zoogde.

7) *kille*: èn wegens de winterkoude èn wegens zijne eenzaamheid. *Oricum*, havenstad in Epirus.

8) *Gyges* brengt nl. den winter door in het huis van Chloë. Over *Chloë* zie bij Od. I, 23, 1.

9) *Antéa* haalde door lasterlijke aantijgingen haren man *Proetus*, den koning van Tiryns, over, den deugdzamen *Bellerophontes*, die hare liefde had versmaad, naar zijn schoonvader, Jobates, den koning van Lycië, te zenden met een brief, welks inhoud Bellerophontes' ondergang bedoelde (*Kruytbosch*). Vgl. Hom. Ilias: VI, 152 vlg. (in mijne vertaling).

10) *Hippolyte* bewoog haren man Acastus, koning van Jolcus in *Magnesia*, om *Peleus*, dien zij te vergeefs had trachten te verleiden, in 't verderf te storten. Acastus nam Peleus meê op de jacht en liet hem slapend, na zijn zwaard te hebben verborgen, op den berg Pelion achter, opdat de Centauren hem zouden vinden en dooden; maar door den Centaur Chiron werd hij gered (*Kruytbosch*). *Magnesia*, landschap in 't O. van Thessalië.

11) *Tartarus* = Onderwereld, Schimmenrijk, vgl. bij Od. I, 28, 10.

omdat hij kuisch de liefde der Magnesische Hippolyte had versmaad; en ook verder nog haalt hij, om hem te misleiden en te bedriegen, allerlei liefdesgeschiedenissen, waarin de zonde (der echtbreuk) geleerd wordt, voor den dag. Doch alles te vergeefs! want Gyges, nog niet door liefde (tot Chloë) bevangen, hoort, gevoelloos en doof als de klippen der Icarische zee [1]), al die verhalen aan.

Wees gij nu echter op uw hoede, dat uw buurman Enipeus [2]), niet, meer dan wel past, u aantrekt en behaagt, omdat geen ander met even ervaren hand (als hij) zijn paard snel in een kring weet te wenden, zoodat hij op het grasrijk veld van Mars aller blikken tot zich trekt en omdat niemand zoo snel als hij den Tibcr weet over te zwemmen. Sluit vóór het vallen van den nacht uw huis en kijk niet, als ge klagende fluittonen [3]) hoort, naar beneden in de straat, maar blijf steeds onverbiddelijk voor hem, al noemt hij ook herhaalde malen u gevoelloos en koud.

Achtste Ode.

Aan Maecenas.

Den 1en Maart 29 vóór Chr. gedicht.

INHOUD: *Ge verwondert u er over, Maecenas! dat ik, een oude vrijer op dezen feestdag der gehuwde vrouwen, ook feest vier? (vs. 1-5). Deze dag is ook voor wij een ware feestdag, een herinnering nl. aan den 1en Maart van het vorige jaar, toen ik bijna door een vallenden boom verpletterd was (6-11). Laten wij hem dus vroolijk vieren en zet uwe zorgen om den Staat op zij; aanhoudende zorg toch vergalt het leven (17-28).*

---

1) *Icarische zee* (vgl. bij Od. I, 1, 15), zóógenaamd naar *Icarus* (zie Ovidius' Gedaanteverwisselingen: VIII, 183—235 in mijne vertaling).

2) *Enipeus*: gefingeerde naam, vgl. bij Od. I, 4, 19.

3) *fluittonen*: van een of ander op u verliefd jongeling, die onder uw raam u een serenade brengt. Over het *veld van Mars* (vs. 26) zie bij Od. I, 8, 4.

Maecenas! gij nog wel zóó geleerd en doorkneed in Grieksche en Romeinsche literatuur [1])! ge verwondert u er over, wat ik, een oude vrijer, dezen eersten Maart [2]) toch uitvoer, wat die bloemen moeten beteekenen en die volle wierookpan en die kolen vuur op het van versche graszoden opgerichte altaar?

Wel! ik heb, toen ik door den val van een boom [3]) bijna ten grave gedaald was, aan Liber [4]) een heerlijk offermaal en een witten bok beloofd. Daarom zal deze dag, na den kringloop van een jaar [5]), een feestdag geworden, thans de met pek gesloten kurk [6]) losmaken van een kruik, die sedert het consulaat van Tullus aan den rook [7]) blootgesteld is geweest. Drink dus, Maecenas! honderd [8]) (kleine) bekers op het welzijn van uw in 't leven gespaarden vriend en heb er niet op tegen, dat de lampen blijven doorbranden tot het (volgende) daglicht: en verre van ons, mijne vrienden! zij alle geschreeuw en twist!

Zet uwe politieke zorgen voor het heil der stad op zij: want het leger van den Daciër Cotiso [9]) is gesneuveld en de

---

1) *Maecenas* (zie bij Od. I, 1) heeft niettegenstaande zijn letterkundige kennis noch in de Gr. noch in de Rom. literatuur iets kunnen vinden, dat de feestelijke toebereidselen van een ongehuwde op een feestdag voor gehuwde vrouwen verklaart.

2) *dezen eersten Maart*: den *1en Maart* vierden de *gehuwde vrouwen* het feest der Matronalia, volgens de sage door Romulus ingesteld; dan togen zij, met kransen versierd, naar den tempel van Juno Lucina op den Esquilijnschen heuvel en strooiden, met haar echtgenooten, onder gebeden voor een gelukkig huwelijk, ter eere der Godin bloemen.

3) Vgl. de 13e Ode van het 2e Boek.

4) *Liber* (d. i. de bevrijder van zorgen) = *Bacchus*. Aan de vriendelijk gezinde Goden worden witte, aan de kwaadwillige zwarte offerdieren geofferd; aan Bacchus een bok, omdat dit dier bij voorkeur aan de wijnstokken knaagt. Anders dan Od. II, 17, 28 schrijft Hor. hier zijne redding toe aan Bacchus, den beschermgod der dichters.

5) Den eersten Maart 30 v. Chr. viel de boom, die Hor. bijna verpletterd had, vgl. aant. 3.

6) *kurk*: zie bij Od. I, 20, 3.

7) L. Volcatius *Tullus*, consul in 33 vóór Chr. Om den wijn meer geur en kracht te geven, zette men de kruiken in den warmen rook der rookkamer (apotheca, famarium) boven in het huis.

8) *honderd*: natuurlijk overdreven (vgl. II, 14, 26), maar toch niet absoluut smakeloos (*Kruytbosch*).

9) Over de *Daciërs*, zie bij Od. I, 35, 9; hun koning *Cotiso* werd in 30 door M. Crassus verslagen.

ons vijandig gezinde Mediërs[1]) vechten, met hun zelven rouw brengende wapens, in onderlinge tweedracht tegen elkander. Onze oude vijand aan Spanje's kust, de Cantabriër[2]), ten langen leste door ketenen bedwongen, zucht onder het juk der dienstbaarheid en reeds denken de Scythen[3]) er over met ontspannen boog hunne steppen te ontruimen. Wees dus onbezorgd en bekommer u, nu ge geen staatsambt bekleedt, niet al te zeer over mogelijke nooden en moeiten van het volk, maar neem vroolijk aan wat het tegenwoordig oogenblik u schenkt en laat alle strenge ernst varen.

Negende Ode.

Beurtzang.[4])

INHOUD: *Wij waren in onze liefde zoo gelukkig (vs. 1-8). Wij zijn schijnbaar ook thans nog gelukkig, nu wij onze liefde aan anderen hebben geschonken (9-16). Wij zullen op nieuw te samen en dan voortdurend gelukkig zijn (17-24).*

Horatius: Zoolang ik u nog welkom was en geen andere jongeling, meer bevoorrecht u de armen om den blanken hals sloeg, leefde ik gelukkiger dan der Perzen Vorst[5]).

Lydia: Zoolang gij niet voor een andere vuriger liefde koesterdet en Lydia niet achterstond bij Chloë[6]), Lydia, de hooggevierde! leefde ik roemrijker dan der Romeinen stammoeder Ilia[7]).

---

1) *Mediërs* = *Parthen*, zie bij Od. I, 2, 22. Hor. doelt hier op den strijd tusschen Tiridates en Phrahates, zie bij Od. I, 26, 4.

2) *Cantabriër*, vgl. bij Od. II, 6, 2.

3) *Scythen*, vgl. bij Od. I, 19, 10. *ontspannen*: d.i. niet meer ten strijde gespannen.

4) Wellicht het bekoorlijkste der erotische liederen van Horatius (*Kruytbosch*). Zelfs de tegenstanders van Horatius' Muze verklaren deze Ode en de 3e Ode van 't 4e Boek voor onovertreffelijk.

5) Het geluk van den Perzischen koning was spreekwoordelijk.

6) *Lydia* (vgl. bij Od. I, 8, 1) en *Chloë* (vgl. bij Od. I, 23, 1), beiden verdichte namen.

7) Over *Ilia* (ook *Rea Silvia* geheeten), zie bij Od. I, 2, 17.

Horatius: Mij beheerscht thans de Thracische Chloë, ervaren in lieflijken zang en citherspel, voor wie ik niet zou aarzelen te sterven, mits het lot haar leven, langer dan 't mijne, spaarde.

Lydia: Mij ontvlamt, met wederkeerige liefdegloed, Calais, de zoon van den Thurijnschen Ornytus [1], voor wien ik tweemaal den dood zou kunnen ondergaan, mits het lot dien jongeling, langer dan mij, het leven spaarde.

Horatius: Hoe, als onze oude liefde eens terugkeerde en ons, nu vaneen gescheiden, weêr onder haar ijzeren juk samenbracht, als de blonde Chloë uit mijn hart werd verbannen en de deur der verstooten Lydia weêr voor mij openstond?

Lydia: Hoewel hij schooner is dan een (stralende) ster en gij lichter dan kurk [2]) en driftiger dan de onstuimige Hadriatische zee: toch zou ik gaarne leven met u, gaarne sterven met u!

Als proeve der *Asclepiadeïsche versmaat,* waarvan Hor. zich meermalen bediende, zij 't mij vergund ook van deze in die versmaat gedichte Ode (vgl. Boek II, Ode III) een metrische vertaling te laten volgen:

(Asclepiadeïsche versmaat).

–́ – –́ ◡ ◡ –́ ◡ ⏓
–́ – –́ ◡ ◡ –́ | –́ ◡ ◡ –́ ◡ ⏓
–́ – –́ ◡ ◡ –́ ◡ ⏓
–́ – –́ ◡ ◡ –́ | –́ ◡ ◡ –́ ◡ ⏓

Horatius:
Toen 'k uw lievling en lust nog was
En geen méér in uw gunst deelende jongeling
U omhelsde den blanken hals:
Leefde ik zaliger dan Perzië's groote Vorst.

1) *Calais* en *Ornytus*: verdichte namen; vgl. bij Od. I, 4, 19. *Thurii*, stad in 't Z. van Lucanië.

2) *lichter dan kurk* = wrift, veranderlijk.

Lydia:
Toen geen andere feller u
't Hart deed blaken en niet Lydia na Chloë
Plaats kreeg, Lydia, groot van naam:
Leefde ik rijker in roem dan Rea Silvia.

Horatius:
Mijn meestresse is thans Chloë,
Rijk in lieflijken zang, vaardig in 't citherspel:
Voor háár vrees ik het sterven niet,
Mits haar, langer dan mij, 't lot maar het leven spaart.

Lydia:
Mij ontvlamt wederkeerig 't hart
Door zijn min Calaïs, zone van Ornytus:
Voor hém sterf ik een' tweeden dood,
Mits hem, langer dan mij, 't lot maar het leven spaart.

Horatius:
Hoe, als weder het oude vuur
Blaakte, als 't weêr ons te saam bracht onder ijz'ren juk,
Als 'k eens blonde Chloë verstiet —
En mijn Lydia weêr mij hare deur ontsloot?

Lydia:
Zij hij schooner ook dan een ster,
Gij lichtzinniger dan 't koeltje en driftiger
Dan de onstuimige Hadria —
't Liefst wil 'k leven met u, sterven het liefst met u.

Tiende Ode.

Aan Lyce.

(Serenade).

INHOUD: *Zelfs eene Scythin zou medelijden hebben met mij (vs. 1—4). Heb gij het dan ook met mij (5—18), eer het te laat is (19, 20).*

Al woondet gij, Lyce[1])! aan de oevers van den in het uiterste Noorden stroomenden Tanaïs [2]) en al waart ge getrouwd met een' woesten Scyth, dan zou het u toch leed doen, wanneer ik (smeekend) vóór uw uit ruwe planken getimmerde [3]) deur uitgestrekt lag, mij bloot te stellen aan de aldaar zich te huis voelende Noordenwinden [4]).

Hoort ge niet, hoe door het geweld van den wind uwe deur knarst en de boomen, geplant in uw prachtigen binnenhof [5]) kraken en hoe, bij helderen hemel, de gevallen sneeuw door Juppiter's macht bevriest [6])? Laat varen uw trotsche preutschheid, die Venus alles behalve aangenaam is, opdat niet (plotseling het blaadje omkeere en) mijn liefde voor u verkoele [7]): gij, de dochter van een Tyrrheenschen [8]) vader, zijt toch anders geen Penelope, die zoo onverbiddelijk koel was tegen haar minnaars! O, al vermurwen u dan ook noch geschenken, noch smeekbeden, noch de vaalbleeke kleur uwer minnaars, noch (de gedachte aan) uw man wiens hart gewond is door liefde tot een Pïerische [9]) bijzit: spaar dan ten minste uwe aanbidders, gij, wier hart nog onbuigzamer is dan de

---

1) *Lyce* (d.i. wolvinnehuid), gefingeerde hatelijke naam der geliefde, vgl. bij Od. I, 4, 19.

2) *Tanaïs*: aan de oevers van den *Tanaïs* (de *Don*), volgens de Ouden de grensscheiding tusschen Europa en Azië, woonden de *Scythen*; vgl. ook bij Od. I, 19, 10.

3) *uit ruwe planken getimmerd*: men kan ook vertalen: *ongevoelig*, *hardvochtig*.

4) *alaaar .... Noordenwinden* = steeds daar heerschende Noordenwinden, d.i. stormwinden (vgl. bij Od. I, 25, 20).

5) In ieder eenigszins aanzienlijk Romeinsch huis bevond zich een, van boven geheel of gedeeltelijk open, binnenplaats, door een zuilengang omgeven; in deze binnenplaats legde men bloemperken of tuintjes aan of plantte er boomen.

6) (Hoort ge niet) *hoe .... bevriest?*: men *hoort* de bevroren sneeuw kraken onder den voetstap van mensch en dier (*Kruytbosch*).

7) Letterlijk staat er: *opdat niet, bij het terugglijden van het rad, het touw terugloope*: een beeld, ontleend aan een windas, waarmeê zware lasten opgeheschen worden; is de last te zwaar en ontglipt het rad aan de hand van hem die het ronddraait, dan rolt in sneller vaart èn het rad èn het touw terug. *Kiessling*: der Gedanke ist „solch forcierte Tugenhaftigkeit schlägt nur zu leicht in das Gegenteil um: du bist ja keine Penelope!"

8) *Tyrrheensch* = Etruscisch; de Etrusciërs golden voor weelderig en verwijfd. *Penelope*: de kuische, tegen haar minnaars onverbiddelijk koele, gemalin van Odysseus.

9) *Pïëria*: landschap in Macedonië (vgl. ook bij Od. III, 4, 40); sommigen beschouwen hier *Pïëria* als *eigennaam*.

harde wintereik en nog hardvochtiger (en wreeder) dan Mauretanische [1]) adders:

want (weet dat wel!) niet altijd kan en zal ík het hier in den plasregen vóór uwe deur uithouden [2])!

Elfde Ode.

Aan Lyde.

(De Danaiden).

INHOUD: *Mercurius! help mij een lied zingen, dat mijne Lyde tot liefde kan stemmen* (*vs. 1-12*). *Liederen toch zijn almachtig!* (*13-24*). *Ik wil haar zingen van de straffen, waarmêe liefdeloosheid bestraft wordt* (*25-29*) *en van het loon en geluk, waarmêe ware liefde beloond wordt* (*30-52*).

Mercurius [3])! — (U roep ik aan), want als leerzaam leerling van U bewoog Amphíon [4]) steenen door zijn zang — en gij, Lier! die uw zeven snaren lieflijke tonen weet te ontlokken, gij, vroeger [5]) wel niet rijk aan tonen, noch in aanzien, doch thans gezocht en welkom bij de maaltijden der rijken en bij offers in de tempels! o, hef een lied aan, waarnaar Lyde [6]) haar ongevoelig oor zal neigen, Lyde, die, evenals een driejarig veulen op het breede veld, onbekend met liefdesgenot en nog niet rijp voor den vurig-onstuimigen hengst, bang voor iedere aanraking, huppelend ronddartelt [7]).

---

1) *Mauretanië* (vgl. bij Od. I, 22, 2) was rijk aan wilde dieren, bizonder aan slangen en adders.

2) In vs. 19 en 20 ligt zoowel een klacht als een dreigement.

3) *Mercurius*: als uitvinder der lier (vgl. bij Od. I, 10, vs. 1 en 6) en beschermgod der dichters (Od. II, 7, 13).

4) *Amphíon* (zoon van Juppiter en echtgenoot van Niobe), mythische koning van Thebe; zijn spel op de lier had, volgens de sage, de wonderbaarlijke uitwerking, dat de steenen van Thebe's muren, bij de stichting dier stad, zich van zelf tot een geheel samenvoegden (vgl. Hor.' Brieven II, 3, 394 met de aant. aldaar).

5) Oudtijds had de lier slechts 4 snaren, welke Terpander (omstr. 660 vóór Chr.) met 3 vermeerderde.

6) *Lyde*: gefingeerde naam van een preutsch meisje (vgl. bij Od. I, 4, 19).

7) Vs. *9—12*: een bij Hor. niet ongewone ineensmelting van de vergelijking met hetgeen vergeleken wordt; daarom *hengst* hier tevens = *man*, *echtgenoot*.

Gij, Lier! hebt de macht tijgers en wouden tot U te lokken zoodat ze Uw tonen steeds volgen, en beeken in hun snellen loop tegen te houden; voor Uw vleiende klanken week de bewaker van het vreeslijke Schimmenrijk terug [1]) [Cerberus [2]), ofschoon honderd slangen, evenals bij de Furiën, zijn kop omkronkelen en afschuwelijke pestadem en zwadder uit zijn drietongigen bek vloeien]. Ja zelfs Ixion en Tityus [3]) vertrokken (ondanks hun kwellingen) hun gelaat, tegen hun wil, tot een blijden lach en de kruiken van Danaus' dochters [4]) bleven een poos lang droog en ongevuld staan, toen Gij met een liefelijk lied hun ooren streeldet.

Laat Lyde de beruchte misdaad en straf dier maagden hooren, hoe nl. haar bodemloos vat steeds ongevuld blijft met water, daar dit steeds van onderen weêr wegstroomt en (laat haar ook hooren), hoe late straf, zelfs nog in het rijk van Orcus [5]), iedere schuld en misdaad wacht.

Die goddelooze — want konden zij een grooter wandaad bedrijven? — die goddelooze maagden konden het over zich verkrijgen haar bruidegoms met het meêdoogenlooze staal te vermoorden! Slechts één maagd [6]) uit de velen was (in waarheid) de huwelijksfakkel [7]) waardig, zij nl., die op eervolle wijze haar valschen vader bedroog en zóó eeuwigdurenden roem zich verwierf! Zij was het, die tot haar jongen bruidegom sprak: »*Sta op! sta op! opdat niet de eeuwige slaap u worde geschonken van een zijde, vanwaar gij dien niet vreest! o, ontvlied heimelijk uw schoonvader en mijne misdadige zusters, die — ach! — evenals leeuwinnen buitgemaakte jonge stieren verscheuren, ieder haar eigen bruidegom vermoorden: ik echter zal, weekhartiger (dan zij), u niet dooden noch u in*

---

1) Vs. *13—16*: zie Od. I, 12, vs. 7—12 met aant. en bij Od. I, 24, 13.

2) Vs. 17—20 zijn hoogstwaarschijnlijk onecht. *Cerberus*, vgl. Od. II, 13, 34 met aant. *Furiën*, zie bij Od. I, 28, 17.

3) *Ixion*: mythische koning der Lapithen, werd, wegens zijn aanslag op de eer van Juno, in de Onderwereld aan een steeds ronddraaiend rad geketend. Over *Tityus* zie bij Od. II, 14, 8.

4) *Danaus' dochters*: zie bij Od. II, 14, 18; haar straf was: onophoudelijk water scheppen in een bodemloos vat.

5) *Orcus*: God der Onderwereld (het Schimmenrijk).

6) *Hypermnestra*, die haren bruidegom Lynceus spaarde, vgl. bij Od. II, 14, 18.

7) *huwelijksfakkel* = huwelijk; bij fakkellicht werd de bruid in optocht naar het huis van haar bruidegom gebracht.

mijn slaapvertrek opgesloten houden. Vrij moge mijn vader mij met gruwzame ketenen beladen, omdat ik, zachtmoedig, mijn ongelukkigen bruidegom heb gespaard, vrij moge hij mij over zee zelfs naar het verre land der Numidiërs [1]) *verbannen! Ga gij, waarheen uw voet en de wind*[2]) *u heenvoert, nu u de nacht en ook Venus* [3]) *gunstig beschermen; ga onder die gunstige voorteekens en grif op mijn graf, ter herinnering aan mij, eene treurklacht*".

Twaalfde Ode.

Aan Neobule.

INHOUD: *Slecht, voorwaar! zijn meisjes er aan toe, die, uit eeuwige angst voor haar gestrengen oom, de genoegens van liefde en wijn niet mogen genieten: en gij, Neobule! bemint toch den schoonen, met alle mannelijke deugden versierden Hebrus!* (*vs. 1-16*).
(„*Verlaat dus uw oom en volg uwen geliefde*" *is de onuitgesproken raad van den dichter aan het meisje.*)

't Is het lot van beklagenswaardige meisjes niet te mogen toegeven aan haar drang naar liefde, noch (de gedachte aan) dit haar ongeluk met heerlijken wijn weg te mogen spoelen [4]) of (doen zij zulks) doodelijken angst uit te staan voor de grievende verwijten van haar oom [5]).

U echter, Neobule [6])! ontrukt het gevleugeld zoontje der Godin van Cythéra [7]) uw spinkorfje en de stralende schoon-

---

1) *Numidiërs*: in Libye; Danaus was de mythische beheerscher van Libye.
2) *uw voet en de wind*: 't zij te land, 't zij over zee.
3) *Venus*: Godin der Liefde.
4) Zooals jonge lui dat doen.
5) De *ooms* stonden bekend als nog strenger dan de vader zelf; vandaar *oom* soms z.v.a. streng zedemeester.
6) *Neobule*, gefingeerde naam, vgl. bij Od. I, 4, 19.
7) *zoontje*: Amor. *Godin van Cythéra* = Venus, vgl. bij Od. I, 4, 5.

heid van Hebrus uit Lipara [1]) ontrukt u aan uw weefgetouw en aan uw ijver in dienst der arbeidzame Minerva [2]):

Hebrus, die, zoodra hij zich gezalfd en in de wateren van den Tiber zich gebaad heeft, als ruiter zelfs Bellerophontes [3]) overtreft en nooit in vuistgevecht noch in wedloop overwonnen is:

Hebrus, eveneens ervaren er in een troep herten uit hun leger op te jagen en ze op hun vlucht door 't open veld met zijn werpspies te treffen en die tevens handig en vlug een wild zwijn opvangt, dat zich in 't dichte kreupelhout schuil houdt.

Dertiende Ode.

Aan mijne bron.

INHOUD: *O bron Bandusia! morgen zal ik u ter eere een bokje offeren (vs. 1-8). Gij verdient het ten volle wegens de koelte in uw nabijheid en de schoonheid uwer ligging (9-16).*

O Bron Bandusia [4])! helderder blinkend dan kristal! gij, die heerlijken wijn en bloemkransen [5]) (ten volle) verdient: morgen zal ik u een bokje als offergave schenken, welks kop, gezwollen door pas uitkomende horens, hem bestemt tot mingenot en gevecht [6]). (Maar) te vergeefs: want de zoon der moedwillige kudde zal u ter eere uw koelen stroom met zijn bloed rood kleuren.

---

1) *Hebrus*, gefingeerde naam, vgl. aant. 6, vorige bladz. *Lipara*, het grootste der Aeolische of Liparische eilanden op de N. kust van Sicilië.

2) *Minerva*: als beschermgodin van alle vrouwelijk handwerk: spinnen en weven.

3) *Bellerophontes*: zie bij Od. III, 7, 13.

4) *Bandusia* was de naam van eene bron bij Venusia, Hor.' geboorteplaats, maar hier bedoelt Hor. een andere bron bij zijn Sabijnsch landgoed, aan welke hij den naam van eerstgenoemde gaf.

5) Bij het bronnenfeest (13 Oct.), hier bedoeld, werden wijn en kransen in het water geworpen en bokjes geslacht.

6) *gevecht* (met zijn medeminnaars).

Gij zijt ontoegankelijk [1]) voor de vreeselijke hitte der brandend heete Hondsdagen, gij schenkt liefelijke koelte aan de door 't ploegen afgematte stieren en aan het in 't rond grazende vee. Gij ook zult eens onder de beroemde bronnen [2]) worden geteld, omdat ik (uw zanger!) de steeneiken bezing, geworteld boven de holle rotsgrot, waaruit uw (bedrijvig) murmelend water zich neêrstort.

Veertiende Ode.

Augustus' terugkeer. [3])

In 24 vóór Chr. gedicht.

INHOUD: *Caesar Augustus keert uit Spanje terug. Viert en verheerlijkt hem!* (*vs. 1-12*). *Want hij schenkt ons eindelijk het gevoel van rust en vrede* (*13-16*). *Daarom wil ook ik hem op mijne wijze in een lied verheerlijken* (*17-28*).

Volk der Romeinen! Caesar [4]), van wien nog kort geleden het gerucht ging, dat hij, evenals Hercules [5]), met opoffering van zijn leven naar den laurierkrans (der zege) had gedongen, Caesar keert thans, als overwinnaar, van Spanje's kust naar

---

1) *ontoegankelijk*: wegens de eikenbosschen boven de grot, waarin de bron ontspringt (vgl. vs. 13 vlg).

2) *beroemde bronnen*: zooals Arethusa, Castalia, Dirce, Hippocrene, e.a.

3) In het begin van 24 vóór Chr. kwam Augustus terug uit Spanje, waar hij in het vorige jaar, hoewel niet met volkomen succes, tegen de bergvolken der Asturiërs en Cantabriërs gestreden had. Op dien tocht was hij ernstig ziek geweest. Wegens het onvoldoende resultaat van de onderneming had Augustus een triumf geweigerd; Hor. wekt nu de gehuwde vrouwen en de jeugd op, den gelukkig behouden vorst feestelijk te gemoet te gaan; hij zelf wil het feest van 's keizers terugkeer te huis vieren onder wijn en gezang. De dichter laat het voorkomen, dat de Ode geschreven is op den morgen van den dag van Augustus' blijden intocht in Rome (*Kruytbosch*).

4) *Caesar*, d.i. C. Julius Caesar Octavianus *Augustus*.

5) Augustus wordt met *Hercules Victor* vergeleken; ook Hercules had in Spanje gestreden en geleden, en door opoffering van zijn leven zich de onsterfelijkheid verworven.

zijne Huisgoden terug. Verschijne dan, na een offer aan de rechtvaardige Goden te hebben gebracht, (aan de spits van den feestelijken optocht) zijne gemalin [1]), verheugd over (den terugkeer van) haar innig geliefden gade met de zuster [2]) van den roemrijken veldheer en (voorts), in dankbare stemming met den hoofdband [3]) getooid, de moeders der jonge vrouwen [4]) en der onlangs behouden teruggekeerde jonge krijgers. En gij, jongelingen en pas gehuwde jonge vrouwen (onder de toeschouwers)! laat geen woord van onheilspellende voorbeteekenis u ontvallen!

Deze in waarheid feestelijke dag zal mij de sombere zorgen uit het gemoed wegnemen; nú behoef ik niet te vreezen voor (binnenlandsch) oproer, nú niet voor gewelddadigen dood, nu Caesar [5]) de wereld beheerscht.

Ga, mijn jongen [6])! haal zalf en bloemkransen en een kruik (wijn), uit den tijd van den Marsischen oorlog [7]), als soms nog een of andere kruik den (op strooptochten) rondzwervenden Spartacus [8]) ontgaan is. Zeg ook aan Neaera [9]), (de zangeres) met haar luide, heldere stem, dat zij, haar van mirre geurende lokken bijeengehouden door een wrong, zich (hierheen) haaste: maar wanneer haar gehate deurwachter u lang laat wachten, ga dan maar stil weêr heen. Grijzend haar verzacht een naar twist en heftige ruzie begeerig opvliegend gemoed: maar was ik nog vurig en jong, zooals tijdens het consulaat van Plancus [10]), dan zou ik zóó iets zeker niet hebben verdragen.

---

1) *gemalin*: Livia.

2) *zuster*: Octavia.

3) *hoofdband*: bij plechtige gelegenheden gedragen (niet de gewone hoofdband der gehuwde vrouwen).

4) *jonge vrouwen*: van welke vele verloofd of gehuwd met de teruggekeerde jonge krijgers.

5) *Caesar*, d.i. Augustus, zie aant. 4, vorige bladz.

6) *jongen* = dienaar, slaaf.

7) *Marsische oorlog*: 90—88 vóór Chr.

8) *Spartacus*: aanvoerder in den slavenoorlog (73—71 v. Chr.).

9) *Neaera* (d.i. de jeugdige), citherspeelster en vriendin van Hor.; aan haar is Epod. XV gericht.

10) L. Munatius *Plancus*: consul in 42 v. Chr.; Hor. was dus toen 23 jaar oud.

Vijftiende Ode.

Aan Chloris.

(Goede raad).

INHOUD: *Alles heeft zijn tijd en alleen dan is iets te verontschuldigen! Denk daar wel aan. Chloris! gij, die te oud zijt voor de dartele scherts en het vrolijk gestoei der liefde* (*vs. 1-16*).

Vrouw van den minvermogenden Ibycus [1])! maak toch eindelijk eens een einde aan uw schaamtelooze verliefdheid en aan uw beruchte moeitevolle pogingen (om mannen tot u te lokken); gij, die reeds vrij wel met den eenen voet in het graf staat, houd toch op met uw koketterie te midden van jonge meisjes en door uw verschijnen — 't is toch te vergeefs! — een nevel te spreiden over helder lichtende sterren. Wat Pholoë in elk geval aardig staat en haar past, past daarom u, Chloris [2])! nog niet: met meer recht dringt uw dochter, als ware zij een door het slaan op de handpauk in waanzinnige vervoering gebrachte Bacchante [3]), stormenderhand de woningen van jonge mannen binnen. Haar dwingt haar liefde tot Nothus [4]) om, als ware zij een dartele jonge hinde, te huppelen en te stoeien: u, die een oud wijf zijt, past spinnen en weven met wol, in de nabijheid van het beroemde Luceria [5]) geschoren, niet het citherspel, noch bloeiende purperen rozen, noch het leeg drinken van een vaatje wijn tot op den droesem toe. [6]).

---

1) *Ibycus*: gefingeerde naam. *minvermogend*: een weelderig leven is dus niet de oorzaak uwer buitensporigheid (*Kruytbosch*).

2) Over de namen *Pholoë* en *Chloris*, die zuiver gefingeerd zijn, zoodat met dezelfde namen volstrekt niet dezelfde personen behoeven bedoeld te zijn, zie aant. bij Ode II, 5, 16 (*Kruytbosch*).

3) *Bacchanten*: de uitgelaten, half waanzinnige gezellinnen van Bacchus.

4) *Nothus* (d.i. de onechte), naam van een onbekend jongeling.

5) *Luceria*: een der oudste steden van Apulië, was beroemd wegens de voortreffelijke wol harer schapen.

6) *tot op den droesem toe*: bij een wedstrijd in het drinken!

Zestiende Ode.

Aan Maecenas.

(Lof der tevredenheid).

INHOUD: *De macht van het goud is onweêrstaanbaar (vs. 1-16). Toch maakt het niet tevreden; daarom wil ik het niet bezitten (17-28). Mij ontbreekt veel — toch prijs ik desniettemin mijn bescheiden geluk (29-44).*

De van binnen met ijzeren platen beslagen toren, de eikenhouten deuren en de dreigende macht der waakzame honden zouden de opgesloten Danaë [1]) voldoende tegen nachtelijke minnaars hebben beschermd, als niet Juppiter en Venus om (die voorzorgen van) Acrisius, den angstigen [2]) bewaker der gekerkerde maagd spottend hadden gelachen: want — meenden zij — voor een God, die zich in goud heeft veranderd, is de weg veilig en open. Goud pleegt midden door scharen van lijfwachten te breken en, krachtiger dan door een bliksemslag, rotsen te verbrijzelen: daarom stortte het huis van den Argivischen ziener [3]), door zucht naar winst in het verderf verzonken, ineen; daarmeê brak de Macedoniër [4]) poorten van steden [5]) open en bracht hij door geschenken (in goud) de vorsten, die hem den troon betwistten, ten val; daarom lokken geschenken (in goud) wreede kaperkapiteins [6]) in den valstrik.

1) *Danaë*: dochter van *Acrisius*, koning van Argos; haar vader liet haar in een toren opsluiten, uit vrees voor een orakelspreuk, volgens welke hij door den zoon, dien zij zoude baren, zou worden gedood; Juppiter naderde haar echter als een gouden regen, waarna zij Perseus ter wereld bracht, die later haren vader doodde.

2) *angstig*: wegens de orakelspreuk.

3) *Arigivische ziener*, d.i. Amphiaraus; zijne gemalin Eriphӯle, met een *gouden* halsketen door Polynices daartoe omgekocht, overreedde hem deel te nemen aan den tocht der 7 vorsten tegen Thebe, hoewel hij wist dat dit hem het leven zou kosten; zijn zoon Alcmaeon doodde daarop uit wraak Eriphӯle, maar werd zelf tot straf daarvoor waanzinnig.

4) *Macedoniër*: Philippus II (reg. 359—336); hij placht te zeggen, dat elke stad inneembaar was, wanneer slechts een met goud beladen ezel er binnen kon komen.

5) *steden*: zooals Olynthus, Potidaea, Amphipolis, Pydna, e.a.

6) *kaperkapiteins*. die voor een hoog losgeld afzien van hunne gewone wreedheid tegen gevangenen (*Kruytbosch*).

Toenemend bezit van geld wordt steeds gevolgd door zorg en honger naar meer[1]. Met recht, vriend Maecenas[2]! gij, sieraad der Ridders! huiver ik daarom er voor terug hoog het hoofd op te steken, zoodat ik wijd en zijd aller blikken tot mij trek. Hoe meer ieder zich ontzegt, des te meer zal hij van de Godheid ontvangen. Daarom zoek ik, ontbloot (van rijkdom), het kamp op van hen, die niets begeeren en wensch ik vurig, als overlooper, het kamp der rijken te verlaten, daar ik als bezitter van een (door anderen) versmaad goed heerlijker en gelukkiger zal leven, dan wanneer men van mij zeide, dat ik, al wat de arbeidzame Apuliër met zijn ploeg zich verwerft, in mijn graanschuren borg en ik, bij al mijn rijkdom, nog arm was.

Mijn beek met haar zuiver water, mijn bosch, weinige bunders groot, en mijn (in opbrengst) nooit mij teleurstellend zaadveld[3]) maken mij in lotsbedeeling gelukkiger dan hij, die heerscht over het vruchtbare Africa[4]), ook maar in de verste verte zich kan voorstellen. En ofschoon geen Calabrische[5]) bijen mij honig brengen en geen wijn in Laestrygonische[6]) kruik voor mij door ouderdom zacht wordt en geen dichtwollige schapen voor mij op Gallische weiden[7]) dik worden en vet, toch blijft lastige armoede steeds verre van mij en, wenschte ik meer (dan ik heb), gij, Maecenas! zoudt het mij niet weigeren. Ja, wanneer ik mijn begeerten beperk, zal ik mijne kleine inkomsten beter vergrooten[8]), dan wanneer ik het rijk van Alyattes met de Mygdonische velden[9])

---

1) *naar meer*: niet alleen geld, maar ook macht, aanzien, eereambten.

2) *Maecenas*: zie bij Od. I, 1, 1.

3) *beek*: de beek *Digentia* op Hor.' landgoed; zie verder de schilderachtige beschrijving die Hor. van zijn Sabijnsch landgoed geeft: Brief I, 16, 1—16 en vgl. ook Satire II, 6, 1—5.

4) Bedoeld is de *proconsul* van de rijke en vruchtbare provincie *Africa*, die voor afpersingen ruimschoots gelegenheid bood.

5) De *Calabrische honing* was beroemd.

6) De *Laestrygonen*, een woest reuzenvolk, woonden vlg. de Grieken bij Leontini op Sicilië, vlg. de Romeinsche sage in den omtrek van Formiae, een stad in Latium. *Laestrygonisch* dus z. v. a. *Formiaansch*; de *Formiaansche wijn* behoorde onder de beste soorten, vgl. bij Od. I, 20, aant. 5.

7) *Gallische weiden*: in Gallia Cisalpina langs den Padus (Po).

8) zal ik . . . . vergrooten, d. w. z. zal ik mij rijker achten.

9) *Alyattes*: koning van Lydië en vader van Croesus. *Mygdonisch* = Phrygisch, vgl. bij Od. II, 12, 22.

er bij vereenigd bezat. Hun, die veel begeeren, ontbreekt veel: hij echter leeft gelukkig, wien de Godheid met spaarzame hand slechts zooveel schenkt, als voor hem voldoende is.

Zeventiende Ode.

Aan Lamia.

INHOUD: *Hoogadellijke Lamia!* (*vs. 1-8*). *Morgen komt er storm en regen; zorg dus bij tijds voor een warm hoekje aan den haard en voor wijn en geef ook uwe arbeiders een vrijen dag!* (*9-16*).

Aelius [1])! edele afstammeling van den alouden Lamus [2])! — nademaal, naar men zegt, zoowel de eerste Lamiërs naar hem zijn genoemd, als ook, door alle niets vergetende familieregisters heen, het geheele geslacht zijner nazaten zijn oorsprong afleidt van dien stamvader, die, naar het verhaal luidt, het eerst als wijd heerschend vorst over de stad Formiae en over de in de moerassige kust van Marica [3]) zich verliezende Liris geheerscht heeft [4]) —:

Morgen zal een stormwind, op de aarde neêrschietend, het heilig woud met tallooze bladeren en de kust met nutteloos zeegras bestrooien, als (ten minste) niet de hoogbejaarde kraai [5]), die regenprophetes, ons misleidt. Stapel dus, nu ge

---

1) *Aelius*, d. i. L. *Aelius* Lamia (vgl. bij Od. I, 26, 8).

2) Het geslacht van Aelius Lamia beschouwde *Lamus*, den koning der Laestrygonen (vgl. vorige Ode, bij vs. 34), zoon van Neptunus en stichter van Formiae, als zijn stamvader.

3) Bedoeld is de moerassige kust bij *Minturnae*, waar de *Liris* in een aan de oud-latynsche Godin *Marica* gewijd heilig eikenbosch dood liep.

4) Hor. steekt blijkbaar den gek met de zoo plechtstatig aangekondigde, mythische afkomst van Lamia; wat nu volgt (vs. 9—16) is eene zeer simpele opmerking over het weêr, dat den volgenden dag te wachten is, met eene daaraan vastgeknoopte raadgeving (*Kruytbosch*).

5) Vlg. de Ouden leefde de kraai 9 menschengeslachten (= 3 eeuwen).

't nog kunt, droog hout op den haard, doe u morgen eens te goed aan wijn en aan een twee maand oud bigje en laat ook uw arbeiders, vrij van werk, in de vroolijkheid deelen.

Achttiende Ode.

Aan Faunus.

INHOUD: *Wij smeeken met offergaven U, Faunus! om genade voor ons jong vee (vs. 1-8); dan wordt Uw feest bij 't einde van 't jaar voor allen een waar vreugdefeest (9—16).*

Faunus [1])! Gij, die met Uw liefde steeds de voor U vluchtende Nimfen vervolgt! schrijd goedgunstig over de zonnige velden van mijn landgoed en wees bij Uw heengaan mijn klein jong vee genadig gezind, daar toch bij ieder einde van 't jaar [2]) een jong bokje U ter eere (onder het offermes) valt en het mengvat, de makker van Venus [3]), dan rijkelijk met wijn is gevuld en Uw oud altaar van geurige wierookwolken rookt.

Al het vee dartelt en stoeit op het grasrijke veld, telkens wanneer U ter eere de 5e December [4]) terugkeert; dan viert ook het geheele dorp [5]), mét de stieren vrij van arbeid, feest op de weide; dan loopt de wolf rond te midden der stoutmoedig geworden lammeren; U ter eere strooit dan het woud zijne bladeren neêr en de (anders zwoegende) landman stampt lustig den gehaten) grond met in driemaat [7]) dansenden voet.

---

1) Over *Faunus* zie bij Od. I, 4, 11.

2) Niet alleen den 13en Febr. maar ook tegen het einde van 't jaar (5 Dec., vgl. vs. 10) werd ter eere van Faunus een landelijk feest gevierd.

3) *Bacchus* en *Venus* zijn trouwe gezellen.

4) Vgl. aant. 2.

5) *dorp*: *Mandēla*, in welks nabijheid het landgoed van Hor. lag.

6) *gehaten*: omdat hij hem gewoonlijk met zooveel moeite moet bewerken.

7) *in driemaat*: op anapaestische (◡ ◡ ⊥) of dactylische (⊥ ◡ ◡) maat.

Negentiende Ode.

Aan Telephus.

(Opwekking tot vreugde en vroolijkheid. [1])

INHOUD: *Houd toch op, vriend Telephus! met uw vervelende geleerdheid* (*vs. 1-8*). *Laat ons liever met een hartigen dronk de Muzen en Gratiën gedenken* (*9-20*). *Ik wil de kwellingen der liefde in vreugde en vroolijkheid vergeten* (*21-28*).

Hoeveel tijd er verloopen is tusschen (de regeering van) Inachus [2]) en (die van) Codrus, die den moed had voor zijn vaderland te sterven, daarover redeneert ge wel, als ook over het geslacht van Aeacus [3]) en over de gevechten, onder de muren van het heilig Ilium [4]) geleverd: maar — voor welken prijs wij een vaatje Chiïschen [5]) wijn kunnen koopen, wie het water moet warmen [6]), wie ons (op een volgend feest) gastvrij ontvangen zal, en wanneer ik eens vrij kan zijn van de (hier heerschende) Paelignische koude [7]), daarover zwijgt ge!

Geef mij spoedig een beker ter eere der nieuwe maan, jongen [8])! geef er dan nog een ter eere der middernacht en nog

---

1) Het gedicht is een product der phantasie. Telephus, de gastheer, verveelt zijn gasten met archaeologische gesprekken (grammaticale en antiquarische studiën waren in den keizertijd zeer in de mode), in plaats van liever de voorbereidselen voor een volgend feest te bespreken. Nadat Hor. hem hierover de les gelezen heeft, voelt hij zich opgewekt tot een hartigen dronk en luidruchtige feestvreugde; hij eindigt met een compliment over Telephus' bekoorlijk uiterlijk, als een vergoelijking voor zijn harde woorden, in het begin tot hem gericht (*Kruytbosch*).

2) *Inachus*: oudste koning van Argos. *Codrus*: laatste koning van Athene.

3) *Aeacus*, koning van Aegina, vader van Telamon en Peleus, en grootvader van Aiax en Achilles.

4) *Ilium* = Troje.

5) Het eiland *Chios* was beroemd om zijn wijn.

6) *warmen*: hetzij voor een bad, hetzij om den wijn op den gewenschten warmtegraad te brengen.

7) *Paelignische koude*: hier spreekwoordelijk, want het gelag wordt gedacht te Rome ten huize van Telephus te worden gevierd (*Kruytbosch*). In het ruwe bergland der *Paeligniërs* (in Midden-Italië) heerschte 's winters strenge koude (vgl. onze uitdrukking: *Siberische koude*).

8) *jongen* = slaaf, dienaar.

een op de gezondheid van den vogelwichelaar Murena [1]): drie of negen scheplepels [2]) is een geschikte menging voor de bekers. Wie het oneven aantal Muzen lief heeft, eische, als geestdriftig zanger, drie maal drie scheplepels; (voor matigen) boven de drie (scheplepels) te nemen, verbiedt de steeds door haar lichtgekleede zusters vergezelde Godin der Bevalligheid [3]), daar zij een afkeer heeft van ruzie en twist. Nu lust het mij eens uitgelaten te razen: maar waarom laten de Berecyntische [4]) fluiten haar toonen niet hooren? waarom hangt daar nog steeds de herdersfluit naast de zwijgende lier (aan den knop)?

Karige handen haat ik: strooi rozen! Laat de jaloersche Lycus ons razend rumoer hooren en ook zijn buurmeisje, dat niets van Lycus, dien grijskop, weten wil. Naar u, Telephus! met uw glanzige, weelderige lokken, naar u, schoon als de onbewolkte avondster, smacht het hart der huwbare Rhode [5]): mij, (grijs van haren), ontgloeit in langzaam verterend minnevuur mijne liefde tot mijne Glycera.

Twintigste Ode.

Aan Pyrrhus.

(IJverzucht en onverschilligheid).

INHOUD: *Gij beiden betwist elkander heftig het bezit van den schoonen Nearchus (vs. 1-8) en hij — is onverschillig en koel jegens u beiden en denkt er slechts aan voor zijn schoonheid te zorgen (9-16).*

---

1) Over L. Licinius *Murena*, den zwager van Maecenas, vgl. bij Od. II, 10, 1

2) *drie of negen scheplepels*, zie bij Od. I, 29, 8.

3) Over de drie *Gratiën*, zie bij Od. I, 30, 6. *Kruytbosch* teekent hier aan: De dichter, als beschermeling van Bacchus, mag het krachtig mengsel van $^{9}/_{12}$ wijn drinken; meer bedaarde gasten, die op het in acht nemen van het decorum gesteld zijn, nemen 3 deelen wijn, naar het getal der Gratiën.

4) *Berecyntisch* = Phrygisch, vgl. bij Od. I, 18, 13. Door de saaie gesprekken van Telephus, hebben de fluitspeelsters en lierspeelsters vergeten haar instrumenten ter hand te nemen.

5) *Lycus*, *Rhode* en *Glycera*: gefingeerde namen, vgl. bij Od. I, 4, 19. Hor. keert (vs. 26) tot Telephus terug, om hem de strafpredikatie uit het begin door een compliment te vergoelijken.

Ziet ge niet, Pyrrhus [1])! met welk groot gevaar gij de welp der Gaetulische [2]) leeuwin aangrijpt (om hem te ontvoeren)? Spoedig genoeg zult gij, als ge hem geroofd hebt, als een bloodaard den harden strijd ontvluchten, wanneer zij door den haar in den weg staanden drom jongelingen zich een weg baant en zij den heerlijk-schoonen Nearchus [3]) als haar rechtmatig bezit opeischt: een grootsche strijd, (die uitmaken zal,) of u de buit ten deel valt dan of zij overwinnares zal zijn.

Intusschen — terwijl gij uw snelle pijlen te voorschijn haalt en zij haar geduchte tanden scherpt — houdt, naar men zegt, de scheidsrechter van den strijd [4]) den palm der zege onder zijn blooten voet [5]) en verfrischt hij zijn door geurende lokken omgolfde schouders door zich een zacht koeltje toe te waaien, hij, even schoon als Nireus [6]) was of als de knaap [7]), die van den bronnenrijken Ida ontvoerd werd.

Een en twintigste Ode [8]).

Aan de wijnkruik.

INHOUD: *Wie veracht edelen wijn?* (*vs. 1-12*). *Zonder wijn geen leven!* (*13-24*).

---

1) *Pyrrhus* (d. i. de rossige), gefingeerde jongelingsnaam, vgl. bij Od. I, 4, 19.

2) *Gaetulisch*, zie bij Od. I, 23, 10. *leeuwin*: een ongenoemde schoone, die, evenmin als een leeuwin haar jong, zich den schoonen Nearchus, op wien ook zij, evenals Pyrrhus verliefd is, wil laten ontrooven.

3) *Nearchus*, gefingeerde jongelingsnaam, vgl. aant. 1.

4) *scheidsrechter van den strijd*, d. i. Nearchus, om wiens bezit de strijd gaat.

5) *onder . . . . voet*: als teeken van minachting en onverschilligheid, wie van beiden de zege zal behalen.

6) *Nireus*: de schoonste Griek vóór Troje na Achilles (zie Hom. Ilias: II, 673 vlg. in mijne vertaling).

7) *knaap*: *Ganymedes*, door den adelaar van Zeus van de Ida (gebergte bij Troje) ontvoerd; hij was de schoonste van alle stervelingen (Hom. Ilias: XX, 233).

8) Die Ode ist im Mittelalter eine der berühmtesten gewesen und häufig nachgeahmt worden (*Rosenberg*).

Gewijde [1]) kruik! tegelijk met mij onder Manlius' consulaat [2]) geboren! 't zij gij in u de aanleiding draagt tot jammerklachten of jok en scherts, 't zij tot waanzinnige liefde, 't zij tot gemakkelijk te vatten slaap: met welk doel ook de Massische [3]) wijn, dien gij bevat, is gelezen: gij, die waard zijt op een geluksdag aangebroken te worden, daal neêr, daar Corvinus [4]) verzoekt (door ouderdom) zachteren wijn voor den dag te halen. Want hij, ofschoon hij steeds overvloeit van wijsgeerige gesprekken, zal niet, als ware hij een vijand van alle verfijnd levensgenot, u versmaden: men vertelt immers wel, dat ook de oude Cato [5]), trots zijn ernstige degelijkheid, door den wijn in vuur is geraakt.

Gij [6]) geeft een zachten prikkel aan den geest, die meestal ongevoelig en onvruchtbaar is, gij openbaart aan den schalkschen Lyaeus [7]) de zorgen en geheime plannen van verstandigen en wijzen; gij doet in het door zorgen gedrukte gemoed de hoop weêr herleven en schenkt kracht en zelfvertrouwen aan den arme, die, na u te hebben genoten, voor geen toorn van gekroonde koningen, voor geen wapens van krijgers meer bevreesd is. Laat dan Liber [8]) en Venus, wanneer zij vriendelijk ons nadert en de Gratiën [9]), die steeds elkander omstrengeld houden en ook de helder brandende lampen onze wijnfuif zoo lang laten duren, totdat Phoebus [10]), bij zijn terugkeer, de sterren op de vlucht jaagt.

---

1) *gewijd*: in den dienst van Bacchus.

2) Onder het consulaat van L. *Manlius* Torquatus en L. *Aurelius* Cotta werd Hor. 8 Dec. 65 v. Chr. geboren.

3) *Massische wijn*, vgl. bij Od. I, 1 19. *gelezen*: wordt eig. van de *druiven* gezegd, hier van den *wijn*.

4) M. Valerius Messalla *Corvinus*, consul in 31 vóór Chr., muntte uit als veldheer, redenaar en rechtsgeleerde; hij was de begunstiger van Tibullus en vriend van Hor. *daal neêr*, zie bij Od. III, 8, 11.

5) *Cato*, d. i. *Cato Censorius*, zie bij Od. II, 15, 11.

6) Met *Gij* wordt hier en in de vlg. verzen de *wijn* bedoeld.

7) *Lyaeus* (d. i. Bevrijder van zorgen) = Liber = Bacchus.

8) *Liber* (d. i. Bevrijder van zorgen), zie vorige aant. Vgl. ook bij Od. III, 18, aant. 3.

9) Over de *Gratiën*, zie bij Od. I, 30, 6.

10) *Phoebus*: de Zonnegod.

Twee en twintigste Ode.

Aan Diana.

(Wijgeschenk aan Diana).

INHOUD: *U, Diana! wijd ik mijn pijnboom* (*vs. 1-8*).

Beschermster van bergen en wouden, maagdelijke Godin! Gij, die, wanneer zij driemaal U aanroepen, de in barensnood verkeerende jonge vrouwen bijstaat en helpt [1]) en aan den dood haar ontrukt, drievormige Godin [2])!: U zij de pijnboom gewijd, die (rijzig) boven mijn landhuis uitsteekt en die ik, telkens bij het einde van 't jaar, blijmoedig met het bloed van een' met zijdelingschen stoot dreigenden ever [3]) zal besproeien.

Drie en twintigste Ode.

Aan Phidyle [4]).

(Klein maar rein).

INHOUD: *Ook een klein offer stemt de Goden genadig, Phidyle!* (*vs. 1-8*). *Groote en kostbare betamen priesters en rijken* (*9-16*). *Den Goden staat iedere offergave gelijk* (*17-20*).

---

1) *Diana* als *Ilithyia*, *Lucina* (helpster der barende vrouwen).

2) *drievormige Godin*, nl. als *Diana*, op aarde; *Luna*, aan den hemel; *Hecate*, in de onderwereld.

3) *ever*: ter eere van Diana, als Godin der jacht.

4) Om deze Ode goed te kunnen verstaan, is het noodig in Phidyle niet een *arme*, maar, zooals de naam reeds aanduidt, een *spaarzame* boerenvrouw te zien, en verder in het oog te houden, dat voortdurend, ook in de laatste strophe, sprake is van hetzelfde offer, dat zij aan de Huisgoden wil brengen, nl. een jong varken met *mola salsa* (d. i. gezouten offermeel) (*Kruytbosch*).

Als gij uw handpalmen [1]), bij wassende maan [2]), ten hemel heft, landelijke Phidyle [3])! als gij met wierook en vruchten, zooals 't jaargetijde die meêbrengt, en met een vraatzieke zeug uwe Huisgoden genadig gestemd hebt, dan zal uw rijk beladen wijnstok den pestadem van den Africus [4]) niet voelen, noch uw graanveld de onvruchtbaar makende brand [5]), noch uw geliefd jong vee den ongezonden tijd van het ooftrijk jaargetijde [6]).

Want moge al ieder offerdier, dat op den besneeuwden Algidus [7]) te midden van zomereiken en steeneiken graast, of dat op Albaansche weiden groot wordt, eens, ten doode gewijd, de bijl der opperpriesters met het bloed van zijn nek kleuren: voor ú is het niet noodig met een groot bloedbad van tweejarige schapen uwe kleine [8]) Huisgoden gunstig te stemmen, wanneer gij ze maar met rosmarijn en brooze mirtetakken bekranst.

Als uw hand maar, rein van schuld, (bij 't offeren) het altaar aanraakt, dan stemt geen kostbaar offerdier de Huisgoden, zijn zij ongenegen gezind, op vriendelijker wijze genadig, dan een weinig heilige spelt en springende zoutkorrels [9]).

---

1) *handpalmen*: de Ouden vouwden niet de handen bij het gebed, maar keerden de handpalmen naar den hemel (als om het afgesmeekte in ontvangst te nemen).

2) Elke maand werd aan de Huisgoden een offer gebracht, meestal op den 1en dag der maand, den dag der nieuwe maan.

3) *Phidyle* (d. i. de spaarzame), waarschijnlijk gefingeerde naam, vgl. bij Od. I, 4, 19.

4) De *Africus* (Z.W. wind; *Scirocco*) was schadelijk voor de gezondheid en zeer nadeelig voor planten en boomen, vooral voor den wijnstok.

5) *brand*: zekere ziekte in het koren.

6) *ooftrijk jaargetijde* = herfst.

7) *Algidus*, zie bij Od. I, 21, 6. *Albaansche*: bedoeld wordt: de weiden van *Alba Longa*, de moederstad van Rome, volgens de sage door Ascanius, den zoon van Aeneas, gesticht.

8) *kleine*: de kleine beeldjes der *drie* Huisgoden, stonden in een kastje bij den haard, die als hun altaar beschouwd werd.

9) *spelt en springende zoutkorrels*: bedoeld wordt hier het *gezouten offermeel*, bestaande uit grof gemalen en geroosterde speltkorrels, met zout bestrooid, waarmede het offerdier of, zooals hier, het altaar bestrooid werd Hoe meer het *gezouten offermeel* in het vuur sprong en knetterde, des te gunstiger voorteeken was dit.

Vier en twintigste Ode.

Beschuldigingen tegen den rijkdom.

INHOUD: *Rijkdom houdt den dood niet tegen, maakt ook niet gelukkig. Dat zedelijkheid en tucht geluk met zich brengen, bewijst de levenswijze der Scythen. Daarom moet een echt staatsman de losbandigheid weten te beteugelen* (*vs. 1—32*). *Begint slechts u zelven te verbeteren! Wordt, zooals de ouden waren! Anders blijft gij slaven der hebzucht* (*33-64*).

Al bezet ge ook, rijker dan de Arabieren en Indiërs [1]) met hun door geen veroveraar nog aangetaste schatkamers, alle mogelijke vasteland en de voor ieder toegankelijke zee met uwe hardsteenen prachtgebouwen [2]): tóch zult ge, zoodra het gruwzame Noodlot zijn stalen spijkers [3]) in den geveltop (van uw paleis) slaat, uw gemoed niet van vrees (voor den dood), noch uw hoofd uit de strikken des doods [4]) kunnen bevrijden.

Gelukkiger (dan gij) leven de in steppen wonende Scythen [5]), wier aan geen vaste plaats gebonden woningen op wagens, zooals 't bij hen gebruikelijk is, worden voortgetrokken, gelukkiger (dan gij) ook de van koude (half) verstijfde Geten [6]), wier door geen grenssteenen afgepaalde akkers veldvruchten en graan, voor ieder als gemeenschappelijk eigendom beschikbaar, opleveren en bij wie ieder liefst niet langer dan een jaar het land bebouwt en, na volbrachten arbeid, een plaatsvervanger, met hetzelfde lot bedeeld, aan

---

1) De rijkdom en schatten der Arabieren en Indiërs waren spreekwoordelijk bekend.

2) Vgl. de aant. bij Od. II, 18, 21.

3) Het inslaan der *stalen spijkers* door de Godin van het *Noodlot* is een symbool van haar onwrikbaar besluit, van het door niets af te wenden noodlot; tevens duidt Zij daardoor aan, dat tot den ondergang van het huis is besloten.

4) *strikken des doods*: de *Dood* wordt hier als *jager* gedacht.

5) Over de *Scythen* zie bij Od. I, 19, 10.

6) De *Geten*, een Thracische volksstam aan de kust der Zwarte Zee.

zijn voorganger rust en verademing schenkt [1]). Dáár (bij die volken) regeert en bestuurt de gehuwde vrouw met zachte hand haar moederlooze stiefkinderen en heerscht de vrouw niet over haar man, omdat zij een' rijken bruidschat ten huwelijk meêbracht, noch schenkt zij haar vertrouwen aan een fatterigen echtbreker: (neen!) dáár brengt zij als groote bruidschat mede: de deugd harer ouders en haar onkreukbare huwelijkstrouw en kuischheid, die van een' tweeden man (buiten haar wettigen echtgenoot) niet weten wil; dáár is echtbreuk plegen zonde en, wordt die zonde begaan, de dood het loon!

O, laat daarom hij die, wie hij dan ook zij [2]), aan de goddelooze moordlust en razernij der burgers een einde wil maken en op zijn standbeeld den naam »Vader des Vaderlands" wil gegrift zien, o, laat hij den moed hebben de onbeteugelde losbandigheid te bedwingen en roem zal hij bij het nageslacht zich verwerven, omdat wij, o gruwel! vol afgunst en nijd, deugdzame mannen, zoolang zij leven, haten en smaden, maar, zijn zij aan onze oogen ontrukt, vurig naar hen verlangen.

Wat baten droeve jammerklachten, wanneer niet door (zware) straf de schuld wordt gedelgd? Wat baten wetten, die zonder goede zeden ijdel en krachteloos zijn, wanneer noch het door heete zonnestralen afgesloten deel der wereld, noch de aan het (verre) Noorden grenzende oorden, waar de grond door sneeuw en ijs is gehard [3]), den groothandelaar ver van zich jagen en wanneer handig-sluwe schippers, zegevierend, zelfs de ruw opgezweepte zee bevaren?

Armoede toch, die men als een groote schande beschouwt, beveelt en leert alles te doen en te verdragen en verlaat het steile pad der (moeilijk te bereiken) deugd. Laten we eerst onze paarlen en edelgesteenten en het verderflijke goud, de bron van het hoogste kwaad, onder het bijvalsgejuich van

---

1) Een gedeelte der *Geten* bebouwde het eene jaar den akker en trok het volgende jaar ten strijde; het andere gedeelte verving hen dan bij de bebouwing der akkers (= met hetzelfde lot bedeeld) en trok op zijn beurt uit, wanneer een jaar later de krijgers van het eerste gedeelte teruggekeerd waren.

2) Met „*wie hij dan ook zij*", waardoor volstrekt geen minachting of onverschilligheid wordt uitgedrukt, is *Augustus* bedoeld (*Kruytbosch*).

3) vs. 36—39: *wanneer noch.... is gehard* = het uiterste Zuiden en het uiterste Noorden.

het volk naar het Capitool brengen [1]), of (beter nog!) in de naastbijzijnde zee werpen, als we ernstig en oprecht berouw hebben over onze euveldaden! Uitgeroeid (ook) moeten worden de kiemen van alle slechte begeerten en het al te zeer vertroeteld gemoed (der jeugd) moet door strengere tucht worden gevormd. Want de vrijgeboren jeugd weet, ongeoefend als ze is, niet meer vast in den zadel te zitten en is (wegens de vermoeienissen) bang voor de jacht, meer ervaren als ze is in het spel, 't zij met den Griekschen hoepel [2]), 't zij in het bij de wet verboden dobbelspel, terwijl tegelijkertijd hun woordbreukige vader zijn handelscompagnon en zijn gastvrienden misleidt en bedriegt en hij zich haast geld bijeen te schrapen voor een erfgenaam, die het niet waard is [3]). Natuurlijk groeit door snoodheid verkregen rijkdom steeds aan! toch ontbreekt er (volgens den rijke) steeds een kleinigheid, hoe klein dan ook, aan!

Vijf en twintigste Ode. [4])

Aan Bacchus.

(Aanroeping van Bacchus om een loflied op Augustus).

INHOUD: *Ik wil een geestdriftvol, nieuw lied zingen ter eere van Augustus* (*vs. 1-8*). *Ik ben in volle geestvervoering, evenals eene Bacchante* (*8-14*). *Doe dan mijn pogen gelukken, o Bacchus!* (*14-20*).

---

1) Um die Schätze nach Triumphatorenbrauch dem Juppiter O(ptimus) M(aximus) zu weihen (*Kiessling*).

2) *Griekschen*: met verachting gezegd, als een Romein onwaardig. Gr. en Rom. knapen hoepelden evenals de onze; hun hoepel was van ijzer, met kleine onder het hoepelen rammelende ringen voorzien en werd voortgedreven door middel van een houten stok met kromme ijzeren punt.

3) Omdat hij zijn erfgoed zal verkwisten.

4) Bij nader inzien was in de vorige Ode aan Augustus, die alleen in vs. 25 door het onbepaalde woord *„wie hij dan ook zij"* was aangeduid toch te weinig eer bewezen, terwijl Aug. toch door het doen eindigen der burgeroorlogen den eersten, belangrijken stoot had gegeven tot de zedelijke verbetering der toestanden. Hor. kondigt dus in deze Ode een loflied aan op Aug., dien hij wil bezingen op eene wijze, als nooit te voren was geschied. Tot den eigenlijken lofzang echter komt het niet, evenmin als in Ode I, 26. Over 't geheel is in de drie eerste boeken geen Ode rechtstreeks tot Aug. gericht, tot wien Hor. eerst in 24 vóór Chr. in nadere betrekking kwam (*Kruytbosch*).

Waar, God Bacchus! voert ge mij, door geestvervoering bezield, heen? Naar welke wouden of welke grotten [1]) voel ik mij, vervuld van een nieuwen geest). als op vleugelen gedragen? Welke grotten zullen mij hooren, nu ik van plan ben (door een lied) den uitverkoren Caesar [3]), in eeuwig stralenden glans, ten hemel te voeren en hem een plaats te geven in Juppiter's Godenraad? [4]) Want ik zal, met frissche geestdrift bezield, een buitengewoon lied zingen, door geen anderen mond ooit gezongen.

Met evenveel stomme verbazing aanschouwt op een bergrug de Bacchante, uit haar slaap ontwaakt, in de verte den Hebrus [5]) en het met blanke sneeuw bedekte Thracië en (het gebergte) Rhodope [6]), door ruwe boomstammen doorkruist, als ik, ver van den gewonen weg afgedwaald, vol bewondering en lust steeds oevers (van stroomen) en het stille, eenzame woud aanschouw. O Beheerscher der Nimfen en der Bacchanten, die de kracht hebben rijzige esschen met haar handen uit den grond te rukken! niets, wat nietig of alledaagsch is of bij een laaggestemde zangwijze past, niets, wat ook een gewoon sterveling vermag, wil ik zingen! 't Is mij een zoet gevaar [7]) o Lenaeus! [8]) mijn slapen met groene wijnranken te omkransen en U, den God! te volgen.

Zes en twintigste Ode.

Aan Chloë.

(Geen liefde meer!)

INHOUD: *Chloë heeft in mij het besluit, de liefde vaarwel te zeggen, doen rijpen (vs. 1-8). Daarvoor treffe haar de verdiende straf (9-12).*

---

1) *Wouden* en *grotten* zijn een geliefkoosde verblijfplaats, zoowel voor de dichters (Od. II, 1, 39), als voor Bacchus, Nimfen en Muzen (Od. II, 19, 1; Od. III, 4, vs. 6, 25 en 40).

2) *vervuld van een nieuwen geest*: van, tot dusverre ongekende, dichterlijke bezieling.

3) *Caesar*, d.i. C. Julius Caesar Octavianus *Augustus*.

4) Hor. zegt, dat, dank zij zijn lied, Aug. zal geacht worden met de hemellingen te verkeeren en zijne wijsheid te ontvangen in den raad van Juppiter (*Kruytbosch*).

5) *Hebrus*: rivier in Thracië.

6) *Rhodope*: woudgebergte, in 't W. van Thracië.

7) *gevaar*: omdat de Goden niet gaarne door de stervelingen gezien worden; *zoet*: omdat dit gevaar komt van Bacchus, den beschermgod der dichters.

8) *Lenaeus* (eig. = druivenperser), d.i. Bacchus.

Tot voor korten tijd heb ik steeds geschikt voor (den omgang met) meisjes geleefd en niet zonder roem onder Venus' vanen gestreden: nu zullen mijn uitgediende wapens en lier rustig hangen aan deze wand hier, die beschermend de linker zijde der uit de zee geboren Venus dekt[1]). Hier, (mijne dienaren!) hangt hier als wijgeschenken de lichtende fakkels op en de breekijzers en bijlen[2]), waarmede ik (zoo vaak) de voor mij gesloten deuren dreigde.

O Gij, Godin! die het (rijk met alles) gezegende Cyprus bewoont en Memphis[3]), waar Sithonische[4]) sneeuw onbekend is: Gij, koningin! tref slechts éénmaal (tot haar straf) met opgeheven zweep de laatdunkende Chloë![5])

Zeven en twintigste Ode[6]).

Aan Galatea.

(Galatea en Europa: Afscheidslied).

INHOUD: *Gelukkige reis! want geluk verdient gij. Toch wachten u gevaren (vs. 1-24). Denk aan het avontuur van Europa! (25-76).*

---

1) Hier is sprake van een nis, waarin een beeld van Venus. *linker* = geluk voorspellend. *Venus* was, volgens de mythe, uit het schuim der zee geboren.

2) Afgewezen minnaars plachten, hetzij dan in scherts of in ernst, te dreigen, de woning der meedoogenlooze geliefde in brand te steken of met breekijzer en bijl de gesloten deur open te breken. *fakkels*: die de losbandige jeugd bij hare nachtelijke omzwervingen bij zich droeg of zich door slaven vooruit liet dragen (*Kruytbosch*).

3) *Cyprus*: zie bij Od. I, 3, 1. Ook te *Memphis* (in Midden-Egypte) werd Venus vereerd.

4) *Sithonisch* = Thracisch, vgl. bij Od. I, 18, 9.

5) Over *Chloë* zie bij Od. I. 23, 1. *éénmaal*: maar dan ook met nadruk en voor goed, zooals van eene Godin te verwachten is.

6) De gang der gedachte is deze: Horatius', werkelijke of vermeende, vriendin Galatea gaat op reis naar Griekenland of Kl. Azië; de dichter wil haar gaarne alle goede voorteekenen meêgeven, maar waarschuwt haar voor de gevaren der Hadriatische zee in het slechte jaargetijde, die door geen voorteekenen zijn af te wenden en wijst haar op het voorbeeld van Europa, die ook over haar waagstuk, om zich aan de zee toe te vertrouwen, bitter berouw heeft gevoeld (*Kruytbosch*).

Goddeloozen[1]) moge het (onheilspellende) voorteeken van een herhaaldelijk krassenden ransuil (op hun reis) begeleiden, benevens een drachtige teef of een uit het Lanuvinische[2]) veld op hen toeschietende grauwgele wolvin of een vos, die pas heeft geworpen; moge ook een slang hun begonnen reis onderbreken, die, snel als een pijl (te voorschijn schietend), dwars op den weg hun pony's schrik aanjaagt: ik echter zal, als een zorgzame ziener (en beschermer), ten behoeve van haar, voor wie ik bezorgd ben, nog vóórdat de dreigenden regen voorspellende kraai naar zijn stilstaand moeras terugkeert, den krassenden raaf van den kant, waar de zon opgaat[3]), door mijn smeekbeden oproepen. Gij kunt, waar gij (op uw reis) het liefst wilt, op geluk rekenen; leef dan, Galatea[4])! steeds gedachtig aan mij en moge u geen aan uw linkerhand[5]) vliegende specht noch rondfladderende kraai u verbieden (op reis) te gaan.

Maar weet ge wel, onder welk stormrumoer Oríon[6]) zich ten ondergang pleegt te haasten? Ik weet (bij ervaring) wat de gevaarlijke Hadriatische zeeboezem[7]) beteekent en hoe de wolkenverjagende Iapyx[8]) soms (tegen verwachting) kwaadaardig kan zijn. Mogen (liever) vrouwen en kinderen onzer vijanden de blindelings woedende windstooten van den opkomenden storm voelen en 't gebulder der somber-donkere zee en het dreunen van 't strand door de (zweep)slagen der branding.

Zóó (moedig als gij thans) heeft ook eens Europa[9]) haar sneeuwblank lichaam toevertrouwd aan den bedriegelijken

---

1) Vs. *1—16*: Goddeloozen mogen op hunne reizen gevaren en hindernissen ontmoeten: u, Galatea! staat niets in den weg, de voorgenomen reis te ondernemen.

2) *Lanuvium*: een oude stad in Latium, niet ver van de „Appische weg".

3) *van den kant, waar de zon opgaat* = van het *Oosten*, van waar de *gunstige voorteekenen* zich vertoonen.

4) *Galatea* (= de melkblanke), waarschijnlijk gefingeerde meisjesnaam, zie bij Od. I, 4, 19.

5) *linkerhand*: van waar de *ongunstige voorteekenen* kwamen.

6) *Orion*: zie bij Od. I, 28, 21.

7) Vgl. Od. I, 3, 15 met aant.

8) *Iapyx*, vgl. bij Od. I, 3, 4. *wolkenverjagend* = helder weêr brengend.

9) *Europa*: dochter van den Phoenicischen koning Agenor, werd door Juppiter in de gedaante van een stier over zee naar Creta ontvoerd, zie Ovidius' Gedaanteverwisselingen: II, 833—875 (in mijne vertaling).

stier en werd zij, trots haar vermetele koenheid, bleek van schrik voor de van monsters krioelende zee en voor de dreigende gevaren der nooit te vertrouwen zee, te midden waarvan zij onverwacht zich bevond: zij, die kort te voren (des avonds) op de weiden nog ijverig naar bloemen zocht en ijverig er een krans van vlocht ten verschuldigden dank voor de Nimfen, aanschouwde (thans) bij 't schemerlicht van den nacht niets dan sterren en golven. En zoodra zij Creta [1]) met zijn honderd steden bereikt had, riep zij uit: »*Vader* [2])*! o, den naam van dochter heb ik geschandvlekt en mijn kinderlijke plicht (jegens u) door dwaze lichtzinnigheid vergeten! Waar ben ik nu, na al die gevaren, gekomen? O, één dood is nog te licht voor de schuld van mij, nog een maagd! Bedreef ik, bij wakende zinnen, den misslag dien ik thans betreur of ben ik rein en zonder schuld en bedroog mij een schijnbeeld, dat uit de ivoren poort* [3]) *ontvloden, mij een droombeeld bracht? Was het beter verre zeeën over te steken dan wel frissche bloemen te plukken? Als iemand thans, nu toorn mij vervult, mij den stier bracht, die mij met schande overlaadde, dan zou ik al mijne (zwakke) krachten inspannen om de horens van dat kort geleden door mij nog beminde monster met een zwaard te verbrijzelen en te breken. Schaamteloos verliet ik de Huisgoden mijns vaders, schaamteloos laat ik Orcus* [4]) *nog op mij wachten: o, als een der Goden dit hoort, moge ik dan, wêerloos en hulpeloos als ik ben, te midden van leeuwen ronddolen! Voordat nog misvormende uittering mijn bekoorlijk-schoone wangen aantast en de frissche levenskracht der jeugdige buit wegkwijnt, wil ik gaarne, nog in den bloei mijner schoonheid, een prooi worden van tijgers!*"

»*Nietswaardige Europa*", zóó dringt de stem haars vaders, hoewel afwezig, bij haar aan: »*waarom draalt gij nog te sterven? Gij kunt hier aan de eerste de beste bergesch aan*

---

1) Reeds bij Hom. (Ilias: II, 649) heet *Creta*: „honderd steden rijk".

2) *Vader*: Agenor, vgl. aant. 9, vorige bldz.

3) *ivoren poort*: vgl. Hom. Od. XIX, 564 (vlg. mijne vertaling): „Al de droomen, die door de poort van geslepen ivoor gaan, bedriegen met ijdele hoop en brengen onvervulbare beloften".

4) *Orcus*: God der Onderwereld (Schimmenrijk).

uw gordel, die gij thans ter goeder ure met u draagt, u ophangen. Of indien rotsen en rotsblokken met doodende scherpe punten u meer aanlokken, welnu! vertrouw u dan toe aan den snellen stormwind[1]), *tenzij gij, een maagd van koninklijken bloede, soms liever uw dagtaak wol in dienst van een meester wilt afspinnen en als bijwijf aan een vreemde meesteres wilt worden overgegeven".*

Daar verscheen eensklaps, te midden harer jammerklachten, Venus met schelmschen lach en met deze haar zoontje[2]) met ontspannen boog. En nadat zij eerst naar hartelust met haar had gespot, sprak zij vervolgens: »*Laat varen uw toorn en vurige twist, wanneer de gehate stier u zijn horens ter vernieling zal aanbieden. Gij zijt, zonder het te weten, de geliefde van den onoverwinnelijken Juppiter: staak dan uw klachten en zuchten en leer uw groot geluk op waardige wijze dragen; want de eene helft der aarde zal, u ter eere, naar uw naam worden genoemd*"[3]).

Acht en twintigste Ode.

Aan Lyde.

(Op het Neptunusfeest).

INHOUD: *Den feestdag van Neptunus zullen wij met een beker wijn vieren, zoolang het ons nog vergund is* (*vs. 1-8*). *Ons lied gelde in 't bizonder Venus* (*9-16*).

Wat zal ik wel het liefst op dezen feestdag van Neptunus[4]) eens doen? Kom, Lyde[5])! haal vlug den achter in den kelder

---

1) *stormwiud*: die u er wel af zal werpen.

2) *zoontje*: Amor.

3) Hor. volgt dus de geographen, die twee werelddeelen aannemen, daar ze Africa bij Europa rekenen (*Kruytbosch*).

4) Men denke zich den dichter op bezoek bij Lyde. Het *Neptunusfeest* werd den 23en Juli gevierd.

5) *Lyde*: vgl. bij Od. III, 11, 7.

geborgen Caecubischen wijn [1]) voor den dag en laat de kracht er van eens storm loopen tegen de sterke verschansing van uw wijzen ernst. Ge ziet, hoe de middag reeds ten avond neigt en nog draalt ge — alsof de snelle dag een oogenblik stil staat — om haastig de (door uw talmen ook) dralende kruik van 't jaar van Bibulus' consulaat [2]) uit den kelder te halen?

Vervolgens zullen we om beurten een liedje zingen: ik zal Neptunus en de zeegroene lokken der Nereïden [3]) bezingen en daarna gij, begeleid door de gebogen lier, op uw beurt Latona en de pijlen der vlugge Diana [4]). Ten slotte zullen we samen den lof zingen der Godin, die Cnidus en de (van marmer) wit blinkende Cycladen bewoont en die soms op haar door een span zwanen getrokken wagen Paphus [5]) bezoekt en ook de Godin der Nacht (zullen we samen) in een welverdiend [6]) liedje prijzen.

Negen en twintigste Ode.

Aan Maecenas [7]).

(Lot der tevredenheid).

INHOUD: *Kom uit het woelige Rome bij mij, vriend Maecenas! in de landelijke stilte* (*vs. 1-12*). *Het heete jaargetijde en het verlangen naar afwisseling moeten nu aan uw drukke bezigheden eens paal en perk stellen* (*13-28*). *Bij de almacht van het steeds verandering brengende lot bestaat er slechts één middel*

---

1) *Caecubischen wijn*: zie bij Od. I, 20, aant. 5.

2) M. Calpurnius *Bibulus*: consul in 59 vóór Chr.

3) *zeegroene*: naar de kleur der zee. *Nereïden*: de 50 schoone dochters van Nereus (zie bij Od. I, 15, 5).

4) Over *Latona* en *Diana*, zie Od. I, 21, aant. 6 en 7.

5) *Cnidus* en *Paphus*, zie Od. I, 30, 1 met aant. *Cycladen*: eilandengroep in de Aegaeïsche zee. *Venus* reed op een wagen getrokken door *zwanen* (of *duiven*).

6) *welverdiend*: omdat de nacht rust, of wel vermaak meebrengt.

7) De aanhef der Ode, de laatste, die aan Maecenas gewijd is, beantwoordt aan dien van Od, I, 1, waarin Hor. zijn werk aan Maecenas opdraagt (*Kruytbosch*).

zich voortdurend gelukkig te voelen: de kunst met zoo weinig mogelijk behoeften te leven (29-56). Dat is het geluk van mijn leven (57-64).

Nazaat van Tyrrheensche[1]) koningen! reeds lang wacht u, ter uwer eere, bij mij een nog niet aangebroken kruik (door ouderdom) zachten wijn, vriend Maecenas! benevens bloeiende rozen[2]) en balsemolie, voor uwe haren geperst. Onttrek u dus aan hetgeen u tegenhoudt (bij mij te komen) en beschouw niet altijd van verre[3]) de watervallen van Tibur en de glooiende velden van Aesula en de heuvels van den vadermoorder Telegonus[4]). Ontvlied nu eens uw (bij mij steeds) afkeerwekkenden overvloed en uw bijna tot de hooge wolken reikend torenpaleis[5]) en zie niet steeds met welgevallen en bewondering naar den rook, de prachtgebouwen en het rumoer van het (rijk met alles) gezegende Rome.

Afwisseling toch, die meestal den rijke welkom is, en een sobere maaltijd onder het geringe dak van den arme, zonder tapijten en purperen spreien[6]), strijken vaak de rimpels van kommer en zorg op zijn voorhoofd glad. Reeds laat de vader van Andromeda, helder schitterend, zijn (vroeger) verborgen hitte voelen, reeds ontsteken Procyon en het Leeuwengesternte[7]) hun razenden gloed en brengt de Zonnegod ons weêr droogheete dagen; reeds zoekt de vermoeide herder met zijn (van

---

1) *Tyrrheensch* = Etruscisch. Over *Maecenas*, zie bij Od. I, 1, 1.

2) *bloeiende rozen*: om zich te bekransen.

3) *beschouw niet altijd van verre*: maar kom liever zelf eens bij mij. *van verre*: Maecenas bewoonde op den Esquilijnschen berg op de naar hem genoemde villa een buitengewoon hoog paleis, vanwaar men een prachtig uitzicht had over Rome en omstreken.

4) *Tibur*: zie bij Od. I, 7, 13 en 21. *Aesula*, stadje tusschen Tibur en Praeneste, tegen de helling van een berg gebouwd. *heuvels van Telegonus*, d. i. Tusculum, volgens de sage gesticht door Telegonus, den zoon van Odysseus en Circe; uitgegaan om zijn vader te zoeken, ontmoet hij dezen op Ithaca en doodt hem, zonder hem te kennen.

5) *torenpaleis*: zie aant. 3; van dit torenpaleis aanschouwde Nero den brand van Rome; (in den laatsten tijd der Republiek worden zelfs huizen van 10 verdiepingen te Rome vermeld)

6) *tapijten*: een soort baldakijn, dat in de eetzaal der rijken onder het plafond was uitgespannen, om het soms neêrvallend stof op te vangen (vgl. ook Satire II, 8, 54). *purperen spreien*: op de aanligbedden in de eetzaal.

7) *Vader van Andromeda*, d. i. *Cepheus*, een sterrebeeld dat 9 Juli opkomt en evenals *Procyon*, dat 15 Juli opgaat en de *Leeuw* (opgaande 30 Juli) de grootste zomerhitte aankondigt.

dorst) smachtende kudde den lommer en 't beekje op en het struikgewas van den ruigbehaarden Silvanus[1]) en strijken geen dwarrelende winden meer langs den stillen oever (van 't beekje). Gij echter bekommert u slechts om het heil van den Staat en zijt onrustig bezorgd voor het welzijn der Stad[2]), (steeds er aan denkend) wat soms de Seriërs en het (weleer) door Cyrus beheerschte Bactra en de steeds onderling twistende Scythen aan de Tanais[3]) in hun schild voeren.

Doch wijselijk hult de Godheid, wat de toekomst ons brengen zal, in duisteren nacht en lacht, wanneer de sterveling, meer dan hem past, zich opwindt en siddert. Denk gij er slechts aan, het tegenwoordige met kalm gemoed te ordenen en te regelen: al het andere[4]) toch rolt voort evenals een rivier, die nu eens, midden in zijn bedding, vreedzaam nêerglijdt in de Etruscische zee, en dan wêer, zoodra maar een woeste overstrooming zijn (vroeger) kalme zijrivieren[5]) opzweept, (door zijn golven) gladgeschuurde steenen en uitgerukte boomstammen en vee en huizen, onder luid gedreun der bergen en van het naburige woud, met zich voorstuwt. Slechts hij is zich zelf genoeg en leeft blijmoedig en gelukkig, die iederen dag zeggen kan: »*Ik heb met het leven afgerekend; morgen moge Vader Juppiter den hemel met zwarte wolken bedekken of in helder zonlicht doen stralen, tóch zal Hij niet, wat achter mij ligt, ongeschied kunnen maken, noch ook, wat het vluchtig oogenblik eenmaal met zich bracht,*

---

1) *Silvanus*: bosch- en veldgod; *Kruytbosch*: bosch- en veldgoden zien er weinig aanlokkelijk uit; daarom vluchten ook de Nimfen voor Faunus: Od. III, 18, 1.

2) *Vs. 25—28* bevatten eene aanduiding omtrent den tijd, waarin deze Ode vermoedelijk gemaakt is, nl. ongeveer in het jaar 25 vóór Chr., toen Phrahates op den Parthischen troon was hersteld, waarvan Tiridates was verdreven, die zijn toevlucht zocht bij Augustus, welke destijds in Spanje oorlog voerde, in welken tijd hij het bestuur over Rome en Italië aan Maecenas had overgedragen, gelijk vroeger tijdens den oorlog tegen Antonius (*Kruytbosch*).

3) Over de *Seriërs*, zie bij Od. I, 12, 56. *Bactra*, eig. de hoofdstad van het Bactrische rijk, dat vroeger tot Cyrus' gebied, maar ten tijde van Augustus tot het *Parthische* rijk behoorde; *Bactra* hier z. v. a. *Parthisch rijk*, vgl. bij Od. I, 2, 22. *Tanais* = de *Don*; over de *Scythen*, zie bij Od. I. 19, 10.

4) *al het andere*, d. i. de toekomst. Met de *rivier* wordt de *Tiber* bedoeld.

5) *zijrivieren*: (van den Tiber), n.l. de *Nar* en de *Anio*; het door krachtige Westenwinden opgestuwde water van den Tiber dringt ook de zijrivieren terug, die dus hunne oevers overstroomen (*Kruytbosch*).

kunnen veranderen en ongedaan kunnen maken." De Godin van het (grillig) Lot[1]), behagen scheppende in haar wreed beroep, speelt steeds hardnekkig haar overmoedig spel en deelt wuft en veranderlijk de onbestendige eerambten[2]), al naar zij iemand genegen is, heden aan mij, morgen aan een ander toe. Ik prijs haar, zoolang zij mij trouw blijft; maar wanneer zij haar snelle wieken (ten afscheid) uitslaat, geef ik gelaten haar terug wat zij mij schonk en ik hul mij in den mantel der deugd en zoek (in haar plaats), als brave levensgezellin zonder bruidschat, de armoede.

Ik behoef niet, als mijn mast kraakt door 't geweld van den stormwind, mijn toevlucht te nemen tot vernederende smeekbeden en door geloften te bedingen, dat de hebzuchtige zee niet door mijn Cyprische en Tyrische koopwaren worde verrijkt: dan[3]) zullen mij met behulp van mijn tweeriemig (levens)bootje, de winden en de beide Dioscuren[4]) veilig door de stormen der Aegaeische zee heendragen.

Dertigste Ode.

Aan Melpomene.

(Onsterfelijkheid).

Slotode, evenals Od. I, 1 in 23 vóór Chr. gedicht, kort vóór de toezending der 3 eerste boeken aan Maecenas.

INHOUD: *Voltooid is mijn onsterfelijk werk!* (*vs. 1-5*). *Mijn roem zal toenemen en eeuwig leven, de roem van den Latijnschen Alcaeus* (*6-14*). *Ik ben trotsch, want ik mag het zijn* (*14-16*).

Thans heb ik een gedenkteeken[5]) voltooid, duurzamer dan standbeelden van koper en hooger (in aanzien) dan de ver-

1) Over *Fortuna*: *de Godin van het grillig Lot*, zie Od. I, 35.

2) *eerambten* waren in dezen tijd noodzakelijk met rijkdom verbonden; vandaar vs. 55. 56 (*Kruytbosch*).

3) *Dan* zullen de Goden, getroffen door zulk eene, bij de menschen ongewone, verachting van den rijkdom mij wonderbaar behouden (*Kruytbosch*). *Cyprus*, zie bij Od. I, 1, 13; *Tyrus*, de door handel en rijkdom bloeiende hoofdstad van Phoenicië.

4) *Dioscuren* = Castor en Pollux, vgl. bij Od. I, 3, 2.

5) *gedenkteeken*: door mijne Liederen (Oden), als voortbrengselen van het goddelijk genie des dichters.

weerde majestueuze pracht der piramiden: (een gedenkteeken) dat geen verterende regen, geen teugelloos woedende Noordenwind, geen reeks van ontelbare jaren, geen snel vliedende tijd kan vernietigen.

(Want) niet geheel zal ik sterven, maar een groot deel van mij [1]) zal aan Libitina [2]) ontkomen: eeuwig jong en frisch zal ik steeds toenemen in roem bij het nageslacht, zoolang de Opperpriester met de zwijgende maagd het Capitool zal bestijgen [3]). Waar de heftige Aufidus [4]) bruisend voortstroomt en waar eens Daunus [5]), als vorst van het aan water arme Apulië, over zijn boersche onderdanen heerschte, (daar) zal men roemend van mij zeggen, dat ik, van nederig(en stand) machtig [6]) (geworden), het eerst het Aeolische lied op Italische melodieën heb overgebracht [7]).

Neem dus deze door verdienste verworven onderscheiding aan en omwind, Melpomene [8])! genadig mijn hoofd met den Delphischen [9]) laurierkrans.

---

1) *een groot deel van mij*: mijn edeler Ik.

2) *Libitina*, hier z.v.a. graf, begrafenis, dood. Eig. is *Libitina* de *Lijkgodin*, in wier tempel het voor de begrafenissen benoodigde aanwezig was en verhuurd werd (zie ook Satire II, 6, 19 met de aant. aldaar).

3) *zoolang.... bestijgen*: dichterlijke en gewijde inkleeding der gedachte: *zoolang* (d. i. volgens de Romeinen: eeuwig) *Rome zal bestaan*. Jaarlijks besteeg de Opperpriester met de oudste der Vestaalsche maagden het Capitool, om daar voor het heil van den Staat te bidden; zwijgend bracht zij daarbij een offer aan Vesta.

4) Aan de *Aufidus*, een snelstroomende rivier in Apulië, lag *Venusia*, Hor.' geboorteplaats.

5) *Daunus*, vgl. bij Od. I, 22, 14.

6) *machtig*: als dichter, zanger.

7) *het Aeolische lied op Italische melodiën overbrengen* = de Lyriek van Alcaeus en Sappho (zie bij Od. I, 32, 5 en bij Od. II, 13, 25) op Romeinschen bodem verplanten.

8) *Melpomene*, vgl. bij Od. I, 24, 3.

9) *Delphisch* = aan Apollo gewijd.

Rosenberg teekent aan het slot dezer Ode aan: „Von Anmassung kann in diesem Gedichte nicht die Rede sein. Bei den Römern ist, wie noch jetzt bei den Italienern, die Sprache kühner als der Gedanke, bei uns Deutschen dagegen der Gedanke kühner als die Sprache. Von der verständnislosen Gegenwart appelliert der Dichter an eine besser zu unterrichtende Nachwelt".

Evenals *Horatius* had ook *Ovidius* een voorgevoel zijner onsterfelijkheid (zie zijne Gedaanteverw. XV, vs. 871—879 in mijne vertaling).

BOEK IV.

Eerste Ode.

Aan Venus.

(Te laat?)

Omstreeks 15 vóór Chr. gedicht.

Nadat Hor. in 17 vóór Chr., op verzoek van Augustus, het »Eeuwdicht" had gedicht, besloot hij, 4 jaar later, eveneens op aansporing van zijn' hoogen begunstiger, zijne laatste liederen in een afzonderlijk boek uit te geven. Directe aanleiding daartoe was echter het verzoek van Augustus de overwinningen zijner stiefzonen, Tiberius en Drusus, op de Raetiërs en Vindeliciërs te bezingen, waaraan in de 4e en 14e Ode van dit Boek door den dichter voldaan werd.

In *deze* Inleidingsode roept Hor. Venus, die hem op nieuw tot het bezingen der liefde aanspoort, schertsend een »te laat!" toe, om in ernst onverwacht een »te laat?" (vs. 33—40) daarop te laten volgen.

INHOUD: *Ik ben te oud om te beminnen! Spaar mij, Venus! (vs. 1-8). Treed liever het paleis van Paullus Maximus binnen, die Uw bezoek hooger weet te schatten dan ik! (9-32). Maar ach! — hoe heb ik mij in mij zelven vergist! ik ben* n i e t *te oud om te beminnen (33-40).*

Begint Gij, Venus! op nieuw den langen tijd [1]) gestaakten krijg? Spaar mij, bid en smeek ik U! Ik ben niet meer dezelfde, die ik was onder de heerschappij der niet preutsche

1) *langen tijd*: d. i. 7 of 8 jaren (24—17 of 16 vóór Chr.).

Cinara[1]). Houd (dus) op, onbarmhartige Moeder der zoete Liefdegoodjes[2])! mij, den omstreeks vijftigjarige, die reeds verhard en (voor liefde) gevoelloos ben, onder het juk Uwer zachte heerschappij te willen buigen en ga liever daarheen, waarheen smachtende smeekbeden van jongelingen (want bij hen is Uw plaats!) U terugroepen.

Meer ter rechter tijd zult Gij (thans), door de vleugelen Uwer schitterend-blanke zwanen[3]) gedragen, Uw feestelijken intocht houden in het huis van Paullus Maximus[4]), als Gij een (daartoe) geschikt hart in liefde zoekt te doen ontvlammen. Want hij, een jonge man van edele afkomst en schoone gestalte, hij, welsprekend advocaat voor bekommerde aangeklaagden en in talrijke schoone kunsten ervaren, hij zal in Uw dienst Uw banier wijd en zijd (zegevierend) doen wapperen; en zoodra hij over een vrijgevig-rijken mededinger, trots diens geschenken, heeft getriumfeerd, zal hij, in de nabijheid van het Albaansche meer[5]), U ter eere Uw marmeren beeld in een cederhouten tempeltje oprichten. Dáár zult Gij overvloedigen wierookgeur naar hartelust kunnen genieten en U verheugen in het (liefelijk) samenspel van lier, Berecyntische fluit[6]) en herdersfluit; daar zullen, elken morgen en avond, een koor van knapen en meisjes, Uw goddelijke macht (in lofzangen) prijzend, op de wijze der Saliërs[7]), in driemaat[8]), met blanken voet den grond in reidansen stampen. Mij (echter) behaagt geen vrouw noch (schoone) jongeling meer, noch lichtgeloovige hoop op wederzijdsche liefde en genegenheid, noch ook vind ik het heerlijk meer, een wedstrijd te houden

1) *Cinara*: stellig geen gefingeerde persoon; een der vroegste geliefden van Hor. en jong gestorven, vgl. Od. IV, 13, 22 vlg., wat waarschijnlijk de reden is, waarom Hor. geen gedicht aan haar heeft gericht (*Kruytbosch*).

2) *Liefdegoodjes*, vgl. Od. I, 19, 1 met aant. *vijftigjarige*: Hor. was in 65 vóór Chr. geboren, dus nu ongeveer 50 jaar.

3) *zwanen*: zie aant. bij Od. III, 28, 15.

4) *Paullus* Fabius *Maximus*, consul in 11 vóór Chr., vriend van Ovidius en in Augustus' laatste levensjaren diens grootste vertrouweling.

5) *Albaansche meer*: in de nabijheid van Alba Longa; in die liefelijke streek bezat Paullus waarschijnlijk een villa.

6) *Berecyntische fluit*, zie bij Od. III, 19, 18.

7) Over de *Saliërs*, zie bij Od. I, 36, 12.

8) *in driemaat*, vgl. bij Od. III, 18, 16.

in het drinken van wijn of mijn slapen met frissche bloemen te omkransen.

Maar — ach! hoe komt het, Ligurinus [1])! hoe komt het, dat nu en dan een traan langs mijn wangen vloeit? Hoe komt het, dat, terwijl ik nog spreek, eensklaps mijn (vroeger) welbespraakte tong door een weinig betamelijk zwijgen verstomt! Ach! te midden mijner nachtelijke droomen houd ik nu eens, u, hardvochtige knaap! in mijn armen gevangen, dan weer achtervolg ik u, wanneer ge snel mij ontvlucht, over het grasrijke veld van Mars of in het (bij 't zwemmen) voortgestuwde water (van den Tiber). [2])

Tweede Ode. [3])

Aan Julus Antonius.

(Zwaan en bij!)

Den 4en Juli 13 vóór Chr. keerde Augustus na driejarige afwezigheid, uit Gallië en Spanje, te Rome terug, waar men hem een feestelijke ontvangst wilde bereiden, die hij echter ontweek, door des nachts in de stad terugtekeeren. Niet op verzoek van hooger hand, maar uit eigen aandrang viert Hor. deze langgewenschte terugkomst op zijne wijze in deze

1) *Ligurinus*, geen gefingeerde naam (vgl. bij Od. I, 4, 19), maar die van een bij de jeunesse dorée gevierden fat; eerder zijn Hor.' gevoelens ten zijnen opzichte gefingeerd.

2) Vgl. bij Od. I, 8, 4.

3) Nadat Hor. door zijne lyrische poëzie al spoedig de gunst van zijne beschaafde landgenooten gewonnen had, wilde men hem aansporen, ook de lyriek van Pindarus op Latijnschen bodem over te brengen en eene eerste poging daartoe te beproeven in een zegezang op den keizer, wiens terugkeer uit Gallië men verwachtte. Dit vereerend aanzoek wijst Hor. af, terwijl hij de groote kracht van Pindarus naast zijn eigen beperkte gaven in het licht stelt, tevens echter terecht inziende, dat de verheven grootschheid der Pindarische Muze voor den smaak der Romeinen even weinig geschikt was als haar metrische vorm voor hunne taal. Verder zegt dan Hor., dat voor de verheerlijking van des keizers daden een episch dichter noodig is, aan wiens feestzang hij dan gaarne zijne lyrische feestklanken wil verbinden, en eindigt met een schets van den verwachten triumf en van de offers ter voldoening van de geloften aanvaard voor Augustus' behouden terugkeer. Augustus' afwezigheid duurde van 16 tot 13 vóór Chr.; waarschijnlijk is ons gedicht niet lang na zijn vertrek uit Rome geschreven (*Kruytbosch*).

Ode en richtte haar aan C. Julus Antonius (zie bij vs. 26). Waarschijnlijk dichtte Hor. dit lied in 13 vóór Chr., vlg. anderen in 16 vóór Chr. (vgl. bij vs. 36).

INHOUD: *Wilde ik met Pindarus wedijveren, dan zou mij verdiende straf voor mijn vermetelheid wachten. Want op welk gebied is hij over 't geheel bereikbaar? Hij is een Genie in het grootsche (vs. 1-27). Ik daarentegen ben slechts een vlijtig, ontvankelijk talent in de lagere sfeeren der poëzie (27-32). Verheerlijk gij, vriend Antonius! dan Augustus — want gij zijt een episch dichter. Dan kan ik mijn lyrische feestklanken aan uw episch lied paren en den triumftocht toejuichend, zullen wij allen dan de Goden danken, gij met hecatomben, ik met een nederig kalfje (33-60).*

Wie Pindarus[1]) wil nastreven, Julus! steigert ten hoogen[2]) op met was samengekleefde vleugels, evenals die van Daedalus[3]), en zal spoedig zijn naam geven[4]) aan de (als kristal) doorzichtige zee. (Want) evenals een van 't gebergte neêrstortende stroom, dien regenvlagen buiten zijn gewone oevers hebben doen zwellen, zóó bruist en stormt Pindarus, onmetelijk groot, met diepe monding[5]) voort: hij, die steeds den aan Apollo gewijden laurierskrans waardig is, hetzij hij over stoutmoedige dithyramben nooit gehoorde woorden neêrstort en in orde en regel ontberende rythmen voortschiet[6]), hetzij

---

1) *Pindarus* (522—442 vóór Chr.), de grootste lyrische dichter der Grieken, geboren te Thebe; vs. 10—24 prijst Hor. zijne liederen. Over *Iulus*, zie bij vs. 26.

2) *steigert ten hoogen*: men kan ook vertalen: *verlaat zich in overmoedig zelfvertrouwen op*, enz.

3) *Daedalus*: zie de bekende fabel van Daedalus en Icarus bij Ovidius, Gedaanteverwisselingen: VIII, 183—235 (in mijne vertaling).

4) d. i. zal spoedig uit de hoogte in zee neêrvallen, evenals Icarus, en zijn naam daardoor aan die zee geven; *Rosenberg*: „wird eine traurige Berühmtheit werden".

5) De dichter wordt, zooals vaak, met een stroom vergeleken; deze nu is aan zijn mond (het Lat. woord bet.: *monding* en *mond*) het diepst en het rijkst aan water; *diep* doelt op de diepte van gedachten, op den rijkdom van taal en metrum van Pindarus. Overigens wordt hier, zooals meermalen bij Hor. (b.v. Od. III, 11, 9 vlg. met aant.), de vergelijking met het vergelekene ineengesmolten.

6) *neêrstort .... voortschiet*: de dichter houdt het beeld van den stroom vast. *dithyramben*, loffiederen ter eere van Bacchus. *orde en regel ontberend:* onjuiste opmerking van Hor., voortgekomen uit onvoldoend inzicht in de metrische kunst van Pindarus.

hij Goden bezingt of uit Godenbloed gesproten koningen [1]), door wier heldenmoed de Centauren een verdienden dood stierven en de vuurademende, huiveringwekkende Chimaera vernietigd werd, hetzij hij hen bezingt, die de zegepalm, te Olympia [2]) in het vuistgevecht of in de renbaan behaald, met eer, als waren zij Goden, overladen naar huis terugvoert en hen met lofzangen, verkieslijker dans tandbeelden, beschenkt, hetzij hij den jongeling, aan zijn weenende bruid ontrukt, beweent en diens kracht, moed en karakter, edel als goud, (door zijn lied) onsterfelijk maakt en aan den duisteren Orcus [3]) misgunt. Een krachtige luchtstroom, mijn Antonius [4])! heft den Dircaeïschen zwaan [5]) omhoog, zoo vaak hij opwaarts streeft naar 't hooge wolkenruim:

ik (echter), evenals de Matinische [6]) bij slechts met inspanning honing zuigt uit den heerlijken tym, ik maak in het dichte woud en aan de oevers der watervallen van Tibur [7]), een klein dichter als ik ben, slechts met veel moeite en inspanning mijne liederen.

Gij dus, een dichter met grooter begaafdheid (dan ik), gij zult Augustus bezingen, wanneer hij, gesierd met verdiend eereloof, eenmaal de woeste Sygambriërs [8]) langs de helling van den Heiligen Weg [9]) in triumf meê zal sleepen: Augustus toch is het grootste en beste, dat het Lot en de genadige Goden ooit aan het aardrijk hebben geschonken en ooit meer zullen schenken, al keerde ook de tijd der Gouden

---

1) *koningen*: d. i. heroën. *Centauren*, zie Ovid. Gedaanteverw. XII, 210 vlg. *Chimaera*, vgl. bij Od. I, 27, 24.

2) *Olympia* in Elis, waar de Olympische spelen werden gevierd.

3) *Orcus*: God der Onderwereld (Schimmenrijk).

4) C. Julus *Antonius*, zoon van den Triumvir en van Livia, was consul in 10 vóór Chr. en boette in 2 vóór Chr. zijn verboden omgang met Julia met den dood; hij was het, die Hor. zocht te overreden tot een loflied op Augustus' terugkeer.

5) *Dircaeïsche zwaan* = Pindarus; *Dirce*, bron bij Thebe, waar Pindarus geboren was.

6) *Matinisch*: vgl. bij Od. I, 28, 3.

7) Over *Tibur*, zie bij Od. I, 7, 13 en 21.

8) De *Sygambriërs* (aan den Nederrijn, bij de Sieg) deden in 16 vóór Chr. een inval in Gallië, versloegen den stadhouder M. Lollius, maar onderwierpen zich nog in hetzelfde jaar zonder slag of stoot, toen Augustus verscheen.

9) *Heilige Weg*: een der schoonste en drukst bezochte straten van Rome, langs welke zich de stoet van den triumftocht naar het Capitool begaf.

Eeuw weêr terug. Gij (dus) zult bezingen de feestelijke dagen en algemeene vreugde der Stad over den (van de Goden door smeekbeden en geloften) verkregen terugkeer van den held Augustus en ook het Forum [1]), waar dan geen rechtzaken worden behandeld. Dan zal, wanneer althans mijn juichtoon het hooren waard is, mijn lied met luiden klank zich aan het uwe paren en ik zal, gelukkig gestemd door Augustus' terugkeer, zingen: »*O schoone, prijzenswaardige dag!*" En terwijl gij dan ons vóórgaat met den jubelkreet: »*Io, triumf!*" zullen wij, de geheele burgerij, herhaaldelijk juichen: »*Io, triumf!*" [2]) en wij zullen den gunstig gezinden Goden wierook als offergave schenken. Gij zult daarbij met (een offer van) tien stieren en even zoovele koeien uw gelofte gestand doen, ik met een jong kalfje, dat, van de moeder gespeend, ter voldoening mijner gelofte, in het weelderig gras reeds (tot jonge stier) opgroeit en op zijn voorhoofd reeds kleine horens draagt, even groot als de vlammende sikkel der maan op den derden dag der nieuwe maan, en met een sneeuwwitte bles vóór den kop, maar overigens rossig (van huidkleur).

Derde Ode [3]).

Aan Melpomene.

(Danklied aan de Muze).

Waarschijnlijk in 17 vóór Chr., kort vóór het »Eeuwdicht" gedicht.

INHOUD: *Wien bij zijn geboorte Melpomene heeft toegelachen, die is niet bestemd voor uiterlijke macht en eer, maar hij is tot*

---

1) *Forum*: het bekende marktplein te Rome.

2) *Io*, ongeveer gelijk ons: *hoera! hoezee!*

3) Na in de vorige Ode de Dorische lyriek van Pindarus hoog te hebben verheven, beroemt Hor. zich in dit gedicht met recht er op, dat hij de groote verdienste heeft het Aeolisch lied van Alcaeus en Sappho aan zijne landgenooten te hebben bekend gemaakt, welke, op het voorbeeld van den keizer, die verdienste ook erkennen. Daarvoor brengt de dichter de Muze zijnen dank (*Kruytbosch*). Vgl. over de dichterlijke waarde dezer Ode: aant. 1 bij Od. III, 9.

dichter gewijd (vs. 1-12). Zóó neemt ook Rome's jeugd mij in de rij der gewijde zangers op: ontvang daarvoor, Muze! mijn dank: want mijn liederen en de bijval, die ik inoogst, zijn een geschenk van U! (13-24).

Wien Gij, Melpomene [1]! bij zijn geboorte (ook slechts) éénmaal met vriendelijk oog hebt aangezien, dien zal geen Isthmische [2]) wedstrijd als vuistvechter beroemd maken, geen renpaard zal op Achaeïschen [3]) wagen hem als overwinnaar dragen, noch zal krijgsroem hem, als (zegevierend) veldheer met Delischen palmtak [4]) getooid, omdat hij de dreigementen van trotsche koningen te schande heeft gemaakt, in triumftocht op het Capitool doen aanschouwen: maar de wateren, die voorbij het vruchtbare Tibur [5]) stroomen en het dichte gebladerte der wouden zullen hem door een Aeolisch lied [6]) beroemd maken.

De jeugd van Rome, de Vorstin der steden! acht het gepast mij in de rij der liefelijke zangers op te nemen en reeds knaagt de tand der afgunst minder aan mijn roem. O Muze! Gij, die den liefelijken klank Uwer gouden lier leidt en bestuurt, Gij! die, als het U behaagde, zelfs aan stomme visschen den zang van een zwaan [7]) zoudt kunnen schenken:

---

1) Over *Melpomene*, zie bij Od. I, 24, 3. Hor. wendt zich juist tot deze Muze, omdat zij het ook is, tot wie hij de bede op het einde van het 3e Boek gericht heeft, welke door haar op zoo schoone wijze vervuld is. Overigens is *Melpomene*, hoewel eig. Muze van het treurspel, bij Hor. steeds *Muze der lyrische poëzie*, evenals *Polyhymnia*, *Euterpe* en *Clio*; hij en de dichters van zijn tijd hielden zich niet aan de indeeling der Muzen naar de verschillende kunsten of wetenschappen (en evenzoo hare attributen); die indeeling dagteekent waarschijnlijk uit den Alexandrijnschen tijd.

2) De *Isthmische spelen* werden om de 4 jaar bij Corinthe ter eere van Poseidon (= Neptunus) gevierd.

3) Achaeïsch = Grieksch.

4) *Delisch* = aan (den op *Delos* geboren) Apollo gewijd; *palmtak* ziet op de met geborduurde palmtakken versierde tunica, door den zegevierenden veldheer gedurende zijn triumftocht gedragen.

5) Vgl. bij Od. I, 7, 13 en 21.

6) *Aeolisch lied*: in Alcaeïsche en Sapphische versmaat, zie bij Od. II, 13, aant. 9. In plaats van eene algemeene gedachte, die men verwacht, uit te spreken, gaat Hor. dadelijk door de specieele vermelding van *Tibur* en het *Aeolisch lied* op zich zelven over.

7) d. i. dichterlijke bezieling; *zwaan*, zooals vaak = dichter.

dat ik door de voorbijgangers met den vinger wordt aangewezen als den toondichter der Romeinsche lier, dat is geheel een geschenk van U; en dat ik door dichterlijken geest ben bezield en bijval vind, gesteld dat ik die verdien, dat is Uw werk, Uw geschenk!

Vierde Ode [1]).

Aan Drusus Claudius Nero.

(Zegelied).

Over de aanleiding tot het dichten dezer Ode, vgl. de inleiding op de 1e Ode van dit Boek (zie ook de aant. bij vs. 18).

Julius Caesar *Scaliger* († 1558) verklaarde dat Hor. in deze Ode zich zelf en alle Grieken heeft overtroffen.

INHOUD: *Den adelaar gelijk, die Juppiter's bliksem omklemd houdt en uit het woud op lammeren en slangen zich stort, of den jongen leeuw, wien een hinde ten prooi wordt: zóó zagen de Vindeliciërs Drusus op zich storten* (*vs. 1-22*). *Dat overmoedig volk moest tot zijn schade voelen, wat de jeugdige moed en kracht der door Augustus in wijze tucht opgevoerde Neronen vermag* (*22 36*). *Wat Rome aan de Neronen te danken heeft, getuigt de slag bij Sena, waar Hasdrubal sneuvelde en sedert den inval der Carthagers voor het eerst weder de zege Latium toelachte en voortaan trouw bleef* (*37-49*). *Toen heeft Hannibal zelf getuigenis moeten afleggen van Rome's onverwinnelijke standvastigheid* (*50-72*). *Zoo valt dan, met Juppiter's genadigen bijstand, den Claudiërs niets te zwaar* (*73-76*).

---

1) Geschreven in de 2e helft van het jaar 15 vóór Chr. na de overwinning door Drusus op de Vindeliciërs behaald. Aan den lof van Drusus, waaraan ook de stiefvader Augustus door zijne zegenrijke opvoeding deel heeft, verbindt Hor. de verheerlijking van het Claudische geslacht, waartoe Drusus (Claudius Nero) behoort, en bepaaldelijk van den consul C. Claudius Nero, aan wiens stoutmoedig en beleidvol optreden de groote overwinning op Hasdrubal in 207 te danken was, waardoor het lot van Hannibal in Italië werd beslist. Evenals verscheidene langere Oden van het 3e Boek sluit ook deze met eene rede (*Kruytbosch*).

Een adelaar[1]) gelijk — den gevleugelden drager des bliksems, aan wien Juppiter, nadat Hij hem trouw had bevonden bij ('t rooven van) den blonden Ganymedes[2]), de heerschappij over al het rondvliegend gevogelte toestond — dien eerst, nog onbekend met de inspanning (van 't vliegen), zijn jeugd en aangeboren kracht uit het nest drijft, daarna de lentekoeltjes, na 't uitwoeden der stormen, onder angstig sidderen het moeilijke vliegen leeren, wiens vurige onstuimigheid hem vervolgens, als een vijand, op schaapskooien doet neêrschieten en die eindelijk, door honger en strijdlust gedreven, op tegenworstelende slangen[3]) zich stort: of wel een pas gespeenden jongen leeuw gelijk, dien een naar weelderige weiden begeerige ree, ver verwijderd van haar bruingele moeder, slechts ziet om door zijn jonge tanden te worden verscheurd: zóó zagen de Vindeliciërs aan den voet der Raetische Alpen Drusus[4]) den oorlog voeren! (Sedert welken tijd door alle eeuwen heen bij die volken de gewoonte bestaat hun vuist met een Amazonen-strijdbijl[5]) te wapenen, heb ik niet willen navorschen; ook is het een zonde alles te weten! maar genoeg —)

Hunne langen tijd wijd en zijd zegevierende benden, op

---

1) *Vs. 1—16*: *Drusus* vergeleken met een *jongen adelaar*, daarna met een *jongen leeuw*.

2) *Ganymedes*: volgens de sage zoon van den Trojaanschen koning Tros; door zijn schoonheid bekoord, liet Zeus hem door zijn adelaar ten hemel voeren, schonk hem de onsterfelijkheid en verhief hem tot zijn schenker.

3) Zulk een strijd tusschen adelaar en slang beschrijven Hom. Ilias: XII, 200 vlg. en Verg. Aen. XI, 751 vlg.

4) *Drusus* Claudius Nero (geb. in 38 vóór Chr.), de tweede stiefzoon en lieveling van Augustus, versloeg in de lente van 15 vóór Chr. de *Raetiërs* en *Vindeliciërs* (de *Vindeliciërs* woonden in Z. Beieren en N. Tirol, de *Raetiërs* zuidelijk van deze tot Comum en Verona); desniettemin deden deze volken kort daarop een inval in Gallië, waarop *Tiberius* Claudius Nero (Drusus' broeder en later keizer van 14—37 na Chr.) van uit het Noorden, het meer van Constanz, en *Drusus* van uit het Zuiden, langs de Etsch, beide volken insloten en nog in hetzelfde jaar geheel onderwierpen; (onze Ode viert de zege van *Drusus*, de 14e van dit Boek die van beide broeders).

5) *Amazonen*: een in sage, poëzie en kunst veelvuldig verheerlijkt krijgshaftig volk van vrouwen aan de kusten der Zwarte Zee en in de bergstreken van den Caucasus; hare wapens waren, behalve schild, boog en speer, ook een (dubbele) *strijdbijl*. Vs. 18—22: waarschijnlijk eene onechte uitweiding (*Kruytbosch*).

hun beurt overwonnen door de krijgstaktiek van een jongeling[1]), hebben thans tot hun schade gevoeld, wat verstandig overleg, wat een in Augustus' gezegend paleis op gepaste wijze gevormd karakter en wat Augustus' vaderlijke gezindheid jegens zijne jonge stiefzonen, de Neronen[2]), vermochten[3]). Helden stammen van helden en braven! zóó leeft in jonge stieren en veulens de kracht hunner vaderen, zóó brengt ook geen wilde adelaar vreedzame duiven voort: maar onderwijs ontwikkelt de (in het gemoed schuilende) aangeboren vermogens en een goede opvoeding staalt het gemoed; zoodra echter het zedelijk karakter verslapt, overdekt schuld (en misdaad) den aangeboren adel van ziel met schande.

Wat gij, o Rome! aan de Neronen verschuldigd zijt, daarvan getuigt de rivier de Metaurus[4]) en de volslagen nederlaag van Hasdrubal en, toen voor Latium de duistere onspoed week, die schoone dag, die voor het eerst met lieflijke zege ons toelachte, sedert de vreeselijke Africaan[5]) met zijn ruiters door Italië's steden voortstormde, evenals het vuur door een pijnwoud of de stormwind over de Sicilische zee. Sedert dien dag wies door steeds gunstige gevechten de moed der jonge Romeinsche krijgers en in de tempels, door den snooden, vernielenden Punischen krijg verwoest, werden de beelden der Goden weêr opgericht en eindelijk moest de trouwelooze Hannibal zelf bekennen:

»*Wij, herten, een prooi van roofzieke wolven*[6]) *gelijk! wij vervolgen nog bovendien zelfs hen, voor wie te vluchten en ons te verschuilen, reeds onze heerlijkste triumf is! Het volk, dat onversaagd uit het verbrande Ilium*[7]), *over de stormende*

1) *Drusus* was op dit tijdstip 23 jaar oud (*Tiberius* 27 jaar).

2) *Neronen*: de reeds bij vs. 18 genoemde *Drusus* (geb. in 38) en *Tiberius* (geb. in 42); zij waren zonen van Livia uit haar eerste huwelijk met Tib. Claudius Nero en werden, na den dood huns vaders, Augustus' stiefzonen.

3) *Vs. 29—76*: Verheerlijking der Claudiërs (de voorvaderen van Drusus en Tiberius), vooral van C. Claudius Nero.

4) Bij *Sena* aan de *Metaurus* (in Umbrië) werd *Hasdrubal*, Hannibal's broeder, in 207 vóór Chr. door de Romeinen onder C. Claudius Nero verslagen en gedood.

5) *Afrikaan*: Hannibal.

6) *wolven*: toespeling op de afstamming der Romeinen; *Romulus* en *Remus* werden door een *wolvin* gezoogd.

7) *Ilium* = Troje.

Tuscische zee[1]*) heen, zijn Huisgoden, zijne kinderen en hoogbejaarde ouders naar de Ausonische*[2]*) steden overbracht, wint, evenals op den vruchtbaren Algidus*[3]*) een donkergebladerde steeneik, ofschoon door de tweesnijdige bijl van zijn takken beroofd, zelfs te midden van schade en nederlagen*[4]*), juist door het (vernielende) staal weêr nieuwe kracht en nieuw leven. Niet krachtiger groeide, al was reeds een deel van haar lichaam afgehouwen, de Waterslang*[5]*) weêr aan tegen de slagen van Hercules in, die reeds bijna aan de zege wanhoopte; geen grooter wonder deed Colchis of het door Echíon gestichte Thebe*[6]*), uit de aarde opschieten. Dompel vrij (dat volk) in de diepe zee, des te machtiger en heerlijker komt het weêr boven; bestrijd het: met roem beladen, zal het een zelfs nog ongedeerden overwinnaar neêrvellen en gevechten leveren, die (te recht) door hunne vrouwen verdienen te worden geprezen. Voortaan zal ik niet meer trotsche boden*[7]*) naar Carthago zenden; ondergegaan, ondergegaan is al onze hoop en de gelukster onzer macht, nu Hasdrubal is gesneuveld!"*

Zoo is er dus níets, wat de (dappere) arm der Claudiërs niet vermag; hen beschermt Juppiter door Zijn genadige

---

1) *Tuscische zee* = Etrurische zee (ten W. van Italië).

2) *Ausonische* = Italische; de *Ausoniërs* waren de oorspr. bewoners van Midden-Italië.

3) *Algidus*: gebergte in Latium.

4) *schade*: ziet op den eik; *nederlagen*: op het Romeinsche volk.

5) De Lernaeïsche (Lerna in Argolis) *Waterslang* had 7 of meer koppen; *Hercules* bond den strijd tegen het monster aan, maar telkens als hij één kop afhieuw, groeiden er twee voor in de plaats totdat hij, door telkens de gapende wonden met brandende stukken hout dicht te schroeien, er in slaagde het ondier te dooden.

6) Toen Cadmus den draak in Boeotië had gedood, zaaide hij, op bevel van Athene, de eene helft der drakentanden, waaruit gewapende krijgslieden te voorschijn kwamen; de andere helft schonk Athene aan den koning Aeëtes te *Colchis*, op wiens bevel Jason ze zaaide, waarop eveneens geharnaste mannen (vs. 63: *wonder*) er uit ontstonden.

Kruytbosch teekent hier aan: De vergelijking met de Lernaeïsche Waterslang ziet op de taaie levenskracht van Rome, dat na elke nederlaag over nieuwe troepen beschikt, alsof ze uit den grond opkwamen, gelijk de gezaaide geharnaste mannen van Colchis en Thebe.

Echíon, een der 5 overgebleven „geharnaste mannen", met wiens hulp Cadmus *Thebe* stichtte.

7) *trotsche boden*: zooals na den slag bij Cannae in 216 vóór Chr.

hoede, hen baant schrander beleid door alle dreigende krijgsgevaren een weg [1])!

Vijfde Ode.

Aan Augustus [2]).

(Keer terug!)

In 14 vóór Chr. gedicht, toen men algemeen reikhalzend naar Augustus' terugkomst uit Spanje uitzag (eerst in 13 keerde hij terug, vgl. Inleiding op de 2e Ode van dit Boek).

INHOUD: *Keer terug tot Uw volk, dat U verwacht, evenals een moeder haar zoon! (vs. 1-16). Want Gij schonkt den Staat orde en vrede (17-28) en het gebed van Uw volk vloeit over van zegenwenschen voor U (29-40).*

O Gij, wien der Goden genadige gunst (ons ten heil) het leven schonk! edele beschermer van Romulus' volk! ach, reeds al te lang zijt Gij verre van ons: keer, volgens uw belofte aan den heiligen Senaat, o, keer spoedig terug! Geef, vriendelijke Leidsman! Uw Vaderland weêr heil en voorspoed terug: zoodra toch Uw gelaat, als een lentezon, Uw volk tegenstraalt, komt en gaat iedere dag (voor ons) rijker aan geluk en schitteren de zonnestralen prachtiger (dan gewoonlijk). Evenals een moeder haar jongen zoon, dien de Zuidenwind [3]) door zijn afgunstig [4]) geblaas aan de overzijde der Carpathische

---

1) Das Gedicht gleicht einem Bouquet, dessen Blumen durch ein fast unsichtbares Band zusammengehalten werden. Die einzelnen Blumen sind: 1) Drusus gleicht einem jungen Adler oder Löwen; 2) Seine Thaten sind das Resultat der häuslichen Erziehung des Augustus und der angebornen Claudischen Kraft; 3) Die Claudier waren stets ein Segen Roms; 4) und werden Rom zu eine *ewige* Stadt machen. Das unsichtbare Band, welches die Perlen zusammenhält, ist die begeisterte Liebe zu Rom und seinem Herrscher (*Rosenberg*).

2) Een bekoorlijk, fijn gevoeld en hartelijk uitgesproken lof- en danklied aan Augustus (*Kruytbosch*).

3) *Zuidenwind*: algem. = stormwind.

4) *afgunstig*: omdat de stormwind hem den terugkeer (uit Azië naar Italië) misgunt.

zee[1]) doet dralen en (reeds) langer dan een jaar van het zoete ouderhuis verwijderd houdt, met geloften en vrome gebeden roept en haar oogen niet afwendt van de gebogen kust: zóó zoekt het vaderland, diep in 't gemoed getroffen door aanhankelijk vurig verlangen, zijn Caesar[2]).

Want nu doorkruist, behagelijk en veilig grazend, de stier het weiland, Ceres en de zegenende Faustitas[3]) maken de velden vruchtbaar en vet, met vroolijk wapperende zeilen snellen de schepelingen over de vreedzame zee en de onkreukbare trouw wordt nergens geschonden; geen kuisch huisgezin wordt door ontucht bevlekt, want (goede) zeden en wet[4]) hebben die gruwelijke zonde met wortel en al uitgeroeid, moeders worden geprezen, omdat hun kroost op den vader gelijkt en straf vergezelt en volgt onmiddelijk de schuld. Wie zou nu nog sidderen voor den Parth[5]), wie voor den in 't ijzige Noorden wonenden Scyth, wie voor het gebroed, dat het ruwe Germanië telkens op nieuw ter wereld brengt, nu Caesar[6]) ongedeerd is en leeft? Wie zou nu zich nog bekommeren om oorlog met het woeste Hiberië[7])?

Ieder besluit den dag op zijn eigen wijnberg en leidt zijn wijnstok op tegen nog maagdelijk-eenzame boomen[8]), vervolgens keert hij blijmoedig naar huis terug, naar het (hem wachtend) wijngelag en brengt bij het nagerecht een plengoffer aan U, als (nieuwen) Huisgod[9]); U eert hij met innig gebed, U met wijn, uit offerschalen uitgegoten en voegt bij

---

1) *Carpathische zee*, vgl. bij Od. I, 35, 8; bedoeld wordt de kust van Kl. Azië.
2) *Caesar* (zooals vaak bij Hor.) = C. Julius Caesar Octavianus *Augustus*.
3) *Ceres*: Godin van den landbouw; *Faustitas*, Godin der vruchtbaarheid.
4) Bedoeld worden de wetten tegen echtbreuk en schending der eerbaarheid, door Augustus in 18 vóór Chr. uitgevaardigd.
5) *Parth*, vgl. bij Od. I, 2, 22 en bij Od. IV, 15, 6. Over de *Scythen*, zie bij Od. I, 19, 10.
6) *Caesar*, vgl. aant. 2.
7) *Hiberië*: het Oostelijk gedeelte van Spanje, waar de oorlogzuchtige Cantabriërs woonden; hoewel Agrippa de Cantabriërs reeds in 19 v. Chr. geheel bedwongen had, oordeelde Augustus het toch noodig in 16 vóór Chr. naar het nog niet geheel rustige Spanje te gaan.
8) Zie de aant. bij Od. II, 15, 4.
9) Na den maaltijd werd aan de *Huisgoden* een offer van spijzen en een plengoffer gebracht; daaraan nam ook de *Genius Augusti*, een als god vereerd beeldje van Augustus, deel; vgl. ook bij Od. I, 37, 3.

zijn Huisgoden ook U, als nieuwen Huisgod, evenals Griekenland, vol erkentelijkheid, Castor en den grooten Hercules onder zijne Goden opneemt. »*O, moogt Gij, vriendelijke Leidsman! nog langen tijd vrede en rust aan Italië schenken!*" zóó roepen wij, nog nuchter, 's morgens vroeg bij het aanbreken van den dag, en roepen wij bij den avonddronk, wanneer de zon reeds in zee onder de kim is gedaald.

Zesde Ode [1]).

Aan Phoebus.

(Voorzang: als Inleiding op het »Eeuwdicht").

In 17 vóór Chr. gedicht.

INHOUD: *Phoebus, machtige God, aan Wien ook Rome zijn bestaan dankt!* (*vs. 1-24*), *Gij, die mij de dichtergave verleend hebt, help mij en laat de jongelingen en meisjes mijn lied ter eere van U en van Uwe zuster, op waardige wijze voordragen* (*25-44*).

God [2]), Wiens machtigen toorn, als Bestraffer van overmoedige grootspraak, Niobe's kroost [3]) heeft gevoeld en evenzoo ook Tityus [4]), die (Uwe moeder) Latona geweld wilde

---

1) Inleiding tot het „Eeuwdicht", dus geschreven in de eerste helft van het jaar 17. Hor. roept Apollo, tot wien ook het „Eeuwdicht" in de eerste plaats gericht is, aan, om zijn lied te zegenen; hij dankt den God voor de dichtergave hem geschonken en wekt de jongelingen en meisjes, die het „Eeuwdicht" zullen moeten zingen, op, zich op eene, voor hen zelven en voor den dichter, eervolle wijze van hunne vereerende taak te kwijten (*Kruytbosch*).

2) *God*: Apollo.

3) *Niobe*, dochter van Tantalus en gemalin van Amphion, den koning van Thebe, verhief zich tegenover Latona, die slechts 2 kinderen, Apollo en Diana, had, vol trots op hare 7 zonen en 7 dochters (vgl. Ovidius, Gedaanteverw.: VI, 146—312, in mijne vertaling; vlg. Hom. Ilias: XXIV, 602 had zij 6 zonen en 6 dochters); tot straf voor haar overmoed doodde Apollo hare zonen, Diana hare dochters.

4) Over *Tityus*, zie bij Od. II, 14, 8.

aandoen, en ook de Phthiïsche Achilles[1]), bijna reeds overwinnaar van het hooggelegen Troje, hij, die wel is waar dapperder was dan alle anderen, maar als krijger voor U moest zwichten, ofschoon hij, hoewel een zoon der zeegodin Thetis[2]) in wilden strijdlust met zijn geduchte speer de muurtorens van Troje bestormde: hij, die, evenals een door den vlijmenden bijl getroffen pijnboom of door den stormwind omvergeworpen cipres, in zijn volle lengte neêrstortte en zijn (onbuigzamen) nek in het Trojaansche stof moest buigen: hij zou, ofschoon niet in het aan Minerva gewijde (houten) paard — in schijn een wijgeschenk — opgesloten, toch heimelijk het feestvierend Troje en Priamus' door reidansen vervroolijkt paleis, zijn binnengedrongen en, een schrik voor de in open strijd gevangenen, o gruwel! helaas! nog stamelende, ja zelfs nog in moeders schoot geborgen, kinderen in de vlammen der Grieken hebben verbrand, wanneer niet de Vader der Goden[3]), door Uwe smeekbeden en die der bevallige Venus vermurwd, aan Aeneas[4]) een stad, onder betere voorteekens gebouwd, had toegestaan.

O Phoebus! Gij die de zangerige Muze bij de tonen der lier leert zingen! Gij, die Uw lokken baadt in de wateren van den Xanthus[5])! neem Gij den roem der Romeinsche Muze in Uwe hoede, jeugdig-baardelooze Apollo[6])!

Phoebus schonk mij bezieling, Phoebus de kunst van het lied en den eerenaam »*dichter*". Daarom, edele maagden en gij, uit roemrijke vaders gesproten jongelingen[7])! gij, samen,

---

1) *Phthia* in Thessalië, geboorteplaats van Achilles.

2) *Thetis*: dochter van den zeegod Nereus en gemalin van Peleus, was de moeder van Achilles.

3) *Vader der Goden*: Juppiter (Zeus).

4) *Aeneas*: eig. stichtte eerst *Romulus* de stad *Rome*.

5) *Xanthus*: rivier in Lycië, aan welks monding Patara lag, met een beroemden tempel en een orakel van Apollo.

6) *Apollo*: eig: staat er; *Beschermer van straten en wegen! Kruytbosch* teekent hier aan: Deze benaming van Apollo heeft niets te maken met de reden, waarom de dichter den God aanroept; maar Hor. volgt hier de gewoonte der *Alexandrijnen* om de Goden met ongebruikelijke namen, als bewijs hunner geleerdheid aan te duiden. *Phoebus* (d. i. de lichtende, stralende) = *Apollo*.

7) *Vs. 31—40* zien op het koor der 27 knapen en even zoovele meisjes, die het „Eeuwdicht" zongen; zie de Inleiding op het „*Eeuwdicht*".

beschermelingen der Delische Godin[1]), die lossen en herten in hun loop stuit en neervelt! neemt de Lesbische versmaat[2]) en de melodie, die ik u (op de lier) voorspeel, nauwlettend in acht, wanneer gij op gepaste wijze Latone's zoon[3]) bezingt en op gepaste wijze ook de in licht steeds toenemende Maangodin, die met veldvruchten ons zegent en de ijlende maanden snel doet voorbijrollen. Weldra zult gij, maagden! als ge eenmaal gehuwd zijt, zeggen: »*Ik heb, toen bij het einde der eeuw de feestdagen terugkeerden, op gepaste wijze een den Goden welgevallig lied voorgedragen, welks melodie Horatius, de zanger, mij heeft geleerd.*"

Zevende Ode.

Aan Torquatus.

(Geniet 's levens lente!)

INHOUD: *Weêr nadert de lente en alles vernieuwt en verjongt zich in de natuur* (*vs. 1-13*). *Alleen wij menschen keeren, eenmaal gestorven, niet terug! laat ons daarom genieten de korte spanne levenstijd, die ons is gegeven* (*14-28*).

Reeds zijn de sneeuwbuien naar alle richtingen uiteengestoven en keert reeds het gras op de velden en 't loof aan de boomen terug; de aarde verwisselt van uiterlijk[4]) en de dalende[5]) rivieren stroomen weer langs (en binnen) haar oevers; de Godin der Bevalligheid[6]) waagt het weêr, in licht gewaad, met haar beide zusters en met de Nimfen den reidans aan te voeren: daarom maant het (wisselende) jaar en ieder uur, dat den alles verkwikkenden dag in snellen loop

1) *Delische Godin*: de op *Delos* geboren Godin der jacht *Diana*.

2) *Lesbische versmaat* ziet op de *Sapphische versmaat* van het Eeuwdicht; vgl. bij Od. II, 13 25.

3) *Latona's zoon* = Apollo; *Maangodin* = Diana.

4) d. i. verjongt en vernieuwt zich.

5) *dalende*: niet meer door den wintersneeuw zwellend.

6) Over de 3 *Gratieën*, zie bij Od. I, 30, 6.

met zich voert, u aan geen (naar uw meening) eeuwigduurzame verwachtingen te koesteren. De winterkou [1]) wordt door lentekoeltjes verzacht, de zomer verdringt op zijn beurt de lente, om weêr te verdwijnen, zoodra de ooft schenkende Herfst haar vruchten in overvloed uitstort en weldra keert dan de niets voortbrengende winter terug. Toch herstellen de snel voortijlende maanden weêr de (schijnbare) schade, die het uitspansel lijdt [2]):

maar wíj, wij zijn, zoodra we neêrgedaald zijn, waarheen vader Aeneas en de rijke Tullus en Ancus [3]) ons voorgingen, niets meer dan schaduw en stof. Wie weet, of de in den hemel tronende Goden bij den dag van heden (voor u) wel den dag van morgen voegen? Alles echter, wat ge aan uw eigen dierbaar »ik" toestaat en gunt, zal aan de begeerige handen van uw erfgenaam ontsnappen. Maar zijt ge eenmaal in het graf gezonken en heeft Minos [4]) over u zijn plechtig oordeel uitgesproken, dan zal, mijn Torquatus [5])! noch (edele) afkomst, noch welbespraaktheid, noch vroomheid u aan ons terugschenken: want ook Diana bevrijdt den kuischen Hippolytus [6]) niet van de duisternis van het Schimmenrijk, noch is Theseus bij machte zijn dierbaren Pirithous [7]) de ketenen des doods te verbreken.

---

1) *vs. 9* vlg: de gedachte is: in de natuur wisselt alles onophoudelijk af, maar de 4 jaargetijden keeren telkens terug; de mensch echter doorloopt de 4 tijdperken des levens, kindsheid, jeugd, mannelijken leeftijd en ouderdom, slechts éénmaal en dan sterft hij onherroepelijk. Dus moet de wisseling in de natuur den mensch aan zijne sterfelijkheid herinneren en opwekken tot gepast genieten van het zoo kortstondig leven (*Kruytbosch*).

2) Bedoeld zijn die verschijnselen aan het uitspansel, als de ondergang van zon en sterren, het afnemen der maan enz.. waardoor aan dat uitspansel eene tijdelijke, schijnbare schade wordt toegebracht, welke echter door den snellen loop des tijds spoedig wordt hersteld (*Kruytbosch*).

3) *Tullus* Hostilius en *Ancus* Martius: koningen van Rome.

4) *Minos* oefende met *Aeacus* en *Rhadamanthus* in de Onderwereld het ambt van *rechter* uit; vgl. bij Od. I, 28, 9.

5) *Torquatus*, overigens onbekend, waarsch. dezelfde aan wien Brief I, 5 (zie aldaar bij vs. 3) gericht is.

6) *Hippolytus*: zoon van Theseus en lieveling van *Diana*, weigerde de liefde zijner stiefmoeder Phaedra te beantwoorden; zij belasterde hem daarop bij Theseus, die hem vloekte en Poseidon bad hem te dooden; door toedoen van dien God vond hij dan ook te Troezene door het op hol gaan zijner paarden den dood.

7) Over *Theseus* en *Pirithous*, zie bij Od. III, 4, 80.

Achtste Ode [1]).

Aan Censorinus.

(Macht van het lied).

INHOUD: *Mijn geschenk bestaat in een lied* (*vs. 1-12*). *Liederen verkondigen beter dan standbeelden de daden van helden* (*13-24*). *Liederen maken menschen tot Goden, doordat zij aan hunne werken onsterfelijkheid verleenen* (*25-34*).

Gaarne zou ik, mijn Censorinus [2])! voorkomend en minzaam aan mijn vrienden prachtige schalen en bronzen vaatwerk schenken, gaarne ook drievoeten, den kampprijs van kloeke Grieken — en gij zoudt daarbij niet de slechtste geschenken ontvangen — als ik natuurlijk maar rijk was aan kunstwerken, zooals Parrhasius of Scopas [3]) hebben gewrocht, deze ervaren (in de kunst) om in marmer, gene om in vloeiende kleuren nu eens een mensch, dan wêer een God af te beelden. Maar die kunstgaaf bezit ik niet en ook heeft uw vermogen noch uw smaak zulke kostbare kunstwerken van noode. Gij schept behagen in liederen; een lied kan ik u schenken en daarbij de waarde van mijn geschenk vaststellen en schatten [4]).

---

1) *Rosenberg* noemt deze Ode een: „Geschenk zum Saturnalienfest mit vielfach scherzhaften Wendungen."

2) M. Marcius *Censorinus*: een aanzienlijk en fijn beschaafd man, consul in 8 vóór Chr. (Hor.' sterfjaar); hij stierf, algemeen betreurd, in 1 na Chr. in Azië. Op de *Saturnalia* (17—23 Dec.) plachten de Romeinen elkaâr cadeaux te zenden.

3) *Parrhasius* uit Ephesus, leefde als beroemd *schilder* te Athene en was tijdgenoot van zijn even beroemden kunstbroeder Zeuxis en van Socrates. *Scopas* uit Paros, beroemd *beeldhouwer* (bloeide omstr. 375), tijdgenoot van Praxiteles.

4) *Kiessling*: scherzend, da doch sonst der Geber den Werth seiner Gabe nicht anzupreisen pflegt.

Geen marmeren standbeelden[1]) met van staatswege ingebeitelde opschriften, waardoor, zelfs ną den dood, adem en leven in voortreffelijke veldheeren terugkeert, noch (de vermelding van) Hannibal's snelle vlucht en zijne op hem zelf terugstuitende dreigementen, noch het in brand steken van het snoode Carthago, verkondigt den lof van hem, die na de onderwerping van Africa, met een nieuwen naam[2]) als winst, terugkeerde, roemvoller en schitterender dan de Calabrische Muze[3]), want wanneer liederen zwijgen over het goede, dat men gedaan heeft, zal men niet het verdiende loon daarvoor wegdragen. Wat zou de zoon van Ilia en Mavors[4]) beteekenen, wanneer afgunstig stilzwijgen de verdiensten van Romulus onvermeld had gelaten?

De voortreffelijkheid en de gunst en de welsprekende taal (daarentegen) van den (geestelijk) machtigen zanger ontrukt Aeacus[5]) aan den Stygischen stroom en verplaatst hem als een heilige op de eilanden der gelukzaligen[6]). Want den man, die lof verdient, laat de Muze niet sterven: zelfs met den hemel[7]) beschenkt hem de Muze. Zóó alleen neemt de onvermoeide Hercules deel aan den vurig gewenschten maaltijd van Juppiter, zóó alleen ontrukken de Tyndariden[8]), dat schitterend gesternte, de (door de golven) gebeukte schepen aan de ondiepten der zee, zóó alleen brengt Liber[9]), de slapen met groene wijnranken getooid, onze geloften tot een goed einde en vervulling.

---

1) Zoo liet b.v. Augustus in de gaanderij van het naar hem genoemde Forum, bij den tempel van Mars Ultor (d. i. Wreker) de marmeren standbeelden van alle zegevierende veldheeren plaatsen, voorzien van opschriften hunne daden vermeldende.

2) P. Cornelius Scipio, met den eerenden toenaam *Africanus.*

3) *Calabrische Muze* = de zangen van Ennius; Q. *Ennius* (239—169 vóór Chr.), geboren te Rudiae, in Calabrië, beschreef in 18 „Jaarboeken" de Rom. geschiedenis van Aeneas af tot aan het jaar 174 vóór Chr.

4) *zoon van Ilia en Mavors* (= Mars), d. i. Romulus, vgl. bij Od. I, 2, 17.

5) *Aeacus*, zie bij Od. II, 13, 22. *Styx*: rivier in de Onderwereld.

6) *de eilanden der gelukzaligen*: waarschijnlijk de Canarische eilanden, waar volgens de Ouden het Elysium zich bevond.

7) *met den hemel*: d. i. neemt hem onder de Goden op.

8) *Tyndariden*: Castor en Pollux, vgl. verder bij Od. I, 3, 2.

9) *Liber* (d. i. de Bevrijder van zorgen) = Bacchus. Hier bedoelt Hor. zoowel *Bacchus* als diens gave: den *wijn.*

Negende Ode[1].

Aan Lollius.

Waarschijnlijk kort na Lollius' nederlaag in 16 vóór Chr. gedicht.

INHOUD: *Niet alleen Homerus' zangen, maar ook onze liederen, die der kleine dichters, maken onsterfelijk. Hij echter, wiens daden geen zanger vinden, wordt vergeten (1-30). Daarom wil ik u in een loflied prijzen, omdat gij steeds eer boven voordeel hebt gesteld (30-52).*

Geloof toch niet, dat de liederen, die ik, geboren aan de oevers van den luidbruisenden Aufidus[2]), met vroeger niet bekende kunst[3]), bij de tonen mijner lier zing, verloren zullen gaan: (want) al neemt ook de Maeonische Homerus[4]) de eereplaats in, daarom worden toch de liederen van Pindarus, Simonides en Alcaeus' dreigende zangen en de verheven gedichten van Stesichorus[5]) niet vergeten; ook de schertsende minneliederen, die Anacreon[6]) in zijn' tijd zong, zijn door den tijd niet vernietigd; nóg ademt de liefde en leeft de vurige minnegloed der Aeolische maagd[7]), die zij aan de tonen harer lier toevertrouwde. Ook was de Laconische Helena niet de eenige, die vol bewondering in liefde ontvlamde voor de sierlijk opgemaakte lokken, het met goud doorweven gewaad, de koninklijke pracht en het (schitterend) gevolg van Paris, den echtbreker, noch ook was Teucer[8])

1) Diese Ode ist das *ernste* Gegenstück zu der vorhergenden (*Rosenberg*).

2) Over den *Aufidus*, zie bij Od. III, 30, 10.

3) Bedoeld wordt, dat Hor. het eerst de Aeolische lyriek in Rome heeft bekend gemaakt.

4) Vgl. bij Od. I, 6, 2.

5) Over *Pindarus*, zie bij Od. IV, 2, 1. *Simonides*: vgl. bij Od. II, 1, 38. *Alcaeus*: vgl. bij Od. I, 32, 5. *Stesichorus*: lyrisch dichter uit Himera op Sicilië (632—553 v. Chr.); in taal, inhoud en versmaat heeft het episch element bij hem nog de overhand boven het lyrische; vandaar noemt Hor. zijne gedichten „*verheven*".

6) *Anacreon* uit Teos (c. 540 v. Chr.), de zanger van wijn en liefde.

7) *Aeolische maagd* = Sappho, vgl. bij Od. II, 13, 25.

8) *Teucer*, zie bij Od. I, 15, 24. *Cydonia*, stad op Creta; de Cretensers stonden als uitstekende boogschutters bekend.

de eerste, die (wis treffende) pijlen van zijn Cydonischen boog schoot; 't is niet de eenige maal geweest, dat een (groote) stad als Ilium verwoest werd; niet de reusachtige Idomeneus of Sthenelus [1]) waren de eenigen, die gevechten hebben geleverd, waard door de Muzen te worden bezongen; niet de onverschrokken Hector of de onstuimige Deiphobus [2]) waren de eersten, die, ter bescherming hunner eerbare vrouwen en kinderen, zware wonden ontvingen. Ook vóór Agamemnon hebben tal van dappere helden geleefd: maar, onbeweend en onbekend, worden zij door den langen nacht (der vergetelheid) omhuld, omdat geen heilige zanger hen heeft bezongen. Niet bezongen heldenmoed (toch) verschilt weinig (of niets) van in het graf (der vergetelheid) begraven lafheid: doch ík zal, vriend Lollius [3])! u niet in mijn lied ongeprezen laten en van u zwijgen, of dulden, dat de afgunstige vergetelheid ongehinderd afbreuk doet aan uwe zoovele moeitevolle daden. Want in u leeft een gemoed, vol levenswijsheid en in voor- en tegenspoed steeds onwrikbaar standvastig, een gemoed, dat hebzuchtig bedrog straft en wars is van het alles tot zich lokkend geld; gij, consul niet slechts voor één jaar! maar zoovaak gij, als goed en betrouwbaar rechter, plicht en eer boven voordeel stelt en met hooghartig gelaat geschenken van schuldigen afwijst en gij met uwe wapenen zegevierend door de u in den weg staande drommen (van verleiders en omkoopers) heendringt. Niet hem [4]), die veel bezit, kan men met recht »gelukkig" noemen; met meer recht heeft hij op den naam »gelukkig" aanspraak, die de gaven der Goden met wijsheid weet te gebruiken en harde armoede weet te verdragen en voor schande en misdaad meer nog dan voor den dood vreest, maar niet bevreesd is voor dierbare vrienden of voor het vaderland te sterven.

---

1) *Idomeneus*, koning der Cretensers, behoorde onder de dapperste Grieken vóór Troje. *Sthenelus*, zie bij Od. I, 15, 24.

2) *Deiphobus*: broeder van Hector en na dezen de dapperste der Trojanen.

3) M. *Lollius*, consul in 20, werd in 16 vóór Chr. door de Sygambriërs en hunne bondgenooten totaal verslagen.

4) *vs. 45* vlg.: Karakterschildering van den Stoicynschen wijze volgens Romeinsch begrip, met wien Lollius wordt vergeleken.

Tiende Ode.

Aan Ligurinus.

INHOUD: *Schoone knaap, Ligurinus! nog pocht gij gruwzaam-wreed op uw jeugdige schoonheid: spoedig zal het u berouwen, als ge haar ziet verwelken* (*vs. 1-8*).

O, gij, die nu nog gruwzaam-ongevoelig zijt en door Venus' gaven[1]) ieder betoovert! Wanneer éénmaal, vóór gij 't verwacht, de straf voor uw trotsche preutschheid u overvalt en de (weelderige) lokken, die nu over uw schouders golven, (onder de schaar) zijn gevallen[2]) en de (blozende) kleur, die nu nog het purper der bloeiende roos overtreft, verdwijnt en, Ligurinus[3])! uw uiterlijk stoppelig en ruigharig[4]) wordt; dán zult ge zeggen, zoovaak ge uw evenbeeld in den spiegel aanschouwt: »*Helaas! Waarom had ik als knaap niet hetzelfde* (naar liefde dorstend) *hart als nú, en waarom keeren, nu mijn hart naar liefde smacht, mijn frisch-blozende wangen niet meer terug?*"

Elfde Ode.[5])

Aan Phyllis.

(Maecenas' verjaardag).

Waarschijnlijk in 16 vóór Chr. gedicht.

INHOUD: *Mijn huis is in feestdosch en wacht op u, Phyllis!* (*vs. 1-12*) *want gij moet mij Maecenas' verjaardag helpen vieren*

1) *Venus' gaven*: weelderige lokken en een schoone gestalte.

2) Dit ziet op het Grieksche gebruik, bij intrede in den manbaren leeftijd, het nog ongeschoren haar te laten afsnijden en het aan de Goden te wijden.

3) Over *Ligurinus*, zie bij Od. IV, 1, 33.

4) Ten gevolge van den ruigen baard, die het blozend gelaat zal bedekken en ontsieren.

5) *Kiessling*: Der *letzte ernsthafte erotische Klang*, den des Dichters Leier anschlägt, und zugleich das *einzige Lied*, welches in der pietätsvollen Beziehung auf Maecenas die Kontinuität der Gesinnung mit den ersten drei Büchern aufrecht erhält.

(*13-20*). *Kom dus en laat den voornamen Telephus schieten, dien gij toch niet in de boeien der liefde kunt ketenen* (*21-31*); *vergenoeg u met mijne genegenheid voor u en troost u met een lied!* (*31-36*).

Ik heb (te huis) een kruik vol Albaanschen wijn[1]), die reeds meer dan negen jaren oud is; in mijn tuin, Phyllis[2])! heb ik eppe voor het vlechten van kransen; ook heb ik overvloed van klimop, waarmêe gij, als krans op uwe in een 'eenvoudigen knoop opgebonden lokken, altijd zoo schittert; mijn huis straalt van 't zilverwerk (voor den feestdisch); mijn altaar, kwistig met heilig loof omwonden, verlangt ongeduldig er er naar met het bloed van een geslacht lam te worden besproeid; alle handen (mijner dienaren) reppen zich en dienstmaagden en dienaar loopen bedrijvig door elkâar heen en wêer; en op mijn haard doen de vlammen, bij 't opflikkeren, vuil walmenden rook kronkelend omhoog stijgen.

Opdat ge echter weet, tot welke feestvreugde ge wordt geroepen: heden moet gij den 13^{en} dag[3]) vieren, die de aan Venus, de uit de zee geboren Godin, gewijde maand April in tweeën deelt, een dag, die voor mij met recht een feestdag en bijna nog heiliger is dan mijn eigen geboortedag, omdat van dien dag af mijn Maecenas de hem (steeds) toevloeiende jaren begint te tellen!

Telephus[4]), naar wiens liefde gij smacht, een jongeling, boven u in stand, is (toch) reeds veroverd door een rijk en koket meisje, dat hem in den welkomen boei (harer liefde) geketend houdt. U moest (het voorbeeld van) de half verzengde Phaëthon[5]) afschrikken van begeerige hoop en verwachting en de gevleugelde Pegasus[6]), die met tegenzin

---

1) *Albaansche wijn* (uit Alba Longa) behoorde tot de beste soorten en deed alleen onder voor den Caecubischen en Falerner wijn, vgl. bij Od. I, 20, aant. 5.

2) *Phyllis*: ook Od. II, 4, 14 (zie aldaar).

3) Den *13en April* was *Maecenas* geboren; in welk jaar is onbekend.

4) *Telephus*: waarschijnlijk dezelfde als Od. I, 13, 1 en Od. III, 19, 26.

5) Over *Phaëthon*, vgl. Ovidius, Gedaanteverw. II, 311—328 (in mijne vertaling).

6) Toen *Bellerophon* (vgl. bij Od. III, 7, 13) op den *Pegasus* (vgl. Od. I, 27, 24) beproefde ten hemel te stijgen, werd hij door het gevleugelde ros afgeworpen.

Bellerophon, zijn' sterfelijken berijder, droeg, moest u tot een ernstig voorbeeld strekken, dat ge altijd slechts moet zoeken wat met uw stand overeenkomt, en dat ge, het als zonde beschouwend meer te hopen dan wel veroorloofd is, hem, die in stand u te boven gaat, moet laten schieten.

Maar welaan! gij, laatste mijner geliefden! — want na heden zal ik voor geen andere vrouw meer in liefde ontvlammen — leer de melodie (van mijn lied) en draag die voor met uw lieflijke stem: door een lied zullen de sombere zorgen (van uw minnend hart) verminderen.

Twaalfde Ode.

Aan Vergilius.

(In de lente).

Uitnoodiging tot een gastmaal aan zekeren Vergilius, zie bij vs. 13.

INHOUD: *De Lente is gekomen!* (*vs. 1-12*). *Dan is men dorstig, Vergilius! maar als gij uw deel wilt hebben van mijn nog niet aangebroken Caleenschen wijn, moet gij van uw kant een doosje nardusbalsem meêbrengen: gratis krijgt men in mijn huis niets* (*13-24*). *Zet uw zaken en uw gedachten aan voordeel en winst eens aan kant: wees met mij ook eens uitgelaten en spring eens uit den band!* (*25-28*).

Reeds strijkt de adem der Thracische koeltjes[1]), die de Lente (bij haar komst) vergezellen, de (onstuimige) zee effen en glad en blaast hij de zeilen bol; reeds zijn de weiden niet meer verstijfd door de vorst en schieten de stroomen niet meer, door wintersneeuw gezwollen, bruisend voort.

1) *Thracische koeltjes*: de luwe Westerkoeltjes, Zephyrs.

Klagend treurend om Itys [1]), bouwt de rampzalige vogel haar nest, zij, een eeuwige schande voor Cecrops' huis, omdat zij den wellust van den barbaarschen koning (al te) vreeselijk gewroken had. In het nog jonge gras (uitgestrekt), spelen de bewakers van vette schapen liederen op de herdersfluit, tot vreugde van den God [2]), die een welbehagen vindt in het vee en in de met donkere pijnboomwouden bedekte heuvels van Arcadië.

De tijd van het jaar maakt dorstig, Vergilius [3])! maar als gij, beschermeling van aanzienlijke jongelingen [4])! lust hebt druivensap, te Cales [5]) geperst, met volle teugen te drinken, moet ge dien wijn met een doosje nardusbalsem koopen [6]). Want een klein doosje nardusbalsem zal de kruik te voorschijn lokken, die nu nog in de pakhuizen van Sulpicius [7]) ligt en die rijkelijk u nieuwe hoop en verwachtingen zal schenken en door zijn werkzame kracht het bittere der zorgen (uit uw gemoed) zal wegspoelen. Als ge u dus tot zulk een genot aangetrokken gevoelt, kom dan spoedig met uw koopwaar [8]): want ik ben niet van plan u, vrij van belasting [9]),

---

1) *Itys*: Procne, dochter van den Atheenschen (vgl. vs. 6: *Cecrops*: stichter van de burcht van Athene) koning Paudion doodde, ten einde den smaad, door haar echtgenoot den Thracischen koning Tereus, aan haar zuster Philomela aangedaan, te wreken, haar eigen zoontje *Itys* en zette hem aan Tereus als spijs voor; in toorn hierover ontstoken, vervolgt Tereus beide zusters, waarop Procne in een zwaluw, Philomela in een nachtegaal en Tereus in een hop veranderd werd (Ovidius, Gedaanteverw. VI, 412—674). *rampzalige vogel*, d. i. de zwaluw (Procne).

2) *God*: Pan of Faunus (vgl. bij Od. I, 4, 11), die zich gaarne in het aan wouden en weiden rijke Arcadië ophoudt. *Arcadië*, landschap in het midden van de Peloponnesus.

3) *Vergilius*: waarschijnlijk een of ander handelaar (vs. 25); *in geen geval de bekende dichter*, die reeds in 19 vóór Chr. stierf (terwijl het 4e Boek der Oden in 17 vóór Chr. begonnen is).

4) Wie Hor. met *aanzienlijke jongelingen* bedoelt, is onbekend.

5) Over den *Calenischen wijn*, zie bij Od. I, 20, aant. 5.

6) Schertsend zegt Hor., dat Verg. in ruil voor den wijn, dien hij hem zal schenken, nardusbalsem moet meêbrengen, waarmede men zich bij 't drinkgelag zou kunnen zalven; nardus was duur (*Kruytbosch*).

7) Zekere *Sulpicius* Galba bezat, ten tijde van Hor., ten Z.W. van den Aventijnschen heuvel, groote pakhuizen met wijn, olie, enz.

8) *koopwaar*: het doosje nardusbalsem; *Kruytbosch*: schertsend, alsof Hor. met Verg. een ruilhandel wenscht aan te gaan.

9) *vrij van belasting*, d i. zonder dat gij van uw kant iets doet; schertsend voor *gratis*.

in mijn wijn te doen baden; dat kan alleen een rijkaard in zijn van alles volop voorzien paleis.

Maar — hoe 't dan ook zij[1]) — weg met voorwendsels, weg met uw zucht naar voordeel en winst; denk, zoolang U 't leven gegund is, aan den somberen vuurgloed[2]) (van den brandstapel) en meng liever onder uw wijzen ernst een kortstondige dwaasheid: want 't is zoet op zijn tijd eens dwaas (en uitgelaten) te zijn.

Dertiende Ode.

Aan Lyce.

Spotlied (op een kokette, oude vrijster).

INHOUD: *Liefde kunt ge niet meer opwekken, hoezeer ge 't ook beproeft* (vs. *1-12*); *want ge zijt oud* (*13-16*). *Eens waart ge schoon, maar nu zijt ge een uitgebrande fakkel* (*17-28*).

De Goden, Lyce[3])! hebben mijn wensch verhoord! verhoord hebben de Goden mijn wensch, (hoort ge?) Lyce! ge wordt een oud wijf en toch wilt ge nog schoon schijnen en koketteert ge en drinkt ge op onbeschaamde manier en tracht ge, in uw dronkenschap, met bevende stem een liedje zingend, den (voor u) onverschilligen Cupido tot u te lokken: maar hij houdt liever de wacht op de schoone wangen der bloeiende en in zang en citherspel ervaren Chiïsche maagd.[4]) Want stuursch vliegt hij verdorde eiken[5]) voorbij en ontvlucht dus ook u, omdat gele tanden en rimpels en grijze haren u leelijk maken.

---

1) *hoe 't dan ook zij:* of gij aan mijne voorwaarde wilt voldoen of niet.
2) De dooden werden òf *verbrand* òf begraven.
3) *Lyce:* misschien dezelfde als III, 10, 1 (vgl. aldaar).
4) *Chiïsche*, d. i. uit Chios; misschien naam eener vrijgelaten slavin.
5) De *eik* was het symbool van den *grijzen ouderdom.*

Geen purperen Coïsche[1]) gewaden, geen kostbare edelgesteenten brengen u de dagen (uwer jeugd) weer terug, welke de snel voortijlende tijd eenmaal in de bekende[2]) jaarboeken (van uw leven) bewaard en opgesloten houdt.

Waarheen is uw bekoorlijke schoonheid gevloden, helaas! waarheen ook uw frissche gelaatskleur? Waarheen uw bevallige bewegingen (bij den dans)? Wat hebt ge nog over van die, van die (Lyce), die slechts liefde ademde, die mij aan mijzelf had ontrukt, die gevierde beauté met haar bevallige koketterie, die na Cinara's[3]) dood eerst recht gelukkig zich voelde? Maar aan Cinara schonk het Lot een kortstondig leven, slechts om Lyce in 't leven te sparen voor een ouderdom, gelijk aan dien eener bejaarde kraai[4]), opdat alle van minnevuur blakende jongelingen, onder schaterend gelach, haar tot asch verganen fakkel[5]) zouden aanschouwen!

Veertiende Ode.

Aan Augustus.

(Loflied).

Over de aanleiding tot het dichten dezer Ode, zie de Inleiding op Od. IV, 1 en de aant. bij Od. IV, 4, 18.

In 14 vóór Chr. gedicht.

INHOUD: *Welke eerbewijzen van Uw Rome zouden, naar behooren, Uwe verdiensten, Augustus! kunnen vereeuwigen?* (*vs. 1-6*). *Zoo hebben thans de Vindeliciërs de kracht van Uw vuist*

1) Op *Cos*, een der Sporaden, werden fijne, doorzichtige, purperen gewaden vervaardigd, die de vormen van het lichaam lieten doorschemeren.

2) Lyce was onvoorzichtig genoeg geweest om aan hare vrienden de consuls van haar geboortejaar te verraden (*Kruytbosch*).

3) Over *Cinara*, zie bij Od. IV, 1, 4. *Lyce* was dus 's dichters tweede liefde, *Cinara* zijn eerste.

4) Vgl. bij Od III, 17, 13.

5) *tot asch verganen fakkel* = uitgebluscht minnevuur.

gevoeld, nadat te voren Drusus de volksstammen in de Alpen en daarna zijn broeder Tiberius, onweêrstaanbaar als een bergstroom, de Raetiërs had neêrgeveld (7-34). Dat hebben wij U te danken, wien thans, reeds 15 jaren achtereen sedert de inneming van Alexandrië, Fortuna goedgunstig toelacht en wien thans de verst afgelegen landen en volken gehoorzamen (34-52).

Met welke overvloedige eergeschenken zou de zorgende liefde van den Senaat en van het Romeinsche volk Uwe heldendaden, Augustus! grootste der vorsten, zoover de zon de bewoonde oorden der aarde bestraalt! voor altijd in opschriften [1]) en niets vergetende jaarboeken kunnen vereeuwigen? Gij, wiens kracht in den strijd de Vindeliciërs [2]), nog niet aan 't Romeinsche gezag onderworpen, kort geleden (tot hun schade) hebben gevoeld! Met Uwe legioenen toch velde de onstuimige Drusus de wilde volksstammen der Genauniërs en de vlugge Breuniërs [3]) neêr en verwoestte hij hunne hoog op de vreeselijke Alpen gebouwde burchten met meer dan enkelvoudige vergelding [4]); spoedig daarna verdreef, na een zwaren slag, de oudste der Neronen [5]), onder gunstige voorteekens, de woeste Raetiërs; 't was een bewonderenswaardig schouwspel te zien, hoe hij in den bloedigen strijd die vrije mannen, die zich ten doode hadden gewijd, door herhaalde nederlagen vernietigde, ongeveer zooals de stormwind de ontembare golven zweept en beukt, wanneer de rij der Pleiaden [6]) door de wolken breekt, en hoe hij rusteloos de drommen der vijanden in 't nauw bracht en met zijn brieschend

---

1) Ter eere van Augustus liet het dankbare Romeinsche volk het (in 6 vóór Chr. voltooide) *tropaeum Augusti* te Torbia bij Nizza oprichten, waarop de namen van 46 onderworpen volksstammen in de Alpen gegrift waren.

2) Zie de aant. bij Od. IV, 4, 18.

3) De *Genauniërs* en *Breuniërs* woonden in het dal van de Inn.

4) *met meer dan enkelvoudige vergelding:* de bestraffing was zwaarder dan het door hen veroorzaakte kwaad.

5) *oudste der Neronen: Tiberius* Claudius Nero. Over de *Raetiërs*, zie bij Od. IV, 4, 18.

6) De *Pleiaden*, de 7 dochters van Atlas en Pleïone, werden door Zeus onder de sterren verplaatst en vormden daar het „*Zevengesternte*"; haar ondergang, in 't begin van November, brengt de winterstormen.

ros zelfs midden in 't heetst van den strijd zich stortte. Even heftig als de stierkoppige Aufidus [1]), langs het rijk van den Apulischen Daunus voortschietend, zijn golven voortstuwt en in razende vaart de bebouwde akkers met vreeselijke overstrooming bedreigt, even heftig vernielde Claudius met forschen aanval de ijzeren horden der barbaren en maaide hij, zegevierend zonder eenig verlies, hun voorhoede en achterhoede ter aarde, en dat wel met Uwe legioenen, naar Uw raad en onder bijstand der U goedgunstig gezinde Goden.

Want sedert den dag, waarop Alexandrië [2]) deemoedig zijn havens en zijn verlaten paleis voor U openstelde, heeft de U gunstig gezinde Fortuna [3]), reeds gedurende vijftien jaren, Uwe oorlogen met voorspoedigen uitslag bekroond en vurig gewenschte roem en eer aan de door U als heerscher verrichte krijgsdaden toegevoegd. U bewondert vol eerbied thans de vroeger nooit (geheel) bedwongen Cantabriër, de Mediër en Indiër, U ook de rusteloos rondzwervende Scyth [4]), o machtige Beschermer van Italië en van Rome, de Vorstin der Steden! U gehoorzaamt thans de Nijl, die den oorsprong zijner bronnen verborgen houdt, en de Donau, U de snelstroomende Tigris, U de van monsters krioelende Oceaan, die donderend opbruist tegen de kusten van 't ver verwijderd Britannië, U het nooit voor den dood sidderend Gallië en het (in den strijd) geharde Spanje, U vereeren eerbiedig, na hun wapens te hebben opgeborgen, de (vroeger) op moord en slachting beluste Sygambriërs [5])!

---

1) *Aufidus* en *Daunus*, zie bij Od. III, 30, 10 en 11. Stroomgoden werden voorgesteld met een *stierenkop*.

2) Den 1en Aug. 30 vóór Chr. nam Octavianus *Alexandrië* in; ter herinnering hieraan ontving de maand *Sextilis* in 8 vóór Chr. den naam *Augustus*. Alexandrië had 3 *havens*. — *verlaten:* door den dood van Cleopatra.

3) Over *Fortuna* zie Od. I, 35.

4) *Cantabriër*, zie bij Od. II, 6, 2. *Mediër* = Parth, vgl. bij Od. I, 2, 22 en bij Od. IV, 15, 6. *Indiër:* in 26 vóór Chr. kwamen gezanten der *Indiërs* en Scythen te Tarraco tot Augustus, om zijne vriendschap af te smeeken. Over de *Scythen*, vgl. bij Od. I, 19, 10.

5) *Sygambriërs*, zie bij Od. IV, 2, 36.

Vijftiende Ode. [1])

Aan Augustus.

(Vredevorst).

Kort na 13 vóór Chr. gedicht.

INHOUD: *Doch nu heb ik genoeg Uwe krijgsdaden bezongen! Thans wil ik Uwe vredesdaden verheerlijken* (*vs. 1-4*). *Gij hebt ons een tijdperk van eervollen vrede geschonken* (*4-16*), *die duurzaam zal zijn* (*17-24*). *Daarom zullen wij, naast de Goden en de helden uit den voortijd, U bezingen* (*25-32*).

Juist wilde ik (op nieuw) (Uwe) veldslagen en (de door U) overwonnen steden bezingen, toen Phoebus ongeduldig in de snaren Zijner lier greep en mij ernstig vermaande, dat ik niet mijn klein [2]) zeil moest richten naar de groote open zee. (Zoo hoor dan dít lied:)

Het tijdperk van Uw bestuur, Augustus! schonk weder overvloedige vruchten aan onze akkers terug, schonk ook aan onzen Juppiter onze vanen [3]), ontrukt aan de tempelposten der trotsche Parthen, terug, het sloot den (eindelijk) van oorlog bevrijden tempel van Janus Quirinus [4]) en beteugelde

---

1) Deze Ode staat tot de voorgaande in dezelfde verhouding als de 5e tot de 4e; in beide wordt Augustus' grootheid als Vredevorst bezongen, nadat in de voorafgaanden de onder zijne auspiciën verrichte krijgsdaden zijner stiefzonen waren verheerlijkt (*Kruytbosch*).

2) *klein zeil:* ziet, in beeldspraak, op de kleine lyrische liederen, *groote open zee* op de vele krijgsdaden van Augustus. De koenheid eens dichters wordt meermalen vergeleken met die van een schipper.

3) *onze vanen:* bedoeld zijn de door de Parthen op Crassus en Antonius buitgemaakte, maar in 20 vóór Chr. door Phrahates aan de Rom. teruggegeven veldteekenen. *Onzen Juppiter:* d.i. de Capitolijnsche Juppiter, die hier in 't algemeen de goddelijke bescherming vertegenwoordigt, waarin Rome zich verheugt. De zin is dus: Aug. bracht de Rom. veldteekenen weêr onder de bescherming der Rom. Goden. Bedoelde veldteekenen werden later door Aug. neergelegd in den tempel van Mars Ultor, dien hij ter herinnering aan deze gebeurtenis bouwde (*Kruytbosch*).

4) De beide poorten van den *Janustempel* werden *in vredestijd gesloten*; dit gebeurde na Numa eerst weder in 235 v. Chr. en daarna, ten tijde van Augustus, in 29 en 25 vóór Chr.

de alle perken van orde en recht te buiten gaande losbandigheid, het ruimde alles, wat slecht was, uit den weg en riep de deugden en tucht onzer voorvaderen weêr in 't leven, waardoor weleer de Latijnsche heerschappij en Italië's macht zich hebben uitgebreid en thans de roem en majesteit van ons Rijk van 't Westen, waar de zon ondergaat, tot aan haar opgang in 't Oosten zich uitstrekt.

Zoolang Augustus onzen Staat beschermt, zal geen waanzinnige burgeroorlog of geweldpleging (de thans heerschende) rust en vrede verjagen, noch ook de toorn, die zwaarden smeedt en steden tegen elkander vijandig gezind en daardoor rampzalig maakt. Noch zullen zij, die aan den diepen Donau[1]) wonen, Augustus' geboden overtreden, noch ook de Geten, noch de Seriërs of de trouwelooze Perzen, noch zij, die aan de oevers der Tanais[2]), het levenslicht zagen.

Daarom zullen wij allen, zoowel op werkdagen als feestdagen, te midden der gaven van den schalkschen Liber[3]), met onze vrouwen en kinderen, eerst op gepaste wijze de Goden smeekend aanroepen en vervolgens, naar voorvaderlijk gebruik, in een door Lydisch fluitspel[4]) begeleid feestlied, de beproefde deugd en moed van vroegere helden en ook Troje en Anchises[5]) en ten slotte U, den nazaat der zegenende Venus[6]), bezingen!

---

1) Bedoeld worden de *Vindeliciërs* en *Raetiërs* (zie bij Od. IV, 4, 18) en de *Daciërs* (zie bij Od. I, 35, 9).

2) *Geten*, zie bij Od. III, 24, 11. *Seriërs*, zie bij Od. I, 12, 56. *Perzen* = Parthen, zie bij Od. I, 2, 22. *Tanais*, zie bij Od. III, 10, 1.

3) *Liber* (d. i. Bevrijder van zorgen) = Bacchus.

4) De *Lydische fluiten* met haar weeke melodiën, waren bij gastmalen zeer gezocht.

5) *Anchises*, vader van Aeneas.

6) *Augustus* behoorde tot het Julische geslacht, waarvan *Julus*, Aeneas' zoon en kleinzoon van *Venus*, de stamvader was.

EEUWDICHT.

In het jaar 17 vóór Chr. besloot Augustus groote feesten te geven en wenschte deze, om zooveel mogelijk de fictie van het voortbestaan der oude republiek te handhaven, als *ludi saeculares* (eeuwfeesten) te vieren volgens interpretatie van de Sibyllijnsche Boeken door de *quindecimviri sacris faciundis* (15 offerpriesters); in het algemeen werd dus hierbij het ritueel der vroeger gevierde ludi saeculares gevolgd, al kan juist niet bewezen worden, dat voorheen bij perioden van 110 jaren [1]) zulke spelen gegeven zijn.

De feesten werden, voorzoover hun godsdienstig deel betreft, gedurende 3 achtereenvolgende nachten ter eere van de Parcen (Moiren, Schikgodinnen), de Ilithyiae (beschermgodinnen der geboorte) en Ceres (Tellus, Godin der aarde) en 3 achtereenvolgende dagen ter eere van Juppiter, Juno en Apollo met zijne zuster Diana gevierd. Dezen keer gold de feestviering in de eerste plaats Apollo (en Diana), onder wiens bizondere bescherming Augustus meende te staan en wien hij na den slag bij Actium den prachtigen tempel op den Palatinus had gebouwd. Zoo worden dan ook in den feestzang Apollo en Diana in 't bizonder verheerlijkt, hoewel ook de andere Goden, hier boven genoemd, niet worden vergeten en in 't algemeen de lofzang alle Goden geldt, in wier bescherming Rome zich verheugt (*Kruytbosch*).

Op den 3en dag nu werd in den prachtigen tempel van Apollo Palatinus (vgl. Od. I, 31, aant. 3) het *Eeuwdicht*, door Hor. op verzoek van Augustus gedicht, door een koor van 27 knapen en 27 meisjes *gezongen*; deze knapen en

---

1) Volgens Etruscischen ritus was een *eeuw* = 110 jaren.

meisjes, wier vaders en moeders nog in leven moesten zijn, waren allen van aanzienlijke afkomst. Het lied werd te gelijk door *beide koren* gezongen (uitgezonderd vs. 33 en 34 door de knapen en vs. 35 en 36 door de meisjes).

INHOUD: *Het gedicht bestaat uit 2 deelen: vs. 1-32 worden verschillende godheden aangeroepen en wel 1-8 Apollo en Diana, 9-12 Sol, 13-24 Ilithyia, 25-28 de Parcen, 29-32 Ceres; vervolgens wordt (vs. 33-76), na hernieuwde aanroeping van Apollo en Diana, de oorsprong en steeds toenemende bloei van Rome van Aeneas tot Augustus bezongen met de bede dat de algemeene welvaart steeds moge toenemen.*

Phoebus! en Gij, machtige Beschermster der wouden, Diana! stralend tweelingsieraad [1]) aan den hemel, Gij, die beiden verdient steeds te worden vereerd en ook steeds zijt vereerd! o geeft ons, wat wij U afsmeeken in dit heilig uur, waarin, volgens bevel der Sibyllijnsche boeken [2]), uitgelezen, kuische meisjes en knapen [3]) een lied zingen ter eere der Goden [4]), die de zeven heuvels (van Rome) beschermen.

Levenwekkende Zonnegod! Gij, die met Uw schitterenden wagen den dag doet verschijnen en weêr verdwijnen, en die elken dag anders en toch als dezelfde verrijst, o! moogt Gij (op Uw baan) nooit iets, grootscher en machtiger dan Rome, aanschouwen!

Gij, Ilithyia! of hoort Ge U liever Lucina noemen of

---

1) *Phoebus* (d. i. de lichtende) = Apollo. *tweelingsieraad: Apollo* als Zon(negod), *Diana* als Maan(godin).

2) De *Sibyllynsche boeken* 3 (of 9) in getal, waren, volgens de sage, een geschenk der Cumaeïsche Sibylle (d. i. verkondigster van der Goden wil) aan Tarquinius Priscus (of Superbus) en bevatten in Grieksche hexametri voorspellingen en raadgevingen in moeielijke omstandigheden van den Staat; Augustus liet ze in den tempel van den Palatijnschen Apollo deponeeren, waar zij in 2 gouden kastjes in het voetstuk van Apollo's standbeeld bewaard werden.

3) De ouders der meisjes en knapen moesten tot den Senatorenstand behooren, beiden nog leven en in den strengsten en heiligsten vorm (confarreatio) gehuwd zijn.

4) Natuurlijk zijn niet enkel Apollo en Diana bedoeld, maar alle Goden, welke de viering der Eeuwfeesten geldt, vgl. de Inleiding en vs. 73 (*Kruytbosch*).

Genitalis [1])! Gij, die, zachtmoedig, de rijke vrucht (van den moederschoot) zonder ongeval het levenslicht doet zien, bescherm Gij de moeders! Godin, doe ons nakroost gedijen en zegen de besluiten der Senatoren betreffende het huwelijk der vrouwen en de voor (het voortbrengen van) nieuw kroost vruchtbare huwelijkswet [2]), opdat de (door de Sibyllijnsche boeken) bepaalde tijdkring, telkens na verloop van tienmaal elf jaren, weder de zangen en spelen terugbrenge, die gedurende drie feestelijke dagen en evenzooveel heerlijke nachten worden gevierd.

En Gij, Parcen [3])! die steeds waarheid verkondigd hebt! moge de onwrikbare beschikking van het Lot gestand doen wat eenmaal (door U) is gesproken en voegt een gelukkige toekomst bij het verleden!

Moge de Godin der aarde, rijk aan vruchten en rijk aan vee, (uit dankbaarheid) Ceres [4]) met een krans van korenaren bekransen; mogen Juppiter's heilzame regens en koeltjes én de veldvruchten én het jonge vee doen gedijen!

(*Koor der knapen*) Berg, zachtmoedig en vreedzaam, Uw boog, Apollo! en verhoor ons, smeekende knapen!

(*Koor der meisjes*) Gij, tweehoornige [5]) Koningin der gesternten, Maangodin! verhoor ons, smeekende maagden!

Daar toch (de stichting van) Rome Uw werk is, (o Goden!) en een deel der Trojaansche scharen, op Uw bevel, hun Huisgoden en stad in veilige vaart verlatend, aan de Etruscische kust is geland en de vrome Aeneas, zonder schade (voor hen), door het brandende Troje heen, hun een

1) De Goden worden gaarne met verschillende namen aangeroepen. Oorspronkelijk waren de Ilithyiae (Geboortegodinnen), dochters van Juno, zelfstandige Godinnen; later werd hare functie aan Juno toegekend, of, zooals hier, aan *Diana*. *Lucina* = *Genitalis* = *Ilithyia* = Geboortegodin (eig.: die de vrucht het levenslicht schenkt). Bij *vs. 13—16* teekent *Kruytbosch* aan: Indien Rome de grootste onder de steden op aarde zal blijven, moet onder het komende geslacht een talrijk kroost opgroeien; om dit te bevorderen, wordt de zegen van Diana, als Ilithyia, aangeroepen.

2) Bedoeld is de gewichtige *Julische wet* van Augustus, gemaakt met het doel om de echteloosheid en kinderloosheid tegen te gaan.

3) Over de *Parcen*, zie bij Od. II, 3, 15.

4) *Ceres:* Godin van den landbouw.

5) *tweehoornig:* ziet op de twee spitse uiteinden (horens) der maansikkel. *Maangodin* = Diana.

veiligen, vrijen, weg heeft gebaand, met de (volgens beschikking van 't Noodlot hun gedane) belofte hun meer te geven dan zij achterlieten: zoo schenkt dan, o Goden! reinheid van zeden aan de leerzame jeugd, schenkt, o Goden! rust aan den kalmen ouderdom en schenkt aan Romulus' volk macht en nakroost en alle mogelijken roem. Moge ook de roemrijke nazaat van Anchises en Venus [1]), wat hij door een offer van witte [2]) stieren eerbiedig U smeekt, erlangen, hij, die in den krijg den vijand overwint, maar zachtmoedig is jegens den overwonnene. Thans vreest de Mediër [3]) zijn te water en te land machtige vuist en de macht van Alba [4]), thans vragen de Scythen en Indiërs [5]), kort geleden nog zoo trotsch, deemoedig zijn rechterlijke uitspraak en vonnis. Thans wagen het de aloude Godheden der Trouw, der Vrede, der Eer en der Eerbaarheid en ook der lang vergeten Deugd, weêr terug te keeren en verschijnt weêr de rijk (gezegende) Godin des Overvloeds met vollen hoorn. En daar toch Phoebus [6]), de God der voorspelling, getooid met zijn schittrenden boog, Hij, de lieveling der Muzen, Hij, die door Zijn heilzame kunst het zieke lichaam verkwikt [7]), met goedgunstigen blik neêrziet op de Palatijnsche altaren [8]), doet Hij (gewis) den voorspoed der Romeinsche macht en van Latium voortduren tot in lengte van dagen en steeds betere onbegrensde toekomst! En Zij, die den Aventinus en den Algidus [9]) bewoont, verhoort (gewis) het gebed der Vijftienmannen [10]) en leent (gewis) een vriendelijk oor aan de smeekbeden van kinderen.

---

1) Bedoeld is *Augustus*, vgl. bij Od. IV, 15, 32.

2) Voor de Godheden des hemels worden *witte*, voor die der Onderwereld zwarte offerdieren geslacht.

3) *Mediër* = Parth, vgl. bij Od. I, 2, 22 en bij Od. IV, 5, 25.

4) *Alba* Longa was de moederstad van Rome.

5) *Scythen*, zie bij Od. I, 19, 10. *Indiërs*, zie bij Od. IV, 14, 44.

6) *Phoebus* = Apollo.

7) *Apollo* als God der geneeskunde.

8) Bedoeld is de beroemde, door Augustus gestichte Apollotempel op den Palatijnschen heuvel (vgl. Od. I, 31, aant. 1).

9) Toen Servius Tullius *Diana* tot beschermgodin van het bondgenootschap der Latijnen maakte, werden Haar op den *Aventijnschen heuvel* een woud en tempel gewijd. Ook op het gebergte *Algidus* bij Tusculum bezat Zij een zeer oud heiligdom, vgl. bij Od. I, 21, 6.

10) *Vijftienmannen*: de 15 offerpriesters, zie Inleiding.

Met de goede en vaste hoop dan, dat Juppiter en alle Goden dit ons smeeklied ter harte zullen nemen, keeren wij, koor van knapen en meisjes, die (van den dichter Horatius) hebben geleerd [1]) den lof van Phoebus en Diana te bezingen, naar huis weêr terug.

---

1) Vgl. Od. IV, 6, 41—44.

EPODEN.

De *Epoden* (bij Hor. de overgang van de Satirische tot de Lyrische poëzie) zijn omstreeks denzelfden tijd als zijne Satiren, nl. tusschen 41 en 30 vóór Chr. gedicht.

Epodos beteekent eig. : *bijgezongen* (versregel) en ziet op den (meestal) *korteren versregel* die op een langeren versregel volgt (zie b.v. de metrische vertaling der 2^{e} Epode) ; vervolgens kreeg het geheele gedicht daarnaar den naam *Epodos* (Epode); een uitzondering hierop maakt de 17^{e} Epode, die uit doorloopende zesvoetige iamben (◡ ⊥) bestaat.

De naam *Epodos* komt bij Hor. niet voor ; hij zelf noemt ze steeds »*iambi*" zoowel met het oog op het metrum (zij zijn meest allen in *iambische versmaat* gedicht) als om den scherpen, bijtenden inhoud van sommige dier gedichten. In de *Epoden* nl. volgt Hor. den beroemden Griekschen leerdichter *Archilochus* van Paros (bloei : begin der 7^{e} eeuw vóór Chr.) na, die het eerst de zesvoetige iambische versmaat (◡ ⊥ ◡ ⊥ ◡ | ⊥ ◡ ⊥ ◡ ⊥ ◡ ⊻) en tevens vele andere versmaten uitvond en aanwendde, en die vooral in zijne *Epoden* uiterst heftig en scherp was ; ook bij Hor. maken persoonlijke aanvallen, spot en persiflage den hoofdinhoud zijner *Epoden* uit, maar toch evenaren zij nog niet in »bitterheid, gif en woede"! de Epoden van Archilochus. Op aandrang van Maecenas (zie Epod. XIV, 5—8) dichtte Hor. zijne Epoden en gaf ze daarna, met een opdracht (Epod. I.) aan zijn' hoogen beschermer, uit.

Eerste Epode.

Aan Maecenas.

(Geen scheiding!)

Gericht aan Maecenas, toen deze in de lente van 31 vóór Chr. Octavianus (Augustus), in den oorlog tegen Antonius, naar Epirus wilde volgen, waarbij hij uitdrukkelijk bepaalde dat Hor. hem niet zou vergezellen. Voordat echter Maecenas zijn plan kon volvoeren, benoemde Octavianus hem tot zijn plaatsvervanger in Rome en Italië (zie bij Od. I, 1, 1).

INHOUD: *Gij wilt ten strijde?* (*vs. 1-4*). *Ik wil u volgen* (*5-14*), *omdat ik u lief heb en geen egoïstische bijgedachte mij daartoe aanspoort* (*15-34*).

Dus zult ge dan werkelijk, vriend Maecenas[1])! op een Liburnisch sneljàcht[2]) tusschen de hooge zeekasteelen[3]) (van Antonius) u begeven, bereid om alle gevaren, die Caesar[4]) bedreigen, met gevaar voor uw eigen leven te doorstaan?

Maar wat moet ik dan doen, wien, als gij leeft, het leven zoet, zoo niet, het leven een last is? Moet ik, zooals gij verlangt, (hier) in kalme rust voortleven, die mij niet aangenaam is, als ik haar niet samen met u geniet, of past het mij niet veeleer deze uw moeite en nooden, die ik met de geestkracht, die een wakker man betaamt, zou dragen, (mét u) te dragen? Maar ik zál ze (mét u) dragen en 't zij over de bergruggen der Alpen of over den ongastvrijen Caucasus, 't zij naar den uitersten zeeboezem in 't Westen[5]), met dapper gemoed u volgen.

Kunt ge nog vragen, waarin ik, onkrijgshaftig en niet heel sterk (van gezondheid), u, door mijn medewerking, zou

---

1) Over *Maecenas*, zie bij Od. I, 1, 1.
2) *Liburnisch sneljacht*, zie bij Od. I, 37, 30.
3) *zeekasteelen:* de kolossale, met torens voorziene, oorlogschepen van Antonius.
4) *Caesar*, d. i. C. Julius Caesar *Octavianus* (Augustus).
5) Bedoeld is de straat van Gibraltar.

kunnen helpen? Als ik u vergezel, zal mijne vrees en bezorgdheid (voor u) minder groot zijn, die, ben ik niet bij u, met des te meer kracht mij beheerscht: evenals een zijn nog vederlooze jongen verplegende en koesterende vogel meer voor aanschuifelende slangen bevreesd is, als hij hen (om voedsel te halen) heeft verlaten, ofschoon hij, al was hij bij hen, hun toch geen meerdere hulp zou kunnen verleenen. Gaarne zal ik dezen en iederen (anderen) strijd met u meêmaken, slechts in de hoop op uw vriendschap en gunst, maar (volstrekt) niet, opdat[1]) nog meer mij toebehoorende jonge stieren, vóór mijne ploegen gespannen, zouden zwoegen en zweeten, of opdat vóór de heete Hondsdagen mijn vee van de Calabrische weiden naar de Lucanische[2]) verhuize, noch ook opdat mijn landhuis, wit schitterend van marmer zich uitstrekke tot aan de door Circe's zoon gebouwde muren van Tusculum[3]): neen! reeds meer dan genoeg heeft uw vrijgevigheid mij verrijkt en ik wil niet iets bezitten, alleen om het, gierig als Chremes[4]), als een schat in de aarde te verbergen of om het, als een losbandige verkwister, door te brengen.

Tweede Epode.

Lof van het Landleven.

(Natuur sterker dan de leer!)

INHOUD: „*Gelukkig hij die, vrij van de lastige beslommeringen van het stadsleven* (*vs. 1-8*), *de meer eenvoudige en genoegelijker bezigheden van den landman kan uitoefenen* (*9-22*) *en op het land ontspanning genieten of aan de genoegens der jacht zich wijden kan* (*23-38*). *Wie bovendien zich een' vrouw van het land tot huisvrouw kiest, wie met de voortbrengselen van zijn*

1) *opdat* (zooals mijn benijders mij valschelijk nageven).

2) Uit het heete *Calabrië* (en Apulië) dreven de rijke grondbezitters des zomers hun vee naar de koele weiden op de bergen van *Lucanië* (en Samnium).

3) Zie bij Od. III, 29, 8.

4) De gierige *Chremes*, die zijn schat begraaft, is een figuur uit Menander's (Grieksch blijspeldichter: 342—292 vóór Chr.) komedie.

akker tevreden is, wie geen ander schouwspel begeert dan zijne kudden, die geniet een rein geluk" (39-66). *Zóó sprak de woekeraar Alfius met een geestdrift — die onmiddelijk verdoofde door zijn nog grootere zucht naar 't bijeenschrapen van geld!* (67-70).

»Welzalig hij, die, vrij van (de) drukke beslommeringen (van 't stadsleven), evenals 't menschengeslacht uit den alouden tijd [1]), den van zijn vader geërfden akker met eigen ossen beploegt en zich niet met woeker en geldzaken bemoeit, die niet, als krijgsman, door woest alarmsignaal uit den slaap wordt opgeschrikt en niet behoeft te sidderen voor de verbolgen zee, die zich buiten de rechtszaken op het Forum houdt [2]) en den drempel van trotsche, machtiger medeburgers (dan hij) niet behoeft te betreden.

Daarom dan ook [3]) leidt hij (thans) de weelderig opgeschoten ranken van zijn wijnstok tegen hooge populieren op en, de onnutte takken met zijn snoeimes afsnijdend, ent hij vruchtbaarder rijsjes op hun plaats of gaat eens kijken naar zijne kudden vee, die loeiend rondgrazen in het diep naar achter zich uitstrekkend dal of wel hij bergt zijn (uit de raat) geperste honing in zuivere kruiken of scheert zijn zwakke schapen. Of wanneer Autumnus [4]) zijn met rijp ooft getooid hoofd uit de akkers omhoog beurt, hoe heerlijk vindt hij het dan, als hij zijn geënte peren plukt en zijn met (de kleur van het) purper wedijverende druiven, om die als gave te wijden aan u, Priápus! en aan u, Vader Silvanus [5]), Beschermer der grenssteenen!

Nu eens lust het hem onder een ouden steeneik te liggen, dan weêr in het dichte gras. Intusschen glijden (aan zijn

---

1) d. i. ten tijde der gouden eeuw.

2) *drempel*: bedoeld worden de (verplichte) morgenbezoeken der cliënten bij hunne patroni (beschermheeren).

3) *daarom dan ook*: daar door de in vs. 5—8 genoemde bezigheden zijn tijd niet in beslag wordt genomen en hij zich dus uitsluitend aan zijne bezigheden als landman kan wijden (*Kruytbosch*).

4) *Autumnus*: God van den Herfst. *Omhoogbeurt*: ineensmelting der vergelijking met het vergelekene; eig. schieten de vruchten uit de akkers op.

5) *Priápus*: beschermgod der tuinen en wijnbergen; *Silvanus*, eig. boschgod, beschermt tevens de grenzen der akkers; aan beiden werden de eerstelingen van veld- en boomvruchten geofferd.

zijde) beekjes met hooge oevers rustig voort, in het woud kweelen de vogels hun lied en de bronnen ruischen, met haar helder stroomend water, hem tegemoet; dat alles noodt hem tot een lichten (rustigen) slaap. Maar als 't winterjaargetijde van den donderenden Juppiter regen- en sneeuwbuien brengt, dan jaagt hij, met tal van honden, heinde en ver de woeste evers in de hun den weg versperrende netten of spant aan gladde gaffels zijn wijdmazig slagnet uit om de gulzige lijsters te verschalken en vangt den bangen haas en den telkens terugkeerenden kraanvogel[1]) met strikken, als welkome buit. Wie vergeet, te midden van dat alles, niet de lastige zorgen, die Rome hem brengt[2])?

En wanneer dan (daarbij) een kuische huisvrouw van haar kant zorgt voor zijn huis en zijn lieve kinderen, bij voorbeeld een Sabijnsche of eene, zooals de door de zon gebruinde vrouw van den bedrijvigen Apuliër, en zij het oude hout opstapelt op den heiligen haard, tegen den tijd dat haar (van den arbeid) vermoeide man weêr terugkeert en zij, het vroolijk dartelend vee in de omheining van gevlochten teenen opsluitend, hun gezwollen uiers ledigt en zij, zoeten éénjarigen wijn uit het vat scheppend, zijn maaltijd met groente uit eigen hof bereidt: dan kunnen geen Lucrinische[3]) kammossels mij heerlijker smaken, geen tarbot of lipvisch, wanneer de stormwind, donderend neêrgedaald op de Oostelijke wateren[4]), ze soms naar onze zee spoelt; dan kan geen parelhoen of Ionisch hazelhoen mijn maag zoo heerlijk streelen als vette, sappige olijven, (met eigen hand) van de takken mijner boomen geplukt of zuringkruid, dat graag op weilanden groeit en malve, zoo licht verteerbaar voor een hardlijvig lichaam of wel een lammetje, op het feest van Terminus[5]) geslacht, of een aan (den muil van) een wolf ontrukt bokje. O, hoe ge-

1) De kraan verhuist, als trekvogel, in den herfst uit het Noorden naar Italië. Kraanvogels en ooievaars werden door de Ouden gegeten.

2) Vertaald naar de lezing: Quis non malarum, *Roma quas* curas habet (*Scrinerius* in Mnemos. 1887, p. 325).

3) De mosselen en oesters van het *Lucrinische meer* (vgl. bij Od. II, 15, 3) waren beroemd.

4) *Oostelijke wateren*: de Syrische zee.

5) *Terminalia* (feest ter eere van den grensgod *Terminus*) waren door koning Numa ingesteld en werden den 23en Februari gevierd.

zellig is 't bij zulk een landelijk maal zijn schapen met vollen buik, zich naar stal te zien spoeden, zijn afgematte stieren het omgekeerde kouter op loomen nek te zien meêsleepen en zijn knechten, de slavenzwerm van een rijk huis, aan den maaltijd te zien aanliggen rondom de blank gepoetste Huisgoden!"

Toen Alfius [1]), de woekeraar, van plan op stel en sprong een landman te worden, dit had gezegd — inde hij oogenblikkelijk op de helft der maand zijn uitstaande geld en zoekt het tegen den eersten (der volgende maand) weêr te beleggen.

Het zij mij vergund, met toestemming van den bewerker, hier de voortreffelijke metrische vertaling der 2e Epode van Dr. Edw. B. Koster te laten volgen, voorkomende in zijn »*Liefde's Dageraad*" p. 88 vlg.

Iambische versmaat:

◡ ⊥ ◡ ⊥ ◡ | ⊥ ◡ ⊥ ◡ ⊥ ◡ ⏓ (iambische zesvoet)
◡ ⊥ ◡ ⊥ ◡ ⊥ ◡ ⏓ (iambische viervoet)

»Welzalig hij, die vrij van zorgen, vergenoegd
Gelijk 't eenvoudig voorgeslacht,
Het erf zijns vaders met z'n ossenpaar beploegt,
Op geene woekerwinst bedacht;
Die niet gewekt wordt door de schelle krijgstrompet,
Noch door de woeste zee vervaard,
Die trouw de beurs ontwijkt en zijnen voet niet zet
In 't huis der grooten dezer aard.
Veel beter is 't dat hij de wijnstokrank die bloeit,
Langs hooge populieren leidt,
Of met z'n snoeimes menig onnut takje snoeit
En andere ent ter vruchtbaarheid,
Of in 't verwijderd dal zijn kudden vee bespiedt
Die loeiend dwalen, onbeheerd,

---

1) *Alfius*: een beruchte woekeraar ten tijde van Hor. Den 13en of 15 der maand inde men het op den 1en der maand uitgeleende geld.

Of honing, uit de raat geperst, in kruiken giet
Of zijne schucht're schapen scheert.
En als Autumnus 't hoofd met rijpe vruchten smukt
En op het land de ronde doet,
Hoe heerlijk als hij zijn geënte peren plukt
En druiven met hun purp'ren gloed,
Waarmeê hij u, Sylvanus, loont en u, o God
Priapus, hoeder van 't gewas.
Nú geeft hem 't liggen onder d'ouden eik genot,
Dán vlijt hij zich in 't dichte gras.
Intusschen vloeien beken langs hun steilen zoom,
In 't woud weerklinkt der voog'len lust,
De bronnen ruischen met hun klaar gestroom,
Dit alles noodt tot zoete rust.
Maar als in 't wintertij de luide Jupiter
Met sneeuw en regens 't land bezet,
Dan jaagt hij gretig met veel honden heinde en ver
De heftige evers in het net,
Of spreidt aan dunne staken strikken, wijd van maas
Voor 't gulzig volk der lijsters uit,
En vangt de uitheemsche kranen en den bangen haas
Met stroppen, als gewenschten buit.
Wie is er die van zorg, die 't land'lijk leven brengt
Zich niet op deze wijs verpoost?
Want als een kuische huisvrouw al haar aandacht schenkt
Aan 't huis en 't dartelende kroost,
(Bij voorbeeld een Sabijnsche of van Apulische' aard,
Bedrijvig, door de zon verweerd)
En 't oude hout opstapelt in den heil'gen haard
Wanneer haar man moê wederkeert,
En 't vruchtb're vee omsluitend in een hek van lat,
Het de uiers droogt, van zwelling wijd,
En zoeten wijn, éénjarig, puttend uit het vat,
Haar groente uit eigen hof bereidt;
Dan smaken mij geen oesters uit 't Lucrinisch meer,
Of schol of tarbot uit de zee,
Wanneer door d' Oosterstorm met dond'rend wind en weer
Ze zijn gespoeld naar onze zee,
Dan heb ik allen trek verloren in fazant

Of in 't Ionisch hazelhoen,
Maar 'k eet de beste en vetste olijven van mijn land,
Geplukt op eenen zomernoen ;
'k Laat mij de zuring smaken die op 't weiland bloeit
En malve, die zoo licht verteert,
Of 't lammetje wiens bloed op 't Terminus-feest vloeit
Of 't bokje dat geen wolf meer deert.
O hoe gezellig is 't bij zulk een landelijk maal
Z'n schapen stalwaarts te zien spoên,
Terwijl de matte stieren 't omgewende staal
Met loomen nek traag slepen doen,
En al de knechten aan den disch gelegen zijn
Rondom der huisgoôn held'ren schijn.

Zoo spreekt verlangend, Alfius de woekeraar.
Die tot het landbouwvak besluit,
En schraapt zooveel hij kan zijn geld weêr bij mekaâr,
Doch....zet het kort daarop weêr uit.

Derde Epode.

Aan Maecenas.

(Nieuw gif!)

Komische verwensching van het knoflook in een gerecht, dat Maecenas eens in scherts (vs. 20) Horatius liet vóórzetten.

INHOUD: *Voor misdadigers kan knoflook misschien een geschikte spijs zijn!* (*vs. 1-4*). *'t Is het zwaarste vergif!* (*5-18*). *Daarvoor straffe u uw liefje, Maecenas! door u haar kussen te weigeren!* (*19-22*).

Heeft iemand ooit eens met snoode hand zijn' grijzen vader de keel toegeknepen, dan ete hij knoflook, dat nog

schadelijker is dan dolle kervel! O, wat een ijzeren maag moeten die maaiers[1]) wel hebben! Wat voor gif woedt er toch in mijn aderen? Is er soms buiten mijn weten, adderenbloed in dit moes ingekookt, of heeft Canidia[2]) dit vergiftigd maal bereid en gemengd? Toen Medea[3]) boven alle Argonauten hun jeugdig-schoonen aanvoerder bewonderde, en hij op het punt stond den stieren het hun (vroeger) onbekende juk aan te binden, heeft ze gewis hiermeê Jason bestreken en is ze, na zich op de bijzit te hebben gewroken door een hiermeê bestreken geschenk, op haar met gevleugelde draken bespannen wagen gevlucht! Nooit is zoo'n helsche gloed van 't Hondsgesternte[4]) op het dorstige Apulië[5]) neêrgestort, nooit heeft het geschenk (van Nessus)[6]) gloeiender op de schouders van den dadenrijken Hercules gebrand!

Neen! — als ge ooit trek mocht krijgen in zoo'n (afschuwelijke) kost, schalksche Maecenas! dan moge, dat smeek ik vurig, uw liefje[7]) uw kus met haar hand afweren en aan den uitersten rand van het bed gaan liggen!

---

1) *Knoflook* maakte het hoofdbestanddeel uit van het lievelingsgerecht der *maaiers*.

2) *Canidia* (haar eigenlijke naam was Gratidia), uit Napels afkomstig, was te Rome berucht als giftmengster en toovenares en oefende tevens het beroep van zalfverkoopster uit; herhaaldelijk bespot en beschimpt Hor. haar (Epod. V en XVII en in sommigen zijner Satiren).

3) *Medea*, dochter van den Colchischen koning Aeëtes, gaf aan Iason, den aanvoerder der Argonauten, een toovermiddel om de koperpootige, vuurademende stieren te bedwingen, die hij voor den ploeg moest spannen, ten einde den aan Mars gewijden akker met drakentanden te bezaaien. Iason echter ontbrandde in liefde voor Glauce, dochter van den Corinthischen koning Creon, waarop Medea uit wraakzucht haar een kostbaar bruidskleed schonk, dat bij het aantrekken in vlammen opging (vgl. Epod. V, 63—66).

4) *Hondsgesternte* (= *Sirius*) : in de hondsdagen.

5) *Apulië* was heet (Epod. II, 41) en arm aan water (Od. III, 30, 11).

6) *Nessus*, zie bij Epod. XVII, 32.

7) *liefje*: een of andere geliefde van Maecenas. vóór hij met Terentia huwde (vgl. bij Od. II, 12, 13).

Vierde Epode.

Tegen zekeren Parvenu. [1])

(Het gelukskind!)

Gedicht omstreeks 38 vóór Chr.

INHOUD: *Uw snoeverij en pedanterie is mij een doorn in 't oog (vs. 1-10). Ook het volk geeft openlijk zijn ergernis lucht, dat gij tot krijgstribuun zijt benoemd (11-20).*

Zoo groot, naar de wetten der natuur, de haat is tusschen wolf en lam, zoo groot is de tweedracht en haat tusschen mij en jou, wiens rug door Spaansche geesels [2]) en wiens beenen door harde ketenen stuk gestriemd zijn [3])! Al flaneer je, trotsch op je geld, pedant langs 's heeren straten, fortuin verandert nooit iemands afkomst en aard. Zie je niet, als je, met je zes elleboogsmaten [4]) wijde toga aan, daar als een pauw over den Heiligen Weg [5]) stapt, hoe onverholen verontwaardiging de blikken van allen, die daar op en neêr wandelen, van je doet afwenden?

»*Die* [6]) *kerel daar, tot verveling van den omroeper tallooze malen stuk gestriemd door de geeselslagen der Driemannen* [7]), *laat me — God beter' het! — maar eventjes duizend bunder*

---

1) Wahrscheinlich hat der Dichter keine bestimmte Persönlichkeit im Auge, sondern einen Typus (*Rosenberg*).

2) In den omtrek van Carthago nova (Cartagena) groeide zekere spichtige grassoort, waaruit sterke touwen, voor geesels en kabels, gedraaid werden.

3) *Vs. 4* kenschetst den aangesprokene als slaaf en wel van de minste soort, die zwaren veldarbeid moest verrichten.

4) *elleboogsmaat* = 45 centimeter; zulk een wijde toga droeg hij om opzien te baren.

5) De *Heilige Weg* was voor Rome, wat voor Berlijn *Unter den Linden* is.

6) *Vs. 11—20*: woorden der voorbijgangers.

7) De *Driemannen* voltrokken de straffen aan slaven; de *omroeper* moest daarbij, zoolang de executie duurde, de bedreven misdaad openlijk uitroepen; hier waren de strafbare feiten dus zoo talrijk, dat zelfs den *omroeper* de opsomming er van begon te vervelen.

grond te Falernum [1]) *beploegen en rijdt de Appische* [2]) *weg stuk met zijn pony's en, vol minachting voor de wet van Otho* [3]), *zit hij me daar, als was hij een voornaam Ridder, op de voorste zitplaatsen* (in den schouwburg!) *Wat baat het, dat zooveel zware oorlogschepen, met ijzeren snebben voorzien, tegen zeeroovers en slavenbenden* [4]) *in zee worden gebracht, als zoo'n kerel, zoo'n kerel! krijgstribuun is?*"

Vijfde Epode.

Tegen Canidia.

(Het heksenoffer.)

Ten tijde van Hor. begon onder de bijgeloovige, lagere standen giftmengerij, tooverij en het toebereiden van liefdedranken in zwang te komen; hier schildert de fantasie van den dichter ons het offeren van een knaap, die door *Canidia* (zie de aant. bij Epod. III, 8), toen hare tooverkunsten niets meer op den ouden wellusteling Varus vermochten, als uiterste toovermiddel, met behulp harer medeheksen, omgebracht wordt.

INHOUD: *Wat wilt gij van mij* (*vs. 1-10*)? *zóó jammert te vergeefs de knaap, maar de wijven laten zich daardoor in de toebereidselen tot het offer niet storen* (*11-46*). *Vervolgens spreekt de heks Canidia de tooverformule uit, om hierdoor en door het offer de liefde van den ouden Varus weêr terug te krijgen* (*47-82*). *De knaap, den dood voor oogen ziende, barst nu in de vreeselijkste vervloekingen tegen zijn vrouwelijke beulen uit* (*83-102*).

---

1) *Falernum*: in Campanië op de grenzen van Latium.

2) De *Appische Weg*: van Rome naar Capua, door den censor *Appius* Claudius Caecus in 312 vóór Chr. aangelegd en later tot Brundisium verlengd, was de »*Koningin der Wegen*".

3) De *Schouwburgwet* (67 v. Chr.) van den volkstribuun L. Roscius *Otho* gaf aan hen die den *census equester* (d. i. *f* 40.000) bezaten, het recht op de 14 eerste rijen banken in den schouwburg te zitten. Vgl. *vs. 16* schijnt dus de aangesprokene geen Ridder te zijn geweest, maar zich, wegens zijn groot vermogen, bovengenaamd recht direct te hebben aangematigd.

4) Sextus Pompejus bemande in 38 v. Chr. zijne vloot met zeeroovers en weggeloopen slaven.

»Maar[1], *bij alle Goden daarboven, die de aarde en het geslacht der menschen regeeren! wat beteekent dat rumoer hier, dat gijl. maakt? en wat uw aller*[2] *grimmige blikken, op mij alleen gericht? Bij uwe kinderen, Canidia*[3]*! indien ooit Lucina*[4], *door u aangeroepen, bij echten*[5] *barensnood u heeft bijgestaan, bij dit nutteloos*[6] *sieraad aan mijn met purper omzoomde toga, bij Juppiter, die dit alles nooit zal goedkeuren, bezweer ik u: waarom ziet ge mij aan met een blik als die van een stiefmoeder of van een wild dier, dat door een jachtspeer gewond is?"*

Terwijl, met bevenden mond zóó jammerend, de knaap daar stond, beroofd van zijn sieraden[7], een jeugdig teer lichaampje, dat zelfs het woest gemoed eens Thraciërs[8] had kunnen vermurwen, laat Canidia, de ordeloos om haar hoofd zwierende haren, met kleine adders doorkronkeld, hout van wilde vijgeboomen uit graven uitgerukt, en takken van cipressen[9], de treurboomen des doods, en met bloed van afzichtelijke kikvorschen besmeerde eieren en vederen van een nachtuil, en kruiden, haar toegezonden uit Iolcos en uit Hiberia[10], rijk en vruchtbaar in giftige kruiden en doodsbeenderen, weggeroofd uit den bek van een van honger dolle teef in betooverde vlammen verbranden — Sagana[11]) intusschen, met opgeschort kleed en steil overeind staande haren, evenals

1) *Vs. 1—10*: Klacht van den door de 4 tooverheksen, onder rumoer en geschreeuw, voortgesleepten knaap.

2) *aller*: Canidia, Sagana, Veia en Folia.

3) Over *Canidia* zie de aant. bij Epod. III, 8.

4) *Lucina*, zie bij Eeuwdicht, vs. 15.

5) Zie bij Epod. XVII, 50.

6) *nutteloos*: daar dit teeken der onschuld hem niet heeft mogen baten; de knapen droegen tot op ongeveer 17 jarigen leeftijd een met purperen zoom versierde toga.

7) *Sieraden*: de met purperen omzoomde toga en de *bulla*, d. i. een gouden of lederen doosje, waarin een amulet tegen betoovering, hetwelk de knapen aan een koord om den hals droegen.

8) *Thraciër*, zie bij Od. I, 27, 2.

9) *Cipressen*: vgl. bij Od. II, 14, 23.

10) *Iolcos*: stad in het Thessalische landschap Magnesia (vgl. verder bij Od. I, 27, 21). — *Hiberia*: landstreek aan de Zwarte Zee, tusschen Armenië en Colchis.

11) *Sagana* is ook Satire I, 8, 25 Canidia's helpster.

(de borstels van) een zeeëgel of rennend everzwijn, sprenkelt door het geheele huis water uit het meer Avernus [1]). Veja, door geen gewetenswroeging verontrust, holde middelerwijl, hijgend van inspanning, met meêdoogenloos houweel den grond uit, waarin de knaap, in de aarde ingegraven, gedurende den langen dag gedoemd was langzaam te sterven bij het schouwspel van twee- of driemaal afgewisselde (en hem voorgezette) spijzen en waarbij hij slechts zoover met zijn mond boven de aarde uitstak, als een zwemmer met zijn kin boven 't water; want zijn uitgesneden merg en uitgedroogde lever moesten dienen voor (het bereiden van) een liefdedrank, zoodra zijn steeds op de hem onder bedreigingen geweigerde spijs begeerig starende oogen eindelijk door den dood waren gebroken. Dat ook de steeds van onnatuurlijke wellust brandende Folia uit Ariminum [2]) bij dit heksenoffer niet ontbrak, zij, die door Thessalische [3]) tooverspreuken de sterren wegtoovert en de maan van den hemel naar beneden rukt, dat gelooft ieder in het luie, aan arbeid ontwende Napels en ook iedere stad daar in de buurt [4]),

Thans knabbelde Canidia woest, met haar gele tanden, op den nooit afgesneden nagel van haar duim; wat sprak zij of wat verzweeg zij?

»*O Gij, trouwe getuigen van mijn werk, Gij Godin der Nacht en Gij, Diana* [5])*! die voor stilte steeds zorgt, wanneer Uwe geheime feesten worden gevierd; helpt nú mij, nú, keert nú Uw toorn en macht tegen het huis van mijn vijand. Laten thans, terwijl de wilde dieren, in zoeten slaap gezegen, in het vreeswekkend woud verborgen zijn, de honden van Subura* [6]), *tot vermaak en spot van ieder, den geilen grijskop* [7]) *aanblaffen, dien met nardusbalsem, zooals mijn handen ze nooit volmaakter hebben toebereid, van top tot teen overgoten grijskop!*

---

1) Bij het *meer Avernus* in Campanië bevond zich, meende men, de toegang tot de Onderwereld.

2) *Ariminum*: stadje in Umbrië aan de Aziatische Zee.

3) *Thessalisch*, zie bij Od. I, 27, 21.

4) Zooals b.v. Puteoli, Capua, Cumea e.a.

5) *Diana*: als Hecate, de beschermster der heksenkunsten.

6) *Subura*, de drukst bezochte wijk in Rome, vol winkels, herbergen en berichte huizen.

7) *grijskop*: Varus (vs. 73).

Ha! wat gebeurt er nu[1]*? Waarom toont nu het gruwzaam gif van Medea te weinig zijn kracht, waarmeê zij, vóór zij vluchtte, zich op de trotsche bijzit, de dochter van den machtigen Creon*[2]*, wreekte, toen het bruidskleed, het met venijn doortrokken geschenk, de pas gehuwde jonge vrouw in vlammen deed opgaan? En toch ontging mij geen kruid, geen op ruwe rotsen verscholen wortel. Hij slaapt (thans) op een bed, doortrokken met de kracht hem al zijne bijzitten te doen vergeten. Wee! wee! hij wandelt rond, (van zijn liefde tot mij) bevrijd door de tooverspreuk van een meer ervaren gifmengster (dan ik ben)! Maar door de kracht van een ongehoorden liefdesdrank, zult gij, Varus! gij grijskop, die nog bitter en veel zult weenen, tot mij terugsnellen en uwe bezinning zal, zelfs door geen Marsische*[3]*) tooverspreuken, terugkeeren. Een krachtiger liefdedrank zal ik bereiden, een krachtiger liefdedrank zal ik u, die mij versmaadt, ingieten en eer zal de hemel in de diepte der zee verzinken en de aarde er zich over uitstrekken, dan gij niet zoo hevig voor mij in liefde zult ontvlammen, als aardpek vlamt met zwarten rook!"*

Dit hoorend, tracht de knaap niet meer, evenals te voren, met zachte smeekbeden de snoode heksen te vermurwen, maar, besluiteloos, met welke woorden hij de stilte zou verbreken, barst hij uit in vervloekingen als die van Thyestes[4]:

»*Uwe toovermiddelen zijn niet bij machte goddelijk en menschelijk recht op te heffen of menschelijke wraak en vergelding af te wenden. Met mijn vloek zal ik ul. vervolgen: mijn gruwzame vloek zal door geen offerdier ooit worden verzoend! Ja zelfs, wanneer ik, op uw bevel, zal gestorven zijn en den laatsten adem zal hebben uitgeblazen, zal ik als nachtelijk schrikbeeld ul. verschijnen en, hoewel een schim, zal ik met gekromde nagels ul. in 't aangezicht vliegen; dat is de kracht en het recht van de geesten der afgestorvenen en, mij*

---

1) Zij staat verbaasd, dat Varus nog niet verschijnt.

2) d. i. Glauce, zie de aant. bij Epod. 3, 8.

3) De *Marsiërs*, de Zigeuners van het oude Italië, stonden bekend als toovenaars en slangenbezweerders.

4) Verwenschingen, zooals *Thyestes* tegen Atreus uitstiet, toen deze hem zijn eigen kinderen als maaltijd voorzette, vgl. bij Od. I, 16, 17.

nestelend in uw steeds onrustig gemoed, zal ik door angst u den slaap ontnemen. U, afschuwelijke oude heksen! zal op straat van alle kanten het volk met steenen werpen en u verpletteren! Dan zullen wolven en roofvogels van den Esquilijnschen heuvel [1] *uw onbegraven lichamen heen en weêr sleuren en mijn' ouders, die, helaas! mij overleven, zal dat schouwspel niet ontgaan!"*

Zesde Epode.

Tegen zekeren lasteraar.

INHOUD: *Gij zijt een boosaardige, laffe lasteraar! Maar heb het hart eens mij aan te vallen: ik denk het u leelijk te laten opbreken! (vs. 1-16).*

Waarom valt ge onschuldige voorbijgangers aan, gij hond [2]! een lafaard tegenover wolven? Waarom keert ge uw ijdel dreigend geblaf niet tegen mij, als ge durft, en valt ge mij niet aan? Ik zal, pas op! u terugbijten. Want evenals een Molossische of bruingeele Laconische [3]) hond, de krachtige vrienden der herders, zal ik, met gespitste ooren, ieder wild dier, dat vóór mij uitloopt, opjagen en vervolgen. Maar gij, wanneer ge met uw vreeselijk geblaf het woud hebt vervuld, gij snuffelt slechts naar het u toegeworpen voedsel [4]). Pas op! pas op! want (evenals een stier) steek ik, ten strijde gereed, als een grimmige tegenstander van schurken, mijn horens op, evenals de versmade schoonzoon tegen den trouweloozen Lycambes [5]), of de heftige vijand van Bupalus. Of

---

1) Op den *Esquilijnschen heuvel* was vroeger een begraafplaats.

2) *hond*: beeld der onbeschaamdheid; *wolven*: schadelijke, slechte menschen.

3) De *Molossische* (Molossiers: volk in oostelijk Epirus) en *Laconische* (= Spartaansche) honden waren uitstekend voor de jacht geschikt.

4) Zin: gij zijt even omkoopbaar als laf.

5) *Lycambes* weigerde aan Archilochus (vgl. inleiding op de Epoden) zijne dochter Neobule ten huwelijk te geven, waarop de dichter hem met zijne spotliederen zoozeer vervolgde, dat hij met zijn dochter uit wanhoop zich ophing. Evenzoo wreekte de jambendichter Hipponax zich op den beeldhouwer *Bupalus* (c. 530 vóór Chr.), die een caricatuurbeeld van hem vervaardigd had, op dezelfde wijze en met hetzelfde gevolg.

denkt ge, als iemand mij met den tand van afgunst en laster aanvalt, dat ik dan, ongewroken, als een kind zal gaan huilen?

Zevende Epode.

Aan het Romeinsche volk.

(Nog niet genoeg?)

In 38 vóór Chr. gedicht, toen, na schending van het vredesverdrag te Misenum, in 39 tusschen Octavianus en Antonius met Sextus Pompejus gesloten, Pompejus en Octavianus op nieuw de wapenen tegen elkaâr opvatten.

INHOUD: *Uw misdadige strijd neemt maar geen einde en voert u zeker ten verderve* (*vs. 1-10*). *Dat is de vloek van Remus' bloed, die steeds op u rust!* (*11-20*).

Waarheen, waarheen, met burgermoord bevlekten [1])! ijlt ge, uw verderf tegemoet? of waarom neemt ge het pas in de scheede verborgen zwaard weêr in de vuist? Is er nog niet genoeg Latijnsch bloed vergoten op slagvelden en op zee? Ach! ('t werd vergoten) niet opdat de Romein de trotsche burcht van zijn mededinger Carthago zou verbranden, ook niet opdat de nog niet geheel bedwongen Britanniër, geketend, den Heiligen Weg [2]) zou afdalen, maar opdat, naar den vurigen wensch der Parthen [3]), deze (onze) stad door eigen hand ten onder zou gaan!

---

1) Van 43—40 vóór Chr. stroomde onafgebroken het burgerbloed in de moorddadige gevechten tegen Brutus en Cassius en in die tusschen Octavianus en Antonius.

2) Naar het Forum daalde de *Heilige Weg* ongeveer 50 voet; langs den *Heiligen Weg* trok de *triumftocht* naar het Capitool.

3) De *Parthen* verwoesstten toenmaals, onder aanvoering van Pacorus (zie bij Od. III, 6, 9), Syrië en Kl. Azië.

Noch bij wolven, noch bij leeuwen is dat de gewoonte [1]), want die woeden slechts tegen dieren van ander soort (dan zij zelven). Sleurt dan waanzin of een krachtiger macht [2]) of schuld ul., als verblinden, met zich? Geeft antwoord! Zij zwijgen en doodelijke bleekheid bedekt hun gelaat en hun diepgeschokt gemoed verstomt. Zóó is het! een bitter noodlot en de misdaad van broedermoord zweept de Romeinen voort, (reeds) sedert het bloed van den onschuldigen Remus [3]) ter aarde vloot, nog voor 't late nageslacht ten vloek!

Achtste Epode.

Is *niet* vertaald, wegens den doorloopend *onzedelijken inhoud.*

Negende Epode.

Aan Maecenas.

(Victorie!)

Geschreven op het bericht van de overwinning bij Actium (2 Sept. 31 vóór Chr.).

INHOUD: *Laten wij de overwinning van Octavianus bij Actium vieren, evenals wij dien op Sext. Pompejus hebben gevierd* (*vs. 1-10*). *Aan de schandelijke heerschappij van een vrouw is daarmeê een eind gemaakt* (*11-20*) *en de roemrijkste triumf behaald* (*21-26*), *want de vijand is zoo goed als vernietigd* (*27-32*). *Daarom past nu een vroolijk feestgelag* (*33-38*)*!*

Wanneer zal ik, verheugd over Caesar's overwinning den voor een feestmaal ter zijde gelegden Caecubischen [4]) wijn

1) *gewoonte*: nl. elkander te vermoorden (evenals Rome's burgers doen).
2) *krachtiger macht* = noodlot.
3) *Remus* werd, zooals bekend is, door zijn broeder Romulus gedood.
4) Over den *Caecubischen wijn*, zie bij Od. I, 20, laatste aant. *Caesar*, d. i. C. Julius Caesar *Octavianus* (sedert 27 vóór Chr. *Augustus* genoemd).

met u in uw hoog paleis[1]), gelukkige Maecenas! drinken — zóó toch zal het gewis Juppiter welgevallig zijn — waarbij dan de lier een Dorisch, en, met haar vereenigd, de fluit een Phrygisch lied[2]) zullen doen klinken? Evenals (wij) kort geleden[3]) (feest vierden), toen de zoon van Neptunus[4]) van de zee verdreven, nadat zijn schepen waren verbrand, op de vlucht ging, hij, die Rome bedreigd had met ketenen, welke hij vriendelijk aan trouwelooze[5]) slaven had ontnomen!

Een Romein[6]), helaas — Gij, nageslacht! zult het niet willen gelooven — geheel als slaaf aan een vrouw zich overgevend, laat zijn soldaten schanspalen en wapens dragen (voor haar) en vernedert zich als slaaf gerimpelde eunuchen[7]) te dienen en te midden van krijgsvaandels aanschouwt de zon een schandelijk muggenet[8]). Maar daarover morrend, hebben twee duizend Galliërs[9]) hun paarden omgewend, onder den jubelkreet: »Wees gegroet, Caesar[10])!" en de achterstevens der vijandelijke schepen, hebben zich naar links gewend en zich in een of andere haven[11]) verborgen.

Io, Triumphus[12])! draalt[13]) Ge nog met den vergulden

---

1) *hoog paleis*: zie bij Od. III, 29, 10. *gelukkig*: door Octavianus' overwinning. *Maecenas*, zie bij Od. I, 1, 1.

2) De *Dorische* melodieën klonken krijgshaftig, het *Phrygische* fluitspel was bij vroolijke feestgelagen gezocht.

3) *kort geleden*: in 36 voór Chr. werd Sextus Pompejus bij Naulochos (een ankerplaats op de N. O. kust van Sicilië) door Agrippa verslagen.

4) *zoon van Neptunus* heet *S. Pompejus* ironisch, omdat hij, trotsch op zijn overwinningen ter zee, zich «zoon van Neptunus" liet noemen.

5) *trouweloos*: omdat het meest weggeloopen slaven waren; vgl. verder bij Epod. IV, 19.

6) *Romein*: Antonius. *vrouw*: Cleopatra.

7) De *eunuch* Mardion en anderen van zijn soort waren de raadgevers van Cleopatra.

8) *muggenet*: waarvan de weelderige Cleopatra met Antonius zich bediende.

9) *Galliërs*: Galatische troepen onder Amyntas en Deiotarus dienden in Antonius' leger, maar liepen reeds vóór den slag bij Actium naar Octavianus over.

10) *Caesar*, zie aant. 1.

11) *naar links*: van Actium naar Egypte. *haven*: van Egypte.

12) *Io, Triumphus*! uitroep bij het naderen van den triumfstoet; *Io* = hoezee! *Triumphus*: God van den zegetocht.

13) *draalt Ge nog*: de zegetocht van Octavianus vond eerst 13—15 Aug. 29 vóór Chr. plaats.

zegewagen en met de offerstieren, die nooit een juk[1]) hebben gekend?

Io, Triumphus! zulk een veldheer, aan Caesar gelijk, hebt Gij ons niet uit den Jugurthijnschen oorlog[2]) teruggebracht, noch was Africanus[3]) zulk een groot veldheer als Caesar, Africanus, wien zijn dapperheid op de puinhoopen van Carthago een eeuwig gedenkteeken heeft opgericht.

Te land en ter zee overwonnen, verruilt de vijand[4]) zijn purperen veldheersmantel tegen het rouwkleed en hij zal, bij hem ongunstigen wind, of naar het door zijn honderd steden beroemde Creta[5]) gaan of naar de door stormwinden opgezweepte Syrten[6]) of hij blijft rondzwalken op de ongewisse baren der zee.

Breng daarom, jongen[7])! grootere bokalen hier, en Chiïsche of Lesbische wijn, of schenk ons Caecubischen[8]) wijn, die afkeer en walging tegengaat. Thans lust het mij de angst en zorg om Caesar's geluk en voorspoed door Bacchus' heerlijke gave te verjagen.

Tiende Epode.

Tegen Maevius.

(Ongelukkige reis!).

Dit gedicht is een tegenhanger van Od. I, 3 waar Hor. aan Vergilius een *gelukkige* reis, hier daarentegen aan Maevius (zie bij vs. 2) een *ongelukkige* reis toewenscht.

---

1) Bij een triumftocht werden op het Capitool witte runderen, *die nog geen juk hadden gedragen*, geofferd.

2) *veldheer*: Marius. *Jugurthijnsche oorlog*: 112—105 vóór Chr.

3) P. Cornelius Scipio *Africanus* minor, die in 146 v. Chr. Carthago innam en verwoestte.

4) *vijand*: Antonius.

5) Vgl. Homerus' Ilias: II, 649.

6) Over de *Syrten*, vgl. bij Od. I, 22, 5.

7) *jongen* = slaaf, dienaar.

8) De zoete *Chiïsche* (vgl. bij Od. III, 19, 5) en lichte *Lesbische* (Od. I, 17, 21) waren onschuldig, vergeleken bij den krachtigen *Caecubischen wijn* (vlg. Od. I, 20, laatste aant.).

INHOUD: *Beukt me, gij, winden en golven! toch zoo hard ge maar kunt, het schip, waarop de vuile Maevius naar Griekenland vaart! Want komt hij om, dan is zijn dood ten minste nog een genot voor — de roofvogels aan 't strand! (vs. 1-24).*

Onder een slecht voorteeken werd het anker gelicht van het schip, dat nu de haven uitzeilt en den stinkenden Maevius[1]) draagt. Vergeet toch niet, o Zuidenwind[2])! beide boorden met vreeselijke golven te zweepen en te beuken! moge de donkere wolken verzamelende Zuidoostenwind de tuigage en gebroken riemen over de omgewoelde zee verstrooien en er een Noordenwind opsteken, zóó heftig als die, welke op hooge bergen de bevende steeneiken in tweeën breekt! Geen vriendelijk gesternte[3]) verschijne hem in den zwarten nacht, waarin de onheilbrengende Orion[4]) ondergaat en moge hij op even onstuimige zee rondzwalken, als Griekenlands zegevierende legerschaar, toen Pallas van het in de asch gelegde Ilium[5]) haar toorn afwendde tegen het schip van den snooden Ajax[6])! O, welk een zweet (en inspanning) staat de schepelingen, welk een vaalgeele bleekheid u te wachten, en daarbij nog dat onmannelijk jammergehuil (van u) en uwe smeekbeden, die Juppiter toch niet verhoort, wanneer de Adriatische zee, dof donderend bij regenbrengenden Zuidwestenwind[7]) uw schip kort en klein slaat! En wanneer dan ten slotte gij, op 't gebogen strand uitgestrekt, als vette buit den duikers[8]) een vreugdegekrijsch ontlokt, dan zal ik (uit dankbaarheid) een geilen bok aan de Stormwinden offeren!

---

1) *stinkend*: naar okselzweet (evenals *Gargonius*: Satire I, 2, 27); daarom wordt vs. 23 een boksoffer beloofd. *Maevius*: een pruldichter, vijand van Hor. en Vergilius, wordt hier voorgesteld als op het punt staande naar Griekenland te reizen.

2) *Zuidenwind* (en zoo ook de volgende namen van winden) algem. = stormwind, vgl. bij Od. I, 25, 20.

3) *vriendelijk gesternte*: ziet op Castor en Pollux, vgl. bij Od. I, 3, 2.

4) Over *Orion*, zie bij Od. I, 28, 21.

5) *Pallas* = Athene (Minerva), Godin van den oorlog. *Ilium* = Troje.

6) *Aiax*, de zoon van Oïleus, had Cassandra in den tempel van Pallas Athene van het altaar weggevoerd; tot straf hiervoor teisterde de Godin de schepen der van Troje terugkeerende Grieken, op de kust van Euboea, door een zwaren storm, waarbij het schip van Aiax vernield werd.

7) *Zuidwestenwind*: zie aant. bij vs. 3.

8) *duiker*, zekere strandvogel, hier algem. = roofvogel.

Elfde Epode.

Aan Pettius.

(Liefde en Poëzie!)

Omstreeks 31 of 30 vóór Chr. gedicht, toen Hor. van de Epodische tot de Lyrische poëzie overging.

INHOUD: *Dat ik thans geen genoegen meer vind in het dichten, vriend Pettius! daarvan is mijne verliefdheid de schuld* (*vs. 1-4*). *Hoe vreeselijk verteerde mij, nu drie jaar geleden, ongelukkige liefde tot Inachia* (*5-22*). *Hoe lijd ik nu weêr onder mijn liefde tot Lyciscus en zal ik blijven lijden — tot ik weêr bemin en weêr lijd!* (*23-28*).

Vriend Pettius [1])! ik heb volstrekt niet meer, zooals vroeger, er pleizier in versjes [2]) te schrijven, daar mijn hart thans door liefde zwaar is gewond, door liefde, die mij boven alle anderen uitkiest om voor teedere knapen en meisjes in minnevuur te ontvlammen.

Dit is nu reeds de derde Decembermaand, die, sedert ik ophield voor Inachia [3]) waanzinnige liefde te koesteren, den wouden hun bladerentooi afschudt. Helaas! — want ik schaam mij voor die zoo groote schande — hoe ging ik, overal in de stad, bij ieder over de tong en hoe heb ik berouw over die feestgelagen, waarbij mijne onverschilligheid (voor feestvreugde) en stilzwijgen en diep uit de borst geslaakte zuchten, mij, den verliefde, verrieden! »*Vermag dan werkelijk tegen uitzicht op voordeel* [4]) *het eerlijk hart van een armer man niets?*" Zóó klaagde ik, onder tranen, mijn nood bij u, zoo vaak God Bacchus, onverbiddellijk en niets ontziende, mij, wanneer ik gloeide door den vurigen wijn, mijn liefdesgeheim uit het diepst van mijn hart had te voorschijn gelokt. »*Maar*

---

1) *Pettius*, onbekend persoon.
2) Met «*versjes*" bedoelt Hor. zijne Epoden.
3) *Inachia*: geliefde van Hor.; vgl. overigens bij Od. I, 4, 19.
4) *uitzicht op voordeel*: waarmeê een rijke medeminnaar bij Inachia den armen dichter zoekt te verdringen.

wanneer eenmaal in mijn hart de toorn, vrij en onbelemmerd, bruisend overkookt, laat hij dan dit mij onaangename verzachtingsmiddel[1]), *dat mijn zware wonde toch niet verlicht, aan de winden prijsgeven; dan zal mijn te gering gevoel van eigenwaarde wijken en ik zal ophouden strijd te voeren tegen medeminnaars, die* (in karakter en talent) *beneden mij staan!*" Zoo vaak ik ernstig, in uw bijzijn, deze fiere woorden sprak en gij mij aanriedt naar huis te gaan, voerden mijn besluitelooze schreden mij telkens, helaas! naar Inachia's mij niet vriendelijk gezinde deur en naar haar helaas! harden, onverbiddelijken drempel, waartegen ik mijn lenden en leden (schier) brak.

Thans echter ben ik geboeid door liefde tot Lyciscus[2]), die zich beroemen mag iedere vrouw in teederheid te overtreffen: en uit die boeien kunnen geen vrijmoedige raadgevingen, noch harde smaad en spot mijner vrienden mij bevrijden, maar alleen een andere vurige liefde tot een jeugdig schoon meisje of tot een slanken knaap met lange neêrgolvende lokken.

Twaalfde Epode.

Is, om dezelfde reden als de 8e Epode, *niet* vertaald.

Dertiende Epode.

Aan mijne vrienden.

(In den winter).

Vergelijk met deze Epode de 9e Ode van het 1e Boek.

INHOUD: *Buiten stormt het en sneeuwt het: laten we daarom snel van de gunstige gelegenheid gebruik maken! Haal wijn voor*

1) *verzachtingsmiddel*: daarmeê bedoelt de dichter zijn (nuttelooze) jammerklachten van vs. 11 en 12.

2) *Lyciscus*, vgl. bij Od. I, 4, 19.

den dag, laat, wat u drukt en bekommert, aan de Goden over en verheug u in nardusbalsem en snarenspel. Zóó heeft ook weleer de wijze Chiron het zijn pleegzoon Achilles aanbevolen! (*vs. 1-18*).

't Ruwe weêr heeft een gordijn van wolken vóór den hemel getrokken en in regen- en sneeuwbuien stort zich (als 't ware) de hemel over de aarde uit; nú ruischt het woud door den Thracischen Noordenwind [1]): laten we daarom, nu we als vrienden bijeen zijn, nog bij dag de gelegenheid (tot feestvreugde) snel aangrijpen en laat, zoolang onze krachten nog bloeien en het nog betaamt, gemelijke knorrigheid, den ouderdom eigen, van ons (door zorgen) omwolkt voorhoofd verdwijnen. Laat, waarde gastheer! wijn van het jaar van mijn consul Torquatus [2]) uit den kelder halen en spreek van andere dingen niet: dat alles zal de Godheid misschien wel met rijkelijke vergoeding weêr in orde brengen. Laten we nú met Achaemenischen [3]) nardusbalsem ons begieten en met Cyllenisch [4]) snarenspel ons gemoed ontlasten van martelende zorgen en kommer, zooals (weleer) de beroemde Centaur [5]) het zijn volwassen pleegzoon aanprees: »*Onoverwinnelijke! sterfelijke zoon der onsterfelijke Godin Thetis! U wacht het land van Assaracus* [6]), *doorsneden door den koelen stroom van den blonden Scamander en door den snel voortglijdenden Simoïs* [7]), *vanwaar de uw onherroepelijk lot wevende Parcen* [8]) *u den terugblik hebben afgesneden en vanwaar uw blauwgroene* [9]) *moeder u nooit meer naar huis zal terugvoeren: verlicht daarom, dáár in Troje, alle leed en smart door wijn*

1) Vgl. Od. I, 25, 11. — *Noordenwind*, algem. = stormwind, zie bij Od. I, 25, 20,

2) L. Manlius *Torquatus* was consul in het geboortejaar (65 vóór Chr.) van den dichter.

3) *Achaemenisch* = Perzisch, vgl. bij Od. II, 12, 21.

4) Op den berg *Cyllene* in Arcadië was *Mercurius* geboren; vgl. verder Od. I, 10, 6.

5) *Centaur*, d. i. Chiron, de leermeester van Achilles.

6) *land van Assaracus* = Trojaansche land; *Assaracus*, zoon van Tros, een ouden koning van Troje.

7) *Scamander* en *Simoïs*: rivieren bij Troje.

8) Over de *Parceu*, zie bij Od. II, 3, 15.

9) *blauwgroene*: naar de kleur van haar element, de zee (*Thetis* was een zeegodin).

en gezang, de liefelijke troosteressen bij (het gelaat) misvormende sombere gemoedsstemming."

Veertiende Epode.

Aan Maecenas.

(Verontschuldiging).

Kort na 31 vóór Chr. gedicht.

Herhaaldelijk had Maecenas Hor. vermaand zijne Epoden ten einde te brengen en uit te geven, maar — Amor verhindert den dichter en doet hem slechts aan minneliederen denken.

INHOUD: *Mijn belofte, U mijne verzameling Epoden te zenden, kan ik niet gestand doen, daar de Liefde mij daarin verhindert (vs. 1-8) — een liefde, zooals mijn voorbeeld Anacreon en ook gij zelf ondervonden hebt — met dit verschil dat ik er mij ongelukkiger door gevoel (9 16).*

Oprechte vriend Maecenas [1])! telkens kwelt en plaagt ge mij met de vaak herhaalde vraag, hoe het toch komt, dat weekelijke traagheid zulk een groote vergetelheid [2]) over het diepst van mijn gemoed heeft uitgestort, evenals of ik met droge keel bekers, die alles vergeten doenden slaap aanbrengen, had leeggezwolgen: een God [3]) een God! moet ge weten, verbiedt mij, den u beloofden bundel gedichten, de in vroegeren tijd begonnen iambische liederen [4]), ten einde toe te voltooien.

Evenzoo ontbrandde, naar men verhaalt, voor den Samischen Bathyllus [5]) in liefde Anacreon uit Teos, die zeer vaak

1) Over *Maecenas*, zie bij Od. I, 1, 1.
2) *vergetelheid*: het vergeten van mijne belofte U de Epoden toe te zullen zenden.
3) *God*: Amor.
4) *Iambische liederen* = de Epoden (zie Inleiding op de Epoden).
5) *Bathyllus*; een door Anecreon beminde knaap uit Samos, waar Anacreon langen tijd aan het hof van Polycrates vertoefde. — Over *Anacreon*, zie bij Od. IV, 9, 9.

bij (de tonen van) zijn gewelfde lier zijn liefde in klagende toonen bezong, zij 't dan ook niet in naar de regelen der kunst zorgvuldig bewerkte versmaat [1]). Arme vriend! zelf brandt ge ook van liefde: en wanneer uw vlam [2]) even schoon is als die, welke het belegerde Ilium in vuur en vlam zette, wees dan blijde met uw (gelukkig) lot; ik versmacht en kwijn weg van liefde voor Phryne [3]), een vrijgelaten slavin en nog wel eene, die niet met één minnaar tevreden is!

Vijftiende Epode.

Aan Neaera.

(Ontrouwe liefde!)

INHOUD: *Met heilige eeden hebt gij mij trouwe liefde beloofd!* (*vs. 1-10*). *Wanneer ik ook verder daaraan twijfelen moet, zult gij mijne liefde verliezen* (*11-16*). *Maar ook mijn meer begunstigde medeminnaar zal eens uwe ontrouw ondervinden!* (*17-24*).

't Was nacht en te midden der kleinere sterren blonk aan den helderen hemel de maan, toen gij, hoewel reeds van plan de macht der groote Goden te honen, den u door mij voorgezegden eed nazeidet en, terwijl ge, nauwer nog dan een slanke steeneik door klimop wordt omstrengeld, mij met uw lenige armen omkneldet, zwoert: »*Zoolang de wolf den schapen vijandig zal zijn, en Orion* [4]), *den schippers vijandig, door winterstormen de zee zal opwoelen, zoolang het koeltje met Apollo's weelderige lokken* [5]) *zal spelen; zóólang zal onze liefde wederzijds bestaan!*"

---

1) Dit ziet op de vele oplossingen, die Anacreon zich in zijne versmaten veroorloofde.

2) *vlam* = geliefde. De zin is: als uw geliefde even schoon is als Helena, enz. *Ilium* = Troje.

3) *Phryne*, vgl. bij Od. I, 4, 19.

4) Over *Orion*, vgl. bij Od. I, 28, 21.

5) *Apollo*'s lokken zijn eeuwig weelderig, daar hij een eeuwige jeugd bezat, vgl. ook Od. I, 21, 2.

O, hoe zult ge eenmaal, zoover het in mijn macht ligt, heete tranen schreien, Neaera[1]! Want als er nog eenige mannelijke standvastigheid in Flaccus is, zal hij niet verdragen, dat gij voortdurend uw gunsten aan een meer bevoorrechten medeminnaar schenkt en zal hij, in toorn ontstoken, een (ander) hem waardig[2]) meisje zoeken; en als eenmaal ernstige verontwaardiging in mijn gemoed zich vestigt, zal mijn vast besluit niet wijken voor uwe schoonheid, die nu eenmaal mij een steen des aanstoots geworden is.

Ook gij, (medeminnaar!), wie ge ook zijn moogt, die gelukkiger zijt, dan ik en nu, door mijn ongeluk overmoedig geworden, trotsch daarheen schrijdt, al zijt ge ook rijk in vee en in vele bunders land en al stroomt ook voor u een Pactólus[3]) ja, al zijt ge ook zoo wijs als de tweemaal geboren Pythagoras[4]) en al overtreft ge zelfs Nireus[5]) in schoonheid — eens zult ge haar liefde, die, ach! op een ander overging, betreuren: maar dan zal de beurt om te lachen aan mij zijn!

Zestiende Epode.

Aan mijne medeburgers!

Geschreven in 41 vóór Chr., bij het begin van den Perusinischen oorlog (dus waarschijnlijk, benevens Satire I, 7, het *oudste* gedicht van Hor.).

INHOUD: *Rome gaat door zijne burgeroorlogen te gronde* (*vs. 1-14*). *Daarom moeten wij ons land verlaten en elders nieuwe woonplaatsen zoeken* (*15-24*) *en wel met het vaste voornemen nooit weêr terug te keeren* (*25-40*). *Laten we naar de eilanden der Gelukzaligen ons begeven, waar zooveel heerlijks ons wacht!* (*41-66*).

---

1) *Neaera*, zie bij Od. III, 14, 21.

2) *waardig*: eig. die zijne liefde beantwoordt.

3) *Pactólus*, eene rivier in Lydië, voerde stofgoud met zich; de zin is: al baadt ge u ook in goud, al zijt ge zoo rijk als een Croesus.

4) *Pythagoras*: zie bij Od. I, 28, 10.

5) *Nireus*: zie bij Od. III, 20, 15.

Reeds gaat een tweede geslacht[1]) door burgeroorlogen te gronde en stort Rome door zijn eigen strijdkrachten ineen: Rome, dat noch de naburige Marsiërs[2]) vermochten te vernietigen, noch de dreigende legerscharen van den Etruscischen Porsena[3]), noch de dapperheid van haar mededingster Capua[4]), noch de onstuimige Spartacus[5]) en de Allobrogiërs[6]), niet te vertrouwen door hun zucht naar omkeer van zaken, Rome, dat noch door het woeste Germanië[7]) met zijn blauwoogige jonge krijgers ooit is bedwongen, noch door den bij onze voorvaderen verafschuwden Hannibal: Rome, dat wij, snood geslacht van ten verderve gewijden oorsprong[8])! te gronde zullen richten en welks grond weêr[9]) door wilde dieren zal worden bewoond! Barbaren zullen, helaas! zegevierend de asch (der verbrande stad) betreden en hunne ruiters zullen met luid klinkenden hoefslag, stampen over de (puinhoopen der) stad en de beenderen van Quirinus[10]), die tegen wind en zonnestralen steeds waren beveiligd, zal — o, gruwzaam schouwspel! de overmoedige vijand verstrooien.

Misschien vraagt gij allen te samen of het moediger deel van ul. wat dienstig kan zijn om van dat rampzalig onheil

---

1) *geslacht*: één *geslacht* = ongeveer 33 jaar (*drie geslachten* = een *eeuw*). Hor. rekent hier van het begin af van den eersten burgeroorlog, 88 vóór Chr.

2) Bedoeld wordt de *Marsische-* of Bondgenootenoorlog (90—88 v. Chr.). Overigens heerscht vs. 3 vlg. in de historische voorbeelden geen tijdsvolgorde. Dat de *Parthen* niet vermeld zijn, komt daar van daan, dat de genoemde volken ten slotte door de Rom. overwonnen werden, wat met de Parthen op het tijdstip, waarop deze Epode geschreven is, nog niet het geval was (*Kruytbosch*).

3) *Porsena*: de bekende koning van Clusium in Etrurië (507 vóór Chr.).

4) *Capua*, de rijke hoofdstad van Campanië, viel na den slag bij Cannae (216) van Rome af, verbond zich met Hannibal, maar werd in 211 v. Chr. door de Romeinen heroverd. Nevens *Carthago* en *Corinthe* noemt ook Cicero *Capua* de mededingster van Rome.

5) Over *Spartacus*, zie bij Od. III, 14, 19.

6) De *Allobrogiërs*, in 121 onderworpen, stonden in 61 v. Chr. onder Catugnatus op, maar werden door C. Pomptinus bedwongen; *Kruytbosch*: ze zijn hier genoemd als vertegenwoordigers der *Galliërs*, wier dapperheid bij de Rom. vermaard was.

7) *Germanië*: Hor. heeft hier het oog op de *Cimbren* en *Teutonen* door Marius, in 102 bij Aquae Sextiae en in 101 v. Chr. bij Vercellae, overwonnen.

8) Vgl. Epode VII, vs. 18 en 20.

9) *weêr*: evenals vóór de stichting der stad.

10) *Quirinus*, zie bij Od. I, 2, 46; in Jan. 1899 meende men, in de nabijheid van den Arcus Severi, het graf van Romulus, gedekt door een zwarten steen, te hebben gevonden.

te worden bevrijd: (welnu!) laat dan, evenals de burgers van Phocaea[1]) na zich zelven te hebben vervloekt, huis en hof ontvluchtten en hunne tempels ter bewoning overlieten aan wilde zwijnen en roofzuchtige wolven, geen raad beter zijn dan deze: laten we gaan, waarheen ook onze voeten ons zullen dragen of waarheen ook Notus of de omstuimige Africanus[2]) over de golven ons zullen roepen. Zijt ge daartoe besloten? of weet een van ul. een beteren raad? Waarom dralen we dan nog, nu de voorteekens gunstig zijn, het schip te bestijgen?

Maar zweert eerst allen met mij dezen eed: zoodra rotsen[3]), uit den diepsten bodem der zee omhoog geheven, boven komen drijven, dan zij 't ons vergund terug te keeren; ook berouwe het ons niet, naar huis terug te zeilen, wanneer de Padus de toppen van den Matinus[4]) bevochtigt, of wanneer het hooge Apennijnsche gebergte plotseling als voorgebergte in zee zich voortzet, of wanneer onnatuurlijke liefde door ongehoorden wellust wonderen tot stand brengt, zoodat tijgers lust gevoelen zich te paren met herten, of een duif echtbreuk pleegt met een sperwer, of het rundvee, vertrouwelijk, geen vrees meer koestert voor grijsgeele leeuwen, of een gladharige bok gaarne in het zilte zeewater verkeert. Wanneer wij dit en wat verder den zoeten terugkeer naar huis kan verhinderen, onder vervloeking van ons zelven[5]), hebben bezworen, laten wij dan gaan, 't zij de geheele burgerij, 't zij het gedeelte dat moediger is dan de domme groote hoop; wie verwijfd is of aan ons welslagen wanhoopt, die blijve op zijn vervloekte legerstede maar liggen! Maar gij allen, die moed en hart in het lijf hebt, jammert niet evenals vrouwen en vaart met mij snel voorbij de Etruscische kust!

---

1) Om aan het Perzische juk te ontkomen, verhuisden de bewoners van *Phocaea*, een stad op de Ionische kust van Kl. Azië, naar Corsica en Massilia (= Marseille) en vervloekten hun vaderstad.

2) *Notus* en *Africus*, zie bij Od. I, 25, 20.

3) *zoodra rotsen*, enz. (vs. *25—34*) dergelijke beelden gebruiken dichters vaak om *iets onmogelijks* aan te duiden, vgl. b.v. bij Od. I, 29, 11. *Kruytbosch* teekent hier aan: Het adunaton (d. i. beeld v. h. onmogelijke) loopt tot vs. 34 en is daardoor te gerekt; hierin verraadt zich de ongeoefendheid van den pas beginnenden dichter.

4) *Padus* = Po. *Matinus*: voorgebergte in Apulië.

5) In geval wij nl. onze eed schenden.

Ons wacht de Oceanus, die de velden der Zaligen omspoelt: laten wij daarom die velden zoeken te bereiken, de eilanden der Gelukzaligen [1]), waar de aarde, schoon nooit geploegd, jaarlijks vruchten en graan opbrengt en de wijnstok, schoon nooit gesnoeid, eeuwig bloeit, waar de twijgjes van de olijfboom nooit de hoop des landmans teleurstellen maar steeds op nieuw ontspruiten en de bruine (rijpe) vijg steeds haar (moeder)boom siert, waar steeds honing druipt uit den hollen steeneik en van de hooge bergen het beekje luchtig huppelend neêrschiet. Daar gaan de geitjes uit eigen beweging naar den melkemmer en vriendelijk draagt de kudde haar gezwollen uiers naar huis; geen beer ombrult daar 's avonds de schaapskooi en geen adder heft daar, zwellend van gif, zijn kop op den vruchtbaren grond. En meer nog zullen wij, gelukzaligen, daar met bewondering aanschouwen: hoe daar de regenbrengende Eurus [2]) nooit de velden met stortregens overstroomt en de vette zaadkorrel nooit in de uitgedroogde aardkluiten verdort, daar de Koning der Hemelgoden beide [3]) wijselijk matigt en tempert. Hierheen [4]) richtten nooit de roeiers der Argo den steven van hun schip [5]) en nooit zette de schaamtelooze Colchische Medea [6]) hier haar voet; nooit richtten hierheen Sidonische [7]) schippers hun zeilen noch ook de zwaarbeproefde makkers van Ulixes. Geen pest schaadt daar het vee, geen gesternte [8]) schroeit daar de kudden door razende hitte. Daarom zonderde Jupiter die kust af voor vrome geslachten, sedert Hij de gouden eeuw in de slechtere koperen veranderde; de koperen eeuw maakte hij vervolgens tot harde ijzeren (eeuw) en aan ons, vromen

---

1) Vgl. bij Od. IV, 8, 27.

2) *Eurus*: zie bij Od. I, 25, 20.

3) *beide*: vochtigheid en hitte.

4) *Hierheen* (vs. 57 vlg.): deze eilanden zijn nooit in hunne rust gestoord door avonturiers of bij de Goden gehaten (*Kruytbosch*).

5) Vgl. bij Epod. III, 9. — Alle gevaren, al het kwaad, dat de scheepvaart mêebrengt, werden op rekening gesteld van het eerste zeeschip, de Argo (*Kruytbosch*).

6) *Medea*: vgl. bij Epod. III, 9; *schaamteloos* heet zij, omdat zij tegen den wil haars vaders Iason volgde.

7) *Sidon* was de oudste en rijkste handelsstad der Phoeniciërs.

8) *gesternte*, d. i. het Hondsgesternte (*Sirius*), vgl. bij Od. I, 17, 17.

dier (ijzeren) eeuw, wordt, zooals ik (in dit lied) profeteer, (thans) door Juppiter een voorspoedige vlucht toegestaan [1]).

Zeventiende Epode.

Aan Canidia.

(Te vergeefs!)

Ironisch verklaart Hor. zich door Canidia's (zie de aant. bij Epod. III, 8) tooverkunsten overwonnen en smeekt haar om genade: »te vergeefs", antwoordt Canidia, »langzaam zult gij doodgemarteld worden en zal mijne macht over u triomfeeren". Ook in dit laatste gedeelte (n. 53—81) is de *ironie* des dichters onmiskenbaar.

INHOUD: *Canidia! heb erbarmen met mij en laat uw toovermiddelen ongebruikt. Gij hebt mij te zwaar laten boeten* (*vs. 1-26*). *Ik geloof nu aan uwe kunst en herroep al mijn vroegere smaadwoorden* (*27-52*). *Zoo smeekte Horatius ironisch de vaak door hem beschimpte tooveres Canidia; maar zij antwoordde: „Ik ken geen erbarmen met u; wraak is mijn eenige vreugde!* (*53-81*). [2])

Nú geef ik mij, met gebonden handen, over aan uwe krachtdadig-werkende kunst, en ik smeek u deemoedig bij het rijk van Proserpina [3]) en bij de onaantastbaar heilige macht van Diana en bij uwe tooverboeken vol tooverspreuken, die bij machte zijn de sterren van den hemel los te maken en ze naar beneden te trekken: o Canidia! houd eindelijk op met uw tooverspreuken en laat het tooverrad [4]) terug, terug toch draaien! Telephus [5]) heeft toch ook den kleinzoon

1) *Rosenberg* teekent aan 't slot dezer Epode aan: Das Gedicht is voller Uebertreibungen und voll jugendlicher Breite.

2) *Rosenberg*: Vielleicht ist nicht Horaz der Sprecher, sondern der *senex adulter* (d. i. echtbreukige grijskop) *Varus*.

3) *Proserpina*: Vorstin van het Schimmenrijk. *Diana*, hier evenals Epod. V. 51, (zie aldaar).

4) *tooverrad* of *draaischijf*; werd dit, onder tooverspreuken, in een bepaalde richting, in beweging gebracht, dan had het de toovermacht, meende men, het hart van den geliefde te vermurwen; draaide men het echter in omgekeerde richting, dan week de toovermacht; hierop doelt dit vers.

5) *Telephus*, koning der Mysiërs werd in een gevecht door Achilles gewond; maar volgens een orakelspreuk van Apollo, genas Achilles hem weder door aanraking met zijne lans.

van Nereus[1]) tot erbarmen bewogen, ofschoon hij overmoedig tegen hem de scharen der Mysiërs in slagorde geschaard had en zijn scherpe speer naar hem had geslingerd. Ilium's vrouwen hebben toch ook (het lijk van) den mannenmoordenden Hector, dat reeds aan woeste roofvogels en honden ten prooi was gewijd, met balsem gezalfd, nadat koning Priamus, de stad verlatende, ach! den hardvochtigen Achilles te voet was gevallen. Op bevel van Circe[2]) hebben toch de zwaarbeproefde roeiers van Ulixes hun borstelige ledematen van de harde huid ontdaan: toen keerden aanstonds verstand en spraak en de welbekende uitdrukking op hun gelaat terug. Genoeg, meer dan genoeg hebt ge mij toch reeds gestraft, gij, door schippers en marskramers vurig beminde vrouw! Verdwenen is mijn (frissche) jeugd en de schaamroode blos op mijn wangen en zij lieten mij nog slechts met vaalgeel vel overtrokken beenderen over; mijn haar is wit geworden door uw tooverzalven en geen rust verkwikt mij na smart en pijn; de nacht verdringt den dag en de dag den nacht en toch mag noch kan ik mijn beklemde borst door rustigen adem verlichten.

Derhalve verklaar ik mij overwonnen en geloof nu, wat ik vroeger steeds heb geloochend, dat het nl. Sabijnsche[3]) tooverspreuken zijn, die mijn gemoed in beroering brengen en dat het Marsische tooverliederen[4]) zijn, die mijn hoofd (van pijn) in tweeën doen barsten. Wat wilt ge nog meer? O zee en aarde! mij verteert een gloed, zooals noch Hercules, bestreken met het zwarte bloed van Nessus[5]), verteerde, noch de geweldige vlam in de gloeiendheete Aetna op Sicilië

---

1) *kleinzoon van Nereus*, d. i. Achilles, als zoon van Thetis (de dochter van Nereus).

2) Over *Circe*, zie Hom. Od. X, 388—395 (in mijne vertaling).

3) De *Sabijnen* waren berucht om hun tooverkunsten.

4) *Marsische tooverliederen*, zie bij Epod. V, 76.

5) *Nessus*, een Centaur in Aetolië, trachtte Deianira, Hercules' vrouw, geweld aan te doen, waarop Hercules hem met een' vergiftigden pijl doodde; maar vóór hij stierf, gaf Nessus aan Deianira een met zijn vergiftigd bloed doortrokken gewaad, dat, wanneer Hercules het aantrok, haar altijd de liefde van haar man zou verzekeren; maar toen Hercules het aantrok, folterden hem zulke hevige smarten, dat hij op het gebergte Oeta vrijwillig zich op den brandstapel liet verbranden.

ooit te weeg bracht: maar gij, die zelf als 't ware een werkplaats zijt voor (de bereiding van) Colchisch vergif[1]), gloeit steeds voort, totdat ik, uitgedroogd tot asch, een speelbal word der overmoedige winden! Ach, wat zal het einde zijn en welke straf wacht mij nog? O spreek! bereid voor mijn zonden te boeten, zal ik geduldig en trouw de door u bevolen straf ondergaan, 't zij gij (een offer van) honderd jonge stieren eischt, 't zij gij liever van mijn leugenachtige[2]) lier den lof wilt hooren: »*Gij eerbare, brave vrouw! als een gouden gesternte zult gij den hemel doorwandelen*[3])!" Castor en de broeder van den grooten Castor, ofschoon beleedigd door de beschimping der beruchte Helena[4]), hebben toch, door zijn smeekbeden vermurwd, den dichter het hem ontnomen licht zijner oogen teruggeschonken: verlos dan ook gij — gij kunt het toch! — mij van mijn waanzin, o gij! die niet bevlekt[5]) zijt door uwe afkomst van een gemeenen vader, gij, die ook niet als oud wijf de kunst verstaat op de graven der armen hun asch op den negenden dag te rooven[6])! Uw hart is menschlievend, uwe handen zijn rein en Pactumeius is een echte[7]) vrucht van uw buik en de lappen, die de vroedvrouw wascht, zijn roodgekleurd door úw bloed, zoovaak gij als kraamvrouw, krachtig en sterk, uit het kraambed springt.

»*Wat stort gij smeekbeden uit voor mijn gesloten ooren?*[8]) *Geen rotsen, bij winterstorm door Neptunus met hooge branding gebeukt, zijn voor van alles beroofde schipbreukelingen*

1) *Colchisch vergif*: zie bij Od. II, 13, 8.

2) *leugenachtig* staat hier dubbelzinnig = (*vroeger*) leugenachtig en = (*thans*) leugenachtig.

3) d.i. (*ironisch*): na uw' dood, zult gij, wegens uw deugd, in den hemel opgenomen worden!

4) *Stesichorus* (vgl. over dezen dichter de aant. bij Od. IV, 9, 8) had in een zijner gedichten *Helena* beleedigd; tot straf daarvoor beroofden haar broeders, Castor en Pollux, den dichter van zijne oogen, maar schonken hem het gezicht, terug, nadat hij in een ander gedicht de beleediging herroepen had.

5) *niet bevlekt*: *ironische* herroeping van wat Hor. vroeger *wél* beweerde, zoo ook in het vlg. vs.

6) Negen dagen na de begrafenis had een plechtig offer plaats, waarna niemand meer naar het graf omzag; daarvan maakte Canidia, volgens de beschuldiging van Hor., gebruik om de asch te rooven ten dienste harer tooverkunsten.

7) *echt*, ironisch voor onecht, valsch. Vgl. ook Epod. V, 5 en 6.

8) *Vs. 53—81*: *Antwoord van Canidia*.

doover en gevoelloozer (dan ik voor u). — (Denkt ge,) dat ge ongestraft de geheime feesten van Cottyto[1]*, den heiligen dienst van den bandeloozen Liefdegod, hebt verklapt en bespot? dat gij, ingewijd in mijn giftmengerij op den Esquilijnschen heuvel*[2]*, ongestraft de geheele stad met mijn naam hebt vervuld? Wat zou het mij dan gebaat hebben, dat ik Paelignische*[3] *oude heksen rijk heb gemaakt en snel werkend vergif heb leeren mengen? Neen! u wacht een langzamer dood, dan gij wenscht! Een ellendig leven, zult gij, rampzalige! van nu af moeten voortsleepen en rekken, alleen daartoe, dat gij steeds nieuwe folteringen en hellepijnen zult lijden! — Tantalus, de vader van den trouweloozen*[4] *Pelops, steeds de rijkelijk hem voorgezette spijzen ontberend, verlangt naar rust; naar rust verlangt de steeds door een adelaar beknaagde Prometheus en Sisyphus*[5] *verlangt vurig zijn rotsblok op den top van den berg te plaatsen: maar Juppiter's wet verbiedt het. — Nu eens zult ge van een' hoogen toren willen neêrspringen, dan weêr uw borst met een Norisch zwaard*[6] *willen doorboren en te vergeefs zult ge u een strik om den hals slaan, somber gestemd als ge zijt door levensmoede zwaarmoedigheid. Dan zal ik, als te paard, op uw gehate schouders gaan zitten en de aarde zal te klein zijn voor mijn overmoed. — Wat? Zou ik, die wassen beeldjes*[7] *levend kan maken, zooals gij zelf, door nieuwsgierigheid gedreven, gezien hebt, ik, die door mijn tooverspreuken de maan van den hemel naar beneden kan rukken, ik, die verbrande dooden weêr kan opwekken en liefdedranken kan mengen: zou ik weenend moeten zien, dat mijn kunst tegen u geen uitwerking en kracht had?"*

---

1) *Cotytto*: Thracische Godin, ter wier eere op schaamtelooze en ontuchtige wijze geheime feesten werden gevierd.

2) Hor. beschrijft in Satire I, 8 hoe Canidia des nachts, op den Esquilijnschen heuvel, tusschen de graven der armen, haar tooverkunsten in praktijk bracht.

3) Van deze heksen had Canidia tegen rijke belooning hare heksenkunsten geleerd; vgl. ook bij Od. III, 19, 8.

4) *trouweloozen*: hij had nl. zijn wagenmenner Myrtilus, die hem door list geholpen had om de hand van Hippodamía te verkrijgen, het daarvoor bedongen loon onthouden en hem in zee geworpen.

5) *Sisyphus*: zie bij Od. II, 14, 20.

6) *Norisch zwaard*, vgl. bij Od. I, 16, 9.

7) *Wassen beeldjes*, vgl. Satire I, 8, 30 vlg.